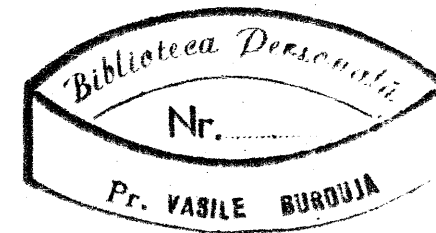

Preot Mihail Rusu

VIU VA FI SUFLETUL MEU

Predici la înmormântări

EDITURA TEHNOPRESS

str. Zimbrului nr. 17

6600 Iași

Tel/Fax: 0232 260092

E-mail: tehnopress@k.ro

Culegere text: **Romeo PETRAȘCIUC**

Tehnoredactare: **Mircea SECHELEA**

ISBN 973-8377-18-8

05 septembrie - 2003 - Iași

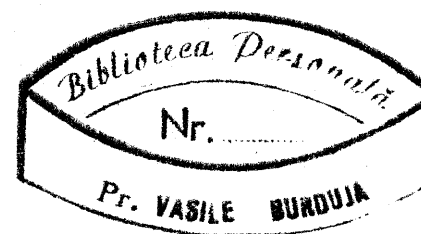
Preot *Vasile Burduja*

Preot Mihail Rusu

VIU VA FI SUFLETUL MEU

Predici la înmormântări

Apare cu Binecuvântarea
Î.P.S. Sale Dr. Antonie PLĂMĂDEALĂ

ETP TEHNOPRESS
IAȘI - 2003

Cuvânt înainte

În Biserica Ortodoxă românească din Transilvania și Banat predica la înmormântări este un lucru obișnuit, face parte, într-un fel, din slujba respectivă, a intrat „în tradiție”. Nu se poate concepe slujba înmormântării fără o scurtă predică, în care să fie prezentate scurte date biografice despre cel trecut la Domnul, cu aprecieri asupra muncii lui de o viață, a strădaniilor pe care le-a depus în slujba societății și – dacă este cazul – a comunității parohiale din care a făcut parte. În unele parohii au intrat de mult în uz, în partea finală a predicii, și așa numitele „iertăciuni”, scurte cuvinte de mângâiere pe care preotul le adresează în parte tuturor membrilor familiei celui plecat dintre ei, rugându-i, în numele aceluia, să-l ierte pentru tot ce le-a greșit, cu voie sau fără de voie, în cursul vieții. În multe parohii rurale se mai perpetuează și așa numitele „versuri”, o versificare alcătuită și cântată de unul dintre cântăreți, în prezentarea vieții celui adormit în Domnul.

Deși Biserica n-a recomandat niciodată „iertăciunile” și „versurile”, totuși, preoții noștri sunt nevoiți să le accepte, căci credincioșii sunt prea obișnuiți cu ele și afectați dacă nu se repetă aceste obiceiuri.

Revenind la predica funebră, trebuie să notăm că ea este cunoscută în Ardeal de sute de ani, de la cartea intitulată „Sicriul de aur” a protopopului Ioan Zoba din Vințul de Jos (jud. Alba), tipărită la Sebeș,

în 1683 și până în zilele noastre. Poate că și Zoba a continuat o tradiție existentă și până atunci.

În secolul al XIX-lea au tipărit predici funebre – foarte bune la timpul respectiv – învățatul protopop Petru Maior (Buda, 1809, 2 vol.), mai târziu preotul Zaharia Boiu, profesor la Institutul teologic – pedagogic din Sibiu și paroh al bisericii catedrale de aici, membru corespondent al Academiei Române, considerat „fala amvonului românesc” și mulți alții. Șirul acesta a continuat cu alți iluștri predicatori din prima jumătate a secolului al XX-lea, între care preoții Andrei Buzdug de la Cluj, Gheorghe Maior de la Sibiu, Ștefan Cioroianu din Banat, episcopul Grigorie Comșa de la Arad și mulți alții. Nici în a doua jumătate a secolului – deci în plin regim totalitar – preoții ardeleni și bănățeni nu au neglijat această frumoasă îndatorire a lor de-a aduce cuvânt de mângâiere pentru cei greu încercați prin trecerea la cele veșnice a unui membru iubit al familiei lor. Preoții noștri au găsit mereu modele de predici funebre în paginile revistelor „Mitropolia Ardealului” și „Mitropolia Banatului”, precum și în volumele colective „Culegere de predici” (Timișoara, 1984) și „Lumină din lumină” (Sibiu, 1985), ca și într-un volum de cuvântări la botez, cununie și înmormântări al preotului profesor Ioan Bunea de la Cluj (1986).

Prin volumul de față, Părintele Mihai Rusu, preot slujitor la catedrala mitropolitană din Sibiu, continuă deci o tradiție îndelungată a Bisericii ardeleni de a predica la înmormântări. Predicile selectate aici au fost rostite mai ales în cadrul parohiei sale din Sibiu, dar și în Siliștea Sibiului, de unde este originar și unde a păstorit în tinerețe. Ele au fost rostite la înmormântarea unor credincioși de vârste diferite și cu ocupații sociale diferite, mai cu seamă intelectuali. Am sesizat și câteva predici care, până în curând,

erau „necunoscute” și anume predici la înmormântarea celor ce și-au pierdut viața în accidente de mașină.

Predicile Părintelui Mihai Rusu se bazează, cum este firesc, pe texte biblice și uneori patristice, dar fac apel și la unii gânditori creștini, la unii scriitori clasici români, mai ales ardeleni. Ele se remarcă prin sobrietate, concizie și claritate. Din aceste considerente, le recomandăm cu căldură fraților preoți, fiind sigur că ele le vor fi de un real folos în activitatea lor pastoral-omiletică.

Sibiu, la praznicul Întâmpinării Domnului
din anul 2003

Acad. Pr. Prof. Univ. Dr. **Mircea Păcurariu**
Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu

*Dedic această carte
memoriei dragilor mei părinți **Ioan** și **Ana***

1. Despre durere

În vocabularul nostru obișnuit, aproape că nu există zi în care să nu pomenim cuvântul *durere*, legat, firește, de suratele sale *întristare* și *suferință*.

Fie că este prunc de câteva zile, copil care zburdă, adolescent, tânăr, matur sau bătrân, omul are parte de neplăcuta și nefericita durere.

Pruncul, la venirea sa pe lume, o ascultă pe aceasta printr-un scâncet, când are perturbații și plânge mult. Când cade, face același lucru și se răzbună prin bătaia obiectului sau a locului de care s-a lovit. Adolescentul, tânărul sau bărbatul în toată firea, atunci când un colț de măsea sau altceva îl supără e posomorât, iar bătrânul se plânge că nu mai are putere.

Deci, în orice perioadă a vieții s-ar afla, omul cunoaște și simte durerea pe propriul său trup, prin propria sa experiență. Moartea însăși este o durere, cea mai mare durere, ea fiind „plata păcatului“ (Rom. 6, 23).

Și atunci, cât e de dorit ca omul să nu mai simtă durerea! Așa cugetă orice om când e încercat de ea. Aceasta ar fi socoteala pripită a fiecărui om supus durerii.

Dar iată, în lumea de astăzi, care ne oferă atâtea surprize și atâtea excepții de la legile firii și ale naturii, apare și un astfel de exemplu omenesc, care nu știe ce este durerea.

Copilul, de când începe să umble – și mai ales, să priceapă ce este bine să facă și ce nu – de multe ori, prin pățanie, știe că soba încălzită arde, cuțitul și sticla, dacă le calci, te taie, apa fierbinte te opărește etc.

În Sf. Scriptură întâlnim destule texte în care se vorbește despre durere. Omul paradisiac nu a cunoscut durerea. De aceea, abia după căderea în păcat el face cunoștință cu aceasta. Eva este avertizată de acest fapt atunci când Ziditorul îi spune: „Voi

înmulți mereu necazurile tale, mai ales în vremea sarcinii tale; în dureri vei naște copii“ (Fac. 3, 16). Dar durerile nașterii sunt acelea care aduc totdeauna și bucurie mare, după cum precizează Însuși Mântuitorul: „Femeia, când e să nască, se întristează, fiindcă a sosit ceasul ei; dar după ce a născut copilul nu-și mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om pe lume“ (Ioan 16, 21).

Sf. Apostol Pavel, în povețele pe care le dă ucenicului său Timotei, precizează că „femeia se va mântui prin naștere de fii, dacă stăruiește cu deplină înțelepciune în credință, în iubire și în sfințenie“ (I. Tim. 2, 15).

Asupra folosului durerii, Sf. Apostol Pavel vorbește lămurit în *Epistola a II-a către Corinteni*, când spune: „Și pentru ca să nu mă trufesc cu înălțimea descoperirilor, datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al satanei, să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc. Pentru aceasta, de trei ori am rugat pe Domnul ca să-l îndepărteze de la mine; și mi-a zis: «Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea mea se desăvârșește în slăbiciune...» De aceea mă bucur în slăbiciuni, în nevoi.... pentru Hristos, căci când sunt slab, atunci sunt tare“ (12, 7-10).

Dar care trebuie să fie atitudinea noastră de creștini în fața durerii?

În Sf. Scriptură găsim pericope în care se vorbește despre diverse boli sau patimi pe care Domnul Hristos le vindecă, deoarece El nu suferă să vadă pe om chinuit de suferință sau durere. De fapt, când deschide Tora în sinagoga din Nazaret și citește din cartea proorocului Isaia: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor; M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima...“ precizează că „astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta în urechile voastre“ (Luca 4, 18 și 21).

Cu puterea Sa dumnezeiască îndată a tămăduit pe toți bolnavii (Matei 8), iar când îi trimite pe cei 12 Apostoli în misiune de probă le poruncește: „Tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși, pe demoni scoateți-i“ (Matei 10, 8), iar după Sfânta și Slăvita Sa Înviere cea de a treia zi din morți îi trimite pe Apostoli, zicând: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura... iar cei ce vor crede se vor mântui, peste cei bolnavi își vor pune mâinile și se vor însănătoși“ (Marcu 16, 15 și 18).

Sf. Apostol Iacob, ruda Domnului după trup, spune clar în epistola sa: „Este vreunul din voi în suferință? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate i se vor ierta lui“ (5, 13-15), iar la slujba Sf. Maslu, preoții se roagă: „Părinte Sfinte, Doctorul sufletului și al trupurilor, Care ai trimis pre Unul Născut, ca să ne izbăvească de toată boala și neputința, tămăduiește pe fratele (sora) noastră de toată neputința trupului și a sufletului, și-l dăruiește întreg Bisericii Tale“.

Să însemne aceasta că cei credincioși nu mai trebuie să consulte pe medic și să respecte îndrumările date de acesta?

Nicidecum! În Sf. Scriptură găsim locuri în care se vorbește despre medic și despre menirea sa. Chiar Mântuitorul, în două locuri, rostește două maxime referitoare la acest aspect: „Doctore, vindecă-te pe tine însuși!“ (Luca 4, 23) și „Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi“ (Matei 9, 12).

Sf. Apostol Pavel, cel care suferea de o boală incurabilă, îl numește pe colaboratorul său Luca „Doctorul prea iubit“ (Col. 4, 14), probabil și pentru faptul că, de multe ori, îi alinase durerile, iar pe Timotei îl sfătuiește să folosească „în loc de apă, puțin

vin, pentru stomacul tău și pentru deseale tale slăbiciuni“ (I. Tim. 5, 20).

Dar mai explicit vorbește despre medic înțeleptul Sirah, când zice: „Cinstește pe doctor cu cinstea ce i se cuvine, că și pe el l-a făcut Domnul. Că de la Cel Prea Înalt este leacul; știința doctorului înălța-va capul lui și înaintea celor mari va fi minunat. Domnul a zidit din pământ leacurile, și omul înțelept nu se va scârbi de ele. El a dat oamenilor știință, ca să se mărească întru vindecările sale cele minunate. Cu acestea tămăduiește și ridică durerea; făcătorul de alifii cu acestea va face amestecare... Fiule, în boala ta nu fi nebăgător de seamă, ci te roagă Domnului și El te va tămădui... Și doctorului dă-i loc, că și pe el l-a făcut Domnul, și să nu se depărteze de la tine, că și de el ai trebuință... Și el se va ruga Domnului, ca să dea odihnă și sănătate spre viață. Cel ce păcătuiește împotriva ziditorului său, să cadă în mâinile doctorului“ (Înțelepciunea lui Is. Sirah 38, 1-4, 6-9 și 12-15).

Deci durerea trebuie ameliorată și nicidecum definitiv desființată, pentru că aceasta e aceea care dă semnalul de alarmă de început al unor afecțiuni sau boli grave. De aceea, când avem dureri, să ne ducem la medic; ba chiar să facem un control periodic, până când nu suntem atacați de microbul unei boli sau nu avem dureri, așa după cum ne prevestește înțeleptul Sirah, când ne spune să ne îngrijim de sănătate, căci viața noastră este cel mai mare dar de la Dumnezeu, și de felul cum ne-o trăim depinde fericirea sau nefericirea noastră vremelnică și veșnică. Mântuitorul pentru aceasta a venit în lume, ca „viață și mai multă să aibă“ (Ioan 10, 10).

Dacă suntem încercați de suferințe și dureri, asemenea dreptului Iov, să nu deznădăjduim, căci trebuie „să ne lăudăm și în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare, și răbdarea aduce încercare,

și încercarea nădejde care nu rușinează“ (Rom. 5, 3-5). Domnul Hristos, prin venirea Sa în lume, a vindecat pe oameni de toate neputințele și bolile, i-a înviat din morți, fără însă a desființa, prin aceasta, boala și durerea din lume, El Însuși, prin patimi și cruce, preamărindu-Se (Evrei 12, 2).

Cei ce cred în Domnul Hristos trebuie să fie oricând pregătiți pentru mutarea lor din această lume (Matei 25, 13; 24, 36), mutare inevitabilă (Ecles. 8, 8), căci „nu avem aici cetate stătătoare, ci căutăm pe aceea ce va fi să fie“ (Evrei 13, 14), în care nu mai este „nici durere, nici întristare, nici suspin, ci viață fără de sfârșit“.

Prin acest caz și, totodată, exemplul de excepție, noi, creștinii avem încă o dovadă despre faptul că „toate cele ce Le-a făcut Domnul“ (Sirah 43, 38) „sunt bune“ (Facere 1, 18) și de folos omului, căci „al Domnului este pământul și plinirile lui, lumea și cei ce locuiesc în ea“ (Ps. 103, 25), „frumoase și la timpul lor“ (Ecles. 3, 11) toate.

2. Despre viață și moarte

Viața și moartea. Doi termeni, două noțiuni, și nu numai atât, ci două realități prin care existența trece și de care omul este, într-o măsură mai mare sau mai mică, conștient.

Viața și moartea sunt privite de unii ca cele mai contradictorii, mai opuse, mai antagonice realități.

Însă, gândind eliberați de sub spectrul acestui antagonism sumbru (viață-moarte), gândind mai ales în spiritul învățăturilor revelate, ne vom da seama că în existența din care facem parte (pământească), aceste două realități sunt dependente sau condiționate una de cealaltă, deci se leagă una de cealaltă. De

moarte se poate vorbi numai acolo unde a fost mai întâi viață. Fără realitatea vieții, nici moartea nu ar fi o realitate.

Dacă n-ar avea în față moartea, viața noastră pământească ar fi un chin, un dezastru, o condamnare. De ce? Pentru că viața noastră este relativă, imperfectă, mânjită și întinată cu fel de fel de păcate și neajunsuri, și n-ar fi bine, n-ar fi drept, n-ar fi cinstit să fie fără de moarte.

În această lume, din cauza păcatului originar și a păcatelor omenirii de după acest păcat și până azi, au intrat suferințele și neajunsurile (Romani 3). Bolile, inegalitățile materiale și spirituale între oameni, exploatarea și înșelarea omului de către om, invidia, beția, desfrâul etc. de care viața oamenilor e bântuită mereu, dacă nu s-ar pune în fața lor bariera morții, ar lua o amploare enormă; viața ar fi de-a dreptul chinuitoare, sufocantă (Gen. 6, 5-7; 5, 12; 6, 23). Dominația puterii înrobitoare a inteligenței înstrăinate (alienate), a frumosului diabolic ar duce o parte din oameni în situația de a dispune după bunul lor plac de lumea oropsită și săracă, și aceasta ar fi o nedreptate (Romani 10, 11; Cor. 11, 15; Iac. 4, 13-17; 5, 1-6).

Ar fi oare drept și cinstit să trăiască unul veșnic pe pământ și să moară când nu e capabil să-și iubească semenul, când se înșală unul pe altul, când ține să-și satisfacă doar interesele și plăcerile sale, neținând seama că prin aceasta calcă în picioare onoarea fratelui său și îl face să sufere?

Viața pământească (imperfectă, relativă, scindată de păcate) n-ar avea un sens dacă ar fi veșnică, fără de moarte; ar fi un chin și o nedreptate atât pentru cei buni, cât și pentru cei răi. De aceea viața noastră trebuie să treacă prin moarte. Moartea este o mare poartă, prin care trece fiecare om care a venit în viață.

Prin moarte omul se curăță, se purifică (Rom. 6, 6-7). De aceea, să nu privim moartea ca pe ceva înfricoșător, ci ca pe ceva firesc, ceva necesar, indispensabil pentru modul acesta de viață, relativă, imperfectă.

Moartea nu e, de fapt, ultima instanță, ci trecere la o altă viață. La adevărata viață. Dacă viața aceasta este nedeplină, imperfectă, ea își cere moartea tocmai ca prin aceasta să ajungă la adevărata valoare a vieții.

Numai gustând din această viață imperfectă, aici, pe pământ, ne vom da seama, cu adevărat, de valoarea vieții veșnice (I. Cor. 15, 42, 43, 53).

Cel ce n-a vărsat lacrimi de durere, nu știe cu adevărat ce-i bucuria și fericirea.

Cel ce n-a simțit frigul și gerul sfâșietor al iernii, nu-și dă seama deplin de roadele binecuvântate ale soarelui călduros de vară.

Cel ce în viața lui n-a pus o greutate pe umărul său și nu și-a încordat trupul și sufletul în muncă, prin trudă și sudoare, nu va ști niciodată ce-i odihna.

Dacă n-am trece prin moarte, cum am putea ajunge la adevărata viață și să ne dăm seama de valoarea ei? (I. Cor. 5, 2-4). Grăuntele de grâu dacă nu moare nu rodește întru viață (Ioan 12, 24).

Prezența contrariilor evidențiază realitatea.

Viața de dincolo va fi o viață purificată prin moarte. În ea nu vor avea loc nedreptăți, josnicii, înșelăciuni. În viața veșnică ni se va elucida deplin și conturul vieții noastre de pe pământ; o vom privi dar acum fără patimă, o vom aprecia sau o vom osândi atât noi, conștiința noastră, a fiecăruia, cât și toți ceilalți oameni, semenii ai noștri, și, mai ales, Domnul nostru Iisus Hristos, atât în calitate de frate, cât și de Dumnezeu. Acolo ni se va dezvălui, în modul deplin al dreptății, răsplata, după felul cum ne-am îndeplinit misiunea în viața pământească.

Așadar, viața de pe pământ, cu toată relativitatea ei, cu neajunsurile și ungherele ei, are o foarte mare importanță, ca și cadru de pregătire pentru viața cea eternă.

De felul cum am răspuns chemării lui Dumnezeu aici, cum ne-am slujit semenii, cum am răspândit lumină pe pământ, în jurul nostru, prin tot ce am gândit și am înfăptuit, lumină sau întunecare, așa ni se deschide prin poarta morții, lumină sau beznă într-o viață veșnică (Matei 25, 31-46).

3. Despre moarte

„Căci precum în Adam toți mor, așa în Hristos toți vor învia“ (I. Cor. 15, 22).

Din problematica trăirii spirituale desprindem, în primul rând, problema omului în sine, a existenței sufletului său după moarte și apoi, a legăturilor dintre cei vii și dintre cei morți, cu aplicații firești la viața noastră bisericească.

Sfânta noastră Biserică ne învață că omul este coroana creațiunii, făcut de Dumnezeu din pământ, după Chipul și asemănarea Sa, peste care El a suflat duh de viață (Fac. 1, 27-28; 2, 7). Deci noi suntem o scânteie din focul Divinității, o părticică din marele ocean al spiritualității.

Din cauza păcatului neascultării însă, omul a fost pedepsit de Dumnezeu cu moartea trupească, precum zice Sf. Carte: „de aceea, precum printr-un om a intrat păcatul în lume, și prin păcat moartea, așa moartea a trecut la toți oamenii, prin acela în care toți au păcătuit“ (Rom. 5, 12). Căci „Dumnezeu nu se lasă batjocorit“ (Gal. 6, 7) și tot ceea ce zice El se împlinește (Num. 23, 15).

Sub acest aspect, și cu unele excepții (Enoh, Ilie și cei în viață de la sfârșitul lumii), noi suntem muritori cu toții. Nu știm când vom muri, cum și în ce împrejurări. Însă vom muri. Moartea e plata păcatului și e universală. Prin moarte, țărâna din noi, lutul, se întoarce în pământul din care am fost zidiți, iar sufletul bun și credincios se înalță la Dumnezeu, Care l-a dat (Ec. 12, 7). „Pământ ești și în pământ te vei întoarce“ (Facere 3, 19), zice Domnul.

Schimbarea aceasta ne duce cu mintea la Dumnezeu, Cel Atotputernic, Care e absolut drept și hotărât în judecățile Sale. El pedepsește și miluiește, pogoară și înalță, și nimeni nu poate scăpa de mâna Lui (Tobit 13, 2).

Trecerea noastră de la o stare la alta, de la o lume văzută și trecătoare la alta, spirituală și veșnică, e o realitate nedezmășită. În lume, toate sunt schimbătoare, însă nimic nu se pierde din ceea ce a făcut Dumnezeu. Și apoi, e demn de reținut că „Dumnezeu a zidit pe om spre nestrăicire și l-a făcut după Chipul ființei Sale“ (Înț. Sol. 2, 23).

Suntem, firește, păcătoși. Dar Chipul lui Dumnezeu e adânc întipărit în ființa noastră. „Chipul slavei Tale celei negrăite sunt, măcar deși port ranele păcatelor“ (*Molitvelnic*, Ed. Institutul Biblic și de Misiune al B. O. R., București, 1971, p. 170).

Astfel, trupul nostru + fără deosebire – este ca iarba, ca floarea câmpului (Ps. 102, 14; I Petru 1, 24), ca umbra (Ps. 102, 15). Nu avem aici „cetate stătătoare“ (Evrei 15, 14), în schimb, sufletul nostru e nemuritor și veșnic. Adevărata noastră patrie este în ceruri (Evrei 13, 42). Pe bună dreptate adaugă Sf. Apostol Pavel: „De se va surpa casa noastră cea pământească, a cortului acestuia, avem în ceruri casă veșnică, nefăcută de mână“ (II Cor. 5, 1). Pentru aceea zice atât de convingător Mântuitorul nostru Iisus

Hristos: „Ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul în schimb pentru sufletul său?” (Marcu 8, 36-37).

Așadar, omul are suflet. Sufletul său există, și-i nemuritor. Moartea nu e decât o „dobândă” (Filip. 1, 21), un prag, o virgulă, o trecere de la un loc la altul. Iar mormântul – după cum o spune cuvântul *cimitir* – nu-i decât un loc de odihnă, de somn adânc până la judecata de apoi. „Acum m-am odihnit și-am aflat ușurare multă.” Cuvântul hotărâtor nu-l are deci moartea, ci viața. Coborâm în pământ simțiri reci, adormite, iar Dumnezeu primește în brațele Sale iubitoare principiul care dă viață: sufletul nostru. „Adevărat, adevărat zic vouă – zice Domnul nostru Iisus Hristos – dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur; iar dacă va muri, aduce multă roadă” (Ioan 12, 24).

Lucrul principal însă este acesta: în ce te găsește moartea, într-aceea te judecă Dumnezeu. Căci imediat după cele trei zile de la moarte, după pecetluirea mormântului (Ps. 23, 1), sufletul merge la „locășul său de veci” (Eccl. 12, 7), iar după aceea, la judecată (Evrei 9, 27), la judecata particulară. În această privință, e atât de clară pilda pe care ne-a dat-o Mântuitorul Hristos, cu bogatul și săracul Lazăr: săracul necârtitor merge în rai, și bogatul nemilostiv la loc de osândă. Atât fericirea însă, cât și osânda, nu s depline până la sfârșitul lumii sau judecata de apoi.

Până la întruparea și, mai ales, învierea lui Iisus Hristos, sufletele n-aveau o sentință definitivă. Prăpastie mare era însă între cei buni și între cei răi (Luca 16, 26-29). E adevărat că mai este o judecată a oamenilor, cea obștească sau a toată lumea. Dar până la aceea pot trece mii de ani. Și cei răi, care au murit în păcatele lor, se chinuiesc mereu, fără nici o nădejde de mântuire. Deci, până la judecata tuturor, sufletele

dreptcredincioșilor se bucură, iar sufletele păcătoșilor se chinuiesc, unii așteptând fericirea deplină, iar ceilalți soarta osândeii veșnice. Mijlocul de mântuire de până la Hristos era ascultarea de Moise și de prooroci (Luca 16, 31). Lege și prooroci care au fost valabile numai până la Ioan Botezătorul (Luca 16, 16).

De la dumnezeieștile patimi – moartea și învierea lui Hristos – puterea morții a slăbit, Hristos are toată puterea în cer și pe pământ (matei 28, 18), cheile morții și ale iadului (Apoc. 1, 18). Prin jertfa Sa răscumpărătoare de pe Cruce, El a biruit robia păcatului; și intrând cu sufletul în iad, a eliberat pe cei credincioși, pe David și pe alții care nădăjduiau în venirea Sa. Astfel, Domnul Hristos a dat iertarea oamenilor închiși în această temniță (Ps. 141, 7). Și le-a deschis tuturor credincioșilor porțile mântuirii veșnice. El a devenit *Ușa* (Ioan 10, 79); *ușa mântuirii noastre*. Pentru aceea strigă cu mare bucurie Sf. Apostol Pavel: „Unde este, moarte, boldul tău? Unde este, iadule, biruința ta?” Iar în continuare, adaugă marele Apostol: „Fraților, despre cei ce-au adormit nu voim să fiți în neștiință, ca să nu vă întristați ca ceilalți, care nu au nădejde. Pentru că de credem că Iisus a murit și a înviat, tot așa credem că Dumnezeu, pe cei adormiți întru Iisus, îi va aduce împreună cu El” (I Tes. 4, 13-14). Căci „precum în Adam toți mor, așa și întru Hristos toți vor învia” (I Cor. 15, 22). Marea va da și ea pe morții ei (Apoc. 20, 13). Nu toți vor adormi, dar toți vor fi schimbați deodată, într-o clipeală de ochi, la trâmbița cea de apoi. Căci trâmbița va suna și morții se vor scula fără stricăciune, iar noi vom fi schimbați (I Cor. 15, 51-52) „cu puterea ce are (Iisus Hristos ca Dumnezeu) de a-și supune Sieși toate” (Filip. 3, 21). Astfel se va împlini Cuvântul Scripturii: „Se seamănă firesc, se va scula trup duhovnicesc” (I Cor. 15, 44). Și astfel, Iisus Hristos

va judeca vii și morții (Ioan 5. 22; II Tim. 4, 1). Cei care-au ascultat Cuvântul lui Dumnezeu și cred în Mântuitorul Hristos ca Răscumpărător și Mântuitor, toți acei care-au făcut fapte bune, vor învia spre învierea vieții, iar cei care-au săvârșit cele rele, vor învia și ei, spre osândire (Ioan 5, 24-29). Deci, ne asigură Domnul nostru Iisus Hristos, cel ce crede „chiar dacă va muri, viu va fi” (Ioan 11, 25). El este Învierea și Viața (Ioan 11, 25), Stăpânul vieții și al morții, începătura celor adormiți (I Cor. 15, 20).

Pentru această, datori suntem ca, în duhul dragostei care nu cade niciodată (I Cor 13, 8-13), și ca membri ai aceluiasi Trup (I Cor. 12, 12), Care este Iisus Hristos (Rom. 12, 4-5), să plângem pe decedați (Facere 50, 10), să postim pentru răposații noștri, să ne tânguim pentru ei (II Împărați 1, 11-12; Romani 12, 4-5), să ne rugăm pentru iertarea greșelilor celor adormiți, să facem milostenie pentru dâșii, căci „toate sunt cu putință celui ce crede” (Marcu 9, 23) și „fericiți cei milostivi” (Matei 5, 7).

În virtutea rugăciunii și a acestei credințe, Dumnezeu ajută celor vii, dar și celor morți. Ei ne provoacă la dragostea frățească, pe care n-o împiedică nici depărtarea, nici vremea, nici moartea și nici mormântul (Romani 8, 38-39; Evrei 13, 7-8). Cine nu are sau nu manifestă această iubire, fie pentru vii, fie pentru morți, e un om pierdut. El nu-L iubește pe Dumnezeu (Ioan 4, 16; 3, 14), „fiindcă, ori de trăim, ori de murim, ai Domnului suntem” (Romani 14, 8). Sufletele celor morți nu-s despărțite de Biserică. Ele sunt mădulare ale Bisericii (I Cor. 12, 26), ale lui Hristos, și lui Hristos îi este milă de membrele Sale (Matei 9, 36; Rom. 9, 15). Așadar, Dumnezeu nu respinge rugăciunile unora pentru alții, fiindcă ele izvorăsc din dragoste, și „mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului” stăpânit de această dragoste.

Însuși Duhul Sfânt se roagă pentru noi (Romani 8, 15-17). Apoi, chiar și Sfinții Apostoli cereau să se roage credincioșii pentru ei.

Dar cel mai mult ajută sfânta și dumnezeiasca Liturghie, săvârșită de preot în Biserică, cu aducerea Jertfei nesângeroase, care se face spre iertarea păcatelor tuturor: vii și morți. Cei morți nu mai pot greși, însă pomenirea lor la această jertfă le ajută. Căci păcatele lor se spală, sufletul lor se curățește și se ușurează cu scump Sângele Domnului (Ioan 1, 7). Astfel, sufletul dobândește pace, ușurare, libertate. Deci, pentru cei morți, nu doar putem să ne rugăm (Luca 20, 38; Romani 14, 8-9), ci avem chiar poruncă să o facem (Efeseni 6, 18; I Timotei 2, 1).

Să ne gândim și la noi, la sfârșitul vieții noastre (Sirah 7, 38), să ne gândim la moarte, să ne pregătim pentru moarte, să fim gata oricând, căci moartea nu zăbovește (Sirah 14, 12). Vine noaptea – zice Mântuitorul – „când nimeni nu poate să (mai) lucreze” (Ioan 9, 4). Deci să alergăm, să muncim, fiecare în sectorul său de pricepere, ca și când am trăi mii de ani în această viață, însă să fim gata de moarte, ca și când am muri în orice clipă. În acest sens, zice Mântuitorul Hristos: „Luați aminte, privegheați și vă rugați, căci nu știți când va fi vremea aceea”. „Iar ceea ce zic vouă, zic tuturor: privegheați!” „Umblați cât aveți lumină, ca să nu vă apuce întunericul.”

Prin urmare, să ne pregătim, să avem candelile credinței noastre aprinse cu untdelemnul faptelor bune în ele, să fim spovediți, cuminecați cu Sfintele Taine, împăcați cu Dumnezeu, cu noi înșine și cu semenii noștri, ca astfel – trecând de la moarte la viață (Ioan 5, 24) – să ne învrednicim de-a auzi cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos: „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, și moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii” (Matei 25, 34). Amin.

4. Zbor frânt

(La moartea unui copil)

Îndurerată familie, triști ascultătoril

Un aer plin de mireasmă plutea până ieri, plutea până azi, sub un cer de primăvară.

În fiecare dimineață venea sărutarea unei raze de soare, aducând vestea îmbucurătoare că s-a sfârșit cu înghețul.

Dar azi, cerul s-a posomorât și a plouat cu picuri mărunți, cu picuri reci – mici diamante ale durerii pentru fetița moartă...

Totuși, va răsări în curând iarba cea verde, va veni frunzișul pe arborii goi.

Măinile lui Dumnezeu se vor atinge de ramuri și mugurii se vor deschide, vor răsări flori.

Numai o floare nu se va mai desface niciodată... Ochii ei s-au închis, ca niște pleoape obosite, pentru totdeauna. Pentru totdeauna... Ce greu e să spui: *pentru totdeauna...*

Viața este nesigură și nimeni nu poate ști care este ultima lui zi și ultimul surâs. Moartea se află pretutindeni.

În ochii oamenilor, în timp ce ei se umplu de raze și soare, stă moartea la pândă.

Dar, oricât am fi de obișnuiți cu prezența morții printre noi, ce greu și dureros e să auzi: a murit un copil!

Copilul e zâmbetul ce atinge sufletul și-l umple de stele. Glasul lui este arcușul de aur al soarelui. Copilăria este o veșnică plimbare printre minunile lui Dumnezeu. Copilul curge printre minuni, așa cum merge izvorul, susurând. Dar copilul poate și să zboare. Trupul unui copilăș, sub cântecul mamei, zboară ca o pasăre, e ușor ca un fulg. Copilul este nevinovăția cea mai albă, mai albă ca o floare de cireș.

El nu știe ce-i răul. El nu bănuiește că moartea poate să stea și într-o sticlă de medicamente.

Copilul crede că toate sunt bune, ca surâsul mamei, al tatălui, al bunicii, al fraților...

E greu să spui biografia unui copil, căci ea n-are nici durată, nici întâmplări. Viața unui copil stă în viitor. Ce scurtă este biografia lui...

Poți spune ceva despre viața unei raze de soare ce-ți bate dimineața la geam?

Poți spune ceva despre viața florii ce a răsărit în grădină?

Un tragic accident a făcut ca biografia acestei fetițe să se încheie curând, așa cum piciorușele ei s-ar fi poticnit de o piatră. Părinții săi au bătut la toate porțile medicinei ca să-i păstreze viața.

Că stă acum frumoasă și pură, dar neînsuflețită și ca de marmură în fața noastră, ni se pare ca în vis. Și parcă-L vedem pe Mântuitorul nostru în fața fetiței lui Iair, spunându-le celor din jur, care se tânguiau: „Fetița n-a murit, ci doarme!...” Apoi, parcă-L auzim spunând fetiței: „Tallita cummi!” (Fetiță, scoală-te!)

Și ne mai aducem aminte, iarăși, de alte cuvinte ale Mântuitorului: „Lăsați pruncii să vină la Mine, căci a unora ca aceștia este Împărăția Cerurilor...” Cuvintele acestea exprimă bucuria de a răsări iar, o viață, care, deși rănită de moarte, nu se sfârșește niciodată.

Apropierea de noi a Învierii Domnului ne este singura nădejde că nu moartea este cea mai puternică, ci viața, că moartea este nu un capăt, nu un sfârșit, ci o trecere peste pod, dintr-un fel de viață în alt fel de viață. A luat Mântuitorul nostru floarea cea mai frumoasă din grădina vieții de aici și a sădit-o în grădina vieții de dincolo, a vieții veșnice. A dus-o în grădinile Raiului, pe care îngerii o plivesc și pe unde îngerii cântă. Și-a pus mâinile pe trupușorul ei plin de durere și l-a odihnit. Noi, încrezători în toate

minunile, știm că a fost așa, știm că cerul se îndură de inimile tuturor oamenilor, ale tuturor mamelor.

Inima mamei este marea: mereu neliniștită, mereu în frământări. Mama face să cânte tot ce atinge.

Mama mereu stă în rama ferestrei și așteaptă copilul plecat. Mama aduce mătase din cer și înconjoară copilul cu mătasea cea mai subțire: aceea a speranței.

Mama înconjoară aerul cu armonii de stele. Și când copilul a plecat pentru totdeauna, inima ei este de purpură și de ceață.

Iată pentru ce, acum, când pleacă, fetița se adresează mamei, mulțumindu-i pentru toată durerea ei, nesfârșită, ca și un lan întins:

– *Mămică dragă, fetița ta îți mulțumește încă o dată pentru tot ce a primit de la tine și, în special, pentru dragostea nemărginită cu care m-ai înconjurat.*

Apoi se adresează tatălui, și-i spune:

– *Intram în casă, ușoară și plâpândă, ca o flăcăruie clătinată în adierea vântului. Și tu ridicai mâinile tale să aperi flăcăruia să nu se stingă. Dar a venit vântul năprasnic și flăcăruia s-a stins. Îți mulțumesc, taticule, pentru osteneala și iubirea ta cea mare.*

Cum poate ea uita brațele dragi și privirile senine, pline de duioșie, ale bunicilor?

– *Dragă bunule și dragă bunică, știu că eram scânteierea zilelor voastre, că vă încălzeam bătrânețea cu glasul de clopoțel al copilăriei mele. Sufletul vostru se deschidea mereu ca umbrela unei păpădii spre ceea ce vă dădeam eu: nevinovăția, zâmbetul senin al copilăriei mele. Știu că îmi pregăteați câte o povestire mică pentru fiecare zi a vieții mele. Vă mulțumesc mult...*

Și acum, toți suntem aici, îndurerați și înlăcrimați, să ne rugăm să-i fie țărâna ușoară acestei

fetițe, nedesăvârșite cu vârsta, nevinovată întru totul, lipsită de bunătățile cele pământești...

Arat-o, Doamne, părtașă bunătăților Tale celor cerești. Tu, Care ca un prunc în iesle ai fost culcat, învrednicește-o și pe fetița noastră de lumina Ta cea veșnică. Amin.

5. „Amuțit-a un glas plin de farmec“

(La înmormântarea unui prunc¹)

„Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci a unora ca aceștia este Împărăția Cerurilor!“ (Mt. 19, 14)

Îndurerată familie, întristată adunare!

Ne-am strâns cu toții astăzi aici, în această casă creștinească, să aducem un cuvânt de mângâiere și să conducem la locul de veșnică odihnă un prunc nevinovat, o floare abia înflorită. Moartea nemiloasă a vestejit un boboc plin de farmec. S-a întunecat o față gingașă și senină. S-a ascuns zâmbetul dulce de pe buzele unui copil în cea mai fragedă vârstă.

Amuțit-a un glas plin de farmec, plin de iubire și dulceață. În acest mic sicriu înconjurat cu durere și stropit cu lacrimi duioase își doarme somnul de veci o pruncă de abia un an și două luni. Pe cerul vieții sale abia s-au ivit zorile, și pe când urma să se încălzească la căldura razelor soarelui vieții, iată că a și venit grăbită noaptea, cu somnul cel rece și veșnic al morții. Dar somnul veșnic de care este cuprinsă această gingașă făptură produce în inima noastră un simțământ de durere, deși n-am avea motiv de întristare

¹ Predică rostită la înmormântarea Elenei Codruța, 8 august 1986

sau disperare și n-avem dreptul să tulburăm liniștea duioasă în care-și doarme somnul dulce un îngerăș.

Jalnici părinți! Vă înțelegem bine durerea care v-a cuprins și suntem și noi alături de durerea voastră. Fiți tari însă în credința că după acest somn va urma deșteptarea iubitei voastre copile, care de-acum a fost așezată în ceata îngerilor lui Dumnezeu, la picioarele Maicii Domnului, care o va păzi mai bine decât voi, cu toată ocrotirea ei de Mamă bună și iubitoare.

Știm că Dumnezeu, în bunătatea Sa și în marea Sa iubire de oameni, le-a rânduit pe toate cu dumnezeiască înțelepciune, spre folosul nostru și spre mântuirea noastră. El a creat lumea și o guvernează prin legile Sale. Noi toți suntem creaturi ale lui Dumnezeu și, ca atare, îi aparținem, atât în viață, cât și în moarte. Și dacă la schimbarea neîncetată a zilei cu noaptea El ne trimite spre somn, spre odihnă, după care iarăși ne trezește la viață, fără îndoială că tot El ne va deștepta pe toți și din somnul morții. Cu siguranță că atunci Bunul Dumnezeu o va deștepta și pe această gingașă plămădă, asupra căreia acum vă tânguți cu atâta jale și întristare.

Dacă în această credință deplângeți acum pe iubita voastră fetiță, deplângeți-o cu drag, și cu lacrimi de iubire udați-i așternutul, ca lin și dulce să-i fie somnul. Dar, totodată, rugați-L pe Dumnezeu să asculte glasurile frânte ale sufletelor voastre îndurerate, care spre El se îndreaptă și de la El cer și așteaptă mângâiere și vindecare.

Și-acum, Părinte Sfinte, trimite mângâierea Ta sufletească și vindecă inimile îndurerate cu balsamul ceresc al îndurărilor Tale, ca să nu deznădăjduim în durere, sub povara simțămintelor apăsătoare și să nu cădem în ispita disperării.

Revarsă balsamul mângâierii în casa aceasta și șterge lacrimile durerii cu alinarea Ta. Pe cei greu

încercați întărește-i pe piatra credinței Tale, că moartea pruncei lor nu este o pieire cumplită, ci este numai un somn lin și dulce, din care toți cei adormiți în Domnul se vor trezi spre o altă viață, fără de sfârșit și fără de durere.

Iar asupra acestui îngerăș scump trimite, Doamne, mila Ta cea mare, și cu iubirea cu care primești la Tine sufletele nevinovate și pe toți copiii îi chemi să vină la Tine, primește și sufletul nevinovat al acestei flori, și cu iubire cheamă-l la Tine și ia-l sub ocrotirea Ta. Așază-l și numără-l în cetele sfinților Tăi îngeri, ca împreună cu ei să Te laude pe Tine și să preamărească Dumnezeirea Ta.

Iar tu, gingașă floare și suflet nevinovat, mergi liniștită în casa ce ți-a rânduit-o Domnul, Părintele cel bun și plin de iubire, care și pe tine te cheamă cu drag la Sine, zicând: „Lăsați pruncii să vină la Mine, căci a unora ca aceștia este Împărăția Cerurilor.“

Dumnezeu s-o odihnească în pace, iar pe părinți să-i mângâie și să-i întărească!

Amin!

6. Prea departe de pământ și mult mai aproape de ceruri

(La înmormântarea unei studente²)

S-a stins veselia inimii noastre, iar jocul nostru s-a schimbat în plâns, dar ne mângâiem că sufletul ei bun a fost bineplăcut în fața lui Dumnezeu.

Mult îndurerați și greu încercați părinți!
Întristată asistență!

Cu inimile cernite de durere am aflat cu toții zguduitoarea veste că moartea nemiloasă ne-a mai

² Predică rostită la înmormântarea studentei Adriana Panait (20 ani), a cărei înmormântare a avut loc în 4 iunie 1987, la Sibiu

smuls o floare, o gingașă plămadă din primăvara acestei vieți.

Deși lumina zilei ne cuprinde pe toți în undele sale, ca o aleasă binecuvântare, totuși, peste această casă – unde ne-am adunat pentru a da ultima cinstire unei tinere fecioare, a cărei viață s-a stins fulgerător, în cele mai frumoase zile ale ei – parcă s-a coborât o ceață groasă. Și nu este ceață mai grea pe această lume, decât ceața durerii, care se așează atât de apăsător pe sufletele noastre în zilele de necaz și de nefericire.

Dacă orice vietate, fie ea cât de mică și de neînsemnată, așteaptă cu nerăbdare ivirea zorilor spre a se putea bucura de viață, atunci cu cât mai mult așteptăm noi, oamenii, făpturile alese ale lui Dumnezeu, bucuria vieții! Iar dintre oameni, cine se bucură mai mult de dulcele și frumusețile acestei vieți, decât tinerii?...

Sufletul lor este parcă anume clădit de Dumnezeu să caute mierea vieții și, asemenea unei albine, să alerge neconținut, să cutreiere câmpiile cele mai atrăgătoare și mai bogate în flori, pentru a le savura din plin nectarul.

Ce fericită este vârsta când nu cunoști toate greutățile și amărăciunile vieții, deoarece părinții dragi stau neobosiți de veghe la poarta sufletului tău și nu lasă să pătrundă prin ea nici un dușman care ar putea să răpească liniștea unei vieți tihnite, lipsite de gânduri și griji!

Ne amintim cu drag de acel minunat episod evanghelic în care un tânăr a venit la Iisus cu sufletul său înflorit, plin de dorul fericirii și al altor împliniri, ca să ceară pe seama sa și ultimul strop de bunătate divină, întrebând ce să facă pentru a dobândi viața cea adevărată. Răspunsul Mântuitorului îl știm cu toții: l-a sfătuit să renunțe la toate bogățiile vieții,

răspuns la care tânărul s-a îndepărtat întristat, fiindcă avea averi multe. Atitudinea acestui tânăr pare destul de firească, întrucât orice tânăr posedă bogății multe, dacă nu materiale, cel puțin bogății superioare, de ordin sufletească. Cine știe dacă tânărul din Evanghelia nu era toată nădejdea alintată a părinților săi, singura odraslă la părinți? Cine știe dacă tânărul din Evanghelia nu era purtătorul și continuatorul unui nume fruntaș, deosebit de cinstit și de stimat, cum este cazul mult regretatei studente, care a avut parte de părinți minunați, dascăli de elită, de o înaltă ținută profesională și socială!

Chiar și în momentele grele de cumpănă și suferință, în mod sigur, ea și-a adus aminte de farmecul copilăriei, de frumusețea anilor nevinovatei copilării, întrezărindu-și întregul fir al vieții acoperit de marea dragoste a părinților și bunicilor, afecțiunea caldă a iubiților colegi și colege, și de toate bucuriile posibile ale vieții sale.

Întristat auditoriu!

Nimic nu este mai greu ca atunci când simți că mori în zilele copilăriei sau ale tinereții, când viața te ține legat de lumea aceasta cu mii și mii de firicele, care, pe cât sunt de gingașe și de fine, pe atât sunt mai puternice. Când ai plecat, la această vârstă, pe calea morții, parcă toți și toate te strigă să te întorci, fiindcă moartea nu se potrivește nici cu copilăria, nici cu tinerețea. Moartea oferă doar odihnă, pe când sufletul tineresc arde de dorul de a traversa lumea în lung și în lat.

Ce greu ne vine astăzi, să înțelegem alăturarea celor două noțiuni: *tinerețe* și *moarte*. Parcă am vrea să împăcăm focul cu apa. Parcă am vrea să amestecăm lumina cu întunericul și să punem în același loc mierea cu pelinul.

Dar cu toată povara durerii celei mari, să nu deznădăjduim, să ne întoarcem la Dumnezeu, Care este scăparea și mângâierea noastră, cum ne încredințează psalmistul. Numai El, Cel care a certat vânturile și marea, e în stare să potolească și azi valurile durerilor celor mari, ale celor ce plângeți și vă tânguți cu disperare pentru scumpul nostru îngerăș.

Mult îndurerați părinți!

În dese primăveri ne este dat să vedem scena dureroasă în care pomișorii pe care i-am îngrijit cu atâta migală și drag se rup, de multe ori, nu de vânturi, ci de greutatea roadelor bogate.

Tot așa și fiica voastră dragă s-a prăbușit sub greutatea nădejdlor, multe și frumoase, pe care le-ați legat de ea. Sufletul ei nevinovat nu a putut duce până la capăt greutatea fericirii care-o aștepta, alintată și iubită de voi. S-a simțit prea departe de pământ și mult mai aproape de ceruri, unde va merge și-și va continua, într-o veșnică tinerețe, viața ei frumoasă începută aici pe pământ.

Sf. Scriptură, izvorul nesecat al întăririi și al mângâierii, care a străbătut cu lumina sa întunericul și primejdiile veacurilor, ne spune că Bunul Dumnezeu a pregătit celor aleși frumuseți și bunătăți pe care ochii nu le-au văzut, urechile nu le-au auzit și sufletul nu le-a gustat niciodată.

Și-atunci, îngăduiți-mi să vă întreb: „Pentru cine a pregătit Dumnezeu atâtea bunătăți, dacă nu pentru cei aleși ai pământului?”

Fetița voastră dragă a fost un suflet ales, un copil bun, în înțelesul adevărat al cuvântului. Știm că ați iubit-o mult de tot, dar vă asigur că Tatăl Ceresc și Maica Domnului, cel puțin cu aceeași dragoste, dacă nu mai mult, o va primi în lăcașurile lor cele veșnice și pline de lumină.

Fiți convinși, iubiți părinți, că dacă voi, pământeni fiind, i-ați fi dat toate bunătățile pământului, Dumnezeu, Care este mai bogat și mai puternic decât voi, o va binecuvânta cu daruri mult mai prețioase decât ale voastre.

Supremă mângâiere să vă fie adevărul că scumpa voastră, care astăzi vi se pare că vă părăsește pentru totdeauna, tot a voastră rămâne. În amintirea și sufletul vostru.

Oricâtă vreme va trece, oriunde destinul vă va purta pașii vieții, voi nu puteți s-o uitați, dar nici ea pe voi, fiindcă sufletul ei, azi liber de orice gând sau grijă pământească, privește la voi, din sfere înalte, cu aceeași dragoste și recunoștință cu care v-a prețuit în tot timpul scurtei sale vieți.

Dumnezeu cel Milostiv să vă aducă și întărirea și ușurarea. El să vă mângâie cu mângâierea Lui – Singurul în stare să liniștească o durere așa de mare, cum e durerea voastră.

Fetița voastră dragă, atât de bună și de ascultătoare, care niciodată n-a plecat de acasă fără voia voastră, acum, când pleacă pe drumul veșniciei, vă sărută mâna și vă cere iertare pentru tot ce v-a greșit. Vă mulțumește cu toată recunoștința pentru tot ceea ce ați făcut pentru ea și vă adresează ultima ei rugămintă:

Să n-o uitați și să vă rugați mereu pentru odihna sufletului ei.

Adriana s-a născut în orașul nostru, Sibiu, la data de 11 ianuarie 1967, în casa Profesorului Universitar Marin Panait și a Profesoarei Emilia Panait. La căldura dragostei părintești s-a bucurat de o grijă deosebită și de o educație aleasă. A urmat Școala Generală numărul 15 și Liceul *Gheorghe Lazăr*, secția matematică și fizică, obținând rezultate foarte

bune și calitative excepționale. Pregătindu-se temeinic, la terminarea liceului se înscrie la examenul de admitere în învățământul superior, reușește și devine studentă la Facultatea de limbi și literaturi străine, secția engleză-chineză din București. Moartea cea nemiloasă a răpit-o dintre noi pe când era în cel de-al doilea an de facultate, fiind o studentă eminentă, foarte apreciată și notată numai cu nota 10, cu mult talent și pasiune pentru literatura română și străină.

Acum, la ceas de despărțire, iubita noastră Adriana își ia rămas bun de la dragii săi părinți, precum și de la toate rudeniile, de la colegii și colegele de facultate și liceu, mulțumind, totodată, corpului didactic de la Liceul *Gh. Lazăr*, și tuturor celor ce au fost și sunt alături de ea la acest sfârșit de drum.

Dumnezeu să o odihnească în pace!

7. „Știu că Mântuitorul meu trăiește...”

(La înmormântarea unui tânăr)

„Pentru că numai Eu știu gândul ce-L am pentru voi, zice Domnul, gând bun, nu rău, ca să vă dau viitorul și nădejdea.” (Ier. 29, 11)

Îndurerați ascultătorii!

Când vă adunați la această duioasă ultimă cinstire, când eu, ca slujitor al Domnului trebuie să grăiesc cuvinte de mângâiere și alinare, cu îngrijorare caut cuvântul potrivit din care să izvorască mângâiere și putere pentru inimile voastre, atât de dornice de acestea. Nu găsesc acum cuvânt mai potrivit decât Cuvântul lui Dumnezeu, cuvânt ce L-a adresat odinioară Ieremia poporului său în suferință: „Pentru că numai Eu știu gândul ce-L am pentru voi, zice

Domnul, gând bun, nu rău, ca să vă dau viitorul și nădejdea” (Ier. 29, 11).

„Pentru că numai eu știu gândul ce-l am pentru voi...”, a zis Domnul.

Știu bine că inimile voastre se abat acum în adâncă durere, și tu mamă, și tu tată, voi frați cu inimile mâhnite, în adâncă voastră durere și grele suspine, vă îndreptați către Domnul Cerului și, cu durerea unei plângeri amare, întrebați: „Pentru ce, vai, Doamne, pentru ce?”

Iubiți frați, la tânguirea izbucnită din durere niciodată nu puteți primi de sus un alt răspuns, decât acesta: „Eu știu de gândul Meu ce-L am pentru voi!” și niciodată nu veți avea altă mângâiere decât același „Încredeți-vă, pentru că gândurile Mele sunt gândurile păcii și nu ale nenorocirii”.

Întrebările veșnice ale ființei omenesti: de unde, unde, pentru ce? sunt acoperite de fața noastră cu un mister veșnic. „Eu știu!”, zice Domnul. Un lucru e sigur: viața noastră are un rost și un scop. De la Dumnezeu, prin Dumnezeu, ne conduce drumul drept al vieții la Dumnezeu. Și acest drum trebuie să-l parcurgem cu credință adevărată și cu împlinirea datoriilor. În aceasta constă înțelesul adevăratei vieți. Căci până când trăim, cine știe? Numai Dumnezeu o știe. Dânsul singur știe. De aceea nouă, oamenilor trecători și neputincioși, numai o îndatorire ne revine: a ne pleca cu inimi cucernice în fața înțelepciunii lui Dumnezeu, a Celui ce împarte sortii, a Aceluia ce hotărăște asupra soartei noastre sau a dragilor noștri. A ne pleca cu smerenie, chiar dacă ne sângerează inima, zicând ca Iov: „Pe buze îmi pun mâna și tac” (Iov 40, 4).

De aceea, iubiți frați, acum, când cu amărăciune sfâșietoare de inimi deplângeți nădejdea strânsă a

inimii voastre, pe bunul vostru fiu, frate credincios, în acest moment dureros, nu putem spune altceva decât ceea ce poate acum sună a cuvânt aspru: plecați-vă în fața lui Dumnezeu, a Cărui hotărâre înțeleaptă a fost luarea scumpului vostru drag; plecați-vă cu supunere, cu inimă smerită. El L-a luat și El știe de ce.“

Cu cât vă veți pleca cu mai multă dăruire deplină în fața Domnului, cu atât veți avea parte de mângâierea mai deplină a Domnului. „Eu știu gândul ce-L am pentru voi, gând bun, nu rău, ca să vă dau viitorul și nădejdea.“

Atenția noastră este răpită mai mult de cuvintele: „Să vă dau viitorul și nădejdea“. Amărăciunea inimilor voastre îndurerate poate ridica cu murmurare acum întrebarea: „Ce viitor și ce nădejde e aceea când este răpit din viață un tânăr, crescut de părinții lui cu grijă și jertfă – cu acele griji și jertfe cu care o familie săracă de învățător își crește și își educă copiii – când iată, abia pășind în viață, abia începând să se deschidă în fața sa mult promițătoarea fericire a viitorului, acest copil este despuiat de viață? E viitor și nădejde aceasta?“ Dar nu lăsați ca murmurul să dezvolte în sufletele voastre amărăciuni. Gândiți-vă la Acela despre care Apostolul Pavel a depus mărturie măreață, că din dragostea Lui nu ne poate răpi nici viața, nici moartea (Rom. 8, 38-39). Gândiți-vă la milostivul nostru Dumnezeu, Care ni S-a făcut Tată prin Iisus Hristos. Oare acela care sosește la Dânsul, ajunge la loc rău? Nu e viitor și nădejde aceea când iubitul vostru fiu supus a putut să-și încheie frumoasa și scurta lui viață cu mărturisirea curată și fericită: „Știu că Mântuitorul meu trăiește...“(Iov 19, 25)? Bland și liniștit, și-a plecat capul obosit spre somn, pentru că sub privirea lui presimțitoare s-a dezvăluit casa

părintească, despre care Mântuitorul a zis: „Mă voi duce să găsesc un loc pentru voi... vă voi lua pe voi la Mine, ca să fiți și voi unde sunt Eu“ (Ioan 14, 2-3).

A fi cu Iisus, în dragostea binecuvântată a Tatălui Ceresc, aceasta e dorința din urmă ce-i așteaptă pe aleșii Domnului. Această dorința din urmă Profetul a presimțit-o numai, dar în fața noastră aceasta este realitate, pentru că noi mărturisim cu Apostolul: „Hristos de aceea a murit și a înviat din morți, ca să stăpânească și peste cei vii și peste cei morți“ (Rom. 14, 9).

În această credință, cu această credință, vă luați rămas bun de la fiul vostru, părinți și inimi îndurerate și frați mult întristați. Sfâșietoare pentru toți este neagra nimicire a morții. Drumul ce duce de la leagăn la sicriu cu cât e mai lung, cu atât e mai bogat în dezamăgiri, dureri și suferințe. Pe scumpul vostru drag, Dumnezeu cel înțelept l-a scutit de încercările unui drum lung. Cine știe, dacă nu chiar de aceea a făcut Domnul aceasta, ca să răsplătească sufletul său bun și nobil?

Sfârșitul oricărei vieți omenești este moartea. Dar numai pentru creștinul acela e folositor acest sfârșit, care crede că moartea e numai ușa prin care sufletul cel mântuit ajunge *acasă* la Tatăl Ceresc.

Iubitul vostru în această credință și-a plecat capul pe perna morții. De aceea i-a dat Domnul sfârșitul dorit. Să ne rugăm ca credința curată și fericită a fiului vostru să sfințească și inimile noastre, ca în această credință și în această mare întristare să înțelegem că gândurile Domnului sunt gândurile păcii și nu ale tulburării. Amin.

8. La masa tăcerii

(La înmormântarea unui soț tânăr³)

„Privegheați, fiți gata, căci nu știți ziua și ceasul în care Fiul omului va veni!”

Mult îndurerată familie, prea cucernici părinți și întristată adunare!

În imensul ocean al existenței, viața omului este ca o picătură. De aceea s-a afirmat cu tărie că viața noastră este o clipă suspendată între două veșnicii, în sensul că înaintea noastră a fost o veșnicie, iar după moartea noastră va fi iarăși o veșnicie. Întreaga existență materială apare și se desfășoară într-un anumit timp și tot așa sfârșește, după un anumit timp.

Oricât de tineri, de viguroși și de tari am fi și oricâtă putere am avea în această lume, trebuie să recunoaștem cu sinceritate că, deși suntem făpturile cele mai alese, creați de Dumnezeu să stăpânim natura cu toate bogățiile și frumusețile ei, în fața morții suntem atât de slabi și total neputincioși. Pentru noi toți, moartea este cel mai groaznic și înfricoșător fenomen, care se petrece odată în viața fiecăruia. Ea marchează, în durere, despărțirea inevitabilă a sufletului de trup, umplând inimile de o mare întristare, ba, uneori, chiar disperare, rupând în mod definitiv legătura noastră cu întreaga lume, dar, mai ales, cu toți cei dragi ai noștri.

Fără pic de milă, ea întrerupe definitiv cele mai scumpe și mai sfinte legături de viață: desparte pe soț de soție, răpește copiii din brațele părinților și părinții din mijlocul copiilor dragi, pe frați de surori și pe prieteni unii de alții.

De aceea, de nimeni nu e așteptată, de nimeni nu este dorită, iar atunci când se apropie, pe toți îi

³ Predică rostită la înmormântarea lui Eugen Man (45 ani)

cutremură și-i reduce la tăcere, deoarece nimeni din pământeni nu i se poate opune.

Ea este cutremurător de temută, deoarece, prin suflarea ei de gheață, zădărnicește cele mai sublime idealuri și răstoarnă cele mai frumoase planuri de viață, prăbușindu-le în pulberea nimicniciei, lăsând în urma ei o dâră întunecată: lacrimi și durere.

Dar din această tristă și realistă cugetare ne salvează și ne reechilibrează minunata învățătură a Domnului nostru Iisus Hristos, în lumina căreia moartea – acest crud fenomen – e înzestrată doar cu puteri limitate, separându-ne existența vremelnică de cea viitoare și veșnică.

Ea poate să acționeze doar asupra materiei, asupra trupului nostru, care se întoarce în pământul din care a fost alcătuit, însă asupra sufletului nu are putere; acesta se înalță și se îndreaptă spre Dumnezeu, Creatorul său, de la care a și luat ființă. Acesta este marele adevăr de credință, marea taină a pedagogiei creștine, sublimul suport moral făurit de Mântuitorul în lumina cea adevărată a credinței în viața cea veșnică a mântuirii noastre.

Știm că orice început, ca și orice sfârșit de viață, este plămădit în suferință. Tăria depășirii acesteia ne-o dă tot credința și nădejdea în Dumnezeu. Deși ne-am obișnuit și ne-am împăcat oarecum cu această stare firească a lucrurilor, atunci când se încalcă legea firii ne descumpănim, pe moment, și trăim clipe de amară durere și mult regret, așa cum le trăim și astăzi, în prezența acestui falnic sicriu care, prea timpuriu, a primit în masa tăcerii sale o ființă atât de tânără, cu dor de viață, care, asemenea unei flori, și-a scuturat petalele ofilite de suferință în fața morții nemiloase.

E. M., care a fost un soț atât de bun și un tătic atât de drag, a căzut în floarea vârstei și ni se pare – să ne ierte Dumnezeu! – că a plecat prea grăbit pe

drumul fără întoarcere, că și-a părăsit mult prea curând rosturile acestei vieți, căminul său drag, soția sa bună și copilul său scump, pentru a merge în veșnicie.

El mai avea încă multe de împlinit în viață, aici, printre noi oamenii; era așteptat să rămână încă multă vreme raza de lumină a familiei sale și să stea cu folos alături de buna sa soție și de îngerașul lor drag, împreună cu care a viețuit atât de puțin.

O, moarte crudă, nu ți-a fost milă să răpești o ființă atât de bună, în floarea vieții? Nu ți-a fost milă să răpești soției pe soțul ei drag, iar pruncului pe tatăl lui iubit? Și câte mii de suflete sunt, care pribegesc azi prin lume, fără casă, fără masă, necăjiți, lipsiți sau gârboviți de anii bătrâneților și ai suferințelor de tot felul, și tu, moarte, îi lași să se zbată, să se chinuiască și să-și trăiască resemnați calvarul vieții. Tu te-ai oprit tocmai la această tânără familie, să iei și să răpești din ea ce-a fost mai drag.

Jalnici ascultători, numai în astfel de tragice momente ne dăm cu toții seama că nici viața și nici moartea nu stau în stăpânirea noastră. De n-am avea credință în Dumnezeu, zadarnică ar fi viața noastră. De am face toate eforturile, de am chema toți medicii din lume, de am jertfi toată agonisirea și toată averea ce avem, de ne-am urca pe vârfurile munților sau ne-am ascunde în adâncimile pământului, de moarte tot nu vom putea scăpa, ci fiecare dintre noi, când va sosi clipa supremă, vom trece din această viață trecătoare la viața cea veșnică și nepieritoare, ne vom întoarce la Dumnezeu.

La această viață a trecut acum și adormitul în Domnul. Păcat însă că trece în floarea vieții, după ce a avut mai multe suferințe decât bucurii, după ce a muncit atât de mult, a nutrit atâta nădejde de viață, chiar și în focurile chinurilor groaznice ale bolii ce au pus stăpânire pe el. Își părăsește căminul drag, lăsând

în urma lui o soție nemângâiată și un îngeraș ce abia a împlinit un an și patru luni.

Tu, suflet bun și nobil, te vei întoarce la Dumnezeu purificat prin baia negrelor suferințe ce le-ai purtat cu resemnare și cu nădejdea mântuirii, prin bunătatea și iubirea Lui de oameni.

Iar Tu, Cerescule Părinte, primește sufletul lui în corturile Tale, unde nu este nici chin, nici durere, ci viață pururea fericită!

9. „Să fim gata oricând, căci nu știm ziua și ceasul sfârșitului“

(La înmormântarea unui bărbat tânăr⁴)

Prea cucernice părinte și frate întru Hristos, îndurerată familie, întristată asistență!

Întreaga istorie a omenirii ne confirmă marele adevăr că la cei doi poli ai existenței stau două mari momente: *viața* și *moartea*. Acestea nu sunt doar două noțiuni, doi termeni, ci sunt două evidente realități, legate prin firul existenței, și de care omul este conștient într-o măsură mai mare sau mai mică. Tocmai de aceea s-a afirmat că viața noastră, a oamenilor, este o clipă suspendată între două veșnicii.

Viața și moartea sunt privite, de către unii, cu multă ușurință, iar de către alții ca fiind cele mai opuse și antagoniste realități.

Eliberați de sub povara acestui antagonism, gândind mai ales în spiritul învățăturilor revelate, ne vom da seama că în existența din care facem parte, aceste două realități sunt dependente și condiționate una de cealaltă. De moarte se poate vorbi numai acolo unde a fost mai întâi viață. Fără realitatea vieții, nici moartea n-ar fi o realitate.

⁴ La înmormântarea credinciosului Mircea Toma

Viața noastră pământească, dacă n-ar avea în față moartea, ar fi un chin, un dezastru, o condamnare. De ce? Pentru că viața noastră este relativă, imperfectă, mînjită și întinată cu fel de fel de păcate și neajunsuri, și o astfel de viață n-ar fi bine, n-ar fi drept și n-ar fi cinstit să fie fără de moarte. Ar fi un chin permanent și veșnic.

În această lume, din cauza păcatului original și a păcatelor omenirii în continuare, până azi, au intrat suferințele și neajunsurile, bolile, inegalitățile materiale și spirituale între oameni, păcatul în genere, sub cele mai diverse și multiple aspecte: ura, cearta, invidia, beția, desfrăul etc. de care viața oamenilor e bântuită mereu; dacă nu s-ar pune în fața lor bariera morții, ar lua o amploare enormă, viața ar fi de-a dreptul chinuitoare, sufocantă.

Viața pământească, deci, n-ar avea nici un sens dacă ar fi veșnică și fără de moarte, ar fi un chin și o mare nedreptate, atât pentru cei buni, cât și pentru cei răi. De aceea, viața noastră trebuie să treacă prin moarte. Moartea este o poartă înfricoșătoare, dar e de neocolit, și prin ea trebuie să treacă fiecare om ce a venit în lume să viețuiască. Până a ajunge pe pragul ei, fiecare om trece printr-o gamă de suferințe, prin care se curăță, se purifică.

Ca fenomen, moartea nu trebuie privită ca ceva înfiorător, ci ca ceva firesc, necesar și indispensabil pentru viața aceasta atât de relativă și imperfectă. Moartea, de fapt, nu e punctul terminus, ultima instanță, ci prin ea trecem la o altă viață. Dacă viața aceasta este nedeplină, imperfectă, prin moarte ea ajunge la adevărata sa valoare.

Acest adevăr ni-l confirmă și marele Apostol Pavel în Epistola către Corinteni, unde zice că numai dacă vom gusta din această viață imperfectă, aici, pe

pămînt, ne vom putea da seama cu adevărat de valoarea vieții veșnice.

Cel ce n-a vărsat lacrimi de durere nu știe cu adevărat ce-i viața, cu bucuriile și necazurile ei. Cel ce în viața lui n-a pus o greutate pe umărul său și nu și-a încordat trupul și sufletul în muncă, prin trudă și sudoare, nu va ști niciodată ce-i odihna.

Dacă noi, oamenii, n-am trece prin suferință și moarte, cum am putea să ajungem la viața adevărată și să ne dăm seama de valoarea ei? Grăuntele de grâu dacă nu moare în pămînt, nu rodește întru viață.

Viața de dincolo va fi o viață purificată prin moarte. În ea nu vor avea loc nedreptăți, josnicii și înșelăciuni. În viața veșnică ni se va elucida deplin și conturul vieții noastre de pe pămînt. O vom putea privi în mod obiectiv, fără patimă, cu toată clarviziunea și cu cel mai înalt spirit de dreptate, izvorât din conștiința noastră. Acolo ni se va dezvălui în toată splendoarea iubirea și dreptatea lui Dumnezeu, oglindită în răsplata cuvenită fiecăruia dintre noi, după faptele vieții și după felul în care ne-am îndeplinit misiunea în această viață pământească.

În concluzie, viața noastră pământească, deși este vremelnică și atât de zbuciumată, cu toată relativitatea ei, cu toate neajunsurile și necazurile ei, ea nu doar că este de la Dumnezeu, ci prezintă o mare importanță prin felul cum o trăim, ea fiind un preambul, un cadru-timp de pregătire neconținută pentru viața cea veșnică.

De felul cum am răspuns chemării lui Dumnezeu aici, cum ne-am slujit și ajutat semenii, cum am răspândit lumină pe pămînt și iubire caldă în jurul nostru prin tot ce am înfăptuit în lume, bine sau rău, lumină sau întuneric, așa ni se va deschide – prin poarta morții – perspectiva eternă, luminoasă sau întunecată, în viața viitoare și veșnică. Deci să fim gata oricând, căci nu știm ziua și ceasul sfârșitului vieții noastre.

10. „Ca o floare atinsă de fulgerul nemilosului destin“

(La înmormântarea unei tinere accidentate de mașină⁵)

*„Privegheați și fiți gata, că nu știți ziua,
nici ceasul în care Fiul Omului va veni!“*

Prea Cucernici Părinți, mult îndurerată familie, întristată adunare!

Surprinzătoarea și mult prea dureroasa veste a accidentului de mașină, întâmplat în dimineața zilei de duminică, ne-a cutremurat pe toți și s-a răspândit fulgerător de repede în orașul nostru, dând prilej la comentarii și compătimire pentru nenorocirea petrecută.

Această veste neașteptată ne-a umplut și nouă sufletele de durere și de jale pentru moartea pretimpurie căreia E. N. i-a fost victimă într-un mod atât de tragic.

Într-adevăr tragică, extrem de dureroasă și amară este moartea fără veste, dar e cu mult mai amară, mai dureroasă pentru cei rămași în viață. Această mare durere o simțiți voi astăzi, jalnică familie, căci soarta vitregă v-a rezervat și vouă acest pahar, atât de amar, pe care trebuie să-l beți din plin. Crunt lovită și adânc mâhnită este inima voastră astăzi, când trebuie să petreceți la locul de veșnică odihnă pe cea pe care ați avut-o mai scumpă și mai dragă, pe iubita voastră fiică, soră și cumnată.

În aceste groaznice clipe, când cu toții căutăm un punct de sprijin și de alinare, gândul nostru se îndreaptă spre izvorul mângâierii, la Iisus Hristos, la

⁵ Predică rostită la înmormântarea accidentatei de mașină Elena Negru (21 ani) din Sibiu

izvorul dulce al Sf. Evanghelii, din care citim: „Și iată, scoteau pe un mort, fiul unul născut al mamei sale și mulțime mare din cetate era cu el.“ E o vedere pe care adesea o întâlnim în calea noastră. Și îndeosebi astăzi suntem cu toții martori la o astfel de adunare dureroasă, care face să pătrundă în sufletele noastre înfiorări tainice pe care mintea noastră omenească nu le poate înțelege deplin.

Parcă, cu fiecare mort pe care-l petrecem la groapă, e și o parte din propria noastră ființă, ridicându-se în fiecare un mare semn de întrebare, împletit din lacrimă și durere: ce sens are viața, dacă tot așa, odată, trebuie să murim? Sau ce rost are moartea și de unde această putere enigmatică a morții care, cu suflarea ei de gheață, stinge luminile vieții?

E o întrebare grea, chinuitoare, rostită câteodată la clipe de cumpănă și cu cele mai profunde accente de disperare. Răspunsul îl găsim în înțelepciunea lui Dumnezeu, Cel Care ne-a dat viața și hotărăște sfârșitul ei.

Un mare înțelept al lumii, insuflat de Dumnezeu, ne sfătuiește așa: „Dacă vrei să trăiești cu adevărat, să duci o viață plăcută lui Dumnezeu, să te silești a împlini voia lui Dumnezeu zi de zi și ceas de ceas, căci El este izvorul vieții celei adevărate.“

Astfel viețuind, putem fi gata oricând în fața morții, dar mai cu seamă în fața lui Dumnezeu.

Moartea are doar puteri limitate, ea nu poate acționa decât asupra trupului, asupra materiei din noi, dar nu are putere asupra sufletului nostru, care trece în veșnicia vieții.

Ea ne destăinuiește numai unele din sensurile vieții. Așa, bunăoară, unii văd în moarte acel fenomen groaznic care aduce cu sine stingerea definitivă a vieții. Dincolo de ea, ei nu mai văd nimic. Neantul. Și de aici desprind concluzia: „Mănâncă, bea și te veselește,

căci după moarte nu mai e nimic!“ O astfel de gândire mărginită nu poate explica nici groaza omului în fața morții, nici setea aprigă a nemuririi. Mai mult, ea nu poate lămuri nici procesul fiziologic al tinereții, al îmbătrânirii și al morții.

Atunci, care este rostul și sensul adevărat al morții? Este acela pe care ni l-a descoperit Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Moartea nu aparține prin fire omului. E ceva straniu, nefiresc în prezența ei. Ea a năvălit odată în viața omului, nedorită, nechemată, ca o pedeapsă neiertătoare. Ea e consecința unui accident, a unei catastrofe, în timp ce viața omului se afla în plină dezvoltare.

Singur Dumnezeu este viață și izvor al vieții. A fi mereu cu Dumnezeu înseamnă a avea viață; iar a te despărți de Dumnezeu este totuna cu a cădea în moarte. Deci cel ce trăiește în Dumnezeu nu se teme de moarte, pentru că El a biruit moartea, a depășit moartea încă în viață fiind. Pentru el, mormântul este glia Învierii, este camera nunții cu Hristos, cu veșnicia.

De aceea, când Iisus este cu noi, lângă un sicriu, totul se umple de lumină, căci El face ca din moarte să răsară viața, din durere face să înflorească bucuria, din lacrimă să se răsfrângă curcubeu de nădejde, căci El este Înviere și Viață, iar cel ce crede cu tărie în El nu va muri nicicând, ci va fi viu în veci.

Există cumva credința aceasta și în inimile noastre? Dacă da, atunci ea trebuie să strălucească zăre de lumină peste toate furtunile, peste toate durerile și tragediile acestei vieți pământești. Facă Bunul Dumnezeu ca și peste inimile voastre, atât de zdrobite și cernite de durere, să picure balsamul mângâierii, de care aveți atâta nevoie în ceasul de față, căci draga voastră E. n-a voit să vă producă această mare lovitură, deși a plecat fără preaviz și fulgerător din mijlocul tuturor celor dragi ai săi. S-a

stins ca o floare atinsă de fulgerul nemilosului destin, lăsând în urma ei parfumul trist al amintirii, lacrimi multe și inimi sfâșiate de durere. Chipul ei drag va dăinui încă multă vreme în memoria și în sufletele celor care au prețuit-o, au stimat-o și au iubit-o atât de mult în această viață.

Bunul Dumnezeu să-i răsplătească, după măsura bunătății inimii sale, să-i rânduiască odihnă sufletului său în Patria celor dreți, unde nu este nici chin, nici durere, ci viață pururea fericită.

Amin.

11. „Când Iisus este cu noi, lângă un sicriu, totul se umple de lumină“

(La înmormântarea unui accidentat de mașină⁶)

Prea Cucernice Părinte, întristată asistență, mult îndurerată familie,!

Ne găsim cu toții la jumătatea Săptămânii Patimilor Domnului nostru Iisus Hristos, răstimp în care Biserica străbună ne cheamă să rememorăm dramaticele evenimente ce-au culminat pe Dealul Golgotei.

În această stare de profundă meditație și tristă amintire creștinească, ne-a parvenit o altă dureroasă veste, privitoare la tragicul accident de mașină petrecut în urmă cu o săptămână, dincolo de hotarele țării noastre, pe teritoriul Bulgariei, a cărui victimă este și răposatul I. I., în vârstă de numai 32 de ani.

Această groaznică și fulgerătoare întâmplare a străpuns ca o săgeată neiertătoare sufletele celor dragi: soție, copilași, frate și părinți; dar și nouă,

⁶ Predică rostită la înmormântarea marelui sportiv Ionaș Ivanciuc (32 ani), în data de 4. 04. 1990, accidentat de mașină

tuturor, ne-a umplut inimile de durere și de jale, dispariția, într-un mod atât de tragic și de rapid, a aceluia în care a pulsat un suflet ales, un suflet nobil și atât de bun.

Deși, la prima analiză, pentru cel în cauză, moartea fără veste pare o moarte relativ ușoară (deoarece sfârșește mai repede, fără a-i prelungi prea mult durerea), prin efectele ei ulterioare, această moarte este cu mult mai amară și mai dureroasă pentru cei rămași în viață. Această cumplită durere o simțiți și voi astăzi, jalnică familie, căci soarta vitregă v-a rezervat și vouă acest pahar plin de amărăciune, pe care astăzi trebuie să-l beți din plin. Crunt lovită și mahnită este inima voastră astăzi, când sunteți nevoiți să petreceți la locul de veșnică odihnă ce ați avut mai scump și mai drag pe lume: pe soțul iubit, tatăl, fiul și fratele vostru atât de bun și de mult iubit.

În aceste clipe grele și atât de apăsătoare, când cu toții căutăm un punct de sprijin și de alinare, gândul nostru se înalță spre izvorul mângâierii, spre Iisus Hristos Cel propovăduit prin Sfânta Sa Evanghelie, din care reținem doar un fragment: „Și iată, scoteau pe un mort, fiul născut al mamei sale, și o mulțime mare din cetate era cu el.” Această pericopă ne descrie o priveliște extrem de tristă, pe care adesea o întâlnim în calea vieții noastre. Una asemănătoare prin tragismul ei este și cea de azi, iar noi toți, care alcătuim această tristă adunare, deși nu suntem direct implicați ca cei loviți de soartă, simțim tainice înfiorări, pe care mintea noastră nu e în stare să le înțeleagă. Ne mișcă în mod duios simțământul că, parcă, cu fiecare mort pe care-l petrecem la groapă, e și o parte din propria noastră ființă, care se desprinde din noi și pleacă în mormânt.

Și atunci, în adâncul ființei, în fiecare dintre noi se nasc marile întrebări ale omenirii din toate

timpurile: ce sens are viața, dacă tot așa, odată, trebuie să murim? Sau: dacă Dumnezeu ne-a dăruit viață, de unde a apărut moartea și de unde vine puterea enigmatică a morții care, cu suflarea ei de gheață, stinge rapid luminile vieții?

Sunt întrebări chinuitoare, rostite de mulți cu frică la clipe de grea cumpănă sau chiar de disperare. Răspunsurile liniștitoare le putem găsi numai în înțelepciunea lui Dumnezeu, Care este Stăpânul vieții și al morții.

Un gânditor din antichitate ne sfătuiește astfel: „De vrei să duci o viață adevărată, și plăcută lui Dumnezeu, gândește-te mereu la moarte.” *Memento mori.*

De ce oare? Pentru că moartea ne arată adevărata valoare a vieții, atenționându-ne să folosim cu chibzuință timpul oferit de Dumnezeu până la ultima suflare a noastră. Deci, noi fiind creați pentru viață, moartea nu aparține prin fire omului. E ceva straniu și nefiresc în venirea ei. Ea a năvălit în viață ca o pedeapsă, devenind ușa prin care se deschide posibilitatea dizolvării existenței material-umane și trecerea ei într-o nouă etapă de viață – viața cea veșnică.

Așa precum bobul de grâu aruncat în pământ trebuie să moară, să putrezească, pentru a da naștere la o nouă viață – tot așa și omul, spre a învia la o nouă viață, trebuie mai întâi să treacă prin porțile întunecoase ale morții.

Moartea, pe de o parte, ne tulbură, pentru că ne desparte definitiv de viața materială, de cei dragi, iar pe de altă parte, ne înfioară de bucurie, pentru că ne călăuzește pașii spre o viață mai bună, mai dreaptă, mai fericită, sub aripa ocrotitoare a lui Dumnezeu. Or, dacă acesta este adevăratul sens al morții, atunci și viața noastră primește un alt înțeles. Ea nu mai e deșertăciune, care ne zdruncină fără rost, lăsându-ne

în umbra morții, ci este un preambul, o anticipare în veac a vieții celei de dincolo de veac.

Deci, a cugeta la moarte nu este totuna cu a cugeta la neant, ci a ne gândi la existența transfigurată, de dincolo de ea. Cel ce trăiește cu Dumnezeu și în Dumnezeu nu se teme de moarte, pentru că Iisus Domnul a biruit moartea, a depășit puterea morții, încă în viață fiind. Pentru el, mormântul este glia Învierii, camera vieții și a unirii cu Hristos, cu veșnicia.

De aceea, când Iisus este cu noi, lângă un sicriu, totul se umple de lumină, căci El face ca din moarte să germineze viața, din durere face să înflorească mângâierea, din lacrimă să răsară bucuria, iar din întunericiu – lumina, căci El este Învierea și Viața. Cel ce crede El, chiar de va și muri, viu va fi în veci.

Jalnici ascultători, dacă și în inimile noastre există această credință, atunci putem sta liniștiți deoarece, aceasta, în mod sigur, va străluci în zarea de lumină, peste toate furtunile, peste toate durerile și tragediile acestei vieți. Facă Bunul Dumnezeu ca și peste inimile voastre, atât de îndurerate, atât de zdrobite, să picure balsamul mângâierii, de care aveți atâta nevoie, în ceasul de față, căci bunul vostru soț, tată, frate și bunic n-a vrut să vă aducă această mare durere. El a plecat de-acasă, neștiind că se va întoarce în sicriu și va produce atâta jale în sufletele voastre. Voi, cei dragi, desigur, îl veți ierta că v-a făcut, fără voia lui, atâta supărare. Acolo, departe, pe meleagurile îndrăgite de el, i-a fost dat să sfârșească firul vieții sale, după cum i-a fost rânduit. Prin plecarea lui neașteptată, nu numai cei dragi, ci toți cei care l-au cunoscut, au pierdut un om de mare omenie, bun la inimă, harnic, destoinic și prietenos cu toată lumea.

Pe plan familial a fost un soț foarte bun, un tată devotat și un bunic excepțional. Un soț atent, delicat

și plin de afecțiune. Un tată excepțional, duios și iubitor, dăruit cu toată inima pentru binele și fericirea celor dragi. Și-a iubit atât de mult copiii, așa cum numai un adevărat părinte știe să iubească. Și-a respectat și iubit părinții și frații cu toată dragostea de fiu și de frate bun și ascultător.

Pe plan moral-religios a fost un bun credincios, cu aleasă simțire creștinească, frecventând cu drag Sf. Biserică, împreună cu soția și copiii.

(Urmează datele biografice)

12. „Să fim înțelepți și să împlinim întotdeauna voia lui Dumnezeu“

(La un accidentat)

„Și n-a cunoscut omul sfârșitul său; ca peștii ce se vânează în mreajă și ca păsările ce se prind în laț, așa se prind oamenii în vremea rea, când cade peste ei și fără de veste.“ (Eccl. 9, 12)

O dureroasă priveriște avem înaintea noastră, o întâmplare nefericită; o întâmplare neașteptată a răpit din rândurile celor vii pe un iubit frate al nostru. Un soț credincios, un tată adevărat care, în urmă cu câteva zile, era în depline puteri și simțiri. Suntem cu toții întristați lângă acest sicriu și plângem pe iubitul nostru, care fără veste pleacă din mijlocul nostru.

Trebuie să mărturisim că în împrejurimi chiar și așa de dureroase, ca aceasta în care ne găsim acum, credința noastră în Dumnezeu ne dă tăria să depășim încercările vieții, oricât de grele ar fi. Omul care se încrede în Dumnezeu, în toate necazurile și nenorocirile află mijloace de mângâiere, că „bun este Dumnezeu“ (Naum 1, 7). Așa și în întâmplarea trăită

astăzi. Dacă avem încredere în Dumnezeu, putem afla adevăruri care să ne aline durerea și să ne mângâie.

Cine dintre noi s-ar fi putut gândi că acest frate al nostru, lovit de o moarte năprasnică, a cărui trup era ca o clădire puternică, așa de curând va pleca dintre noi? Priviți pe acela care era așa de tare și sănătos și care, după judecata noastră omenească, nu s-ar fi putut teme de moarte; iată-l acum fără de veste răpit din mijlocul familiei sale iubite. Din întâmplarea aceasta putem învăța că viața noastră este nestatornică, faptul că astăzi suntem și mâine putem să nu fim.

Cu adevărat, nimeni nu știe ziua, nici ceasul când poate să vină moartea.

În astfel de împrejurări ne dăm seama mai bine de înțelesul Sf. Scripturi, care zice: „Numai un pas este între moarte și viață“, sau, așa cum spune psalmistul în psalmul 90, versetul 5: „Viața noastră este ca și iarba ce dimineața crește și înflorește, iar seara se vestejește“.

Întâmplarea nefericită căreia fratele nostru i-a căzut pradă ne învață că de câte ori ne trezim din somn să ne gândim și la faptul că ziua în care ne-am sculat poate să fie pentru noi cea din urmă.

Fiindcă numai un pas este între viața noastră și între întâmplările sorții, din faptul acesta să luăm învățătură că toate lucrurile noastre să le întocmim astfel încât solul morții, în orice vreme ar veni, să ne afle gata de plecare.

De câte ori ieșim din locașul nostru, să ne gândim că poate nu vom mai călca în veci pragul casei noastre, așa cum i s-a întâmplat și acestui credincios al nostru pe care astăzi îl petrecem pe ultimul său drum din această viață.

Moartea năprasnică a fratelui nostru ne învață că și omul sănătos și viguros poate să moară, tot așa

de ușor și fără de veste ca și cel slab, bolnav, și că nici un ceas nu putem fi siguri de viața noastră. Nici unul dintre noi nu știe încă, astăzi, înainte de apusul soarelui, ce i se poate întâmpla și ce-l poate ajunge. Precum nu putem ști ce ni se poate întâmpla în viață, întocmai așa nu putem cunoaște nici timpul, nici felul și nici împrejurările morții noastre.

Acestea numai Acela le știe, Care din veci conduce istoria noastră și zilele vieții noastre le-a scris în cartea Sa: „Nimeni, măcar și de o zi va fi viața lui pe pământ, că numărate sunt de Tine lunile lui, hotărâta-i vreme și nu întrece“ (Ioan 14, 5).

Cu toate acestea, cât de mulți trăiesc așa ca și când ar fi departe de ei ceasul morții!... Cât de mulți se poartă ca și cum în lumea aceasta ar rămâne totdeauna și în această rătăcire trăiesc numai pentru pământ, iar la moarte și la veșnicie nu se gândesc!...

Dar să învățăm din această tristă întâmplare că viața, puterea, sănătatea nu sunt în stăpânirea noastră, acestea sunt daruri dumnezeiești pe care le putem pierde oricând.

De aceea, să fim înțelepți și să împlinim întotdeauna voia lui Dumnezeu, pentru că cel înțelept în orice împrejurări nu se înfricoșează și „nu se va teme când se va cutremura pământul și se vor muta munții în inima mărilor“ (Ps. 45, 2).

Să-i fie țărâna ușoară și Dumnezeu să-l ierte!

13. „Odihnă și pace în lăcașurile cele veșnice“

(La înmormântarea unei bune credincioase)

Intristată familie, cinstiți ascultători!

În miez de iarnă, din sânul familiei care o înconjura cu căldură și dragoste, sufletul adormitei

în Domnul se desprinde de firavul ei trup – vlăguit de calea și jertfa anilor – care nu se mai arăta în stare să-l țină.

În urmă se lasă o adâncă jale; în inima familiei, a cunoscuților, prietenilor, vecinilor. Lasă însă și o caldă lumină, ce se va păstra multă vreme în inimile celor ce au cunoscut-o, a vredniciilor bunătății, destoiniciei și omeniei sale. Plecarea din viața aceasta e regretată, în primul rând, de familie, apoi de cei mai apropiați, dar e regretată și de toți credincioșii Bisericii noastre, care, prin cuvântul meu și prezența în număr mare în jurul adormitei, mărturisim cinstea ce, urcând pe scara vieții, a câștigat-o.

În aria vieții sociale nu a avut o poziție mare (funcții), dar a fost distinsă prin destoinicia ei. A avut o viață ca a tuturor, dar deosebită prin omenia ei. Mare a fost prin grija de a-și purta casa, de a ține familia, de a pregăti la timp și bine cele necesare traiului, de a face mese familiale și atmosfera vieții fericită. Gospodină bună, acasă și în câmp, mamă bună ce-și crește singură copiii, neavând alt ajutor, ea nu a uitat niciodată nici de rugăciune. Seara, dimineața, la masă, familia sa își înălța gândurile la Dumnezeu.

Soț și soție, au fost oameni cu mână darnică, suflete deschise spre facerea de bine semenilor și casei lui Dumnezeu.

Azi, credincioșii ortodocși de pretutindeni am prăznuit ziua cea mare a Botezului Domnului nostru Iisus Hristos. De câte ori pașii mărunți, în cei 80 de ani, nu s-au îndreptat spre Sf. Biserică, să se roage și să se bucure de mărețul praznic! Și azi, de ar fi fost în viață, s-ar fi grăbit să asculte ecourile glasului ceresc și să se bucure de „bunăvoința lui Dumnezeu“ (Mt. 3, 17; Luca 3, 22).

Cântările rânduite azi au grăit așa de plăcut: „Arătat-S-a Mântuitorul, Darul și Adevărul, în

curgerile Iordanului; și pe cei ce ședea în umbră și întuneric i-a luminat; că a venit și S-a arătat Lumina cea neapropiată.“

„Astăzi Hristos la Iordan a venit să Se boteze. Astăzi Ioan se atinge de creștetul Stăpânului. Puterile cerului s-au mutat, văzând taina cea minunată. Marea a văzut și a fugit, Iordanul s-a întors înapoi. Iar noi, cei ce ne-am luminat, strigăm: *Mărire lui Dumnezeu Celui ce S-a arătat, pe pământ S-a văzut și lumea s-a luminat.*“

„După ce S-a botezat Iisus Hristos, ieșind din apă și rugându-Se, s-a deschis cerul și Duhul Sfânt S-a pogorât peste El, în chip trupesc de porumbel, și s-a făcut glas din cer: *Tu ești Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit*“ (Luca 3, 22). De ce ține Sf. Ap. Luca – medic de profesie și om de cultură – să precizeze că „Duhul S-a pogorât peste El în chip trupesc de porumbel“?

Pentru a arăta că pogorârea a fost reală și nu iluzorie. Porumbelul era trupesc – de carne – Duhul Sfânt era real, sub această înfățișare. Tatăl grăia, mărturisind pe Fiul, Iisus Hristos, arătând că El, Hristos, este adevăratul Mesia, Cel profețit și așteptat; prin El își arată Tatăl bunăvoința față de oameni, iar Duhul Sfânt vine peste Fiul Omului, rămânând peste El (Ioan 1, 35).

Dacă adormita în Domnul nu mai poate auzi trupește glasul ce binevestește harul și ajutorul prin Sf. Evanghelii (ce vorbesc tuturor generațiilor de credincioși minunea prăznuită de noi azi), dacă fruntea ei smerită nu mai poate să se plece în fața icoanei ce înfățișează Botezul, dacă în viață intuia „ca printr-o oglindă“ cele cerești, acum poate vedea mărirea lui Dumnezeu „față către față“. Cele ce în viață le-a crezut, acum i se descoperă aievea. Dacă, trăind pe pământ, a ascultat glasul Sfintei Evanghelii ce

transmitea glasul Tatălui, acum Îl aude cu adevărat. Dacă a văzut pe Fiul în smerita icoană a Botezului, acum, în cer, Îl vede în toată strălucirea cerească. Atunci a simțit prezența Sfântului Duh, atât cât putea să cuprindă, acum e în harul Său. „Tu ești fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit!” răsună în cer glasul Tatălui în fața dreptilor, adică ale aceluia care au trăit viața de aici așa cum ne-a spus El să trăim, după poruncile Lui. Căci El, prin Fiul, a arătat oamenilor calea prin care se pot mântui. Biserica păstrează toate aceste descoperiri dumnezeiești și învață pe credincioșii ei căile mântuirii. „În Acesta (în Iisus Hristos) ai crezut, L-ai ascultat, ai urmat povețele Lui, Biserica Sa te-a povățuit și ocrotit, ai săvârșit binele, bucură-te acum împreună cu noi.”

Iată cum cele de pe pământ ne duc spre cele din cer. Și ca să putem ajunge cu adevărat, suntem datori să ducem o viață bună, să trăim cinstit, să muncim cu hărnicie, cu toate darurile încredințate nouă de Tatăl, să fim bucuroși de realizările noastre, cu dragoste pentru noi și pentru toți oamenii. Să nu nedreptățim pe nimeni, să nu fim dușmănoși, invidioși, răi, pizmași sau uneltitori de rele față de semenii noștri. Să nu ne lăsăm robiți de păcate. Viața să nu o umplem cu lucruri de rușine, căci toate acestea sunt neplăcute în fața lui Dumnezeu și ne atrag osânda când le săvârșim.

Adormita în Domnul a fost o femeie înaintată în vârstă. Noi, cu gând limpede, știm că omului îi vine sfârșitul, cu toate acestea, plecarea dintre noi a adormitei în Domnul e profund regretată. E dovada bunătății sale. Numai cel bun e vrednic de atâta regret, așa cum numai un exemplu bun poate fi apreciat.

Tineri și vârstnici, ați înconjurat-o plângând. Prin regretul vostru i-ați adus și mulțumire aceleia care s-

a zbatut pentru voi, v-a crescut, v-a iubit: mama, sora, bunica și rudenia voastră.

I-ați înconjurat sicriul cu flori, semn al prețuirii, al omagiului vostru. Catafalcul l-ați acoperit cu covoare românești, care zâmbesc prin toate florile înveșnicite în ele. Zâmbesc în razele soarelui ca sufletul ei, când le-a cusut, ca bucuria ei, când vă vedea întorcându-vă de la muncă.

Crescând copiii, ea rămânea acasă, dar rămânerea ei însemna muncă, hărnicie, alergare. Printre toate, mai găsea răgaz să se gândească la flori, la cer, la găze, la cântec, la câmpuri și dealuri, la pomi și lanuri, la vară, la soare și lumină, la locurile pe unde a trăit, a umblat, a muncit, unde s-a bucurat.

Toate s-au adunat în inima ei, și apoi le-a revărsat cu iscusință în covoarele țesute sau cusute de mâna ei.

Trupul își va găsi odihna alături de alte oseminte, în glia străbună, acoperită de flori, de iarbă, de zbor, de cântec și lumină, ea însăși ridicându-se, cu timpul, din ele. Și alte fiice sau mame vor trăi adunând în suflet aceleași și mereu alte și alte comori de frumusețe.

Sufletul său, desprins de trup, să găsească odihna și pacea în lăcașurile cele veșnice. Amin.

14. În împărăția cea neasemănată a cântecelor necântate

(La înmormântarea unei profesoare)

Când moare un om, oricine ar fi el, moare o mică lume, iar atunci când moare și se prăbușește în timp o ființă deosebită, moare și se prăbușește în lut o constelație de lumi, o pulbere întreagă de gânduri și de sentimente, de nădejdi și de speranțe.

Așa s-a întâmplat și cu moartea profesoarei N. N.; atâta doar că lumea gândurilor sale n-a pierit o dată

cu ea, a intrat numai în pământ, ca să iasă pe urmă deasupra, pe culmi, ca o coloană de foc, arătând drumul spre lumină...

Întrebarea care stăruie în mintea noastră, în acest pios moment, este aceasta: vom fi în stare să facem portretul adevărat al profesoarei N. N., care a fost o luptătoare vajnică pe arena vieții, înfrățită cu idealurile artei? Stăpâniți de sentimentul recunoștinței față de cei ce au înțeles mesajul ce le-a fost încredințat de providență, vom da curs cugetării creștinești în fața acestei cutremurătoare probleme: moartea.

Viața noastră poate fi mai lungă sau mai scurtă, frumoasă sau mai puțin frumoasă, cu bucurii sau cu necazuri. Oricum ar fi aspectul și desfășurarea ei, ea nu poate fi prelungită dincolo de pragul mormântului.

Realitatea morții ne stă mereu înaintea, ni se pare dureroasă; am vrea să nu dăm față cu ea, dar în această dorință, de a vieții neconținut, se dezvăluie o aspirație profundă a ființei noastre spre nemurire.

Ne temem de moarte, dorim să viețuim fără sfârșit. Faptul acesta scoate la lumină un adevăr ce nu suferă dezmințire: oamenii încearcă să-și prelungească viața nu numai în veșnicie, ci și pe pământ. O formă de prelungire a vieții este cea pe care o realizează părinții prin copiii lor. O altă prelungire a vieții se face prin faptele deosebite ale oamenilor excepționali, care s-au remarcat în domeniul științei, tehnicii, culturii, artei etc., aducându-și contribuția la propășirea noroadelor.

Și popoarele năzuiesc spre nemurire. Fiecare popor vrea să trăiască de-a lungul veacurilor și se străduiește să creeze valori spirituale și materiale care să dăinuiească în veșnicie, iar numele lui să fie pomenit „din neam în neam”. Așa a făcut și poporul nostru de-a lungul istoriei...

Ne împărtășim din potirul nemuririi – implicit al fericirii – dacă dăm ascultare chemării pe care ne-a hărăzit-o Dumnezeu fiecăruia, fiindcă, după vorba Sf. Ap. Pavel, „fiecare își are darul său de la Dumnezeu, unul așa, altul altfel” (I Cor. 7, 7).

Toate darurile cu care ne-a înzestrat Dumnezeu sunt o binecuvântare, sunt folositoare, izvor de fericire, dacă le facem să rodească, cu chibzuită înțelepciune. Între aceste daruri, un loc special îl ocupă arta – darul de a crea și gusta frumosul – și, cu deosebire, muzica. Toate artele sunt o binefacere pentru sufletul omenesc, pe care îl transformă, îl purifică, îl înalță, îl eliberează de preocupări meschine și de forțe demonice. Sf. Scriptură ne spune că „de câte ori un duh rău intra în Saul, David lua harfa, iar regele era ușurat” (I Regi 16, 23). Când Elisei era hărțuit de dușmani, chema un cântăreț cu harfa și, „când cânta acela, harul lui Dumnezeu se pogora asupra lui” (III Regi 3, 15).

În raport cu celelalte arte, muzica naște cele mai puternice și mai adânci desfătări sufletești. Ea se adresează părții emotive a sufletului, împingându-l în armoniile profunde ale existenței, dincolo de lumea divergențelor exterioare și a disonanțelor de la suprafață, dincolo de domeniul patimii și vrăjmășiei în care trăim îndeobște. În antichitatea greacă, ignorarea muzicii era socotită ca un defect de educație și ca un autentic deficit moral. Pe drept cuvânt, pentru că muzica îți aduce deplină uitare de sine, te hotărăște la supremul sacrificiu al egoismului, deșteptându-ți, la diferite ocazii, entuziasmul de a merge la moarte. Pe aripile sublimelor armonii ale unui concert sufletul se înalță mai ușor către Dumnezeu decât prin orice meditație, și se dispune către dăruire mai degrabă decât în urma celei mai înflăcărate proporții predicatoriale. „Există, desigur, și armonii vizuale, pe

care arta plastică se încumetă a le exprima, dar cele mai învăluitoare rămân armoniile de senzuri, nu numai decât cele care sunt emise de vibrațiile unei voci iubite..." (I. Petrovici, *Arte și artiști*, Biblioteca pentru toți, București, p. 6).

Ferice de cei ce sunt miruiți cu harul miraculos al muzicii, ca adormita în Domnul. Aceștia nu știu ce-i sărăcia, nu cunosc urâtul. Ei culeg – cu antenele misterioase ale inimii – melodii din zumzetul albinelor, din boarea lină, care mișcă domol vârfurile pomilor și din vântul năprasnic, care, dacă ar fi avut putere, ar fi prăpădit lumea. Din rândul acestora face parte și profesoara, care a întrecut în bogăție sufletească pe mulți dintre noi. A înțeles chemarea ce i-a fost hărăzită, a înțeles – cum trebuie să înțeleagă orice creștin – că în plămada ființei noastre nu avem numai vâlvătaia simțurilor sau pofta instinctului, ci și flacăra demnității spirituale. A înțeles că frumusețea morală este podoaba ce constituie pedestal către nemurire.

Descendentă directă, în a șasea generație, a „logofătului M. Voleanu – grămaticul“, adormita în Domnul a moștenit de la părinți bogate daruri: sete de învățatură, dragoste pasionată de carte, talent literar, sensibilitate și simț al frumosului, și, cu deosebire, simț artistic muzical.

Activitatea didactică a constituit pentru decedata un apostolat, dăruind din sufletul ei tot ce avea mai bun pentru educarea tineretului, întâi pentru actualizarea potențialităților artistico-muzicale, apoi pentru modelarea lor sufletească în duhul marilor idealuri umane, precum și în dragostea de glia străbună.

În văduvie s-a regăsit, având un bogat izvor de energie morală sănătoasă. Dacă ar fi să-i facem profilul moral, l-am putea rezuma la următoarele: blândețe, modestie, discreție, hărnicie, duiosie în grai, dar, cu deosebire, iubire nefățarnică. Iubirea i-a fost călăuză

nelipsită și decisivă la marile răscruci ale vieții sale: iubire pentru mica ei familie, iubire pentru marea familie a neamului, iubire pentru frumos, literatură, artă... Iubirea – ca și alte atitudini sufletești – o voia curățată de tina egoismului ignobil, dirijată spre zările albastre ale unui maximum de viață spirituală.

Adormita în Domnul a fost un exemplu de elită intelectuală și morală, pe măsura adagio-ului horațian: „Integer vitae scelerisque purus.“

Așa se explică sacrificiile mari făcute pentru familie, până la ultimele clipe ale vieții sale. Așa se explică afecțiunea, afinitatea, legătura ei sufletească cu persoane alese, care au apreciat-o și i-au sărit în ajutor când au apărut neputințele bătrâneții și boala a ținut-o la pat. Acestora le aduce cuvenita mulțumire, în ceasul plecării din lume.

La poarta cerului bat zilnic mulți drumeți obișnuiți și plângători. Astăzi, bate la această poartă un suflet ales, o virtuoasă în ale muzicii, îndrăgostită a cântecelor, cărora le spune, cu Octavian Goga:

*Cobor, din lumea mea de stele
Și vă petrec filă cu filă,
Sărmane cântecele mele,
Îmi vine să vă plâng de milă.*

*Vă las cu mintea-ndurerată
Și ochii-nchiși pe jumătate.
Mă duc în țara fermecată
A cântecelor necântate.*

Se duce în împărăția cea neasemănată a cântecelor necântate, unde va găsi cea mai frumoasă cântare, a nemuririi, unde va găsi tihnă deplină, drept răsplată pentru răscumpărarea timpului de aici. Va înflori în veșnicie, al cărei prag îl trece, și va petrece într-un *simpozion* cu bucurii neîmpuținate, în

comunitatea celor mai alese spirite, așa cum ea a intuit anticipativ, în poezia proprie, intitulată „Cântec de laudă morții”:

*Voi dormi ca niciodată,
Fără mâine, fără ieri,
Fără deșteptări amare,
Fără dor de mângâieri.*

*Voi dormi cum doarme luna,
Zbor prin veac cu miezul stins,
Somn de colb sclipind în soare,
Vis de stea pe cerul Țins.*

*Și în zumzetul de-albine
Ce îngână slava ta,
Împleți-se-va și cântu-mi,
Moarte, soră, Doamna mea!*

Dormi în pace, suflet mare!
Să-i fie țărâna ușoară și memoria binecuvântată!
Amin.

15. „Ardea în noi inima noastră când ne vorbea”

(La un profesor de teologie)

Vijelia necruțătoare a sorții a răsturnat un stejar cu rădăcinile adânc înfipite în istoria învățământului din Transilvania, pe nonagenarul profesor N. N.

Exodul profesorului N. N. umple inimile noastre de o cucernică duioșie, dar în același timp, ridică spre meditare atâtea probleme adunate în poarta vieții.

Pe profesorul N. N. l-am văzut ultima dată în preajma celor 90 de ani ai săi. L-am găsit transfigurat, dulce ca o mamă. A vorbit înțelept și cu destulă memorie, și chiar cu o anumită grație, de mare gânditor.

Fie-mi îngăduit mie, un soldat slujitor al cuvântului, ca în numele dvs., frați mai mari și mai mici, să adaug toată salba de mărgăritare a gratitudinii noastre față de acela care a fost o adevărată personalitate didactică.

Dragostea noastră față de dânsul nu s-a împușinat, nu numai pentru că a fost profesorul nostru, binefăcătorul nostru și suflet din sufletul neamului nostru, ci și pentru că a fost un *om* cu adevărat.

Cine din noi nu-și aduce aminte cu pietate de rostul dascălului nostru, de prelegerile sale de înaltă ținută etică, de crezul național pe care l-a alimentat, de actele sale de cultură?

Chemărilor sale de la catedră, noi le răspundem cu untdelemnul respectului și al dragostei, mereu turnându-l în candela recunoștinței, aprinsă în amintirea aceluia care s-a consumat pe sine ca să ne lumineze pe noi.

Odinioară, doi ucenici călătoreau dintr-o localitate în alta. Pe parcurs li s-a atașat un alt Călător, care avea același drum. Acesta lă-a vorbit atât de inspirat și atât de râvnitor, încât a cucerit cu dragostea Sa pe cei doi ucenici. La despărțire, cei doi ucenici (Luca și Cleopa, căci despre ei este vorba) își ziseră: Ai văzut cum ne tâlcuia adevărul? Parcă ardea în noi inima noastră când ne vorbea.

Întorși la epoca școlarității noastre, zicem și noi, ca odinioară cei doi: Oare nu ardea în noi inima noastră când ne vorbea?

Și cum n-ar fi ars în noi inima noastră la focul ce-l aprindea profesorul nostru de filosofie, care ne făcea să înțelegem cele mai grele probleme ale gândirii!

Blând și bun, ca miezul alb de pâine, închis în sine în aparență, dar popular din fire și simpatic pentru neasemuita-i omenie... Nimic nu-i lipsea din ceea ce-i caracterizează pe pedagogii excepționali:

privirea adâncă, din care radia înțelepciune, prudență, care pătrundea cu multă ușurință în miezul problemelor, împodobire cu modestie și cu demnitate, cumpătare în viață și demnitate în fața morții.

Ne flutură și azi prin gând fraze desprinse de la călduroasele sale prelegeri: „A cunoaște înseamnă a prevedea”; „Fiecare om este un pământ care conține o cantitate oarecare de aur”; când predici, „Ca să fii liber, trebuie să vorbești liber; atunci, comunicația sufletească dintre tine și auditor nu se face prin hârtie, ci direct.”

Parcă-l auzim aievea, la ora de limbă germană: „Frisch gewagt ist halbgewinnen” (*Cine începe cu îndrăzneală, a reușit, de la început, pe jumătate*).

Un om de acțiune nu se odihnește niciodată. Prin pana sa inspirată, N. N. se alătură gândirii cotidiene, chiar și la vârsta când societatea n-avea dreptul să mai ceară nimic de la el.

Antologia sa filosofică, „Tehnica oratoriei”, tipărită în Sibiu, ca și studiul „Idealul suprem al elevilor”, îl dovedesc nu numai un gânditor profund, ci și un esthet subtil.

Dacă din învățăturile împărtășite nouă de profesorul N. N. multe s-au uitat, în frenezia muncii fiecăruia, am dobândit însă convingerea că N. N. a rămas înrădăcinat o viață întreagă în acea plăcere a muncii, acea punctualitate de ceasornic, în acel spirit de dreptate neinfluențabilă, care constituie o emoționantă aducere aminte.

La prelegerile sale, profesorul N. N. ne spunea adesea: „Non omnia morier”, adică, în moartea trupului – spiritul strălucește, în moartea cărnii – spiritul tot mai strălucit se arată, ce este rupt din veșnicie – către veșnicie merge, ce e zidit din lumină – spre lumină neapusă tinde.

Prin gândirea sa, N. N. aduce omagiul său acelei formidabile forțe a spiritului care, peste slăbiciunile

cărnii, peste piedicile timpului, înfrângând moartea, etern strălucește.

Ce frumos și bun rămâne, ca o comoară spirituală ce se transmite din generație în generație, pentru a învăța și pe alții *cum trebuie să fie ca să fie cum trebuie*, dar și pentru a avea greutate la simpozionul cântării faptelor bune și rele.

16. „Numai dragostea zidește”

(La înmormântarea unei distinse profesoare de chimie⁷)

„Cel ce va face și va învăța, acela mare se va chema în Împărăția Cerurilor.”

Mult îndurerată familie, întristată asistență!

Profund impresionati de moartea fulgerătoare care a smuls din mijlocul nostru o ființă luptătoare în arena vieții, o profesoară eminentă și entuziastă, o soție devotată, ne găsim azi adunați, în număr impresionant, în jurul sicriului ce-i adăpostește rămășițele ei pământești, ca să-i aducem prinosul nostru de recunoștință, de stimă, de prețuire și de creștinească pietate.

Ne-am adunat aici, în această casă creștinească, să prohodim și să ne luăm rămas bun de la cea care-a fost o ființă distinsă, un dascăl luminat și plin de omenie, o prietenă bună și devotată – profesoara S. M.

Durerea familiei și a noastră, a tuturor celor care am cunoscut-o, am stimat-o și am iubit-o, este foarte mare. Emoția ne copleșește pe toți. În sufletele unora

⁷ Predică rostită la înmormântarea distinsei profesoare de chimie Silvea Moga (57 ani) din Sibiu

se strecoară deznădejdea, iar în altele nimicnicia și zădărnicia strădaniilor noastre de viață.

Multe și variate sunt sentimentele ce ne încearcă în asemenea împrejurări, și îndeosebi, cele privitoare la finalul vieții, care este inevitabil – moartea. În acele momente înțelegem și simțim că apropierea sfârșitului dă o notă de solemnități gravă vieții fiecăruia dintre noi, subliniind responsabilitatea ce o avem ca misionari și trimiși ai lui Dumnezeu în lume. Fiecare om este diferit de un altul, pentru că Dumnezeu i-a imprimat fiecăruia Chipul Său divin, a sădit în fiecare ființă umană, pe lângă funcția biologică, și aspirația spre înălțimi, ieșirea din prozaicul cotidian și slujirea unui ideal și, în primul rând, a unui ideal moral.

Idealul este apanajul omului. Într-un sens, idealul este interior, adică ceea ce vrem să realizăm în sufletul nostru, iar în alt sens, este exterior – întruparea lui într-o faptă văzută. Urmărirea unui ideal încântă viața, o face mai frumoasă, mai optimistă, cu adevărat eroică. „Luptând pentru un ideal, urmărindu-l cu asiduitate, ne apropiem de Dumnezeu, deoarece nimic nu te apropie de Dumnezeu mai mult decât strădania de a avea o operă desăvârșită” – spunea cândva marele Michelangelo.

În lumina învățăturii creștine, idealul este planul încredințat nouă spre realizare.

Or, ce ideal mai sublim există în lume, decât a fi luminător al sufletelor, luminător al minții și al inimii celor neștiutori sau rătăciți?

În afara misiunii preoțești, nici unei slujiri nu i se poate aplica denumirea de apostolat în așa mare măsură ca slujirii dascălești.

În sensul larg al cuvântului, fiecare dintre noi trebuie să fie un misionar, îndeplinind chemarea pe măsura darului primit, în cadrul familiei, al neamului sau al profesiei pe care o exercită. Fiecare dintre

noi e chemat să facă să rodească ce este bun în el, să lase o dăruie de lumină în urma lui, spre folosul cât mai multor oameni.

Dascălul cu har de dascălie se mistuie și se dăruie mai mult decât orice pământean de rând pentru idealul pe care-l urmărește, fiindcă, după vorba poetului Arghezi, „Altarul ca să fie și pietrele să-l ție / Cer inima și viața zidite-n temelie.”

Apostolatul didactic nu-i ușor, nu-i o profesie oarecare, ci-i o misiune sfântă, care cere jertfă, fiindcă principala lui vocație este totala dăruire.

Pentru a aprinde lumina în suflete, mai ales în sufletul copiilor, se cere să ardă mai întâi flacăra în sufletul învățătorului. O. Goga a caracterizat sublim chipul dascălului:

*„Izvoditor al sufletelor, mag din basme,
Ce prin potopul veacurilor negre
Ne-a luminat cărările pribege.”*

Așa a fost în trecut, ca și în prezent, și va rămâne de-a pururi, același generos slujitor al luminii și al adevărului, împărtășind din prisosul inimii sale pentru binele altora, mai ales pentru tinerele vârstare ce-i sunt încredințate spre instruire și educare. Acestora le dăluiește în conștiință iubirea de glie, de datini, de cântecul tradițional, de omenia românească și de tot ceea ce înobilează pe om.

Numele de învățător a fost pomenit dintotdeauna cu adâncă venerație, mai ales de creștini, fiindcă Însuși Mântuitorul a fost numit „Învățător Divin”. Câtă migală, câtă pasiune, câtă răbdare în această muncă, aparent mărunță, dar covârșitoare pentru viitorul fiecărui om!

Aria misionară de luminător a oricărui dascăl se extinde și dincolo de pereții școlii, în afara catedrei, el fiind lumina, povățuitorul cu vorba și cu fapta pentru

toți semenii în mijlocul cărora trăiește. Și acestora – semenilor săi – le dăruiește din prisosul inimii sale generoase, spre a-i face să înțeleagă sensul solidarității umane, atât de necesară pentru binele familiei și neamului din care face parte.

Profesoara S. M. și-a înțeles deplin chemarea și s-a dovedit un dascăl pilduitor, începând cu cele mai mici gesturi și terminând cu a se face ecou al luminii, știind că „roada luminii e în orice bunătate, dreptate și adevăr“. Ea a îmbrățișat cariera didactică nu din calcule utilitariste, ci din pură vocație, dintr-o chemare tainică spre o muncă de înălțare a altora. A excelat în exercitarea ei prin cuvânt, învățatură și faptă ziditoare.

Ea era convinsă că numai dragostea zidește și că învățătura fără iubire, oricât de erudită ar fi, ar rămâne slovă moartă, fără o inimă caldă și iubitoare.

Munca ei didactică – de mai bine de un sfert de veac – s-a caracterizat printr-un elan de tinerească dăruire, proprie ființelor mistuite de chemarea unui irezistibil ideal.

Dăruirea, conduita morală ireproșabilă, spiritul creator, dragostea pentru profesia ce și-a ales-o, au favorizat creșterea prestigiului școlilor pe unde a fost și a profesat.

În această clipă, de rememorare și reculegere, cu lacrima sufletului mulțumim omului și dascălului ce ne-a dăruit cu generozitate iubirea și lumina unui spirit înzestrat cu prisosință de Dumnezeu. Profesoara S. M., distinsa noastră prietenă, părinte spiritual al atâtor promoții de elevi, rămâne, dincolo de timp, simbolul unor generații de dascăli eminenți și străluciți ai Sibiului și al satelor din jur.

Pasionată, severă și caldă, perfecționistă și înțelegătoare, a fost o ființă sensibilă și generoasă. Acum, coboară în pământ doar cu ce i-a dat pământul,

iar celor dragi, le dăruiește ceea ce i-a oferit cerul: vibrația sufletului și toate amintirile frumoase.

Profesoara S. M. rămâne, dincolo de timp, simbolul luminos al unor generații de dascăli sibieni înveșniciți prin o totală dăruire de sine.

Noi îi aducem acestui făclier al luminii, în ceasul despărțirii, prinosul recunoștinței și prețuirii noastre, ca uneia ce slujba și-a făcut-o deplin, fiind îndreptățită la „cununa răsplătirii“, din partea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Dumnezeu s-o iertel

17. În cinste va rămâne numele lui

(La înmormântarea unui profesor de muzică⁸)

*„Având daruri de multe feluri,
să le întrebuințăm cu înțelepciune.“*

(Romani 12, 6)

Dacă privim cu atenție, vedem cum Cel Atotputernic și-a vădit atotînțelepciunea Sa în tot ceea ce ne înconjoară. Căci știm și vedem cum nu numai fiecare viețuitoare, fiecare gâză cât de mică își are individualitatea sa, dar nici chiar două frunze nu sunt absolut identice una cu alta.

În chip special însă, Dumnezeu, marele nostru Ziditor, și-a pus pecetea înțelepciunii și dragostei Sale în zidirea Sa cea mai aleasă, în om, din care motiv fiecare dintre noi „răstrângem – după cuvântul Sf. Ap. Pavel – ca o oglindă, slava Lui“ (II Cor. 3, 18).

Într-adevăr, după învățătura Bisericii noastre, prin sufletul său, prin rațiunea și conștiința sa morală, fiecare om e înzestrat de Dumnezeu cu o scânteie din

⁸ Predică rostită la înmormântarea profesorului de muzică Arhid. Ioan Popescu de la Facultatea de Teologie din Sibiu

Chipul Său, prin care ne înălțăm infinit mai sus față de restul creației, ceea ce ne deosebește fundamental de toate celelalte viețuitoare.

Ba mai mult, în dragostea Sa nemărginită față de noi și în virtutea demnității și prețuirii pe care ne-o acordă, El înzestrează pe fiecare om și cu anumite daruri speciale.

Este adevărat că nu toți suntem dotați la fel, dar tot atât de adevărat este că nimeni nu se poate plânge că nu are cel puțin un dar. Unul are darul vorbirii frumoase, altul al dărniceiei, unul al cântecului frumos, altul al picturii, unul al povestirii, altul al unui meșteșug oarecare, unul al unei memorii mai fidele, altul al unei hărnicii speciale, unul al poeziei, altul al altei sensibilități sufletești, unul al curajului, altul al unei bunătăți deosebite și așa mai departe.

Acest lucru ni-l confirmă și cunoscuta parabolă cu talanții, rostită de Mântuitorul Iisus Hristos, care ne vorbește pe înțeles despre darul sau darurile cu care ne-a înzestrat Dumnezeu pe fiecare, dar în același timp și în mod deosebit, și de îndatorirea pe care o avem de a înmulți, adică de a valorifica, de a fructifica în interes obștesc darul, chemarea specială sau vocația pe care o avem fiecare.

Această realitate ne-o aduce în atenție și Sf. Ap. Pavel atunci când, în Epistola către Romani, spune și aceste cuvinte: „Având daruri de multe feluri, să le întrebuințăm cu înțelepciune; având darul slujbei, să stăruim în slujbă; având darul propovăduirii, să propovăduim; având darul îndemnării, să îndemnăm. De suntem împărțitori, să împărțim întru neviclesug; de suntem ispravnici, întru osârdie să stăruim; dacă suntem miluitori, să miluim cu inimă bună.” (Rom. 12, 6-8)

Cărțile noastre bisericești ne vorbesc despre un oarecare creștin de altădată, din Țara Sfântă, care,

având de pildă darul slujirii altora, pleca din valea Iordanului spre Ierusalim, cale de peste 30 km prin pustie, și, având la el pâine și apă, ajuta pe cei întâlniți pe cale, slăbiți de drum, flămânzi sau însetați.

Darul sau „talantul neîntrebuințat este un furt”, spune o maximă, și cu adevărat – chiar dacă mai sunt și dintre aceia care, ca sluga leneșă din parabolă, își îngroapă talantul – trebuie să spunem că marea majoritate a oamenilor dintotdeauna s-au străduit și se străduiesc să-și cultive, adică să-și înmulțească talantul sau talanții pe care-i au, mulți dintre ei căzând ca niște mucenici în slujirea sau valorificarea, spre binele semenilor, a darului sau talantului cu care Dumnezeu i-a înzestrat.

Se cunosc destui savanți, cercetători diverși, dascăli de tot felul, exploratori, artiști, medici, preoți și alții, din lumea largă și din țara noastră, care s-au dăruit și se dăruiesc total vocației lor, mulți dintre ei căzând pe brazda muncii lor. „Viața este foarte scurtă, mă grăbesc să nu pierd timp!” spunea Paganini. Toți adevărații oameni au fost și sunt conștienți că „fericirea adevărată nu o are, nu poate s-o aibă decât acela care o dă”, cum spunea neuitatul nostru Vlahuță.

Pe lângă o fire largă, prietenoasă, darnică, săritoare – care știe, potrivit Sf. Ap. Pavel, că „n-am adus în lume nimic, după cum nici nu putem scoate ceva din ea” (II Tim. 6, 6) – un astfel de dar și talant a avut și adormitul întru Domnul N. N., la al cărui catafalc ne aflăm și pe care-l conducem acum pe ultimul său drum pământesc.

După cum știm, Dumnezeu l-a înzestrat cu unul dintre cele mai frumoase, mai nobile daruri: acela al cântării frumoase, al muzicii în general, această „limbă universală” (cum i s-a mai spus), iubită și înțeleasă de toți.

Glasul său ales a împodobit de atâtea ori sfintele slujbe din marea noastră catedrală mitropolitană,

și putem spune că majoritatea absolută a celor ce suntem aici de față am beneficiat de frumusețea acestui glas.

Au beneficiat, totodată, încălzindu-se launtric, zeci de mii de credincioși din Mitropolia noastră transilvăneană și din alte părți, unde N. N. a cântat la sfințiri de biserici, la vizite canonice arhieresti sau la hramuri mănăstirești.

Și-a valorificat, apoi, adormitul în Domnul, talantul său de om al muzicii atunci când, în calitate de profesor, a învățat atâtea serii de tineri și mai puțin tineri să înțeleagă și să iubească muzica sănătoasă, adevărată, și s-o interpreteze în chip corespunzător, mulți dintre aceștia aflându-se la loc de frunte în marea mișcare cultural-artistică a țării, iar unii ajungând chiar adevărați profesioniști.

Între acești beneficiari se numără și mulți studenți, astăzi preoți, lecțiile de canto făcute cu profesorul N. N. ajutându-i nespuse de mult la mai buna cântare și rostire liturgică.

Darul său muzical s-a făcut vădit, apoi, în familia sa, unde nu o dată se auzeau adevărate micro-concerte, în această atmosferă a iubirii de frumos crescând cele două fiice ale sale, ele înseși, acum, slujitoare devotate ale acestei arte muzicale.

În Epistola a II-a către Corinteni, Sf. Ap. Pavel ne încredințează că „cel ce seamănă cu dărnicie, cu dărnicie va și secera” (II Cor. 9, 6).

Adormitul întru Domnul N. N. a semănat, precum știm, cu multă dărnicie, nu numai talantul special cu care Dumnezeu l-a înzestrat, ci și multă dragoste de oameni, dragoste de Sfânta noastră Biserică, dragoste de plaiurile noastre părintești, dragoste de muncă, de cinste, de omenie, a semănat multă corectitudine, multă modestie, având întotdeauna un

cuvânt bun pentru toți cei care, într-un fel sau altul, veneau în legătură cu dânsul.

De aceea, și secerișul lui sufletesc va fi încă în inimile celor ce l-au cunoscut, dar mai ales la Dreapta Judecată, pe măsura râvnei sale spre cele bune.

„Omul strădalnic spre cele bune – ne spune undeva marele mitropolit Andrei Șaguna – goleşte odihnit paharul morții, pentru că el și-a împlinit chemarea. Numele lui va rămâne în cinste la toți cei care l-au cunoscut.”

În cinste va rămâne și numele N. N. pentru noi toți, pentru întreg colectivul nostru, care exprimă familiei îndoliate, soției și celor două fete, adâncă compasiune și mângâiere, iar adormitului întru Domnul un cald omagiu, rugând pe Cel Atotputernic să-i facă parte de bucuria aleșilor Săi. Amin.

18. Imn al vieții fără de sfârșit

(La înmormântarea unui profesor universitar⁹)

*„Cel ce va face și va învăța, acela
mare se va chema în Împărăția Cerurilor.”*

Întâia misiune încredințată Sfinților Apostoli de către Domnul nostru Iisus Hristos a fost cea de dascăli și învățători ai lumii, potrivit poruncii Supremului Învățător: „Mergând, învățați toate neamurile!”

În general, în lumina acestei nobile porunci, dascălii sunt ca niște adevărați apostoli, chiar și atunci când ei învață și vestesc o învățătură laică.

Fie că învățătura este laică, fie că este religioasă, ea este o lumină, și știm că orice lumină izvorăște din

⁹ Rostită la Săliște, în 9 sept. 1983, la înmormântarea Prof. Univ. Nicolae Martin din Săliște

Cel ce este însăși Lumina lumii. De aceea, Biserica noastră se bucură și sprijină orice licăr de lumină ce se aprinde pe orice tărâm, ce duce la afirmarea conștiinței de sine a poporului, prin minunații săi fii.

Unul dintre acești străluciți fii a fost și distinsul profesor universitar N. M., erudit cărturar, intelectual de înaltă factură, personalitate marcantă, deosebit de prețuit, atât în câmpul didactic, cât și în viața culturală de pe aceste plaiuri mioritice ale Mărginimii Sibiului, bucurându-se de un ales și meritat prestigiu.

Fiu al unei exemplare familii de buni români și buni creștini ai Săliștei de odinioară, a fost crescut și educat în spiritul celor mai frumoase tradiții românești și creștinești, specifice acestor minunate meleaguri. Aici, în cuibul cald al casei părintești, și-a modelat sufletul cu florii celor mai înalte simțăminte, în urzeala cărora cinstea, omenia, buna cuviință și frica de Dumnezeu au constituit elementele de bază ale formării sale intelectuale de mai târziu.

Ca și alți confrăți ai săi, a îndrăgit nespus de mult meleagurile natale, acest leagăn minunat și vatră sfântă, mărturisitoare și apărătoare a credinței strămoșești, fidelă păstrătoare a neamului românesc. Ea l-a înscris, acum 85 de ani, în protocolul nou-născuților încreștinați prin Botez, și l-a împresurat cu zalele de aur ale rugăciunii ei de pomenire până la moarte – și putem chiar anticipa: până dincolo de ea.

Școala lui de început – ca și a contemporanilor săi – a fost școala Bisericii străbune, căci românii ardeleni alta nu aveau în vremea aceea. S-a împărțășit și el cu luminile ei, aici în sat, la călcâi de munte, sprijinit pe zăre de cer ocrotitor. A urmat apoi studiile secundare, după care se înscrie la Academia Comercială din Viena, continuată cu studiile superioare de Limbă și Literatură Italiană și Latină în Perugia (Italia).

Se reîntoarce apoi în țară pentru a pune în practică și a valorifica frumosul tezaur de cunoștințe, dobândit cu trudă și multă stăruință. Ca și ceilalți colegi și confrăți ai săi, a trecut de multe ori munții în țară, pe poteci tănuite, ca să se adauge luptătorilor pentru unitatea și libertatea neamului, pentru reîntregirea țării – visul de aur al tuturor românilor. Timp de aproape un deceniu a predat la catedră, în comuna natală, Săliște, și n-a fost doar un dascăl oarecare, ci un profesor de elită. Pe lângă această activitate a fost și un neobosit cercetător al trecutului neamului românesc, și îndeosebi al vrednicilor noștri înaintași de pe aceste meleaguri încărcate de istorie, activând o perioadă îndelungată în cadrele ASTREI.

Deși acum ilustrul profesor Nicolae Martin nu mai este printre noi, el ne va rămâne ca o vie și plăcută amintire, un intelectual consacrat, o personalitate reprezentativă pentru întreaga Mărginime.

Acum, el pleacă dintre noi, pleacă pe drumul veșniciei, însoțit de noi, dar fără noi. Pleacă uitându-se înapoi. Așteaptă parcă ceva de la noi, ca să-i fie odihna tihnită. Cartea de căpătâi a creștinătății tâlmăcește simplu și zguduitor această așteptare: privind cu luare-aminte la mai marii noștri, cum și-au săvârșit viața, să le urmărim exemplul, strădania și devotamentul.

Suntem alături de familia îndurerată și de toți aceia care l-au stimat, iubit și prețuit pentru bogata și valoroasa sa activitate, prin care a contribuit și el la îmbogățirea tezaurului culturii românești.

Peste timp, în plânsul duios și domol al clopotelor, la umbra brazilor și în liniștea desăvârșită a cimitirului din Gruia, sufletul lui nobil și bun va fredona neconținut imnul vieții fără de sfârșit.

Iar noi, în semn de ultim omagiu, îi vom păstra neștearsă amintirea și ne vom ruga Bunului

Dumnezeu să-l așeze într-o odihnă cea fericită a aleșilor Săi, în Împărăția cea fără de sfârșit.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească!
Amin.

19. „Pleacă dintre noi cu conștiința datoriei împlinite“

(La înmormântarea unui profesor universitar de Teologie¹⁰)

*De la început am cunoscut învățăturile Tale,
că pe veci Le-ai întemeiat pe ele.*“ (Ps. 118)

Îndurerată familie, Prea Cucernici Părinți Profesori,
Prea Cucernici Părinți și frați, întristată asistență!

În semn de ultim omagiu ne-am adunat astăzi aici, în această măreață Catedrală mitropolitană, pentru a deplânge cu toții trecerea, pe neașteptate, din viață, a distinsului preot profesor Nicolae Terchilă, aflat la venerabila vârstă de 85 de ani. Ne găsim adunați în jurul sicriului ce adăpostește osemintele lui pământești, ca să-i aducem omagiul prețuirii noastre și veșnicei aduceri-aminte.

Multiple și variate sunt sentimentele care încearcă inimile noastre în astfel de împrejurări. În mod ineluctabil, filosofăm asupra vieții, dar cu osebire asupra finalului ei inevitabil, care este moartea. Este momentul când trebuie să înțelegem că ceea ce dă solemnitate vieții noastre este moartea. Ea dă vieții responsabilitatea, o preface într-o funcție, într-o posibilitate pe care o pierdem pentru totdeauna dacă

nu ne conformăm unor principii superioare de conduită. Ca atare, timpul vieții pământești are un sens unic: este timpul mântuirii. „Iată acum vremea potrivită, iată acum ziua mântuirii“, zice Domnul; fiecare clipă a vieții oferă prilej pentru mântuire, deci un început de sfințenie, „fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul“ (Evrei 12, 14).

Folosirea cu înțelepciune a timpului hărăzit nouă pentru valorificarea darurilor primite de la Dumnezeu este chezașia sfârșitului în pace și fără de osândă a vieții pământești.

Timpul este, pentru noi, intervalul în care Dumnezeu așteaptă răspuns la oferta iubirii sale nemărginite. În consecință, realizarea binelui în viața pământească este un imperativ categoric. „Până avem timp, să facem binele pentru toți!“ ne povățuiește Sf. Ap. Pavel. Dacă acest lucru se cere oricărui dreptcredincios, atunci cu atât mai vădit unui preot, care este direct în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor. „El este slujitor al lui Hristos și chivernisitor al Tainelor lui Dumnezeu.“ Chemarea la preotie și puterea lui peste suflete îi vine de la Hristos prin împuternicire, așa cum ne confirmă și Ap. Pavel: „Toate le pot întru Hristos, Cel ce mă întărește. Mulțumesc Celui ce m-a întărit, lui Hristos Iisus, Domnul nostru, că m-a socotit credincios și m-a pus să-L slujesc“ (I Tim. 1, 12).

Slujirea preotească trebuie să fie străină de slava deșartă, precum și de orice calcule utilitariste. Ea este sacerdoțiu, cu menirea, pentru cei ce i se consacră, de a fi slujitori iconomi. „Nu ne propovăduim pe noi înșine, ci pe Iisus Hristos Domnul; propovăduim în numele lui Hristos, ca și cum Dumnezeu v-ar îndemna prin noi.“ Preotul vorbește în numele lui Dumnezeu cu cuvintele Lui, nu *în locul* Lui.

Orice lucrare a preotului începe cu cuvintele: „În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh“. Acest

¹⁰ Rostită în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, la înmormântarea Pr. Prof. Nicolae Terchilă (85 ani), de la Facultatea de Teologie din Sibiu

fapt conferă activității preoțești un fior sfânt, îi impune grijă și răspundere în toate împrejurările. Această stare, de permanentă veghe, trebuie să-l însoțească oricând și pretutindeni și să spună cu Mântuitorul: „Învățătura mea nu este a mea, ci a Celui ce m-a trimis“. Dacă cineva învață și vorbește, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu, pentru ca întru toate să se slăvească Dumnezeu, prin Iisus Hristos (I Petru 4, 11).

Sf. Apostol Pavel ne arată că preoții care își țin bine dregătoria se vor învrednici de îndoită cinste, „mai ales cei care se ostenesc cu cuvântul și cu învățătura lui Dumnezeu“. Preoții care învață pe alții – și plinesc ceea ce învață – sunt asemuiți Apostolilor și numiți *lumina lumii* și *sarea pământului*. Aceștia își fac vie prezența în mijlocul ucenicilor lor, cu cuvântul și fapta lor ziditoare, spre tot lucrul bun. Truda lor obștească este cu atât mai eficientă, cu cât sunt mai adânc încadrați în tradiția spirituală a comunității din care fac parte și luptă din răputeri pentru prosperitatea ei. Ei devin ca un simbol, asemenea stejarului care este cu atât mai falnic, cu cât rădăcinile îi sunt mai puternic înfipite în pământul din care a răsărit.

Cel care pleacă dintre noi a fost o întruchipare autentică și armonioasă a preotului ortodox tradițional și a eminentului dascăl de teologie. El a învățat cu drag și pasiune multe promoții și generații de studenți teologi, astăzi vrednici slujitori ai Sf. Altare. El n-a învățat doar simple teorii, ci învățături ziditoare și mântuitoare, dând ascultare îndrumării Mântuitorului: „Orice cărturar cu învățătură despre Împărăția Cerurilor este asemenea unui gospodar care scoate din vistieria sa noi și vechi“, înțelegând prin *noi* și *vechi*, învățătura sfântă desprinsă din cele două Testamente: *Noul Testament* și *Vechiul Testament*.

Întristată asistență!

În aceste momente solemne este extrem de greu să găsim cuvintele potrivite pentru a exprima bogăția de însușiri și calități care au caracterizat marea personalitate a celui ce a fost marele teolog și erudit profesor universitar N. Terchilă. De altfel, nici n-am fi în asentimentul său dacă am încerca acest lucru, deoarece, din cea mai curată modestie, el n-a vorbit niciodată despre sine și nici nu i-au făcut plăcere laudele venite din partea altora. A fost mereu la datorie, încă din clipa în care a pornit pe calea ce i-a rânduit-o Dumnezeu și până la adânci bătrâneți; a muncit fără răgaz și cu toată dăruirea, a ars ca o flacără vie alimentată mereu de un viguros optimism și de o forță lăuntrică nepuizabilă.

A fost un om de mare omenie, un bonom prin excelență, o figură luminoasă, veșnic bine dispus și înțelegător, de toți îndrăgit, stimat și prețuit.

Preotul profesor N. Terchilă s-a dăruit, cu timp și fără timp, și a împărțit cu toată generozitatea daruri alese din comoara sufletului său, fie la catedră, fie în amvon sau în alte ocazii. El a scos mereu din vistieria sufletului și minții sale numai daruri de mare preț, de aceea vor stărui mereu vii, în inimile noastre, cuvintele sale pline de miez, încărcate de frumuseți nebănuite. Ecoul lor nu se va stinge niciodată nici din memoria, dar nici din inima sutelor și miilor de studenți teologi care l-au avut ca dascăl. Unul dintre ei este și cel care vă vorbește acum.

O bună parte din cuvântul său întraripat, bunul și ilustrul nostru profesor ni l-a transmis pe calea scrisului. În acest sens, putem afirma cu îndreptățită mândrie că a desfășurat o activitate deosebit de prestigioasă. În urma sa ne-au rămas o mulțime de lucrări valoroase, articole și studii publicate în revistele teologie și în periodicele de specialitate:

Dintre lucrări amintim:

– *Tâlcuirea Sf. Liturghii*;

– *Tâlcuirea Sf. Taine*;

– *Evanghelia în Școală. Psihologia contemporană și învățământul religios*;

– *Idei de filosofie religioasă*;

– *Istoria filosofiei etc.*

Dintre studii amintim:

Încercări de pedagogie religioasă; Rolul social al cultului ortodox; Pedagogia cultului divin ortodox; Despre educația tineretului; Psihologia în slujba învățaturii religioase; Factorii învățământului religios; Elemente de filosofie creștină; Idealismul modern; De la califul Omar la filosoful Blaga; Momente extraordinare ale conștiinței; Filosofia antică – pedagog spre Hristos; Actualitatea gândirii creștine etc.

A mai scris și publicat o serie de articole în *Telegraful român* și în alte periodice bisericești.

A activat o bună perioadă în cadrele ASTREI, ținând o serie de conferințe la Sibiu, Mediaș, Blaj, Târnăveni, Agnita, Odorhei, Săliște, Turda, Orăștie și în alte localități.

A scris pagini de o rară frumusețe și de o mare profunzime. A vorbit și a scris într-adevăr frumos, dar a și trăit cu convingere și zel marile comandamente ale credinței noastre strămoșești.

Toate aceste rodnice strădanii și dăruiri, care i-au împodobit viața, ne vin în minte acum, când el pășește dincolo de granițele vremelnice, lăsându-ne ca pildă vie, luminoasă pildă a vieții sale, petrecută în frică de Dumnezeu, în iubire și respect față de oameni.

S-a născut în 28 octombrie 1898 în Copșa-Mică, județul Sibiu, în casa preotului Iacob Terchilă și Ana (descinzând tot din familie preotească, din Șeica Mare).

A fost penultimul din frumoasa cunună vie de șapte copii: cinci băieți și două fete. Și-a început

studiile la școala primară din comuna natală, Copșa-Mică. Liceul l-a urmat la Dumbrăveni (până în clasa a VI-a, când e chemat în armată). În timpul serviciului militar își completează studiile liceale și-și dă bacalaureatul. În același timp, e bursier și dă meditații, pentru a se putea întreține la școală. După terminarea războiului, se înscrie la Institutul Teologic Andreian, pe care-l absolvă în anul 1921. Fiind printre elementele de vârf, înclinat spre studiu, primește, din partea Mitropoliei, o bursă de studii în străinătate. Astfel studiază, între 1921-1922 Teologia și Filosofia la Berlin și, între 1922-1924, Filosofia la Leipzig, unde își ia și doctoratul. La Leipzig se căsătorește cu Doris Keller, cea care-i va deveni devotată tovarășă de viață. Se reîntoarce în patrie și, la 1 februarie 1925, e numit profesor de filosofie creștină și pedagogie la Academia Teologică „Andrei Șaguna” din Sibiu. În 1935 își ia licența în teologie la Chișinău, iar în 1936 doctoratul, la București. Funcționează ca profesor la Institutul Teologic din Sibiu până în 1952, când se pensionează. De la data pensionării, n-a încetat decât activitatea didactică, continuând să contribuie la slujba Bisericii, depunând o frumoasă activitate pastoral-misionară, slujind în diverse parohii, ori de câte ori a fost solicitat, mergând acolo unde nevoile Bisericii au cerut-o.

Acum, el pleacă dintre noi cu conștiința datoriei împlinite, pleacă pe drumul veșniciei, însoțit de noi, dar fără noi. Pleacă, uitându-se înapoi. Așteaptă parcă ceva de la noi, ca să-i fie odihna tihnită. Această tainică așteptare o talmăcim simplu, ca ultim testament lăsat: *Privind cu luare aminte la mai marii noștri, cum și-au săvârșit viața, să le urmăm exemplul și să le imităm devotamentul.*

Dumnezeu să-l ierte și să-l așeze în ceata aleșilor Săi!

20. „Bunului Dumnezeu să-l așeze întru odihna cea fericită a aleșilor Săi“

(La înmormântarea academicianului D. D. Roșca¹¹)

Prea Cucernici părinți, îndurerată familie,
întristată asistență!

Primul postulat misionar încredințat Sfinților Apostoli de către Domnul nostru Iisus Hristos a fost cel de dascăli și învățători ai lumii, potrivit poruncii divine: „Mergând, învățați toate neamurile!“ În lumina acestei nobile porunci, putem afirma că profesorii sunt ca niște adevărați apostoli, chiar și atunci când ei vestesc o învățătură laică. Oricum ar fi învățătura lor, fie laică, fie religioasă, ea este o lumină și știm că orice lumină izvorăște din Cel ce este însăși Lumina lumii și orice adevăr este generat și desprins din Cel ce este Adevărul Suprem – Iisus Hristos.

De aceea, Biserica apreciază, se bucură și sprijină orice licăr de lumină ce se aprinde pe orice țărâm, ce duce la afirmarea conștiinței de sine a poporului, prin minunații săi fii. Așa a fost ea dintotdeauna, așa și-a scris cu drag bogata sa istorie, împletită firesc cu povestirea fără de moarte a spiței daco-romane, și așa va rămâne de-a pururi, cât va susura în albie râul, cât va foșni sub cerul patriei „ramul“, prieten întregii suflări românești.

Unul dintre acești minunați fii a fost și distinsul profesor universitar, academicianul D. D. Roșca, erudit cărturar, mare învățat și gânditor al poporului român, personalitate marcantă, deosebit de prețuită, atât în câmpul didactic, cât și în viața culturală din țara noastră, dar și în alte instituții de mare prestigiu

¹¹ Rostită în august 1980, la Săliște, cu ocazia înmormântării Academicianului D. D. Roșca

ale culturii internaționale – prin toate operele și creațiile sale de o înaltă ținută științifică, patriotică și umanistă.

Răsărit dintr-o sănătoasă și exemplară familie de buni români și buni creștini ai Săliștei de odinioară, a fost crescut și educat, alături de numeroșii săi frați, în spiritul celor mai frumoase tradiții românești și creștinești, specifice acestor minunate meleaguri.

Deși, prin strălucitele-i dimensiuni, academicianul D. D. Roșca aparține întregului nostru popor, cu legitimă mândrie afirmăm că nouă, săliștenilor, el ne aparține într-un mod aparte, mod a cărui evocare ne înduioșează, răscolindu-ne sufletul cu fiorii unor simțăminte în urzeala cărora prețuirea, admirația și recunoștința constituie elementele florale de bază.

Recunoștință nepieritoare datorește erudiției sale și mărinimiei lui cetățenești Săliștea de azi și de mâine, împreună cu toți bunii săi fii. Leagăn minunat și vatră sfântă, mărturisitoare și apărătoare a credinței și ființei neamului românesc, ea l-a înscris, acum 85 de ani, în protocolul nou-născuților încreștinați prin Botez, și l-a împresurat cu zalele de aur ale rugăciunii ei de pomenire până la moarte – și putem chiar anticipa: până dincolo de ea.

Școala lui de început a fost școala Bisericii străbune, căci românii ardeleni alta nu aveau în vremea aceea. S-a împărtășit și el cu luminile ei, aici în sat, la călcâi de munte, sprijinit pe zare de cer ocrotitor. A urmat apoi la Liceul Șagunian din Brașov, care numără, până azi, peste 40 de academicieni. D. D. Roșca face parte din efectivul fără pereche al acestui grup de faimă națională.

A venit apoi la Sibiu, de asemenea tot la o școală a Bisericii, pentru studii superioare. N-a venit singur. Academia Teologică de aici a preluat de la sursa șaguniană din Brașov o „promoție de aur“: Nicolae

Colan, Lucian Blaga, Andrei Oțetea, D. D. Roșca și alți apropiați de acești luceferi foarte promițători ca dotare cerebrală, capacitate creatoare, erudiție și simțire românească.

Ca și ceilalți confrăți ai săi, a trecut munții „în țară”, pe poteci tănuite, ca să se adauge și el luptătorilor pentru unitatea și libertatea neamului, pentru reîntregirea țării – visul de aur al tuturor românilor.

Setos de învățătură, își îmbogățește tezaurul cunoștințelor la izvoarele universitare din București, Viena, Paris. Profesorul D. D. Roșca, în lungă și strălucită sa carieră universitară, de aproape o jumătate de secol, desfășurată în orașul de pe Someș, a fost un neobosit îndrumător luminat al multor generații de studenți, care au avut în persoana, viața și activitatea lui creatoare un îndemn viu, o chemare și o pilduitoare personalitate a științei și culturii românești.

S-a identificat apoi, întru totul, cu marile năzuințe și realizări ale poporului român, nu numai în vremuri de bejenie, ci și în epoca cea mai glorioasă a dezvoltării sale, până în ultima clipă a vieții.

Deși nu mai este printre noi, profesorul și academicianul D. D. Roșca va rămâne o personalitate reprezentativă, atât pentru comuna noastră, cât și pentru întreg neamul românesc. El face parte din frumoasa coroană de șapte academicieni pe care i-a dat țării comuna noastră.

Acum, el pleacă dintre noi, pleacă pe drumul veșniciei, însoțit de noi, dar fără noi. Pleacă uitându-se înapoi. Așteaptă parcă ceva de la noi, ca să-i fie odihna tihnită. Cartea de căpătâi a creștinătății tălmăcește simplu și zguduitor această așteptare: privind cu luare-aminte la mai marii noștri, cum și-au săvârșit viața, să le urmărim exemplul și să le imităm devotamentul.

Pildă de atașament total și dăruire față de destinul trecut și actual al neamului nostru, cel ce pleacă privește înapoi, doar atât așteptând de la noi: conștiința răspunderii pentru cota de participare onestă a fiecăruia dintre noi la purtarea și împlinirea îndatoririlor ce ne revin astăzi ca români.

Suntem alături de familia îndurerată și de toți aceia care l-au stimat, iubit și prețuit pentru bogata și valoroasa sa activitate creatoare, prin care a îmbogățit tezaurul culturii naționale și universale.

Peste timp, în plânsul duios și domol al clopotelor, la umbra brazilor și în liniștea desăvârșită a cimitirului din Gruia, sufletul lui nobil va fredona neconținut imnul vieții fără de sfârșit.

Iar noi, în semn de ultim omagiu, îi vom păstra neștearsă amintirea și ne vom ruga Bunului Dumnezeu să-l așeze întru odihna cea fericită a aleșilor Săi, în Împărăția cea fără de sfârșit.

Amin.

21. Vis de aur spulberat (La înmormântarea unui medic¹²)

Mult îndurerată familie, întristată asistență!

Nici o împrejurare de viață, fie ea cât de grea, nu poate fi mai dureroasă, mai crudă și mai înfiorătoare decât moartea. În prezența ei suntem copleșiți de durere și manifestăm o totală neputință. De aceea, ori de câte ori ne aflăm în fața sicriului și a mormântului proaspăt deschis, simțim parcă o întunecare a cugetului nostru și începem a reflecta cu profunzime asupra vieții și a morții. Cu atât mai

¹² Rostită la înmormântarea tinerei doctorele Ileana Popa (28 ani), în data de 30 iunie 1982, în Sibiu

mult suntem îndreptățiți să medităm adânc asupra acestei problematice astăzi, când se află, încremenită pe veci, o gingașă floare, ofilită de suferință, tânăra doctoriță I. P., pe care în curând o vom conduce la locul de veșnică odihnă.

Știm că, în ansamblul uriaș și grandios al activității omenești, medicul și medicina dețin un rol de frunte, un rol deosebit de important, acela de a veghea neconținut la sănătatea oamenilor și la salvarea vieții lor.

Medicina s-a născut o dată cu omul, din necesitatea ocrotirii sănătății lui pe de-o parte, iar pe de altă parte, din nevoia restabilirii ei, atunci când a fost zdruncinată. Deci, profilaxie prin igienă preventivă și vindecare a bolilor prin intervenția directă și competentă a medicului curant. Un medic adevărat nu este doar un simplu profesionist, el este și trebuie să fie un om de vocație, de pasiune, de dăruire, oricând gata de sacrificii. Misiunea lui este ieșită din comun, pentru că, pe lângă muncă, pricepere și conștiinciozitate în împlinirea datoriei, i se mai cer, în egală măsură, dacă nu și mai mult, două lucruri esențiale: dragostea față de oameni și spiritul de jertfă. Din aceste două trăsături se desprinde cu claritate marea asemănare dintre medic (ca doctor trupesc) și preot (ca doctor sufletesc). Prin însuși specificul misiunii lor, și unul, și celălalt se dăruiesc și slujesc pe altarul vieții, fiind apostoli ai lui Hristos. În această înaltă postură, amândoi sunt binecuvântați de Dumnezeu, ca împlinitori ai voii Sale pe pământ.

Medicul este păzitorul și ocrotitorul vieții trupesti, iar preotul este păzitorul vieții sufletești a omului. Ei se completează reciproc prin voință și credință, având ca model suprem pe Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, doctorul sufletelor și al trupurilor noastre.

„Eu am venit în lume, ca lumea viață să aibă și mai mult să aibă!”, zicea Mântuitorul, căci „Eu sunt

Calea, Adevărul și Viața!” Numai prin unire cu Hristos putem descoperi viața cea adevărată.

Întristată asistență! În dorința și strădania de mai bine, multe probleme ce se pun omenirii au fost și vor mai fi rezolvate. Dar problema cea mai acută, problema morții, a rămas până acum nerezolvată și va rămâne irezolvabilă, chiar dacă medicina, printr-un fel de palingeneză, ar ajunge să reînnoiască toate celulele și țesuturile din corpul omenesc. Și de ce irezolvabilă? Pentru că atât știința, cât și realitatea vieții și a naturii, ne arată că toate se schimbă, apar și pier, se nasc și mor. Și numai cine este în afara acestor procese genetice, acela nu piere, nu moare. Și Acela nu este decât Singur Dumnezeu.

Putem să prelungim și să îmbunătățim viața, și acest lucru este foarte mult, dar nu totul. Căci omul nu e mulțumit cu acest „mult”, ci numai cu „totul”, deci cu Dumnezeu. El Singur este fără de schimbare sau umbră de mutare, Același ieri, azi și în veșnicie, cum citim în Cartea Sfântă.

Nu avem pretenția ca aceste considerații să constituie o lecție de sociologie genetică, ci doar un ultim omagiu adus aceleia care a visat, a devenit – deși pentru puțin timp – un medic ideal, plin de elan tineresc și mărețe înfăptuiri. Ziua bună se cunoaște de dimineată, zice românul. Și în cazul nostru, tânăra doctoriță I. P. s-a afirmat ca element bine dotat, plină de pasiune, încă din timpul studiilor. Să încercăm acum a descifra câte ceva din cartea vieții sale, care s-a închis definitiv mult prea devreme, la fila 28.

Adormita în Domnul a văzut lumina zilei la 17 martie 1954 în Sibiu, ca al doilea copil, în casa creștinească și plină de omenie a iubiților săi părinți, Oprea și Elena Popa, originari din comuna Bârza, jud. Dolj, de unde au venit aici, în toamna anului 1951.

După ce urmează cursurile școlii elementare, dornică de învățatură, se înscrie la Liceul teoretic nr. 3, astăzi Liceul *Octavian Goga* din Sibiu, pe care-l termină în 1973. În vara aceluiași an, se prezintă și reușește la examenul de admitere la Facultatea de Medicină din Craiova, pe care o absolvă cu rezultate excepționale, în 1979. Datorită calităților sale de excepție, este repartizată pentru stagiatură la Spitalul Județean din Galați, unde și-a afirmat aptitudinile și dragostea sa față de oamenii în suferință.

În toamna acestui an urma să primească repartiția, ca medic independent, la locul său de muncă. Din păcate, n-a mai apucat-o. Visul ei de aur, care s-a spulberat, a fost chirurgia. În tot timpul stagiaturii, a dat dovadă de multă pasiune și pricepere, fapt pentru care a fost foarte apreciată de superiorii săi și de toți colaboratorii sanitari, care au stimat-o și au îndrăgit-o atât de mult. Tuturor le-a lăsat cea mai bună impresie, și era firesc să fie așa, deoarece, pentru bunătatea ei, priceperea și destoinicia profesională, la care s-a mai adăugat și un suflet de aur, a fost înconjurată de toți, cu toată dragostea cuvenită.

Răbojul vieții sale avea să fie însă încrestat cu pagini de amară suferință, ea îmbolnăvind-se de o boală neiertătoare care, după o evoluție rapidă, avea să-i grăbească sfârșitul, fără drept de apel. Astfel, în cursul lunii iulie 1981 este nevoită să se supună la două operații grele, consecutive, făcute exact la locul unde își desăvârșea cariera medicală. Pentru a nu produce supărare iubiților săi părinți, despre prima operație nu i-a anunțat; de abia la cea de-a doua intervenție chirurgicală, văzându-se mult slăbită și sfârșită, i-a anunțat pe cei dragi.

Ca urmare a acestor grele operații, au urmat dureri din ce în ce mai mari, fapt care o determină să se interneze la Clinica din Cluj pentru a urma

tratamentul necesar, unde stă o lună de zile. După terminarea tratamentului, fără a-și lua concediu de refacere, cu o voință de fier și cu o forță morală excepțională, se întoarce la Galați, pentru a-și continua serviciul. Aici rămâne la datorie până în luna februarie, anul curent, când starea sănătății i se agravează și este nevoită să accepte internarea în Spitalul din Galați, unde rămâne până la data de 7 mai, dată la care nu se mai întrezărea nici o speranță de salvare, fiind adusă de nefericiții săi părinți acasă, la Sibiu, pentru a i se acorda ultimele îngrijiri. De la această dată, viața ei a fost plină de suferințe amare, un adevărat calvar, ameliorat numai prin grija caldă și dragostea nemărginită a iubiților ei părinți.

În ziua de 24 iunie a fost împărțită cu Sf. Taine, care o vor însoți ca ultimă merinde pe drumul veșniciei.

Trei zile mai târziu, epuizată complet de grele suferințe, și-a dat obștescul sfârșit, în prezența și spre durerea nemărginită a iubiților ei părinți.

O dată cu moartea ei s-a stins o viață, o viață plină de speranțe, de planuri frumoase și de vise neîmplinite.

Prin dispariția ei fulgerătoare, n-au pierdut-o numai cei dragi ai săi, ci întreaga societate, care regretă profund acest element de nădejde, de viitor.

Înainte de a porni pe drumul eternității, prin rostul meu duhovnicesc se întoarce, pentru ultima oară, spre cei dragi ai săi și le zice:

Scumpii mei părinți și iubitul meu frate, vă rog să mă iertați că prin plecarea mea v-am produs atâta durere în inimi! Fiți tari, că așa a fost voia lui Dumnezeu! Eu voi fi mereu cu voi, voi veghea de sus și nu vă voi uita niciodată în rugăciunile mele.

Mamă dragă și tată scump, iertați-mă că plec înaintea voastră, și în loc să vă fiu sprijin și mângâiere bătrânețelor, așa cum am dorit și v-am promis, comit această necuviință și vă produc această grea durere.

Voi ați fost atât de buni cu mine și ați făcut totul pentru binele meu, de aceea vă mulțumesc pentru toate.

Vă îmbrățișează și vă sărută cu drag fiica voastră, doctorița voastră, pe care ați iubit-o mult și care v-a iubit la fel de mult. Vă las în grija lui Dumnezeu și a fratelui meu bun, care vor ști să vă mângâie și să vă întărească în durerea voastră fără margini.

Iubitul meu frate, te rog să mă ierți dacă ți-am greșit cu ceva, îți mulțumesc pentru toată dragostea frățască ce mi-ai arătat-o în timpul vieții, te sărut cu drag acum, la despărțire, și te rog să porți de grijă iubiților noștri părinți, care s-au străduit mult pentru fericirea noastră. Te las cu bine, bunul meu frate, și nu uita să pomenesti în rugăciunile tale zilnice și numele iubitei tale surioare. Dumnezeu să te binecuvânteze!

Dragii mei unchi și iubitele mele mătuși, veniți să-mi dați ultima voastră binecuvântare și să vă îmbrățișez acum pentru ultima oară. De v-am greșit cu ceva, vă rog să mă iertați și să vă rugați pentru odihna sufletului meu.

Iar noi toți, care, în semn de ultim omagiu, am venit să o conducem pe ultimul său drum, să zicem din tot sufletul nostru: „Dumnezeu să o ierte!” și să înălțăm o caldă rugăciune către cer, întru odihna sufletului și iertarea păcatelor ei.

Amin!

22. „Ochii noștri astăzi lăcrimează“

(La înmormântarea unui inginer)

În această frumoasă zi de toamnă, când toată natura își descarcă veșmântul de verdeată și flori, în dangătul duios al clopotelor, în plâns de soție și copii, de părinți și rude, de prieteni de muncă, petrecem pe ultimul său drum pe tânărul inginer N. N., pe care

moartea l-a răpit din mijlocul nostru atât de devreme. Ca un stejar falnic ce cade cu vuiet năprasnic, doborât de o furtună, așa a căzut el, în plină viață, în plină activitate, când era atât de trebuitor familiei sale, societății în mijlocul căreia își desfășura activitatea, lăsând în urma sa atâtea lacrimi, atâtea inimi pline de durere, pentru că nimeni nu s-a gândit la acest sfârșit atât de neașteptat.

Cât de cutremurător arată Sf. Damaschin nestatornicia vieții noastre, când zice: „Care desfătare lumească este lipsită de întristare? Care mărire stă pe pământ neschimbată? Toate sunt mai neputincioase decât umbra, toate mai înșelătoare decât visurile, o clipă numai și pe toate acestea moartea le primește!”

Ce n-au încercat soția disperată și părinții, doar îl vor putea smulge din ghearele morții! Dar adesea și puterea medicilor, ce luptă de atâtea ori cu moartea, este neputincioasă, iar noi trebuie să ne supunem sorții schimbătoare și nemiloase.

Viața e cel mai de preț dar ce-l avem de la Dumnezeu și fiecare dintre noi vrea să o trăiască din plin, până la adânci bătrânețe, pentru a-și putea vedea realizate toate planurile, toate îndatoririle legate de familie, copii, societate. Dar ființa noastră e supusă atâtor încercări și boli de tot felul, care, fără să ne dăm seama, ne doboară înainte de vreme.

De aceea, de câte ori petrecem pe cineva la mormânt, de atâtea ori ochii noștri lăcrimează. Și de câte ori ne despărțim de cineva scump și drag, cu care am trăit împreună, împărțind bucuriile și durerile vieții, parcă plânge sufletul în noi.

De câte ori petrecem pe cineva la mormânt, de atâtea ori ne cutremurăm, cugetând că același drum îl avem de făcut fiecare, mai devreme sau mai târziu,

căci „câți intră în viață în același fel, și ies iarăși la fel“ (Ecles. 7, 6).

Cât aș dori să găsesc cuvinte prin care să pot opri lacrimile ce inundă ochii soției dragi, ai copiilor și părinților, ai colegilor, care au venit în număr atât de mare să-i aducă ultimul prinos de dragoste și ultimul omagiu, exprimat în atâtea jalbe de flori!

Cât aș dori să torn balsam răcoritor în inimile frânte de durere!... Dar parcă în aceste clipe de jalnică despărțire, cuvintele sunt neputincioase.

Totuși, voi încerca și vă voi spune să nu vă întristați ca unii ce n-au nădejde, căci „cel ce nădăjduiește în Domnul stă la adăpost“ (Pilde 29, 25), „că potrivit nădejzii, ne facem moștenitori vieții veșnice“ (Tit 3, 7).

El s-a dus acolo unde s-au dus toți cei din veac adormiți, părinți și frați ai noștri, și va trăi etern în Dumnezeu, va trăi în amintirea soției, a copiilor, părinților, rudelor și colegilor, căci a fost un soț bun, un tată devotat, un fiu cu alese calități morale, un inginer ce și-a făcut pe deplin datoria.

Nu plângeți astăzi că sufletul s-a despărțit de trup și s-a mutat la lumina cea veșnică, mergând pe o cale pe care niciodată n-a umblat, ci mai degrabă să strigăm către Împăratul cel Nemuritor: *Când vei cerceta cele ascunse ale oamenilor, iartă pe robul Tău, pe care l-ai luat, Doamne, iubitorule de oameni!*

Amin!

23. „Intră întru bucuria Domnului tău“

(La un inginer economist¹³)

*„Privegheți, căci nu știți ziua, nici ceasul
când va veni Fiul Omului!“*

Mult îndurerată familie, întristată asistență!

Prin cuvintele de mai sus, Mântuitorul ne aduce mereu aminte că noi, oamenii, nu suntem veșnici, ci suntem doar oaspeți și călători vremelnici pe acest pământ și, ca atare, trebuie să fim oricând pregătiți și cu cugetul împăcat, pentru a răspunde chemării Stăpânului a toate: „Gata este inima mea, Dumnezeuule, gata este inima mea, acum Te voi urma, Doamne!“

Atenționarea ce rezidă din amintitele cuvinte se adresează nouă, tuturor, și fiecăruia în parte, căci toți suntem călători și, cu mici diferențe, toți împărtășim același destin în această lume.

Din înaltul sentiment de solidaritate umană, ne-am adunat astăzi, aici, ca să ne rugăm și să deplângem săvârșirea din viață a unui minunat om și bun creștin, inginerul R. A.

Moartea lui, cu totul fulgerătoare și neașteptată, lasă în urmă un gol adânc, extrem de dureros, peste inimile greu încercate ale membrilor familiei iubite, fiindcă pleacă din mijlocul lor stâlpul casei, soțul devotat, părintele cel bun, ocrotitorul și povățuitorul tuturor celor dragi ai săi.

Cazul de față, ca și alte cazuri similare, constituie prilej de meditație pentru noi toți. În astfel de împrejurări triste, mai mult ca de obicei, în tăcerea apăsătoare, stăm de vorbă cu noi înșine, ba chiar

¹³ Rostită la înmormântarea inginerului economist Radu Augustin (61 ani), la data de 4 august 1986, în Sibiu

filosofăm asupra misterelor existenței, întrebându-ne în taină ce este viața și ce este moartea.

Se spune că în orașul Pasau din Germania era o punte pe care stăteau scrise următoarele cuvinte: *Totul este numai o trecere!* Această semnificativă inscripție sugerează și exprimă un adevăr ce nu suferă dezmințire.

Viața pământească este o punte de trecere între două veșnicii: veșnicia dinainte de naștere, din voia căreia ne naștem, și veșnicia de după moarte, în vederea căreia trăim. Lumea este asemenea unui pod, treci peste el, dar privirea îți este îndreptată înspre țănta de pe malul celălalt. Este exact ceea ce exprimă, cu alte cuvinte, Sf. Ap. Pavel: „Nu avem aici cetate stătătoare, ci căutăm pe aceea ce va să fie.” Îndeosebi ți se cere ca, în trecerea peste pod, să nu ai privirea îndreptată în jos, spre a nu ameți, a nu-ți pierde echilibrul și a evita în felul acesta prăbușirea. Rostuirea înțeleaptă a vieții pământești, găsirea și folosirea mijloacelor celor mai bune pentru a face rodnică această comoară, este porunca de căpetenie a legii noastre evanghelice.

Viața este o trecere, o călătorie, dar, în același timp, și o comoară de la Dumnezeu. Trecutul nu ne mai aparține, viitorul nu este al nostru, deci avem îndatorirea de a ne folosi de ziua de azi în a realiza binele, răscumpărând orice clipă din marea trecere, în fapte ce zidesc făptura noastră morală. Este chemarea învățaturii noastre creștine, potrivit căreia orice daruri din ființa noastră trebuie să le facem cât mai rodnice, ca misionari și colaboratori ai lui Dumnezeu în lume.

Incontestabil că darurile sufletești au prioritate și avem datoria să ne folosim de ele și să le cultivăm, dar în același timp, trebuie să ne îngrijim și de cele trupesti, fiind o necesară solidaritate între ele, rânduite să lucreze la unison pentru desăvârșirea

noastră. Deci, alături de suflet, și trupul, ca element constitutiv al ființei umane, își are rostul lui, obligați fiind să facem și din el un mijloc important de preamărire a lui Dumnezeu, în toate zilele vieții noastre. De altfel, toată viața pământească a trupului e un prilej de curățire, de a da viață credinței, a converti în faptă vie – adeseori eroică – învățătura lui Hristos.

Dar trupul nu are numai un rol exclusiv religios-moral, ci și unul creator de valori de cultură și civilizație. În general, noi, oamenii, suntem ființe creatoare și stăpânitoare ale forțelor naturii, și nu putem realiza această misiune fără participarea efectivă și permanentă a trupului nostru. Spre deosebire de celelalte ființe, noi ne îndreptăm privirile spre înălțime, arătând și prin aceasta că nu avem menirea de a fi robi pântecelui și patimilor, ci suntem chemați să realizăm lucruri mărețe și să propulsăm progresul în lume.

Știm că, prin moarte, trupul se desface în elementele materiei din care a fost alcătuit, până la învierea obștească, atunci „când cei din morminte vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și vor ieși cei ce au făcut fapte bune, spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii.” Fenomenul învierii trupurilor ni-l demonstrează Mântuitorul în nenumărate rânduri.

Cu fiecare trup, ca și cu fiecare suflet, Dumnezeu a voit să realizeze un gând al Său, ceea ce a înțeles și adormitul în Domnul, inginerul R. A., și pe cât i-a fost cu putință, s-a conformat rânduiei celei înțelepte, preconizată de Stăpânul a toate. În tot timpul vieții, el și-a împodobit sufletul cu cele mai alese virtuți: bunătatea, cinstea, hărnicia și omenia, care i-au călăuzit pașii, atât în familie, cât și în societate.

Astăzi, trupul distinsului om între oameni – a cărui viață rămâne pentru noi ca un model vrednic

de urmat – se va da pământului până la învierea obștească, moment în care sperăm că va auzi sentința de dreaptă răsplătire: „Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost pusă, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria Domnului tău!”

24. Veșnică să-i fie amintirea

(La înmormântarea unui avocat)

„După faptele lor îi veți cunoaște!”

Ori de câte ori ne găsim în preajma unui sicriu, ne dăm mai bine seama cât de mic este omul în raport cu nemărginirea spațiului cosmic și cât de slab în fața uriașei Puteri care cârmuiește lumea.

Abia s-a scurs o săptămână de când l-am văzut ultima dată, viu și clocotitor de simțire cum era, pe avocatul N. N., și iată că acum vijelia necruțătoare a morții a răsturnat acest stejar, înfipt cu rădăcinile adânc în această așezare românească, și i-a rupt firul subțire al vieții. Inima, care vreme de atâția ani a bătut neîntrerupt, a încetat să mai bată acum. În acest început de primăvară veselă se poate împlini, și prin acest caz, cuvântul adânc și limpede inspirat din dumnezeiasca slovă a Sf. Scripturi: „Așa-i scris în cartea vieții, să treacă lutul prin durerea morții.” Ce-i drept, când l-am văzut ultima dată pe N. N., era cu privirea transfigurată și cu gândul dus dincolo, întocmai ca un trandafir aplecat peste gard.

Dar socotelile vieții nu noi le încheiem, și oricât de târziu ar veni sfârșitul, tot vine și tot trist este pentru cei care rămân, prieteni buni, vecini devotați și rude mai apropiate sau mai îndepărtate. Iar cel care pleacă pe drumul de unde nu mai este întoarcere – se odihnește.

În situația aceasta, ca și în alte împrejurări similare ale vieții, Biserica aduce mângâierile ei. De două mii de ani predică renașterea noastră, de două mii de ani vestește învierea noastră. Dar trecerea la acea viață se face prin moarte: „Grăuntele de grâu, de nu va muri, rămâne singur, iar de va muri, multă roadă aduce”, spune Iisus Hristos (Ioan 12, 24). Bobul de grâu, semănat sub glie, moare, ca să se ridice apoi la lumină și să aducă roadă. Asemănarea se potrivește pentru a stabili relația dintre moarte și viață. Ea arată că, prin jertfă, credinciosul se eliberează de puterea morții. Vorba Apostolului – „Socotiți-vă morți păcatului!” (Num. 6, 11) – constituie o contribuție serioasă la lămurirea ideii de mai sus.

Pentru cucerirea vieții de dincolo, jertfa „bineplăcută” sunt virtuțile. Virtuțile vieții constituie o comoară spirituală, greutate în talerul cântăririi faptelor. Ele fecundează valori veșnice.

Doctrina Bisericii despre fericirea de dincolo de mormânt este confirmată de învățătura creștină într-un mod incontestabil. Textele: „Feriți-vă sunt morții care mor întru Domnul” (Apoc. 14, 13), căci „cei morți întru Hristos vor învia” – sunt mărturii din Scriptură. Sfinții Părinți mărturisesc, în fel și chip, același adevăr, care este obiectul nădejzii creștine. Astfel numesc ei Sfânta Taină a Euharistiei: „leacul nemuririi, antidot spre a muri”.

Răposatul a făcut studii juridice. S-a pregătit pentru calitatea de a apăra dreptul și dreptatea. A fost avocat, persoană competentă, știind să apere respectarea legilor, prevenirea și combaterea încălcării normelor de conviețuire socială, ordinea de drept dintre oameni. Ce e bine și drept este înscris întru inimi. Dreptatea e numai una. Dar, sub influența mediului și a altor împrejurări, omul adesea „face răul pe care nu-l voiește”, cum zice Sf. Apostol Pavel. Omul

adesea calcă în picioare sfânta dreptate. Avocatul împlinește, în cazul acesta, un fel de preoție; el este chemat să ridice sabia cuvântului împotriva acelor care consideră că ceea ce este drept n-are nici o legătură cu ceea ce este bun și cu ceea ce este just.

N. N. a luptat ca Samson cu leii să apere ordinea de drept a statului, a făcut să ardă ca rugul aprins chipul hâd al încălcării legilor, s-a inspirat parcă din trânta lui Iacob cu îngerul, din care se deduce învățătura că există o armă mult mai puternică decât sabia – dreptatea divină. N-a fost un Goliat, care și-a pierdut chipul și asemănarea lui Dumnezeu, care a introdus dreptul pumnului în relațiile cu oamenii, ci un om al legii și al dreptății.

N. N. și-a făcut o problemă de conștiință din încadrarea lui în interesele noastre generale românești. Vorbea cu multă pasiune despre unitatea neamului prin voievodul cu nume de arhanghel, despre îndrumătorii spirituali de la Bălgrad – Sava Brancovici, Ilie Iorest și alții – care, prin activitatea lor, sunt socotiți întocmai cu apostolii.

Adormitul în Domnul a fost, după cuvântul lui Hristos către Natanail, „un adevărat israelitean, întru care nu era viclenie”. A dus o viață lineară, de muncă și caracter. În cultură vedea un ideal, în credință – nădejdea că atunci când încetează puterile omului, începe ajutorul lui Dumnezeu.

Noi îi mulțumim pentru tot binele pe care l-a săvârșit și, dând expresie sentimentelor noastre de compasiune familiei, îl vom păstra în suflete ca pe-o semănătură veselă de primăvară.

Veșnică să-i fie amintirea, în veci pomenirea lui! Amin!

25. „A biruit răul cu binele“

(La înmormântarea unui judecător¹⁴)

„Păcatul să nu domnească în trupul vostru muritor.“

„Privegheați, căci nu știți ziua, nici ceasul în care Fiul Omului va veni.“

Prea Cucernici Părinți, mult îndurerată familie, întristată asistență!

Deplângem săvârșirea din viață a distinsului nostru enoriaș, Gh. B., la o vârstă când nimeni nu se aștepta la acest deznodământ. Moartea lui neașteptată a așternut doliul peste inimile membrilor familiei iubite, fiindcă pleacă din mijlocul lor stâlpul casei, soțul devotat, părintele cel bun, ocrotitorul și povătuitorul tuturor celor dragi ai săi.

Cazul de față, ca și alte cazuri similare, constituie prilej de meditație pentru noi toți. În astfel de împrejurări triste, mai mult ca de obicei, în tăcerea apăsătoare, stăm de vorbă cu noi înșine, ba chiar filosofăm asupra misterelor existenței, întrebându-ne în taină ce este viața și ce este moartea.

Viața pământească este o punte de trecere între două veșnicii: veșnicia dinainte de naștere, din voia căreia ne naștem, și veșnicia de după moarte, în vederea căreia trăim. Este exact ceea ce exprimă, cu alte cuvinte, Sf. Apostol Pavel: „Nu avem aici cetate stătătoare, ci căutăm pe aceea ce va să fie.” Viața este o trecere, o călătorie, dar, în același timp, și o comoară de la Dumnezeu. Trecutul nu ne mai aparține, viitorul nu este al nostru, deci avem îndatorirea de a ne folosi de ziua de azi în a realiza binele, răscumpărând orice clipă din marea trecere, în fapte ce zidesc făptuirea

¹⁴ Rostită la înmormântarea judecătorului Gheorghe Borza (66 de ani), în data de 8 ianuarie 2001

noastră morală. Este chemarea învățăturii noastre creștine, potrivit căreia orice daruri din ființa noastră trebuie să le facem cât mai rodnice, ca misionari și colaboratori ai lui Dumnezeu în lume.

Întristat auditoriu, și judecătorul Gh. B. a fost un slujbaș care, printr-o verticalitate rară, a tins spre desăvârșire morală, a înțeles aspirațiile, necazurile și bucuriile obștii din care a răsărit și căreia i-a slujit cu toată demnitatea și abnegația. Potrivit credinței noastre creștine, orice împărțitor al dreptății trebuie să fie călăuzit de iubire, fiindcă „cine nu iubește pe fratele său, rămâne în moarte”. Prin aproapele nostru trebuie să înțelegem pe toți oamenii, ca existențe concrete, așa cum se prezintă ei în relațiile dintre ei. De aceea, celor chemați a veghea la înfăptuirea dreptății în raporturile dintre concetățenii lor li se cere să fie ca niște adevărați părinți, aplicând cu dreptate legile, asupra tuturor, fără nici un fel de părtinire.

Judecătorul Gh. B. a fost slujbașul cu un înalt simț al datoriei. El a avut întipărită în conștiință deviza: „Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi la fel”

Prin întreaga sa conduită, ireproșabilă, a fost pildă ziditoare pentru subalternii, colegii sau confrății săi de slujbă. Spre a putea cere altora ceva, a îndeplinit el întâi, s-a făcut pildă prin exemplul personal.

El a înțeles perfect că nu este cu puțință o viață împreună, în societate, fără dăruire din partea tuturor, și mai întâi a celor ce dețin posturi de îndrumare și răspundere.

Un judecător adevărat este acela care caută mai întâi ca pe sine să se facă vrednic de a călăuzi și de a judeca pe alții.

Toți aceia care l-am cunoscut pe judecătorul Gh. B. știm că viața lui a fost străină de compromisuri. Nota distinctivă a portretului său moral a constituit-

o demnitatea și sobrietatea, atribut al oamenilor cu o conștiință trează față de viață și implicațiile ei grave. *Legea*, pe care era chemat s-o aplice, era pentru el sfântă, știind că cei ce i se împotrivesc vor lua osândă.

El mai știa că judecătorii nu constituie teamă și frică pentru fapta bună, ci pentru cea rea. Deci, de un drept judecător se pot teme doar făcătorii de rele.

În inima lui era întipărit și îndreptarul moral: „Nimănui cu nimic să nu fiți datori, decât cu iubirea unuia față de altul, căci cel care iubește pe aproapele a împlinit legea lui Hristos!”

Deși foarte exigent și riguros cu sine însuși, când era vorba de vreo încercare a celor din jur, *legea* o trecea prin inima lui, venindu-le frățește în ajutor, dovedindu-se foarte înțelegător față de suferința omenească.

De pe urma muncii și iubirii sale au beneficiat mulți – chiar și aceia care apărau interesele Bisericii strămoșești, în vreme de tristă amintire – și toți care au apelat la serviciile lui. Este explicabil, deci, că este regretat, nu numai de către colegii de la Tribunal, ci de toți oamenii din urbea noastră sibiană, care au venit să-i acorde prinosul recunoștinței și să-i dea cinstirea cuvenită, conducându-l la locul de veșnică odihnă.

S-a spus – și nu fără temei – că nemurirea nu este o chestiune de durată, ci de calitate. Nemurirea este cuprinsă în limitele unei clipe, înțelegând anii, mai mulți sau mai puțini, ce-i sunt hărăziți omului pentru călătoria pământească. În limitele acestei clipe, dacă realizăm fapte de calitate superioară, deci dacă atingem cota maximă de perfecțiune, atunci nemurirea se confundă cu ceea ce este esență morală, cu acel ceva care, prin natura sa, este în afara timpului.

Decedatul Gh. B., prin viața sa sobră, echilibrată și generoasă, a pus accent pe calitatea faptelor săvârșite în limitele unei clipe, asigurându-și cinstire

din partea oamenilor și răsplată din partea lui Dumnezeu.

El poate, cu toată tăria, să invoce, la plecarea sa din lume, martori că, în calitatea sa de slujitor obștesc, nu s-a lăsat biruit de rău, ci a biruit răul cu binele (Romani 12, 21).

Cu încredințarea că adormitul în Domnul, judecătorul Gh. B., și-a agonisit o comoară nepieritoare, rugăm pe milostivul Dumnezeu să-l așeze în loc de odihnă, în loc de lumină, în loc cu verdeață, de unde a fugit toată durerea și suspinarea...

Amin!

26. „S-a făcut tuturor toate“

(La înmormântarea unui preot¹⁵)

„Nimeni nu este pe pământ asemenea lui.“

(Iov 41, 23)

Prea Cucernici Părinți, întristată familie, îndurerată asistență!

În fața mormântului care s-a deschis să primească acum rămășițele pământești ale celui care a fost fratele nostru întru Domnul, părintele N. N., parohul acestei parohii, gândul nostru se oprește o clipă asupra sublimității misiunii pe care a îndeplinit-o el în mijlocul oamenilor – aceea de slujitor al lui Dumnezeu.

Pe dinaintea ochilor sufletești ne trec multe chemări și slujiri pe care le pot îmbrățișa oamenii în viață, pentru a ridica pe semenii lor către progres material și spiritual, către civilizație și cultură. Și constatăm în chip obiectiv că, dacă omul dorește să-

¹⁵ Rostită la înmormântarea preotului Ionel Ciuchendea din Sibiu

și ajute aproapele și să-l ridice către valorile absolute – adevăr, bine și frumos – atunci nici o misiune nu este mai înaltă și mai frumoasă, dar și mai grea și mai plină de răspundere ca preoția.

Sf. Preoție stă deasupra și în fruntea oricărei chemări pe pământ, pentru că nu este rânduită de oameni, ci de Dumnezeu.

Preoția creștină este de la Domnul nostru Iisus Hristos, care și-a ales 12 Apostoli, le-a dat Harul Sfântului Duh să sfințească pe oameni și să vestească Evanghelia la toată făptura.

Deci, preotul este trimisul lui Dumnezeu în lume ca să slujească oamenilor în numele lui Dumnezeu și, prin aceasta, să-i facă să trăiască în pace și armonie și să fie fericiți pe pământ. Astfel, prin chemarea sa deosebită, preotul are o poziție specială între oameni.

Chemarea preotului este să transfigureze omul și cosmosul cu lucrarea și harul Sfântului Duh, să le scoată din robia diavolului și a păcatului, să le sfințească și să le îndumnezeiască. Poziția preotului în lume are o valoare unică, excepțională; „nimic nu este asemenea lui pe pământ“, zice dreptul Iov. Destinul său este în esență ceva ceresc, de mijlocitor între Dumnezeu și oameni, ca ei să-L cunoască și să facă voia Sa. Menirea lui este să coboare cerul pe pământ, iar pe om să-l ridice la cer, să-l facă înger în trup și Dumnezeu prin har. Dumnezeu este Creatorul lumii și oamenii de multe ori uită acest lucru.

Preotul are îndatorirea de a spune oamenilor că ei sunt „fii ai lui Dumnezeu“, fii ai aceluiași părinte, datori să-L asculte și să împlinească poruncile Lui.

Dumnezeu este Părintele nostru, plin de bunătate și dragoste față de binele și fericirea fiecăruia dintre noi.

În diferitele situații de viață, oamenii sunt egoiști și răi, se urăsc și se asupresc întreolaltă. Preotul este chemat să le arate adevărul cel mare: că suntem

membrii aceleiași familii divine și datori să facem binele, să ne iubim ca frații, căci toți suntem una și avem aceleași drepturi în fața vieții, a demnității și a fericirii.

Ca oameni și creștini trebuie să ne iubim sincer, să ne ajutăm și să ne dăruim reciproc, până la sacrificiu.

Dumnezeu este Lumina lumii, Atotînțelept și Atotștiutor, iar oamenii trăiesc în întuneric și rătăcire, din cauza păcatelor săvârșite cu voie sau fără voie.

Întristată adunare! Pe cât este de mare și înfricoșată chemarea preotului, pe atât este de plină de răspundere. Da, preotul răspunde în fața lui Dumnezeu de fiecare suflet, precum bine zice profetul Ezechil: „Din mâna păstorilor mei voi cere oile mele; și vai de cei care pierd sufletele credincioșilor lor!”

De fapt, chemarea preotului întrece pe cea a împăraților și a marilor conducători de popoare și state, sau a înalților dregători sau demnitari, căci toate aceste chemări vin de la oameni, pe când preoția vine de la Dumnezeu, e dată de El.

Podoaba și puterea celor mari ai lumii dispare o dată cu moartea lor, preoția rămâne însă în veac. În cer, preotul este tot preot, dar împăratul și bogatul își pierde puterea și rangul, averea și onoarea, și adeseori ajung de plâns în viața de dincolo. Dacă un împărat își exercită prerogativele puterii sale pe pământ – poate înfrânge sau pierde pe dușmanii săi, îi poate pune în lanțuri și supune la torturi – după voia sa, o poate face în mod limitat; pe când un preot, prin harul și rugăciunile lui, leagă și dezleagă, înfrânge puterea răului și poate să împace sufletele cu Dumnezeu și să le facă fericite. Tot ce pot face cei puternici pe pământ, poate face și preotul. În plus însă, preotul le poate face și în ceruri. Dacă cei mari își trimit daruri și atenții trecătoare, preotul trimite daruri lui Dumnezeu – rugăciunile și faptele bune ale sufletelor curate. Cuvântul său ajunge la cer și

coboară de acolo daruri veșnice peste viața oamenilor: har și milă, dragoste și bunătate, iertare și ajutor, bucurie și fericire, aici și în ceruri.

Ca mijlocitor între cer și pământ, preotul este mai puțin decât Dumnezeu, dar mai mult decât oamenii. Fiind omul lui Dumnezeu între oameni, el slujește pentru oameni în cele ce sunt ale lui Dumnezeu și pentru Dumnezeu – zice Sf. Ap. Pavel. El ajută oamenilor să cunoască pe Dumnezeu și le arată cum să-L preamărească, pentru a deveni buni, fericiți și sfinți.

Slujirea lui aduce bucurie oamenilor și mulțumire lui Dumnezeu. În scopul acesta, Sf. Ap. Pavel zice că preotul trebuie să fie în lume ca un fiu al lui Dumnezeu, să îngrijească de sufletele oamenilor și să se roage lui Dumnezeu pentru ele, să le sfințească și să le mântuiască prin credință și dragoste față de Dumnezeu și de semenii lor.

De aceea, se cade ca preotul să fie stimat, prețuit și cinstit pentru toată misiunea și activitatea sa cerească.

Întristată familie, jalnici ascultători!

Gândul acesta, de slujitor al lui Dumnezeu și mijlocitor al mântuirii credincioșilor săi, l-a avut mereu treaz, în mintea și în conștiința sa, adormitul în Domnul, părintele N. N.

Acest adevăr îl întăriți chiar dumneavoastră, întristată asistență, cei care ați venit în număr așa de mare să-i arătați dragostea, prețuirea și recunoștința pentru tot ce a făcut pentru dumneavoastră și pentru această parohie.

Realizările frumoase ale părintelui N. N. arată că a fost un preot cu vocație, la înălțimea chemării sale, un slujitor devotat și adevărat, plăcut lui Dumnezeu și oamenilor.

Dăruindu-se integral lui Dumnezeu, Bisericii și ridicării poporului către lumină și cultură, către propășire morală și materială, s-a făcut tuturor toate,

după cuvântul Sf. Ap. Pavel, ca pe toți să-i mântuiască și să fie fericiți.

După ce și-a zidit și înfrumusețat biserica, a făcut din Sf. Altar locul de întâlnire a sufletelor cu Dumnezeu, izvorul de viață duhovnicească, de trăire în Hristos. S-a silit să nu fie prilej de sminteală între credincioși și s-a așezat pe sine model de viață, la Sf. Altar și în parohie. A reușit să se ridice la treapta unei vieți demne și virtuose, care-l așează cu cinste între preoții distinși ai Bisericii strămoșești.

În acest scop, încă de pe băncile școlii s-a devotat și s-a pregătit serios pentru preoție, prin meditație și rugăciune. Apoi, primind cu sfioasă smerenie și frică de Dumnezeu harul sfintei preoții, s-a valorificat ca o slugă bună și credincioasă, spre slava lui Dumnezeu și mântuirea tuturor celor ce s-au apropiat de el.

Toată viața lui a fost o făclie de ceară care s-a topit cu dragoste pentru toți credincioșii, slujindu-i cu predica, cu sfatul, cu îndrumarea, cu pilda vieții sale de rugăciune și bunătate, de muncă și milostenie față de toți.

S-a dăruit tuturor, fără nici o deosebire de credință, de neam, de cultură, avere sau poziție socială. S-a străduit pentru cei virtuoși și pentru cei păcătoși să semene Cuvântul lui Dumnezeu, al datoriei de a trăi în lumina Lui și de a face voia Sa. A întors la credință pe cei rătăciți, a cercetat pe bolnavi, pe orfani, pe văduve, pe bătrâni și săraci. Cu inimă largă a chemat pe toți la Biserică, la credință, la bunătate și blândețe, la răbdare și iertare, la pace și armonie.

Suflet mare și nobil, preot adevărat, părintele N. N. a iubit, a crezut și a lucrat toată viața pentru lauda lui Dumnezeu și ridicarea oamenilor. A fost un înger în trup. A luptat lupta cea bună, cum zice Apostolul, iar acum își ia răsplata ostenețelor sale. Acum, când pleacă dintre noi, mulțumește întâi lui Dumnezeu,

apoi vă mulțumește tuturor pentru ascultarea ce i-ați dat și pentru cinstirea de care s-a bucurat în mijlocul dumneavoastră. El vă roagă să-l iertați dacă v-a greșit ceva, ca un om, și să nu-l uitați în rugăciunile dumneavoastră, iar Bunul Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească împreună cu sfinții săi.

27. „Făclier al luminii și promotor al vieții duhovnicești“

(La înmormântarea unui alt distins preot¹⁶)

Deplângem trecerea pe neașteptate din viață a preotului N. N. Ne găsim adunați în jurul sicriului cu osemintele lui pământești, ca să-i aducem omagiul prețuirii noastre și veșnicei aduceri aminte.

Multiple și variate sunt sentimentele care încearcă inimile noastre în astfel de împrejurări. În mod ineluctabil, filosofăm asupra vieții, dar cu deosebire asupra finalului ei inevitabil, care este moartea. Este momentul când trebuie să înțelegem că ceea ce dă solemnitate vieții noastre este moartea. Ea dă vieții noastre responsabilitate, o preface într-o funcție, într-o posibilitate pe care o pierdem pentru totdeauna dacă nu ne conformăm unor principii superioare de conduită. Ca atare, timpul vieții pământești are un sens unic: este timpul mântuirii. „Iată acum vremea potrivită, iată acum ziua mântuirii!“ (II Cor. 6, 2). Fiecare clipă a vieții noastre oferă prilej pentru mântuire, deci început de sfințenie, „fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul“ (Evrei 12, 14).

Folosirea cu înțelepciune a timpului hărăzit nouă pentru valorificarea darurilor primite de la Dumnezeu

¹⁶ Predică rostită la înmormântarea P. C. Protopop Asachie Marcovici, în Sibiu

este chează sfârșitului „în pace și fără de osândă” a vieții pământești. Pentru dreptcredincios, moartea este un „câștig”, echivalează cu o mutație, așa cum glăsuiesc cântările de la înmormântare: „Pe acesta ce s-a mutat la Tine, acolo unde este locașul celor ce se veselesc și glasul curatei bucurii, învrednicește-l, Hristoase, să dobândească mărirea Ta cea de negrăit!”

Timpul este, pentru noi, intervalul în care Dumnezeu așteaptă răspuns la oferta iubirii Sale. În consecință, realizarea binelui în viața prezentă este un imperativ categoric. „Până avem timp, să facem binele pentru toți!”, ne povățuiește Sf. Apostol Pavel. Dacă aceasta i se cere oricărui dreptcredincios, cu atât mai vârtos unui preot, care este direct în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor. „El este slujitor al lui Hristos și chivernisitor al tainelor lui Dumnezeu” (I Cor. 4, 1). Chemarea la preoție și puterea lui peste suflete îi vine de la Hristos, prin împuternicire, așa cum zice Sf. Ap. Pavel: „Toate le pot întru Hristos, cel ce mă întărește” (Fil. 4, 13). „Mulțumesc Celui ce m-a socotit credincios și m-a pus să-I slujesc” (I Tim. 1, 12).

Firește, cel ce îmbrățișează slujirea preotească trebuie să aibă vocație, fiindcă munca este grea și răspunderea mare. Cineva se îmbia să-I fie ucenic lui Iisus: „Te voi însoți oriunde Te vei duce!”, zicea el. Iisus nu l-a primit și i-a spus: „Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi, dar Fiul Omului n-are unde să-și plece capul.” Și a zis către altul: „Urmează-Mă!” Iar el a răspuns: „Doamne, dă-mi voie să îngrop pe tatăl meu!” Era și firească. Totuși, Iisus i-a zis: „Lasă morții să-și îngroape morții lor, iar tu mergi de vestește Împărăția lui Dumnezeu!” (Luca 9, 57-60). De ce nu l-a primit pe cel ce s-a îmbiat, iar pe celălalt nu l-a lăsat să-și îngroape pe tatăl său? Primul era ispitit de slavă, iar al doilea era chemat de Dumnezeu și nu se cădea să întârzie lângă cei morți sufletește.

Slujirea preotească trebuie să fie străină de slavă deșartă, precum și de orice fel de calcule utilitariste. Ea este sacerdoțiu, cu menirea, pentru cei ce i se consacră, de a fi slujitori iconomi. „Nu ne propovăduim pe noi înșine, ci pe Iisus Hristos, Domnul; propovăduim în numele lui Hristos, ca și cum Dumnezeu v-ar îndemna prin noi.” Preotul vorbește în numele lui Dumnezeu, cu cuvintele Lui, nu *în locul* Lui.

Orice lucrare a preotului începe cu cuvintele: „În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh”. Acest fapt conferă activității preotești un fior sfânt, îi impune grijă și răspundere deosebită în privința atitudinii sale, în toate împrejurările. Această stare, de permanentă veghe, trebuie să-l însoțească oricând și pretutindeni și să spună cu Mântuitorul: „Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celui ce M-a trimis”. Preotul nu este preot numai la Altarul Bisericii, căci „altar” este orice suflet omenesc, cum zice Sf. Ioan Gură de Aur. Sf. Ap. Petru ne spune: „Dacă vorbește cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu; dacă slujește cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care i-o dă Dumnezeu, pentru ca întru toate să se slăvească Dumnezeu, prin Iisus Hristos” (I Petru 4, 11).

La obârșia harului preoției este Hristos, Arhiereul cel veșnic. Harul trebuie ținut aprins, mereu însuflețit, fiindcă în viața duhovnicească nu este oprire. Orice stagnare pe această linie este sinonimă cu oprirea inimii în trupul omenesc. Ceea ce îl face pe preot impropriu calității sale de făclier al luminii și promotor al vieții duhovnicești a credincioșilor este caracterul static al activității sale pastorale. Sau, altfel spus, este rutina, caracterizată prin lipsa de receptivitate la chemările înnoitoare spre progres moral și material.

Pentru sporirea sa neîncetată în har, preotului i se cere să cunoască, prin citire permanentă, Sf. Scriptură, să aibă statornicie în „dreptul cuvintelor

sănătoase“, să ocolească ocaziile și primejdiile păcatului, așa cum îi spune Sf. Ap. Pavel lui Timotei: „Fugi de poftele tinerețelor!“ Preoția autentică cere purtătorului ei să se ferească de două mari păcate: acela de a socoti evlaviază drept mijloc de câștig (I Tim. 6, 5) și „arghirofilia“, considerată de Sf. Ap. Pavel „rădăcina tuturor relelor“ (I Tim. 6, 10).

Sf. Ap. Pavel ne arată că preoții care își țin bine dregătoria se vor învrednici de îndoită cinste, „mai ales cei care se ostenesc cu cuvântul și cu învățătura“ (I Tim. 5, 17). Preoții care învață pe alții – și plinesc ceea ce învață – sunt asemuiți Apostolilor și numiți *lumina lumii* și *sarea pământului*. Aceștia își fac vie prezența în mijlocul credincioșilor lor, cu cuvântul și fapta lor ziditoare, spre tot lucrul bun. Truda lor obștească este cu atât mai eficientă, cu cât sunt mai adânc încadrați în tradiția spirituală a comunității din care fac parte și luptă din răputeri pentru prosperitatea ei. Ei sunt asemenea stejarului care este cu atât mai falnic, cu cât rădăcinile îi sunt mai puternic înfipite în pământul din care a răsărit. Spectaculosul trebuie să le repugne, fiindcă binele făcut nu are calcule egoiste. El „se aruncă în mare“, cum spune înțelepciunea noastră populară.

Cel care pleacă dintre noi, preotul A. M., a fost o întruchipare autentică a preotului ortodox tradițional. El a învățat și a tradus în practică comandamentele învățăturii propovăduite. S-a conformat învățăturii pauline: „Căci nu voi cuteza să spun ceva din cele ce n-a săvârșit Hristos prin mine, spre ascultarea neamurilor, prin cuvânt și prin faptă“ (Rom. 15, 18). Cu alte cuvinte, învățătura propovăduită a fost, pentru el, regulă de viață (ruga, munca, iubirea afectivă și efectivă, modestia, bărbăția, iertarea greșelilor etc). n-a predicat vorbe, ci învățături mântuitoare, dând ascultare îndrumării Mântuitorului: „Orice cărturar

cu învățatură despre Împărăția Cerurilor este asemenea unui gospodar, care scoate din vistieria sa noi și vechi“ (Matei 13, 52). Prin cele *vechi* se înțelege învățătura din *Vechiul Testament*, iar prin cele *noi*, învățătura din *Noul Testament*. A desprins de pe paginile celor două „testamente“ merindea sufletească necesară izbăvirii credincioșilor de orice întâmplare rea. I-a învățat că Iisus este piatra unghiulară a Vechiului și Noului Testament, care unește pereții noii zidiri a Noului Testament. Râvna după lumina învățăturii a fost o dominantă a vieții sale. Așa se explică faptul că, pe lângă o bogată cultură teologică, și-a însușit și o cultură generală temeinică (din literatură, artă, știință...), fiind în măsură să se confrunte cu cele mai exigente spirite.

Adormitul în Domnul „cu vrednicie a umblat, după chemarea cu care a fost chemat“ (Efes. 4, 1), la altar, unde a adus Jertfa euharistică, și în viață, fiind „pildă credincioșilor cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curăția“ (I Tim. 4, 12). Preoția a făcut-o lucrătoare, în contextul împrejurărilor istorice contemporane, fiind prezent, cu o participare activă, la propășirea turmei sale. Știind că interdicțiile în materie de educație au efect negativ, din preoție a făcut slujire, mângâind pe cei în suferință, întinzând mână de ajutor celor lipsiți și contribuind efectiv la înfăptuirile obștești ale parohiei. Nedezmințit ca stil și comportare, el a dovedit înțelegere și răspundere pentru misiunea pe care a avut-o, fiind următor întru toate lui Hristos (I Cor. 11, 1). În momentele grele ale activității pastorale n-a deznădăjduit, nu s-a descumpănit, ci a luptat cu dârzenie, cu zel apostolic, până la capăt, având ca deviză cuvintele Mântuitorului: „În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea!“ (Ioan 16, 33).

Bilanțul activității pastorale a preotului A. M. este bogat în roade. În ceasul plecării dintre noi a celui ce a fost împreună slujitor cu noi la altar, ne plecăm fruntea cu evlavie nefățarnică și ne rugăm din inimă lui Dumnezeu ca pentru inerentele greșeli, legate de imperfecțiunea noastră pământească, să fie iertat și rânduit în ceata celor de-a dreapta Dreptului Judecător. Amin!

28. Colaboratoare neîntrecută în misiunea sacerdotală

(La înmormântarea unei distinse preotese¹⁷)

Prea Cucernice Părinte Profesor, îndurerată familie, întristată asistență!

Deplângem încetarea din viață, după un șir de grele suferințe, a venerabilei preotese A. M., care pleacă astăzi pe drumul veșniciei, la frumoasa vârstă de 84 de ani.

Tuturor celor ce am cunoscut-o ni s-au umezit ochii la vestea stingerii din viață a acestei ființe nobile, care a strălucit între oameni prin altruismul ei, ca soție devotată, ca mamă și preoteasă de mare excepție, înger păzitor al cuibului familial și creștină adevărată, în inima căreia credința a fost ca o comoară sfântă, lucrătoare prin iubire. Aceasta este explicația faptului că ne găsim astăzi adunați, în număr impresionant, în jurul sicriului ei, spre a-i aduce prinosul pietății, prețuirii și recunoștinței noastre, precum și făgăduința veșniciei aducerii amine a chipului ei bun și luminos.

Noi, creștinii, știm că viața nu este un fenomen întâmplător, ci este supremul dar primit de la

¹⁷ Predică rostită la înmormântarea distinsei preotese Aurelia Marcovici (84 ani) din Sibiu

Dumnezeu. Ea ni s-a dat cu un anumit scop și cu un rost bine definit de Creator. Avem de împlinit o mare misiune și o înaltă chemare în lume, după cum ne confirmă și Sf. Ap. Pavel prin îndemnul făcut odinioară creștinilor din Efes: „Să umblați cu vrednicie, după chemarea cu care ați fost chemați” (Ef. 4, 1). Tot el ne spune că darurile sunt felurite, după cum și slujirile sunt felurite.

De pildă, femeii i s-a hărăzit chemarea de a aduce întregire bărbatului, de a fi împreună lucrătoare cu el pe tărâm familial și social. Ea a fost numită „fântână a vieții”. Viața face un popas în ea, omenirea se imprimăvărează cu fiecare zămislire, cu fiecare naștere, cu fiecare zâmbet de copil.

Ea realizează această nobilă chemare nu dintr-un dictat rațional, ci dintr-un imbold tainic, izvorât din adâncul sufletului, imbold ce o încredințează că orice faptă a vieții noastre are un ecou în veșnicie. Cu alte cuvinte, începutul mântuirii presupune un început de sfințenie în timpul vieții prezente, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul.

Și acest tainic început de sfințenie se poate instala în orice femeie vrednică.

O soție bună, prin înțelepciunea și devotamentul ei, își poate sfinți căminul cu aghiazma celei mai curate iubiri.

O mamă, prin educația aleasă ce o dă copiilor, aprinde în inimile lor focul idealului pentru scopuri nobile în viață, pentru un trai cumpătat și rostuit în limitele decenței și ale bunului simț, deci în cadrul legilor morale statornicite de către Creator.

Ca înger păzitor al cuibului familial, ea poate face din casa ei un colț de rai, un leagăn al fericirii și un sălaș al armoniei și bucuriei tuturor.

Dar ce misiune înaltă și sfântă are de îndeplinit femeia vrednică rânduită de Dumnezeu în ipostaza de preoteasă! Îndatoririle ei sporesc considerabil,

având de împlinit sarcini pline de răspundere, care o obligă și o situează în postura de a fi o împreună lucrătoare și aleasă colaboratoare cu soțul ei în exercitarea rodnică a apostolatului preotesc.

S-a afirmat, pe drept cuvânt, că o preoteasă care se ridică la înălțimea chemării sale este mâna dreaptă, un *alter ego* al preotului, atât în activitatea familială, cât și în cea pastorală.

Așa a fost și adormita în Domnul, preoteasa A. M., care în mod strălucit a știut să fie la înălțime, achitându-se cu *brio* de toate îndatoririle vieții sale.

Fără a exagera cu nimic, referindu-ne la felul cum a reușit să-și îndeplinească misiunea ce i-a fost hărăzită de Dumnezeu, ea se înscrie în elita feminină ca o distinsă preoteasă între preotese, remarcându-se printr-o trăire profundă și pilduitoare, pusă în slujba credinței de-a lungul celor 84 de ani de viațuire.

Lumina n-a pus-o niciodată sub obroc, ci în sfeșnic. A grijit și a vegheat să nu se stingă niciodată, chiar dacă uneori nori grei s-au abătut asupra ei, iar cețurile au acoperit-o. Ea a fost femeia tare în credință, dar tare și în virtute, permanent susținută prin pulsațiile unei inimi generoase, dăruindu-se mereu pe altarul căminului ei drag, binecuvântat de Dumnezeu. Misiunea ei educativă în familie și-a înțeles-o și și-a realizat-o în mod exemplar. Însă aria activității decedatei, de la bun început, s-a extins și dincolo de cercul intim al familiei. Inima ei a vibrat și pentru credincioșii păstoriți de iubitul ei soț, distinsul protopop, Asachie Marcovici, vrednic și zelos slujitor al altarului.

Putem afirma că adormita în Domnul Aurelia și-a înțeles pe deplin misiunea de preoteasă și a trăit în virtute, fără de prihană. Prin munca ei de fiecare zi, de fiecare clipă, a sprijinit cu înduioșitoare fidelitate, ca preoteasă, munca pastorală a soțului său, spre a

da roade duhovnicești între enoriași. A ținut sub apa Botezului mulți fii duhovnicești și s-a îngrijit de modelarea lor spirituală în duhul legii strămoșești. A excelat prin bunătate și înțelepciune, prin moralitate și spirit caritabil, fiind o colaboratoare neîntrecută în misiunea sacerdotală a iubitului ei soț.

A fost străină de orice ambiție deșartă. Ea și-a căutat rostul vieții, din anii tinereții și până în toamna târzie a bătrâneții, exclusiv în munca închinată strădaniilor de exemplară educație creștinească, familială și socială.

O dată cu ea s-a stins o viață închinată pe altarul slujirii lui Dumnezeu și a oamenilor.

A avut parte și de necazuri, dar și de satisfacții și alese bucurii. Cu 12 ani în urmă a trăit marea bucurie de a vedea Locurile Sfinte, împreună cu iubitul ei soț. Înzestrată și cu un anumit har poetic, a scris mai multe poezii, printre care: *La Vifleem, Troița, La mormântul mamei mele, Dedicatie soțului meu* și altele.

Cea mai mare durere care i-a săgetat inima ei de mamă a trăit-o acum aproape doi ani, când unica ei fiică a trecut la cele veșnice.

Aceasta care ne părăsește astăzi a fost o ființă nobilă, o mamă bună, o soție devotată și o preoteasă de mare excepție.

Pleacă acum dintre noi cu conștiința datoriei împlinite, mulțumind pentru toate Bunului Dumnezeu, iar noi o însoțim cu rugăciunile noastre, asigurând-o că-i vom păstra o amintire neștearsă.

Dumnezeu s-o ierte și s-o odihnească în ceata dreptilor, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, învrednicind-o de viața cea adevărată și pururea fiitoare.

Amin!

29. Tablă vie în care Dumnezeu să scrie (La înmormântarea unui preot¹⁸)

În lacrimi se desparte o familie de soțul bun, de părintele trudnic, agonisitor, iar turma, de păstorul grijuliu, care sufletul și-a pus pentru mântuirea ei.

Plecarea lui din lumea aceasta pământească este prea timpurie, fiind măcinat de o boală necruțătoare. Pământul avar și lacom își cere cu grăbire împrumutul înapoi...

Se pare că legea acesta a necesității inexorabile de a te întoarce în pământul din care ai fost plămădit păcătuiește dureros și tragic, răpind pe unii prea devreme din mijlocul celor dragi, neîngăduind să se atingă nici măcar termenul Psalmistului. Aici este taina de nepătruns pentru mintea noastră. În lumina învățaturii creștine, ea are următoarea dezlegare: moartea este graniță pentru transfigurare. Trupul acesta, plin de infirmități, trebuie să moară, așa cum a murit trupul lui Hristos, pentru ca „la învierea cea de obște să se scoale întru nestrăicăciune și putere“ (I Cor. 15, 42-43).

Drumul către zările luminoase ale transfigurării – în limbaj bisericesc, către Ierusalimul Ceresc – este viața trăită la o înaltă demnitate morală, pe măsura chemării pe care am avut-o. Or, aceasta nu rezidă în numărul anilor încrustați pe răbojul *hronicului* pământesc, ci în rostuirea conduitei după un îndreptar luminos și nemitarnic.

Și este drept să fie așa! Numai rostuirea vieții în slujba idealurilor înalte este cu adevărat demnă de prețuire și amintire. Faptele noastre bune ne fac nemuritori. Este grăitor, în această privință, epitaful

¹⁸ Predică rostită la înmormântarea P. C. Prot. Iconom Stavrofor Ioan Vlad, paroh al Catedralei Mitropolitane – Sibiu

de la mormântul marelui savant Louis Pasteur: „Fericit acela care poartă în sine un Dumnezeu, un ideal de frumusețe, și pe care îl ascultă. Idealul artei, idealul științei, idealul patriei, idealul virtuților sublime.“ Sunt demni de amintire nu numai cei ce au acceptat drama sângelui, apărând patria și comorile ei sfinte, ci și cei ce au făcut muncă de apostoli în societatea în slujba căreia au fost rânduiți. Pe aceștia, comandamentele conștiinței îi cheamă mereu la datorie, ostentind „din straja dimineții și până în noapte“, spre cele plăcute lui Dumnezeu și folositoare oamenilor.

Sublimă chemare este apostolatul preoțesc! Apostolatul preoțesc nu-i profesie, ci sacerdoțiu, misiune sfântă, care cere abnegație, dăruire, jertfelnicie. Miruiți cu darul de a înfrumuseța și înnobila viața, cei ce simt această chemare trăiesc numai pentru ea. Ei „ard cu duhul“, cum zice Sf. Ap. Pavel, adică dăruiesc din comoara sufletului lor pentru binele altora – mântuirea credincioșilor –, traduc în faptă ziditoare șoaptele tainice ale unei Împărății venite de dincolo de aspectul schimbător și vremelnic al lucrurilor, lipsită de orice interes egoist și meschin.

Purtători ai valorilor religioase, preoții sunt rânduiți de Mântuitorul să meargă și să aducă roadă, sunt chemați să fie ctitorii fericirii pentru credincioșii lor, atât în viața aceasta, cât și în viața viitoare. Misiunea lor este de a fi *lumina lumii* și *sarea pământului* (Matei 5, 13-14), pildă tuturor „cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu credința, cu curăția“ (I Tim. 4, 12), să aducă Jertfa Euharistică, să facă viu și lucrător Cuvântul lui Dumnezeu, să coboare harul și să zidească, în suflete și în afara lor, Împărăția lui Dumnezeu. Lucrarea lor nu este ceva himeric, ci ea pleacă din izvorul nesecat al Dumnezeirii spre sufletele credincioșilor, peste care rouează harul

mântuirii și plămădește „omul cel nou“, „cel zidit după Chipul lui Dumnezeu, întru dreptate și întru sfințenia adevărului“ (Efes. 4, 24).

Lamartine înfățișează chipul preotului în accente pline de duioșie, spunând următoarele: „În fiecare parohie este un om care este al tuturor, pentru că e părinte sufletesc al tuturor, care este chemat ca martor, ca sfătuitor ori ca reprezentant în toate actele mai solemne ale vieții, care ia pe om de la sânul mamei sale și nu-l lasă decât la mormânt; care binecuvântează ori sfințește leagănul, nunta, patul morții și sicriul; un om pe care copilașii se obișnuiesc a-l iubi, a-l venera și a se teme, firește, de el; pe care chiar necunoscuții îl numesc părinte, la picioarele căruia creștinii merg a depune mărturisirile lor cele mai intime... mângâietorul tuturor, al cărui cuvânt este autoritatea unei misiuni dumnezeiești. Acest om e preotul.“ Ce am mai putea noi adăuga la aceste trăsături ale sublimului slujirii preoțești, de care n-au fost învredniciți, aici pe pământ, îngerii sau arhanghelii, decât nota de distincție personală, a concordanței depline dintre cuvânt și purtare în viața preoțească. Se cade ca, din vistieria minții lui pline de învățături și din inima lui bogată în iubire nefățarnică, să reverse cu îmbelșugare peste sufletele ce-i atestă mântuirea. Această bogăție inestimabilă îi sporește preotului prestigiul, îi consacră demnitatea; cu ea zidește suflete, le izbăvește, le sfințește. Acesta este sensul înalt al apostolatului preoțesc... Altfel, facem din el trambulină pentru scopuri minore. Și nu se cuvine, e păcat de moarte.

Se abat și asupra preotului ispitele (rutinei, îndoielii, trufiei, învrăjbirii, senzualității, arghilofiliei etc.). Chemările lutului îl fac pe preot să uite uneori de misiunea ce o are în lume. Are de dus o preocupare

sufletească dramatică, mai cumplită decât a unui creștin oarecare, pe care o poate câștiga numai îngemănând energiile sufletești necariate de păcat cu efluvii harice, „aprinzând harul“, prin rugăciune. Are a se mântui pe sine și turma încredințată lui în grijă.

Preotul trebuie să fie tabla vie pe care Dumnezeu să scrie. Lucrând astfel, va fi pomenit cu pietate din neam în neam, fiindcă trăiesc de-a pururi cei ce realizează ceva din legea eternă a lui Dumnezeu, în ei și în semenii lor, introduc în circulația morală a obștii nu atât opere monumentale, ci realizări modeste, roade ale hărniciei și onestității lor. S-ar putea ca unii să fie „învinșii vieții“, deși, după credința noastră, ei sunt biruitorii vieții. Nu există altă biruință în scurta și agitata viață a pământului, decât realizarea în gând și năzuință, dar mai ales în faptă, a unui strop de umanitate, iar pentru preot, a întrupării Împărăției lui Dumnezeu în viața credincioșilor. Astfel contribuie la sporirea vieții, chiar dacă uneori cade înfrânt în lupta cu potrivniciile.

Adormitul în Domnul, îndeosebi în ultima vreme, a fost chinuit de o boală necruțătoare, care i-a grăbit sfârșitul. De-a lungul anilor de slujire preoțească, însă, a fost mistuit de dorința, proprie oricărui „iconom și chivernisitor al tainelor lui Dumnezeu“, de a fi „tablă vie în care Dumnezeu să scrie“. Dacă pe graficul vieții lui pământești se vor fi înregistrat și carențe, inerente oricărui pământean, singur Divinul Judecător este îndrituit să le cântărească. Pentru noi rămâne concludentă roada osârdiei sale pastorale, lăsată în sufletele și locurile pe unde și-a purtat pașii și a săvârșit „lucrul evanghelistului“. Pentru familia sa și enoriașii săi, adormitul în Domnul a fost întruchiparea hărniciei și omeniei, rodind din truda lui locașuri de rugăciune, iar din inima lui, fapte de caritate. El a

iubit pe Dumnezeu, Biserica Sa, neamul din care a răsărit și norodul dreptcredincios păstorit, dând dovadă de aleasă vrednicie preotească.

Astăzi, cel ce a fost împreună-slujitor cu noi pleacă pe drumul veșniciei. El lasă moștenire agoniseala trudei sale și duce cu sine mulțumirea sufletească a împlinirii cu prișosință a slujbei preoțești. Noi, smeriții slujitorii, ne rugăm pentru iertarea păcatelor sale, săvârșite cu voie sau fără voie, încredințați fiind că va primi de la Dumnezeu cununa cea neveștejită a răsplătirii.

Să-i fie țărâna ușoară și memoria binecuvântată! Amin!

30. „Loc de înseninare sufletească și de sfat bun“

(La înmormântarea unei preotese)

Într-o zi mohorâtă de toamnă târzie, când natura se pregătea să coboare în moartea ei aparentă, glasul duios al clopotelor de la biserica satului a vestit știrea că venerabila preoteasă N. N. și-a încheiat socotelile acestei vieți. Vestea a ajuns și la noi, dar parcă nici n-am avut răgazul necesar să ne organizăm convingerea că n-o vom mai vedea printre noi, vie și clocotitoare de simțire cum era.

Plecarea ei pe drumul de unde nu mai este întoarcere umple sufletele noastre de-o cucernică emoție, dar în același timp ridică spre meditare atâtea probleme adunate la poarta vieții noastre și, cu deosebire, adevărul că nimic nu-i mai sigur ca moartea și nimic nu-i mai nesigur ca ceasul morții. Iată că inima, care, vreme de atâția ani a bătut, acum a conținut să mai bată. Moartea produce de obicei o

cutremurare, pe când viața, dimpotrivă, plăcere, desfătare, de aceea omul năzuiește spre o viață cât mai lungă. Creștinismul este religia vieții. Hristos a spus: „Eu am venit ca lumea viață să aibă.“ El ne cheamă să fim oameni ai vieții.

Numai că socotelile vieții nu noi le încheiem, și oricât de târziu ar veni, sfârșitul tot vine, pentru că între viață și moarte nu există un zid de despărțire. Viața este legată de moarte ca ziua de noapte. Una succede alteia. O vorbă din bătrâni spunea că „omul începe să moară din ziua nașterii sale“. Substanța materială din om, natura trupului, pricinuieste moartea fizică și, astfel, moartea este un fenomen universal. „Rânduit îi este omului să moară“, citim în Epistola Sf. Ap. Pavel către Evrei.

Prin credință, moartea pierde însă aspectul ei înspăimântător, considerându-se o trecere de la cele vremelnice la cele veșnice din Împărăția lui Dumnezeu. De aceea, Sf. Scriptură tratează viața ca pe o peregrinare spre o lume nouă, spre „a trece la moși-strămoși“ și „a se odihni lângă părinți“. Lumina acestei convingeri creează un optimism robust credinciosului. Bobul de grâu, ca să încolțească, trebuie mai întâi să putrezească, trebuie să moară ca să fie viu; numai atunci i se deschid perspectivele viitorului. Desăvârșirea omului, prin trecerea la o nouă viață, constituie unul dintre adevărurile fundamentale ale credinței. Este ceea ce, după expresia Sfântului Petru, se numește „lumina neveștejită“ a omului.

Această rază optimistă a credinței a înseninat sfârșitul vieții preotesei N. N.

Când am văzut-o ultima dată, ne-a impresionat auzind-o rostind, din inimă, cuvintele Psalmistului: *Spre Tine, Doamne, am nădăjduit, izbăvește-mă!*

A fost o femeie cu simțiri alese, capabilă de multă abnegație și de mari jertfe. Parcă o vedem aieva:

constituție fizică bine organizată, temperament dinamic, grăire răspicată, însoțită întotdeauna de un zâmbet binevoitor și de o privire senină.

Am văzut-o ultima dată nu de mult. Avea privirea dulce ca o mamă, vorbea frumos și cuceritor și cu toată memoria, avea chiar o nuanță de nu știu ce înțelepciune practică; dar era cu gândul parcă dus dincolo, întocmai ca un trandafir care atârână peste un gard.

Îmi aduc aminte de ultima noastră convorbire. Deși avea o vârstă înaintată, nu părea istovită. S-a lăsat însă purtată cu gândul, cu o melancolie de mulțumire, spre trăirile cele mai emoționante. În amintirea ei stăruiau, mai ales, trei momente: *copilăria* între plugarii „cu sufletul curat ca și cămășile lor albe de bumbac“, cum spunea, *școlaritatea*, când se străduia să descifreze tainele culturii, și apogeul în tonalitatea armonică a *familiei* preotești, unde, după o activitate demnă de tot respectul, uriașa roată a valurilor pământeste trece peste ea, rămânând văduvă, cu o casă de copii.

A văzut lumina zilei într-o regiune unde viața românească s-a păstrat curată.

Să subliniem un lucru: într-o vreme în care lumea nu era pornită spre învățătură, ca în epoca luminoasă de azi (când pretutindeni vezi numai școli, școli și iarăși școli), tatăl ei a fost primul plugar din satul lor care și-a luat fata de mână și au pornit spre învățătură mai înaltă.

Originea țărănească a venerabilei N. N. este de reținut, pentru că explică bine viața ei organizată, rațiunea ei practică, nuanța de popular și omenie care i-au împodobit faptele și sentimentele.

Preoteasa N. N. a dus o viață lineară, de muncă și caracter. În credință ea vedea suportul moral al

vieții, în muncă o plăcere consecventă, în purtarea de grijă pentru copii un ideal.

Oricât de apăsătoare i-a fost soarta după ce a rămas singură în vârtejul valurilor vieții, cu cei patru copii la o vârstă când nici nu apucaseră să-l cunoască bine pe tatăl lor, avea însă convingerea că atunci când încetează puterile omului începe ajutorul lui Dumnezeu.

Am avut răgazul să ne convingem că N. N. a fost nu numai mama iubitoare a copiilor ei, ci și maica satului. Ea a pătruns cu multă dăruire în interesele comune. Casa preotesei N. N. a fost un loc de înseninare sufletească și de sfat bun. În toate împrejurările, ea se inspira din indicațiile Aceluia care a zis: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața.“

Umbla de obicei în haine de culoare închisă. Depănându-și viața în mijlocul țăranilor din sat, copiii acestora se adunau cu plăcere în jurul ei și, renunțând la jocurile lor, o ascultau. Povestirile ei se încheiau de obicei cu o scurtă învățătură sau cu o zicere proverbială.

Interesul față de țărani și l-a manifestat multilateral. Între altele, a inițiat fetele satului în broderie de stil național, stimulând și dragostea față de viața de familie.

Cu firea ei cuprinzătoare, nu putea rămâne nepăsătoare față de problemele care preocupau pe românii ardeleni înainte de Unirea cea mare. A fremătat de bucurie când a auzit de isprava de la Alba Iulia. „Mergem toți!“, a zis ea iubitorului părinte al satului, și apoi repede s-a rânduie și dansa între cei ce aveau să plece la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia, pentru a fi prezentă în potopul de oameni de pe „Platoul românilor“ și pentru a auzi cu urechile ei și a aplauda glasul unanim al românilor de pretutindeni: „Vrem să ne unim cu Țara-mamă!“

N. N. și-a făcut o problemă de conștiință din integrarea ei în interesele noastre generale.

Pilda ei de viață poate fi de folos tuturor doritorilor de a se împărtăși din razele de lumină ale unui suflet statornic în dragostea de familie, de lege străbună, de popor și de Dumnezeu.

Amin!

31. „Fii fericit că ai plecat pe drumul mântuirii“

(La înmormântarea unui prim episcop bisericesc¹⁹)

„Râvna Casei Tale m-a mâncat!“
(Ps. 68, 11)

Prea Sfințite Părinte Episcop, Prea Cucernici Părinți, îndurerată familie, întristată asistență!

Visul de aur al marelui rege și profet David a fost acela de a clădi lui Dumnezeu un strălucit locaș de închinare, un templu mareț, pe măsura măreției lui Dumnezeu, încredințat fiind de fericirea pe care cineva o poate gusta în Casa lui Dumnezeu, rugându-se și slujind Creatorului a toate.

„Una am cerut de la Domnul – mărturisește el – să locuiesc în Casa Domnului în toate zilele vieții mele, ca să văd frumusețea Domnului!“ Cu toate acestea, Dumnezeu nu l-a găsit vrednic de împlinirea acestei dorințe, pentru că cel care vrea să slujească lui Dumnezeu trebuie să fie neprihănit, să aibă inima și conștiința curate. De aceea, ultima parte a vieții, împăratul David a fost stăpânit de suspinul inimii, care a exclamat neîncetat: „Râvna Casei Tale m-a mâncat!“

Dar suspinul lui n-a fost zadarnic, deoarece Dumnezeu a hărăzit această mare cinste fiului lui David, înțeleptului Solomon, căruia i s-a încredințat

¹⁹ Predică rostită la înmormântarea prim-episcopului Catedralei, Gheorghe Comiza., în data de 18 decembrie 1990

zidirea celui mai mareț Templu al Vechiului Testament.

În Noul Testament, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, Iisus Hristos, a extins acest privilegiu asupra tuturor credincioșilor dornici de mântuire, care îi sunt devotați și împlinesc poruncile Lui, arătând că El a venit în lume ca pe toți să ne ridice din păcat, ca toți să gustăm din fericirea de a fi împreună cu Dumnezeu. Iisus Hristos ne-a învățat legea cea nouă, în lumina căreia toți suntem egali și toți trebuie să ne comportăm ca frați întreolaltă, prin iubire și slujire lui Dumnezeu și oamenilor.

Cu legitimă satisfacție spunem că sunt nenumărate exemple de slujire cu devotament a Bisericii strămoșești și ele pot fi găsite în istoria fiecărei parohii ortodoxe de pe cuprinsul patriei noastre, în care au existat aleși ai lui Dumnezeu, fie preoți, fie simpli credincioși, care au viețuit plini de iubire și râvnă pentru Casa lui Dumnezeu.

Prin jertfa, abnegația și credința vie a acestora, a coborât asupra întregii obști binecuvântarea lui Dumnezeu, încât strămoșii noștri și-au putut păstra curată credința cea adevărată, și nealterată ființa națională.

Suntem convinși că Dumnezeu, credincios Cuvântului dat nouă prin Sf. Scriptură, a înscris în cartea vieții toate strădaniile și ostenele vrednicilor noștri înaintași, depuse în slujba Bisericii Lui, pe care va ști să le răsplătească după meritul și valoarea faptică a fiecăruia.

Și răposatul în Domnul, Gh. C., om de aleasă omenie și credincios de profundă vocație, încă din anii tinereții l-a iubit pe Dumnezeu și Casa lui Dumnezeu, căreia i s-a dăruit tot restul vieții sale.

Atras de sublimitatea și inegalabila frumusețe a slujirii lui Dumnezeu, simțind în sufletul său chemarea spre cele sfinte și binecuvântarea divină, nu și-a irosit

viața cu deșertăciuni trecătoare, ci a urmat drumul cel drept al credinței, de la care nu s-a abătut până în ultima clipă de viață.

Deși n-a avut școli înalte, el a știut să-și rostuiască viața cu multă înțelepciune, după Cuvântul lui Dumnezeu, valorificând-o prin fapte bune – porți deschise spre veșnicie, spre nemurire. Mereu însetat de a face din viață o slujbă închinată pe altarul credinței, încă din anii adolescenței a fost unul dintre cei mai însuflețiți exponenți ai mișcării religioase cunoscută sub numele de *Oastea Domnului*.

Meritul lui cel mai mare a fost acela de a fi fost tare și de neclintit atunci când împrejurările vremii l-au adus la răscruce de drumuri, rămânând același creștin de elită, credincios devotat și slujitor consecvent al Bisericii lui Hristos.

L-am cunoscut mai îndeaproape cu 15 ani în urmă, în dubla calitate de prim-epitrop al Catedralei și de fiu duhovnicesc. Pentru mine, ca și pentru ceilalți frați împreună-ostenitori, Gh. C. a fost un om deosebit, de o înaltă ținută morală, un excepțional colaborator și chivernisitor al nevoilor bisericești.

În calitate de prim-epitrop, el a slujit parohia noastră, și respectiv Catedrala noastră, timp de peste 35 de ani. În tot acest răstimp, prin râvna lui cea mare, prin munca și strădania sa exemplară, a fost un slujitor sincer și devotat al parohiei noastre. Pentru tot ceea ce a făcut, noi nu-l vom putea aprecia la adevărata lui valoare, pentru că noi nu putem să le vedem decât pe cele din afară. Dar frământările lui sufletești de zi și noapte, izvorâte din marea iubire și râvnă pentru Casa Domnului, le cunoaște numai Dumnezeu, care-l va răsplăti după cuviință.

Nouă, slujitorilor și ostenitorilor Sfintei Catedrale, față de confratele nostru ne revine obligația morală de a-l păstra în sufletele noastre, cinstindu-i memoria,

pentru râvna dreaptă depusă în folosul Bisericii. Să-i urmăm pilda vieții, trăită în Hristos și pentru Biserica lui Hristos!

Iubite frate Gh. C., acum, la despărțire, noi, slujitorii Catedralei, preoți, epitropi și consilieri, îți mulțumim și-ți aducem, din adâncul inimilor noastre, prinosul recunoștinței pentru tot ceea ce ai făcut spre slava lui Dumnezeu și binele Sfintei noastre Biserici. Fii fericit că ai plecat pe drumul mântuirii și vei cânta, acolo sus, colindul sfânt, fredonând alături de cetele îngerești sublimul imn ce-a răsunat în noaptea de Crăciun: „Mărire întru cei de Sus lui Dumnezeu...”

Adio, suflet bun și blând, noi nu te vom uita nicicând și cât vom fi pe-acest pământ, ne vom ruga mereu lui Dumnezeu pentru odihna sufletului tău.

Dumnezeu să te ierte și să te așeze în ceata dreptilor!

32. „Părintele Luminilor să-i facă parte de bucuria aleșilor Săi!”

(La înmormântarea unui cântăreț bisericesc)

„Toată suflarea să laude pe Domnul!”
(Ps. 150, 68)

Ne aflăm la căpătâiul unui cântăreț bisericesc, al unui vrednic cântăreț bisericesc, legat, întocmai ca mlădița de butucul viei, de Biserica al cărei fiu a fost și pe care a slujit-o cu un rar devotament. Sfârșitul trupesc al vrednicului fiu al Bisericii noastre, N. N., a fost pe măsura vieții sale frumoase, de creștin adevărat, stingându-se lin, pe nesimțite, așa cum se lasă soarele spre asfințit, așa cum se stinge în chip firesc o lumânare, după ce a luminat celor din jur.

Sfârșit creștinesc vieții noastre, cerem la sfintele noastre slujbe, iar sfârșitul cântărețului bisericesc N. N., cu adevărat, creștinesc a fost, neîntinat, în pace, căci nu puțini suntem cei care, doar cu câteva zile în urmă, ne-am salutat cu el și ne-am întreținut laolaltă.

Vestea trecerii la cele veșnice a cântărețului bisericesc N. N. a readus în mintea multora cuvintele Psalmistului, pe care le auzim la fiecare slujbă a Utreniei, atât din fața altarului, cât și la strană: „Toată suflarea să laude pe Domnul!”

Acest text reprezintă versetul cu care se încheie una din cărțile Vechiului Testament, *Psalmii* sau *Psaltirea*, carte prin excelență de preamărire a lui Dumnezeu. Exprimând parcă o concluzie finală a celor 150 de psalmi, acest text are pentru noi, ca fii ai Bisericii, profunde înțelesuri.

Suntem în plină primăvară, o primăvară care, deși venită mai târziu, și-a revărsat din plin belșugul său de frumuseți, de vioarele și floarea Paștelui, de brândușe, lăcrămioare și lalele, de candelabrele castanilor, de narcise și bujori, toate preamărind în felul lor pe Dumnezeu, al Cărui neîntrecut penel le-a dat forme și armonii desăvârșite.

Preamăresc de asemenea pe Dumnezeu, în felul lor, toate corpurile cerești, ce-și urmează calea lor într-o ordine desăvârșită, ca și albinele și furnicile și toate ființele vii, care nu se abat nici o iotă de la rosturile pe care Ziditorul a toate le-a pus în firea fiecăreia.

Noi, ca ființe raționale, preamărim în chip conștient pe Creator, pe Părintele Ceresc, așa cum copiii își cinstesc și preamăresc părinții. Dacă este cât se poate de firească cinstirea copiilor față de părinți – cinstire care, după cum știm, este direct proporțională cu calitățile părinților – tot atât de firesc, și cu atât mai mult, este să cinstim și să preamărim pe Dumnezeu, suma tuturor valorilor spirituale.

Privind cu atenție la întocmirea vieții, în esența lucrurilor, de câte ori nu ne vine și nouă să spunem deodată, ca o rugă, cu autorul sfânt de odinioară: *Mare ești, Doamne, și minunate sunt lucrurile Tale și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale!* Așa se explică mărturisiri spontane, ca aceea a fizicianului francez de altădată, Ampere: „Cât de mare este Dumnezeu!”, sau exclamări de preamărire a lui Dumnezeu, ca acelea ale celebrului astronom german Keppler, când zice: „Mare este Dumnezeu nostru și mare este puterea Lui, și înțelepciunea Lui nu are margini! Lăudați-L pe El soarele și luna și toate planetele, în orice limbă ar răsună lauda voastră! Lăudați-l pe El voi, armoniile cerești; asemenea și voi, care ați descoperit ideile adevărilor. Și tu, suflete al meu, cântă slavă Dumnezeului tău în toată viața ta! De la El, prin El și la El este tot ce există, văzut și nevăzut!”

L-au preamărit pe Dumnezeu Sfinții Părinți și alți mulți, nesfârșit de mulți fii buni ai Bisericii, aceste lire spirituale, care ne-au lăsat nu numai învățături de credință și morală de o uriașă importanță și actualitate, ci și adevărate imnuri închinare măreției lui Dumnezeu, înțelepciunii, atotputerniciei, atotprezenței și frumuseții Sale absolute, multe dintre ele fiind cuprinse în cărțile de cult, existente până astăzi la stranele bisericilor noastre.

Preamărim, lăudăm pe Dumnezeu noi toți, cler și credincioși, deopotrivă, cu inima și cu glasul, dar mai ales cu gândul, cu sufletul, îndeosebi în clipele noastre de răgaz, de reculegere lăuntrică.

În chip special însă, preamărire și cântări de laudă Celui Atotputernic aduc cântăreții noștri bisericești, acești colaboratori de seamă ai Bisericii în lucrarea pe care ea o are de îndeplinit în lume. Până în pragul veacului nostru, acești oameni erau și

dascăli de școală (ca un „bădița Vasile“ din vremea lui Ion Creangă), iar prin însemnările pe care le așterneau pe unele cărți de la strană, unii dintre ei au devenit adevărați cronicari ai parohiilor noastre, de datele lor folosindu-se, nu de puține ori, istoricii de astăzi. Prin glasul lor însă, „liniștit, cucernic, mângâios și dulce“ – cum spune tot un vrednic cântăreț de strană, Anton Pann – cântăreții noștri bisericești nu numai preamăresc pe Dumnezeu, ci și zidesc, nespuse de mult, obștea credincioșilor dintr-o parohie.

Laudă și preamărire lui Dumnezeu, cât și pildă bună la zidirea celor ce l-au cunoscut, a dat, multe decenii, și cântărețul bisericesc N. N., pe care astăzi îl petrecem pe ultimul său drum pământesc.

Laudă lui Dumnezeu a adus prin glasul său cald, cu care a servit strana cu un rar devotament, din care motiv credincioșii acestei biserici, precum și cei ce au fost cândva elevi ai lui N. N., nu-l vor uita niciodată.

Când cântărețul N. N. era la strană, în preajma căreia stătea cu cutremurare, ca și preotul în fața altarului, atmosfera din biserica noastră era caldă și înălțătoare.

Laudă și preamărire lui Dumnezeu a adus prin cinstea și corectitudinea sa de creștin și cetățean adevărat, din a cărui gură nu credem că a auzit cineva vreun cuvânt nefolositor, și în a cărui purtare nu s-au văzut decât fapte ziditoare pentru cei din jur.

Laudă lui Dumnezeu a adus adormitul în Domnul prin râvna sa de a cunoaște și a interpreta, potrivit cu învățătura Bisericii, Cuvântul lui Dumnezeu cuprins în Sf. Scriptură, pe care o cunoștea într-un mod demn de urmat pentru noi toți.

Laudă lui Dumnezeu a adus prin atașamentul său față de Biserica noastră străbună, în al cărui rost înalt credea cu tărie, ca și față de țara și poporul al cărui fiu a fost.

Pentru astfel de motive, adormitul în Domnul, cântărețul nostru bisericesc, s-a bucurat de prețuirea Bisericii în slujba căreia a stat și care i-a acordat o seamă se distincții; Î. P. S. Sa, Mitropolitul Nicolae al Ardealului, îi păstrează, împreună cu noi, o vie și neștearsă amintire, iar familiei îndoliata îi exprimă, prin cuvântul nostru, compasiune și mângâiere în aceste clipe de durere.

Asemenea lui Lazăr de odinioară, cântărețul bisericesc N. N. n-a murit, ci doarme, doarme până la deșteptarea cea mare, care va urma la sfârșitul veacurilor. Sfârșitul său trupeș, atât de frumos, ne încredințează însă că sufletul lui este alături de Iisus, Domnul nostru, Cel ce „cu moartea pre moarte a călcat“, Cel ce ne-a spus atât de răspicat: „Eu sunt Învierea și Viața; cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va trăi, și oricine trăiește și crede în Mine nu va muri niciodată!“ (Ioan 11, 25-26).

Părintele Luminilor să-i facă parte de bucuria aleșilor Săi! Amin!

33. „Pomenirea sa va rămâne în veci“

(La înmormântarea unui alt cântăreț bisericesc)

*„Cânta-voi Domnului în viața mea,
cânta-voi Dumnezeului meu cât voi trăi!“*
(Ps. 103, 34; 145, 2)

Veniți, iubitorilor de cântări duhovnicești, să ne rugăm pentru odihna sufletului celui care, din tinerețe și până la amurgul vieții, a slăvit pe Dumnezeu în cântările Sfintei noastre Biserici. Veniți, credincioșilor, să ne rugăm Dumnezeului duhurilor și a tot trupul, ca să învrednicească de locașul slavei celei neapropiate, în pământul celor blânzi și în desfătarea Raiului, pe

robul său cel adormit întru credință, care s-a ostenit „să laude numele Lui“ (Ps. 149, 3), numele Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, numele tuturor sfinților.

Fiecare venim pe lume cu un dar de la Dumnezeu. Răposatul în Domnul a fost înzestrat cu dragostea de a cânta la strana bisericească, dragostea față de slujbele noastre și de rânduiala lor, uneori complicată, alteori simplă, dar totdeauna înălțătoare, plină de învățături și de îndemnuri duhovnicești.

Din Sf. Scriptură și din învățătura Bisericii știm că datorăm lui Dumnezeu recunoștință pentru toate bunătățile acestei vieți, ba chiar și pentru necazuri și încercări, căci în toate ne călăuzește cu dragoste înțelepciunea Sa. La această dragoste, sufletul credincios răspunde, după puterile sale, cu aceleași sentimente, pe care le exprimă în rugăciune, în cântare, în faptele iubirii creștine. Sfânta Liturghie este expresia desăvârșită a dragostei și a jertfei dumnezeiești și, în același timp, un prilej de sfințire a credincioșilor. Dar această sfințire se realizează și cu un efort din partea credincioșilor. Efortul constă într-o unitate în credință, în dragoste, în rugăciune, în preamărirea lui Dumnezeu, iar toate acestea primesc o forță neobișnuită în cântarea religioasă. Cântarea angajează ființa credinciosului, care simte puterea și ajutorul lui Dumnezeu. În cântarea bisericească există însă și un element care apropie din punct de vedere sufletesc pe credincioși, făcând să dispară unele stări de neîncredere sau de rezervă, ce se întâlnesc câteodată între ei.

Din adevărul acestei constatări s-a inspirat îndemnul rostit de preotul slujitor la Sfânta Liturghie: „Și ne dă nouă cu o gură și cu o inimă a slăvi și a cânta prea cinstitul și de mare cuviință Numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântul Duh!“ Deci, cu toate că suntem mulți în biserică, avem „o singură inimă“.

E marele rol al cântării bisericești în comun, care unește cugetele și credința oamenilor, care întărește dragostea și solidaritatea în nădejdea dobândirii unei mângâieri netrecătoare din partea lui Dumnezeu. Acest lucru l-au știut Sfinții Apostoli, care îndemnau pe credincioși: „Vorbiți între voi în psalmi și laude și cântări duhovnicești, lăudând și cântând Domnului în inimile voastre.“ (Efes. 5, 19).

Cântarea credincioșilor în comun la sfintele slujbe au practicat-o, în mod susținut, și Sfinții Părinți ai Bisericii, după cum rezultă din scrierile vremii lor. Ei apărau, în cântări, dreapta credință împotriva rătăcirilor eretice, cântarea însuflețea pe credincioși la fapte de milostenie, la căință, la dragoste pentru unitatea Bisericii, și inspira sentimentul egalității și al demnității umane în fața lui Dumnezeu și în fața vieții pământești.

Ce mult se ridică nivelul duhovnicesc al slujbelor, când toți credincioșii participă la ele prin cântare! Atunci nimeni nu mai stă nepăsător. Glasurile tuturor se unesc într-unul singur. Gândurile nu mai rătăcesc, ci se concentrează cu atenție sporită la cuprinsul cântării, la semnificația momentelor liturgice în care ne aflăm, și toți slăvesc numele Sfintei Treimi, pe Maica Domnului, Sfânta Cruce sau pe Sfinți. La aceasta contribuie și cuvintele cântărilor, care îndeamnă pe toți, la plural: „Veniți să ne închinăm!“ sau „Să lăudăm, bine să cuvântăm și să preainălțăm pe Domnul întru toți vecii“, sau „Pe Născătoarea de Dumnezeu și Maica Luminii, întru cântări cinstindu-o, să o mărim!“, sau „Sus să avem inimile!“, ori „Pe Tine Te lăudăm, pe Tine Te binecuvântăm...“, iar în cântarea rugăciunii *Tatăl nostru*, toate cuvintele de preamărire și de cerere sunt la forma de plural: „și ne iartă nouă... precum și noi iertăm...“ ș. a.

De această mare valoare a cântării și-au dat seama, în toate timpurile, atât slujitorii, cât și credincioșii Bisericii. De aceea, cântăreții stranei erau pregătiți în școli, pentru a cunoaște bine cântarea bisericească, spre a putea învăța și pe cei prezenți în biserică să o cânte corect, lin, cu participarea întregii simțiri duhovnicești, cum îndeamnă și unele canoane ale Sfintelor Sinoade Bisericești.

O astfel de școală a urmat și adormitul în Domnul, ca apoi toată viața să o închine slujirii bisericești, la strană.

Răsărind dintr-o familie de buni credincioși, în casa părintească a învățat primele rugăciuni și cele dintâi adevăruri despre Dumnezeu și Biserica Sa, dar și primele cunoștințe despre omenie, cumințenie, ascultare, respect față de cei mai vârstnici și datoria de a munci și de a trăi cinstit. Cu această zestre sufletească a intrat la școala de cântăreți bisericești, unde a avut prilejul să-și îmbogățească cunoștințele. Cu fiorul unei credințe curate, a pătruns în înțelesul tainic al rugăciunilor, al Crezului, al troparelor și irmoaselor. Cu sensibilitatea unei inimi râvnitoare a învățat cântarea bisericească. La început a fost mai greu, dar stăruința și munca au învins greutățile. Mereu își amintea de vrednicia profesorilor săi și căuta să nu piardă nimic din ce a învățat, ca un plugar harnic, care vrea ca fiecare sămânță să rodească. Dumnezeu l-a ajutat să vină în satul său și să ia locul bătrânului cântăreț, pe care-l părăsiseră puterile. N-a uitat niciodată vorbele profesorului de cântare bisericească:

„Să cântați mai ales din trăirea inimii, nu numai din gură!”

„În cântarea voastră să se simtă credința și dragostea!”

„Credincioșilor le place cântarea. Învățați-i să cânte, să preamărească pe Domnul în cântări și astfel să-și păstreze credința și legea strămoșească. Să nu

uităm îndemnul Psalmistului: *Toată suflarea să laude pe Domnul!*”

Treptat, încetul cu încetul, a învățat pe credincioșii parohiei cântările bisericești. După ani și ani de muncă, astăzi toată obștea cunoaște aceste cântări. Multă vreme, numele răposatului va fi pomenit pentru osteneala pe care cu dragoste a purtat-o spre a pune în valoare această putere duhovnicească a cântării.

Cu înțelepciunea îndatoririi de a promova mereu cântarea, adormitul în Domnul, împreună cu preotul slujitor al bisericii, s-a preocupat de a lăsa în locul său un bun cântăreț, un urmaș cuminte, care va trebui să ducă în viitor, cu aceeași dragoste, activitatea stranei și a cântării în comun.

Suntem alături de familia îndoliată și-i exprimăm compasiunea noastră, fiindcă toți simțim aceeași durere prin plecarea răposatului din mijlocul celor care i-au fost dragi.

Dorim însă să nu sporim întristarea nimănui, ci să aducem, în Numele Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos, mângâierea și puterea sufletească de care se simte atâta nevoie în clipele grele. Căci El a zis: „Cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. Și oricine trăiește și crede în Mine nu va muri în veac!” (Ioan 11, 25-26). Și Sf. Ap. Pavel ne poruncește să nu cădem în deznădejde, ca cei ce nu au credință în Dumnezeu.

De aceea, să ne rugăm Bunului Dumnezeu să primească osteneala și faptele vrednice ale răposatului, iertându-i totodată și greșelile lui cele de voie și cele fără de voie, căci nu este om care să viețuiască și să nu greșască.

Pomenirea sa va rămâne în veci, înconjurată de dragostea și rugăciunile tuturor, și mai ales ale

Bisericii unde s-a ostenit și a cântat spre slava lui Dumnezeu. Aceste rugăciuni să-l însoțească pe drumul veșniciei, iar Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos să-l odihnească cu dreptii săi. Amin!

34. Viață pe care cerul o laudă și Dumnezeu o răsplătește cu iubire

(La înmormântarea unei vrednice mame²⁰)

*„Pentru mine, mama a fost și este, dintotdeauna,
o regină îmbrăcată în odăjdii, în fața căreia mă
închin cu evlavie și respect, căci ei îi datorez
viața și tot ce am mai nobil în mine.”
(Förster – „Hristos și viața omenească“)*

După învățătura Bisericii noastre, moartea marchează despărțirea sufletului de trup. Ori de câte ori vine, ea aduce doliu în inimile noastre.

Cu atât mai mare este durerea în cazul de față, când o mamă atât de bună și duiosă este răpită de lângă soțul ei drag și din mijlocul atâtor vlăstare, răsărite din tulpina ei.

Harnică și muncitoare, cu timp și fără timp, această candelă plină de roua credinței, a nădejdi și dragostei a vegheat zi și noapte la căpătâiul copiilor săi dragi, ca să-i vadă oameni întregi, virtuoși, buni credincioși ai Bisericii și buni cetățeni ai societății.

Cu voia și ajutorul Bunului Părinte Ceresc, n-a ostenit în zadar. Căci este acum asemenea matroanei romane de odinioară, căreia, cerându-i-se să-și arate bijuteriile și podoabele pe care le are, și-a adus copiii,

²⁰ Publicată în vol. „Culegere de predici“, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1984, apărută sub îndrumarea Î. P. S. Nicolae – Mitropolitul Banatului

arătându-i cu mândrie și satisfacție deplină, și a zis: „Iată, acestea sunt podoabele mele!“

Tot astfel și răposata în Domnul, înfățișându-ne pe copiii săi, feciori și fete – minunată cunună vie a familiei sale – ne zice: „Iată, acestea sunt odoarele și podoabele cele mai alese ale vieții și muncii mele!“

Drept aceea, voind acum a tâlcui, spre folosul nostru, acest nobil exemplu al vieții sale, vom încerca să înfățișăm rolul femeii-mame în cadrul familiei creștine.

După învățătura Bisericii noastre, Bunul Dumnezeu a rânduit, în iubirea și înțelepciunea Sa, ca omenirea să fie reprezentată în întregime prin cei doi poli ai săi, bărbatul și femeia, care se întregesc și se ajută reciproc, fără a se confunda. Ca atare, fiecare are și realizează o vocație proprie.

Potrivit vocației specifice, Dumnezeu a înzestrat pe femeie cu simțăminte mai alese și cu o putere de iubire mai mari decât ale bărbatului. De aceea, ea vine în familie și în societate cu un rost deosebit, pe care nu-l poate substitui nimeni.

Familia creștină este temelia Bisericii noastre, și aceasta datorită, în primul rând, mamei creștine, care întreține în sânul familiei duhul credinței, al rugăciunii și al sfințeniei.

Familia presupune comuniune, dar comuniunea nu este posibilă fără iubire. Or, iubirea familială este întreținută, în primul rând, prin iubirea caldă a mamei. Hrănită din soarele iubirii lui Iisus Hristos, iubirea de mamă face din iubirea familială scară către cer.

Prin iubire totală și dăruire de sine, viața răposatei s-a revărsat cu deosebire în viața copiilor cu care a învrednicit-o Dumnezeu. Văzându-se pe sine însăși în copiii ei, ea s-a regăsit mai împlinită, mai desăvârșită ca mamă. Prin aceasta se dovedește adevărul că desăvârșirea propriei persoane nu-i cu puțință decât în comuniune, deci prin iubire și în iubire.

Ea a depus mărturie cu sufletul, cu mintea și cu cuvântul, dar mai ales cu jertfa, despre ceea ce înseamnă o adevărată inimă de mamă în sânul familiei creștine. Modestă și discretă, ea a făcut din familia ei căminul curat și cald în care s-au plămădit cu gingășie sufletele copiilor ei, iubitori de Dumnezeu și cinstitori de semenii, florile cele mai alese ce au odrăslit în stratul bine îngrijit al familiei sale.

Este oare mai mare vrednicie și cinste pentru o femeie-mamă, decât a dăruii Bisericii, Patriei și societății, astfel de suflete?

Dar răposata nu și-a limitat iubirea la marginile familiei sale. Prin iubirea sa, înaripată de har, ea a urcat până la Dumnezeu, Care s-a revărsat în potirul sufletului ei plin de iubire curată. Astfel, iubirea din sânul familiei creștine, și mai ales iubirea de mamă, devine o treaptă spre Dumnezeu.

Iubirea dintre soț și soție se desăvârșește prin naștere de prunci, participare la puterea creatoare a lui Dumnezeu. De aceea, copiii sunt cu adevărat expresia vie și concretă a prezenței lui Dumnezeu în familie.

„Dacă iubirea ce leagă pe toți întreolaltă – spune un teolog de seamă – se răsfrânge, ca o rază din lumina paradisului, în făptura de ghiocel a pruncului, în ochii lui senini, în glasul lui cu rezonanțe cristaline, este cerul întreg coborât pe pământ.” El transformă familia într-un paradis și face din cea mai umilă casă un palat.

În privința aceasta, suntem de acord cu părinții, că fiecare copil este o părticică de paradis, o bucată de cer, o rază din frumusețea lui Dumnezeu, o fâșie de lumină din lumea îngerilor. El este fereastra neprihănirii, prin care lumina pură a cerului pătrunde în casa părinților.

Mai mult decât orice, copiii sunt reflexe ale iubirii lui Dumnezeu între oameni. Prin realizarea în sânul ei a iubirii adevărate, familia creștină devine o răsadniță

a sfințeniei. În această răsadniță, tatăl este cu adevărat întrupare a lui Iisus Hristos, mama întrupare a Bisericii, iar copiii sunt întrupări ale Domnului nostru Iisus Hristos în lume. Or, răposata în Domnul a făcut din familia ei o astfel de răsadniță sfântă.

Se spune, pe drept cuvânt, că cel puțin jumătate din educație, fiecare o datorează mamei sale. Istoria Bisericii creștine ne arată nenumărate exemple de mame care, prin credință, devotament și jertfă, au săvârșit adevărate minuni. În brațele lor au crescut cei mai mari sfinți ai Bisericii creștine. În acest sens, e de ajuns să ne amintim de acel măreț veac al IV-lea, în care au strălucit pe firmamentul Bisericii marile personalități, ca Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nyssa, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Ioan Gură de Aur etc.

Mare și minunat este și chipul acestei mame, care a înfruntat, cu adevărat eroism creștin, toate greutățile legate de creșterea și îndrumarea numeroșilor copii cu care a binecuvântat-o Dumnezeu.

Iubirea ei de mamă a înflorit ca un curcubeu de frumuseți negrăite, a țâșnit din inima ei ca un torent de foc, ce a aprins inimile copiilor ei. Viața ei a fost ca o statuie vie, cioplită după chipul vieții Maicii Domnului.

Prin viața și faptele sale, ea ne-a arătat că legea creștină este legea inimii, a simțămintelor fierbinți și curate, a dragostei desăvârșite, a jertfei și dăruirii depline.

Prin trecerea ei din viață, nu numai cei dragi ai ei, ci noi toți pierdem un chip luminos, de mamă creștină adevărată. Prin viața și faptele ei, ea rămâne un exemplu de urmat pentru toți cei ce am cunoscut-o și am prețuit-o.

Cu conștiința datoriei împlinite, ea pleacă acum pe acest ultim drum, rostind cu Sf. Ap. Pavel: „Lupta cea bună am luptat, calea am plinit, credința am păzit. De-acum mă așteaptă cununa dreptății, care mi-o va

da Domnul în ziua aceea, și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui!”

Peste timp, în plânsul domol al clopotelor, în liniștea cimitirului, ea va cânta lui Dumnezeu imnul vieții fără de sfârșit, arătând că viața trăită în Hristos este sensul și modelul de viațuire creștină pe pământ, viață pe care cerul o laudă și Dumnezeu o răsplătește cu iubire.

Iar voi, dragi copii, ce ați rămas copleșiți de durerea ireparabilei pierderi a bunei voastre mame, mângâiați-vă cu gândul că ați avut parte de o asemenea minunată mamă, pe care nu numai voi, ci întreg satul, pe cuvenit merit, a admirat-o, iar Dumnezeu a iubit-o.

Fiți cu nădejde la Dumnezeu, căci El pe cel ce-l iubește îl și cearcă; El rănește, dar tot El tămăduiește rana.

Și apoi, întoarceți-vă spre iubita voastră mamă și roștiți cu sfială:

*Tu dormi în pace, suflet bun și blând,
Noi nu te vom uita nicicând;
Și te rugăm acum, în ceasul despărțirii,
Ne iartă toate, tot ce ți-am greșit,
Icoană sfântă-a muncii și-a iubirii!
Amin!*

35. „Pildă bună de urmat pentru toate mamele“

(La înmormântarea unei mame devotate)

*„Cununa bătrânilor sunt nepoții,
iar mărirea fiilor sunt părinții lor.“ (Pilde Sol. 17, 6)*

Din moși-strămoși, viața omenească este asemenea unui arbore, care crește și se continuă în alți și alți arbori.

În marele arbore al familiei neamului omenesc, morții și viii se alătură unii altora, spre un temei unic al vieții.

Să ne gândim, de pildă, la faptul că a fost un timp când, pe aceste locuri, au trăit în dreaptă credință, cu rosturi de Dumnezeu descoperite, străbunii noștri. Ei au lăsat locul bunicilor noștri, bunicii – părinților. Părinții se alătură, sub ochii noștri înlăcrimați, prin trecerea lor la cele veșnice, trunchiului unic al neamului omenesc, de vreme ce „Dumnezeu a făcut dintr-un singur sânge pe toții oamenii“ (Fapte 17, 26).

Ei bine, o floare răsărită și crescută din trunchiul acestui arbore, adormita în Domnul N. N., și-a împlinit menirea, a adus rod bogat, pe care îl înfățișează acum Mântuitorului sufletelor noastre, ca pe o bună mireasmă duhovnicească. Mamă, bunică și străbunică, adormita s-a stins încetul cu încetul, ca o flacără. Această flacără a vieții, stinsă acum, capătă totuși acum o nouă scânteiere, în aceia care sunt inimă din inima ei, trup din trupul ei.

În anii vieții sale pământești și-a frânt trupul, și-a încordat puterile sufletești, a vegheat cu răbdare și bunătate în atâtea nopți. O dată cu laptele din piept a dăruit fiilor și hrana înțelepciunii pe care o cuprinde Evanghelia lui Hristos. Ochii ei au citit durerea copiilor, când încă nu știau s-o spună. Chinurile și obositele sale mâini au fost leagănul în care s-a plămădit ființa fiilor. Sprijiniți de mâinile ei, fiii ei au făcut primii pași în lume. Ea a trăit emoțiile școlii, a vegheat cu înfrigurare examenele, pentru ca să se îplinească întru ea cuvintele Sf. Scripturi: „Femeia se va mântui prin naștere de fii, dacă va stărui cu deplină înțelepciune în credință, în iubire și sfințenie“ (I Tim. 2, 15).

Potrivit descoperirii dumnezeiești, cuprinsă în Sf. Scriptură și Sf. Tradiție, știm că pentru dobândirea mântuirii suntem datori cu dăruire, slujire și deschidere spre binele semenilor noștri. Prin toate strădanile sale, prin împlinirea rostului nobil de mamă, adormita în Domnul ne-a adus mereu aminte că venim în lume pentru a viețui nu numai pentru noi, ci și pentru alții. Viețuim pe acest pământ pentru înmulțirea binelui pe seama obștii celei mici, care este familia, pentru fericirea obștii celei mari, a întregii familii a neamului omenesc, care Îl are ca Tată pe Dumnezeu (cf. I Cor. 8, 6), iar ca mamă pe Maica Preacurată din care S-a întrupat Fiul Celui Preaînalt.

Viața jertfelnică a mamei este o minunată școală a devotamentului. Mama ne învață să ne apropiem de omenire în întregul ei, iar această apropiere, prin iubire slujitoare, în numele lui Dumnezeu, înscrie cu cinste numele noastre în Cartea Vieții Veșnice.

Mama cultivă în inimile noastre gustul de a răbda, de a adăuga răbdării un strop din puterea și căldura iubirii, care ne deschide porțile cerului.

Contribuind la zidirea vieții și îndeplinindu-și datoriile pe care le poartă în sine numele de creștin, adormita a fost nelipsită de la sfintele slujbe oficiate în Sf. noastră Biserică. Din acest nume și-a tras seva strădaniei jertfelnice de a fi adevărată mamă, a sprijinit cu pilduitoare statornicie ostenele de împodobire a Sfântului Locaș. Răvnitoare spre tot lucrul bun, a adormit cu adevărat în Domnul, viața ei pământească rămânând pildă bună de urmat pentru toate mamele și pentru toți credincioșii parohiei noastre.

Cu sufletul liniștit și întărită în nădejdea vieții veșnice, își ia rămas bun de la toți cei dragi, de la cei ce i-au fost cei mai apropiați, fii mai mici și mai mari.

Iată, iubii mei!

Voi stați în aceste clipe în jurul sicriului meu, ca o răsplată a tuturor binecuvântatelor mele ostenele. Prin voi am știut și am simțit că am trăit. N-am avut și n-am strâns avere, obiecte despre care înțeleptul Solomon zice că sunt deșertăciune. Avându-vă însă pe voi, nu m-am simțit niciodată săracă. Grijile și neliniștile mele, iubirea pentru voi – întărite de harul dumnezeiesc – îmi deschid porțile Împărăției lui Dumnezeu, întru care intru, așteptând învierea morților. „Căci dacă ne-am făcut cu El o singură tulpină (prin har și puterea dragostei) întru asemănarea morții Lui, atunci vom fi părtași și învierii Lui” (Romani 6, 5).

Iubirii și grijilor mele ați răspuns cu recunoștință și stimă, punându-mi la adăpost bătrânețile. Întru voi s-a împlinit îndemnul Sf. Scripturi: „Cinstește pe mama ta în toate zilele vieții tale, fă ceea ce-ți place și n-o întrista pe ea.” (Tobit 4, 3).

Vă las îndemnul de a transmite mai departe înaltele virtuți ale părinților, bunele tradiții românești și creștinești ale trainicelor familii ale străbunilor noștri. Această bună sfătuire s-o înscrieți cu litere mari, ca pe un talant sfânt, în inimile voastre, în care se află o parte din inima mea.

Credincioși și statornici împlinitori ai acestui testament, viața voastră întreagă va fi „cunună de laudă”, dovada celei mai pioase amintiri și recunoștințe, căci „cununa bătrânilor sunt nepoții, iar mărirea fiilor sunt părinții lor” (Pilde Sol. 17, 6).

Amin.

36. „M-am mutat din stricăciune și m-am dus la viață“

(La înmormântarea altei mame vrednice)

*„Gemetele mele sunt pâinea mea
și vaietele mele curg ca apa. N-am nici tihnă,
nici odihnă, nu-mi găsesc nici o pace
și zbuciumul mă stăpânește.“*

Nu este altă viață mai zbuciumată și mai chinuită pe pământ ca aceea a mamei. De aceea se și zice: numai mamă să nu fii. Și totuși, nu este viață mai plină, mai densă, mai bogată, „aur și argint lămurit în foc, curățat pe pământ“ (Ps. XII, 6), mai de valoare și mai demnă de respect și mai sfântă ca a mamei. Pentru care tot așa de bine putem să spunem și invers: numai mamă să tot fii.

Mari, impresionante, geniale și uneori de-a dreptul uluitoare sunt roadele vieții și ale activității bărbaților! Zboară prin văzduh (și au fost primii piloți), înoată și străbat apele la suprafață și în adâncul lor, străbat, adică, văzduhul, mările, oceanele, pământul în lung și-n lat; primii bărbați au pus piciorul pe lună. Marile cuceriri și progrese în știință și, în general, în viață, fără exagerare, nouăzeci și cât la sută se datorează bărbaților? Cel puțin așa a fost până acum. Femeia, alături de bărbat pare doar o umilă anexă. De mii de ani, lucrul femeii a rămas cam același: modest și puțin însemnat. Chiar și emanciparea ei, ce se înfăptuiește în zilele noastre, i-a ușurat-o, în bună parte, tot bărbatul, prin ceea ce a creat el în industrie.

Și totuși, uluitoarele cuceriri cu care, pe bună dreptate, se mândresc bărbații, pălesc în fața realizărilor femeii mamă. Pentru că un suflet omenesc ce a luat naștere prin mamă, crescut la sânul ei și format de ea, are mai mare valoare decât toată lumea

și pământul. Nu este hiperbolă, nu exagerăm; este chiar Cuvântul Celui ce ne-a creat. Iată: „Ce folosește unui om să câștige toată lumea, dacă își pierde sufletul?“ (Marcu 8, 36).

A stăpâni inima unei ființe omenești e mai greu și, deci, în caz de reușită, și mai de apreciat decât a stăpâni pământul. Căci pentru a stăpâni pământul se cere, în primul rând, forța spirituală îmbinată cu forța brațelor, iar materialul acesta, capitalul acesta, mai ales acum, în secolul nostru, abundă. Dar pentru a stăpâni un suflet se cere tot suflet, în ceea ce are el mai frumos: iubirea. Și credem că, de n-ar fi mama, aproape că n-am ști ce este a iubi. Iar aici, în sectorul sufletesc al iubirii, care reprezintă forța forțelor, raportul este invers: 99 % din capitalul acesta îl dețin mamele; un cvasimonopol peste inimi.

Da, un avantaj, însă scump plătit. Inima mamei se află permanent pe jar, arde și se pârlă. Zi și noapte, așa se perpelește pentru prunci, pentru copiii ei. N-are somn, n-are odihnă, n-are astâmpăr, n-are liniște, n-are pace...

Avem poruncă de la Dumnezeu să iubim pe aproapele ca pe noi înșine. Pentru bărbați, acesta constituie un ideal, mereu un ideal, până la realizarea căruia cine știe câtă vreme va mai trece! Un pisc înalt, spre care până și privirile anevoie le ridicăm. Un ideal care se cere iarăși cucerit, realizat, concretizat. În schimb însă, mama, chiar de când a devenit mamă, a lăsat în urma ei acest ideal. Căci ea își iubește copiii mai mult decât pe sine însăși. Ea le dă tot: tot ce are, tot ce poate, tot ce știe, și nici odată nu este mulțumită cu cât a dat, cu cât a jertfit și cu ce a realizat, cu și pentru copiii ei.

Și nici un efort nu i se pare prea greu când este vorba de viața, de creșterea, educația și prosperitatea copilului, și nici o jertfă, fie ea și a vieții proprii. O dă

ca și cum i-ar mai rămâne o sută înainte, numai și numai pentru ca fiii ei „viață să aibă și cât mai multă“, din belșug, cum zice Mântuitorul.

Ce stranii ni se par nouă, majorității bărbaților, unele precepte evanghelice, mai ales cele referitoare la jertfă, la cruce! Mamele însă pot merge până la jertfa de sine – nimicirea zilnică, voluntară și plăcută – fără nici o rezervă sau strângere de inimă, fără calcule și atâtea altele care intervin pe făgașul deciziilor și acțiunilor bărbaților. Jertfa la bărbat este un act grav, eroic, de aceea i se și dă o mare importanță, se scoate în evidență și i se face publicitate. La femeie însă e ceva firesc și spontan, fără paradă, fără teatralizare și fără dramatizare, afară de cazurile – și nici atunci totdeauna – când jertfa ei este contestată, minimalizată sau disprețuită de bărbat.

Iar Mântuitorul spune că acela care se smerește, se înalță. Pe noi, bărbații, mândria, în unele cazuri, ne reține și nu ne lasă să săvârșim unele lucruri pentru ca, vezi Doamne, să nu ne înjosim. În fond, credem noi, numai actele imorale înjosesc pe om. Or, asemenea acte se pare ca totuși bărbații le comit mai mult și mai fără jenă decât femeile.

La mame însă, pentru binele și mai binele fiilor lor, nu exista rezerve și nici umilire. Ele „se fac tuturor toate“. Asta nu înseamnă ca ar fi renunțat și la demnitate. Căci numai cel ce este gata în toata vremea și în tot locul să jertfească tot, poate fi și demn, neadmițând nici un compromis moral. Mai este nevoie să arătăm ca la temelia acestei demnități stă credința puternică în Cel ce este piatra cea din capul unghiului, Hristos Dumnezeu?

Da, în toate zilele – nu numai zilele – vieții sale, mama stă permanent ca pe jar. Bărbații fac războaie crâncene, dușmănoase, sângeroase, pustiitoare și nimicitoare. Suferă mizerie groaznică, lipsuri, foame,

sete, ger, moarte. Dar și când s-a decretat pacea, supraviețuitorii, ca să recupereze pagubele și pierderile, să uite durerile și toată mizeria, se răzbună: petrecerile se țin lanț. Mama însă, toata viața se afla în stare de alarma și e mobilizată pe loc, până închide ochii. La ea necazurile, grijile, neliniștea, tensiunea morala se țin lanț. Bărbatul, ca să uite, mai evadează. Pe femeie însă o țin sau o cheamă în casa copiii, datoria fața de care cad toate tentațiile vieții.

Somnul ei? Doarme, se zice, iepurește. Ochii, adică, nu-i închide cum se cade, decât când o cheamă Dumnezeu la El, pentru ca totuși să-și scurteze și să-și ușureze truda, netihna și amarul. Demobilizarea, pentru ea, deci, sună atunci când se aud clopotele vestind că s-a stins din viață și a adormit. Și e prima dată când poate să spună, fără griji și liniștită: „Acum m-am odihnit și am aflat ușurare multa, că m-am mutat din stricăciune și m-am dus la viață. Doamne, slavă Țiel!“

Numai că ușurarea ei, pe loc, devine apăsare și povară grea pentru copiii ei. Căci alte momente mai grele în viață decât atunci când mama pleacă și rămân copiii nu sunt. Chiar și când aceștia au și ei copii, când deci merg pe picioare proprii și nu mai au nevoie de ajutorul material și de brațele mamei. Da, nu mai au nevoie de ajutorul material și nici de brațele mamei, dar de inima ei au nevoie totdeauna, mai mult ca de pâinea caldă. Căci, dacă-mi lipsește pâinea caldă, nădăjduiesc să o pot dobândi mâine, dar dacă-mi lipsește inima mamei, altă dragoste ca a ei numai în Cer mai pot găsi.

Mama, deci, între toate fapăturile omenești, este și cea mai reușită, mai aproape de chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Căci ea dăruiește tot timpul ei, toate puterile ei, toată agoniseala ei, toate visurile, nădejtile și iubirea, jertfindu-le vlăstarelor

ei, întruchipându-le în ei. Iubire este să dai tot ce poți și tot ce ai, absolut dezinteresat, și totuși să nu fii niciodată mulțumit, ci tot mâhnit, ca și când nu ai fi dat și nu ai fi făcut nimic. Căci facerea de bine, ca și binele însuși, sunt fără margini. Aceasta este adevărata iubire, care se întoarce încărcată cu rod îmbelșugat la Cel care toate ni le-a dat, la Dumnezeu.

Îndurerată familie și întristată asistență!

Acesta este elogiul mamei, care însă niciodată nu exprimă decât prea puțin din câte s-ar putea spune despre ea, elogiul pe care-l merita cu prisosință și iubita voastră mamă, care astăzi vă părăsește, dragii ei copii.

Este și cea mai de preț zestre și comoară ce vă lasă mama: iubirea ei, prin care veți fi una cu ea și acum, după trecerea ei la cele veșnice; poate chiar și mai strâns decât până acum. Pășiți pe urmele ei, cum și ea a pășit pe urmele Domnului Iisus!

Maica a Domnului, Împărăteasă a Cerului și a pământului, vezi că vine astăzi la tine o fiică bună și credincioasă. Primește-o, te rugăm, după atâția ani de muncă încordată, între care ultimii ani mai grei; credem ca i s-ar cuveni odihna drept răsplată binemeritată. Și te mai rugăm să iei sub ocrotirea ta și pe dragii ei fii și dragele ei fiice, cu toată iubirea ta de mamă. Păzește-le de ispitele diavolului cele multe și amăgitoare și de tot necazul relelor și al durerii, pentru ca atunci, când le va veni vremea, să intre și ei în bucuria Domnului Iisus Hristos.

Amin.

37. „Va cânta lui Dumnezeu imnul vieții fără de sfârșit“

(La înmormântarea unei adevărate mame²¹)

Prea Cucernici Părinți și frați, îndurerata familie, întristata asistență!

A vorbi despre mama este totuna cu a vorbi despre viață, despre noi înșine, căci în fiecare suflet omenesc icoana mamei rămâne cea mai vie amintire.

Noi, oamenii, suntem ceea ce mamele noastre au făcut din noi, purtăm în ființa noastră lucrarea mamei. Mama este măsura valorilor și a virtuților din lume.

Cine poate vorbi de iubire și să nu arate că iubirea mamei este ultima treaptă pe care se poate urca cineva – treapta dăruirii totale, a jertfelniciei supreme?

Cine poate vorbi de blândețe și mântuire, și să nu-și aducă aminte de mâna mamei în zilele de necaz?

Cine poate vorbi de răbdare și dăruire, și să nu-și amintească, cu dragoste și dor, de ceea ce a făcut mama sa pentru el, pentru formarea și viața lui?

Cine poate spune că a cunoscut pe Dumnezeu, și n-a învățat semnul Sf. Cruci, rugăciunile, evlavlia și nădejdea de la mama?

Trebuie să recunoaștem că tot ce este bun în noi avem de la mama, care le-a sădit în noi și ne-a îndemnat să creștem în cinste și omenie.

Astfel de gânduri și cugetări au îndemnat pe unul din marii gânditori creștini să exclame: „După Dumnezeu, nimic nu iubesc în lume mai mult decât pe mama.“

Într-adevăr, fiecare mama are o valoare inestimabilă. Mai mult încă, există unele mame care

²¹ Predică rostită la înmormântarea mamei prietenului meu din copilărie, Dr. C. Dădărlat – Maria Dădărlat, în 1983

se ridica atât de mult cu dragostea pentru fii, încât rămân chipuri luminoase, modele strălucite și demne de urmat.

Un astfel de model ne stă acum în față, aceea care a fost o ființă nobilă și plină de căldură, o candelă plină de roua credinței, a nădejdi și a iubirii, care a vegheat zi și noapte la căpătâiul copilului său drag, ca să-l vadă om întreg, virtuos, cinstit, stâlp de nădejde al Bisericii, al Patriei și al Societății. Și Bunul Dumnezeu i-a rânduit să-și vadă visul împlinit.

Este o mare binecuvântare să ai parte de o astfel de mamă! Și este o fericire aleasă să poți admira o asemenea viața de mama.

Astăzi avem prilejul de a avea în față icoana unei mame adevărate, care s-a dăruit prin faptă, a luminat prin viață și virtute, a trăit prin credință și a trecut pragul vieții cu nădejdea în ajutorul și dragostea lui Dumnezeu.

Copiii unei mame, în general vorbind, arată cine a fost ea. A lupta cu greutățile vieții, a te păstra curată și încununată de virtuți, a fi tare în credință și a ști totodată să aprinzi și altora candela sufletului lor, să-i călăuzești pe drumul luminos al vieții, având la tot pasul o mare nădejde, o adâncă sete de viață, fără a simți oboseala – toate acestea sunt lucruri rar de găsit, poate și greu de înțeles, cu atât mai mult însă, demne de admirat.

Iată mama care-și urmărea cu grija deosebită copilul în fragedă vârstă, la școală, însoțindu-l de aproape cu sfatul, de departe cu rugăciunea. De câte ori nu-și punea mâna streășină la ochi și-l privea până departe, în zare, cu inima tresăltând de bucuria nădejdi că va veni timpul când se va bucura de roadele a tot ceea ce a sădit cu atâta migala sfântă, mai gingaș și mai frumos în sufletul plâpând al copilului său drag.

Iubirea ei de mamă a înflorit ca un curcubeu de frumuseți negrăite, a țâșnit din inima ei ca un torent de foc, generator de energie și viață. Prin iubire totală și dăruire de sine, viața răposatei s-a revărsat, ca o rază binecuvântată, cu deosebire în viața copilului cu care a învrednicit-o Dumnezeu. Ea a depus mărturie cu sufletul, cu mintea și cuvântul, dar mai ales cu jertfa, despre ceea ce înseamnă o adevărată inimă de mamă în leagănul familiei sale dragi.

Mama e acea ființă scumpă și nobilă care, cu riscul vieții ei, ne-a dat nouă viață. Ea este acea ființă minunată, a cărei întreagă viață se consumă, arde ca o lumânare pentru alții, pentru membrii familiei dragi, fiind expresia sublimă a răbdării, a armoniei și bune înțelegeri.

Cuvântul *mama* ce mare preț are! Nici un cuvânt nu i se poate asemana, căci numai ea are cea mai scumpă comoară: inima de mamă.

Și numai ea – mama – e capabilă de jertfă și dăruire totală pentru nașterea și creșterea copiilor, căci nu se poate imagina un tablou mai frumos, mai valoros, ca acela al unei mame cu pruncul în brațe, iradiind de bucurie și fericire pentru noua viață răsărită la pieptul ei duios.

Pântecele mamei a fost sfințit de Însuși Fiul lui Dumnezeu, Care a binevoit a se sălăslui întru dânsa.

„Dați-mi o generație de mame bune și eu voi schimba viața lumii întregi!” Cât adevăr cuprind aceste cuvinte, deoarece fiecare și noi toți suntem astăzi ceea ce au reușit să facă din noi mamele noastre: ne-au alintat copilăria, ne-au îndrumat tinerețea, dantelându-ne sufletele cu cele mai alese povețe.

Se știe că marile personalități ale omenirii au devenit celebre tocmai pentru că au avut mame celebre, imortalizate ca ființe sublime și mame adevărate, exemple vii și de neuitat pentru toate timpurile.

Modestă și discretă, adormita în Domnul a făcut din familia ei un cuib curat și cald în care a sălășluit armonia, cinstea și omenia, și în care s-a plămădit cu gingașie sufletul iubitului său copil.

A rămas aceeași și mai târziu, plină de optimism și bunătate, de evlavie stăruitoare în rugăciuni, cu privirea senină și caldă, cu vocea domoală, modestă și mare în simplitatea ei, adică așa cum trebuie să fie o adevărată mamă creștină, purtând o vie și neîntreruptă legătură cu Dumnezeu, de la Care primea ajutorul, lumina și dragostea, pe care le revărsa apoi asupra celor din jurul său.

Dumnezeu a ținut seama de sufletul ei ales, pe care l-a înălțat în patria dreptilor, iar trecerea ei din viață nu pare o coborâre în mormânt, ci o înălțare în lumina harului lui Dumnezeu. Asemănător se exprima cândva marele Goethe, zicând: „Omul ce moare este un astru care asfințește ca să se înalțe și mai strălucitor, într-o altă emisferă, într-o altă lume.”

Cu simțământul liniștitor al datoriei împlinite, ea părăsește azi hotarul acestei lumi, mulțumind lui Dumnezeu pentru tot ajutorul primit și pentru toată ocrotirea și purtarea de grijă cu care a învrednicit-o.

Peste timp, în plânsul domol al clopotelor, în liniștea cimitirului, ea va cânta lui Dumnezeu imnul vieții fără de sfârșit, arătând că viața trăită în Hristos este sensul și modelul de viațuire pe pământ, singura viață pe care oamenii o admiră, cerul o laudă și Dumnezeu o răsplătește cu iubire.

Amin.

38. „Omul cel tainic al inimii“

(La înmormântarea unei mame vrednice²²)

„Voi, femeilor, podoaba voastră să nu fie cea din afară: împletirea părului, podoabele de aur și îmbrăcarea hainelor scumpe. Ci să fie omul cel tainic al inimii, întru nestricăcioase, podoabă a duhului celui blând și liniștit, care este de mare preț înaintea lui Dumnezeu“

(I Petru 3, 3-4).

Zidită de Dumnezeu ca însoțitoare a bărbatului, mai sensibilă și mai gingașă din fire, femeia a avut și are un rost deosebit de însemnat în desfășurarea vieții omenești în general, și al vieții creștine în special. Ca soție și ca mamă, ca gospodină sânguind să rânduiască treburile casei, ca bună și sinceră sfătuitoare și împreună lucrătoare cu soțul ei în viața socială, femeia joacă un rol de seamă în toate compartimentele vieții.

În calitate de soție, femeia întruchipează și realizează menirea dată ei de Dumnezeu. Ea are chip de blândețe și de înțelepciune, așează în sânul familiei liniștea și pacea, duhul binecuvântat al dragostei și bucuriei de viață. Nu în zadar a fost numită „vestală a iubirii“, fiindcă din căldura inimii sale iriază și revarsă prisos de dăruire și jertfelnicie asupra soțului și copiilor săi dragi.

De femeie atárnă, adeseori, liniștea, pacea și buna înțelegere în sânul familiei. Ea schimbă de multe ori inima bărbatului, reușind, prin ținuta ei demnă, să-i câștige și să-i mlădieze inima, să-l facă soț bun, afectuos și strâns legat de căminul familiei. Adevărata

²² Predică rostită la înmormântarea unei distinse mame și credincioase - d-na Maria Fătu

soție și mamă este în stare de sacrificiul suprem pe altarul familiei sale pentru soțul și copiii ei.

Vechiul Testament păstrează numele câtorva femei celebre, care și-au asigurat celebritatea tocmai prin vrednicia lor de soții alese, legate total de familiile lor, cu o înțelegere rară față de soții lor. Atitudini exemplare de bune soții și mame au dovedit Rebeca și Rahila, fiind unele din cele mai cunoscute figuri biblice care, pentru modestia și spiritul lor de abnegație pe altarul sfânt al familiei, au fost supranumite „femei sfinte“.

Dar femeia își împlinește adevărata sa misiune mai ales în rolul ei de mamă. Numele primei femei – Eva – înseamnă viață, dătătoare de viață; ea a născut mai întâi doi fii. De atunci și până în veac, în pânțele femeii se zămislește noua viață. Ea, femeia, naște în dureri, pe care însă le uită pentru bucuria vieții celei noi ce a izvorât din ființa ei, îmbinând armonios bucuria cu suferința.

Cuvântul *mamă* este cel mai sfânt pe acest pământ. Nu se poate închipui un tablou mai superb, mai frumos și mai valoros ca acela în care este înfățișată o mamă cu pruncul în brațe, în care ochii mamei privesc în extaz la cel căruia i-a dăruit viață din viața ei, iar acesta se îndreaptă cu nădejde înspre cea care-l poartă ocrotitor la sânul ei. Pânțele mamei e sfințit de Însuși Dumnezeu, prin întruparea Fiului Său în Pururea Fecioara Maria. Pieptul cald al mamei a fost ridicat astfel la valoarea unui altar, în fața căruia trebuie să te închini, pentru că el a fost atins de buze dumnezeiești.

Cântată de marii cântăreți, doinită duios în cântări melodioase, stihuită în nemuritoare versuri de pana inspirată a poetilor, dăltuită de sculptori în chipuri nepieritoare, mama ne este aceea ce a fost întotdeauna ființa cea mai scumpă și cea mai dragă din viața noastră.

Multe mame vrednice au împodobit și continuă să împodobească pagini întregi din istoria Bisericii creștine. Să amintim doar câteva nume: Antuza – mama Sfântului Ioan Gură de Aur, Emilia – mama Sfântului Vasile cel Mare, Monica – mama Fericitului Augustin, Elena – mama Împăratului Constantin cel Mare. Acești mari Sfinți ai Bisericii au mărturisit că datorează mamei starea de înaltă cultură, bunătate, moralitate și sfințenie la care s-au ridicat.

Dar și istoria patriei noastre păstrează chipul legendar, plin de iubire caldă pentru destinele neamului în minunate poezii, cum ar fi „Mama lui Ștefan cel Mare“ de Dimitrie Bolintineanu, în care dragostea maternă e subordonată iubirii de neam și țară, pentru care fiul e îndemnat să-și sacrifice chiar și viața. De asemenea, aceeași iubire reține chipul duios și dârz al mamei lui Mihai Viteazul, eroul primei înfăptuiri a unității noastre naționale. Pe aceeași linie se înscrie și mama marelui mitropolit al Ardealului, Andrei Șaguna.

Am dat doar câteva exemple de femei-mame virtuozose care și-au crescut copiii în mare vrednicie. La rândul lor, și ele au fost cinstate de fii, prin fapte nepieritoare, întipărintu-le numele în memoria tuturor timpurilor.

Adormita în Domnul s-a silit și ea să li se asemene acestor vrednice femei-mame, după puterile sale. Pentru soțul ei, pentru copiii și nepoții săi, ca și pentru celelalte rudeni, vecini, prieteni și cunoscuți, ea a reușit să fie „omul cel tainic al inimii, întru nestrăcioasă podoabă a duhului blând și liniștit, care este de mare preț înaintea lui Dumnezeu“.

39. „Prin urmași se cunoaște vrednicia omului“

(La înmormântarea unei centenare)

A închis ochii pentru lumea aceasta venerabila N. N., aflată la patriarhala vârstă de 100 de ani.

Plecarea dintre noi a acestei venerabile femei, care intrase în cel de-al doilea secol al vieții sale, umple inimile noastre de o cucernică mișcare sufletească, dar în același timp pune spre meditare atâtea probleme adunate la poarta vieții, căci nimic nu-i mai sigur ca moartea și nimic nu-i mai nesigur ca ceasul morții.

Mică de statură și subțirică, răposata în Domnul avea o constituție bine organizată. Era potolită la vorbă și grăbită la lucru. Împăcată cu sine și cu alții, am zice că N. N. a murit de moarte bună, de moarte firească. A murit de bătrânețe, pregătită pentru moarte.

Este un adevăr general valabil că omul se naște cu sămânța morții și începe să moară din ziua nașterii, și toți câți am intrat în viață, negreșit vom și ieși dintr-însa.

E atât de neînțeleasă uneori rânduiala firii, încât îi dăm crezare poetului: „Nu cerceta aceste legi...”

De neînțeles pentru noi este rostul întâmplării, care smulge din mijlocul copiilor o mamă, din mijlocul nepoților o bunică, din mijlocul fraților o soră, din mijlocul rudeniilor mai apropiate și mai îndepărtate, a prietenilor și cunoscuților – o inimă bună.

Trebuie să credem că N. N. a avut o viață bine organizată, prin adaptarea la trebuințele naturale, trăind în înțelepciune.

Am fi vinovați față de noi înșine dacă am lăsa să treacă, fără sublinierea cuvenită, vârsta – puternică lecție dată nouă, tuturor.

Sunt cauze care lungesc viața și altele care o scurtează. N. N. a trăit într-un mediu unde puritatea

atmosferei și-a păstrat mai neamestecate liniștea și sănătatea, care i s-au imprimat în vânjoșia brațelor și în vigoarea trupului, chemate să îndeplinească strajă de profilaxie și de lumină călăuzitoare a copiilor, crescuți în dragoste de neam și lege.

În 1966 a luat ființă o știință nouă la noi în țară, așa numita ergonomie. Această știință preconizează prelungirea vieții prin optimizarea ei, prin muncă, hrană și băutură adecvate, prin climă prielnică, locuință luminoasă, ateliere spațioase, evitarea eforturilor inutile, reducerea zgomotului și a vibrațiilor, aplicarea rațională a concediilor și a zilelor de odihnă.

Prin spiritul de observație, prin puterea de a deosebi ceea ce este bun de ceea ce este rău și prin intuiția ei concretă și prin optimismul ei sănătos, N. N. a fost implicată în ceea ce noi numim ergonomie. Pentru dânsa, munca a fost tonul vieții; frumusețile naturale, aerul pădurilor și al zonelor verzi au fost mediul ambiant.

A utilizat din instinct, pe bază de experiență, floarea câmpului, ca mijloace preventive și terapeutice.

Se adaugă la aceasta atmosfera caldă a familiei, unde a găsit condiții prielnice unei vieți tihnite. Avantajul vieții comunitare, cu acele mari daruri ale strădaniei umane, pacea și buna înțelegere au fost alți factori de armonie trainică a vieții.

Ceea ce i-a optimizat viața a fost și lectura, în general, cartea cea bună și rugăciunea, în special. Rugăciunea la ea a fost expresia unei certitudini lăuntrice și o sinteză a principiului „ora et labora”.

Multe femei au lucrat cu virtute. N. N. pe multe le-a întrecut. Ea a putut să fie mulțumită de rezultatul ostenețelor și alergărilor sale, din cursul celor o sută de ani împliniți.

O *Cântare a Cântărilor* i-au fost copiii. Alături de ei și pentru ei a sporit în vârstă și virtute. A umblat cu ei, a învățat cu ei, s-au bucurat și s-au întristat împreună. Numai ea ar ști câte nopți albe a vegheat la căpătâiul unuia sau altuia, pe care i-a învățat să fie harnici, de omenie, să-și iubească neamul, părinții și patria. În toate împrejurările, Ceaslovul și Psaltirea i-au fost cărțile de căpătâi, călăuze luminoase în viață.

După cum nu există vale fără deal, și viața adormitei în Domnul nu s-a scurs totdeauna netedă. Nu trecu mult timp, și lacrimile de bucurie s-au uscat și iată că s-au înrourat ochii cu lacrimi de durere. Cât de tristă poate fi soarta unei soții când rămâne singură în vârtejul vieții!...

În toate împrejurările N. N. a avut convingerea că atunci când încetează puterile ei, începe ajutorul lui Dumnezeu, care îi vine fără să știe cum și când.

În multe zbuciumări ale îndelungatei sale vieți, va fi avut o rază de mângâiere în cuvintele sfântului scriitor: „Neliniștit este sufletul meu până la moarte“. Având sentimentul poverii celor 100 de ani, își va fi încălzit mulțumirea cu credința că moartea fizică este o necesitate pentru desăvârșirea ființei umane, după cum bobul de grâu putrezește înainte de a rodi îmbelșugat. Poate adeseori i se părea că aude glasul de chemare sfântă: „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, și moșteniți Împărăția gătită vouă!“ (Matei 25, 34).

Longevitatea este o problemă de cercetare și în Sf. Scriptură, din care desprindem învățătura că fiecare om este arhitectul propriei sale vieți. Cu fiecare gând înaripat, cu fiecare sentiment nobil, cu fiecare faptă bună, adăugăm o cărămidă la edificiul vieții noastre. Spune doar Cartea Sfântă: „Iată, Eu ți-am pus înainte viața și moartea, binele și răul; alege binele ca să trăiești“ (Deut. 30, 15).

Un aliat al vieții este munca cea curată, solicitările utile. Aceasta aduce o prețioasă contribuție la prelungirea vieții, pentru cel ce știe să-și stăpânească emoțiile, printr-un trai cumpătat și bine organizat: „De munca mâinilor tale te vei bucura... Dulce este somnul muncitorului“, spun înțelepții Vechiului Testament (Ps. 127, 2 și Ecl. 6, 11).

Pentru durata vieții, hotărâtoare este, pe de o parte, igiena bine înțeleasă și, pe de altă parte, bunăstarea materială.

Clima dulce, minunatele peisaje ale pământului însoțit, hrana ușoară, gospodăria țărănească, îndeletnicirile prielnice sunt alte elemente pozitive ale longevității, prin acțiunea lor binefăcătoare asupra vieții.

Pentru creștini, credința este o bază puternică în dezvoltarea personalității și optimizarea vieții. Păcatul întunecă viața, dar, când omul este împăcat cu sine și cu ceilalți, își întărește viața. E cazul oamenilor virtuoși, asemenea celor descriși în Geneză, care au știut să înlăture factorii violenți ai vieții.

Elementele care contribuie la longevitate sunt atât de numeroși, încât cu adevărat se poate spune că viața îndelungată este un dar al lui Dumnezeu.

Prin sufletul ei blând și curat, prin firea ei pașnică și împăciuitoare, prin disciplina ei în muncă, prin optimismul ei sănătos, N. N. rămâne o flacără aprinsă în mijlocul celor 53 de urmași pe care i-a lăsat, căci, după cuvântul Sf. Scripturi „prin urmași se cunoaște vrednicia omului“ (Sirah 11, 28).

Iar roaba lui Dumnezeu N. N. este vrednică de pomenire.

Amin!

40. „Ca o petală albă și fără de pată stai în fața lui Dumnezeu “

(La înmormântarea unei neprețuite mame)

Prin rânduiala sfintei slujbe a înmormântării, pe care am săvârșit-o împreună, ne-am rugat Bunului Dumnezeu pentru sufletul celei adormite: „Cu duhurile dreptilor celor ce s-au săvârșit, odihnește, Mântuitorule, sufletul roabei Tale, păzind-o pe dânsa în viața cea fericită, care este la Tine, Iubitorule de oameni“ (*Troparul I* din rânduiala Panahidei).

„Cel ce ai înfrumusețat toate, m-ai zidit pe mine, omul, făptură amestecată din smerenie și din mărire; pentru aceasta, Mântuitorule, sufletul roabei Tale odihnește-l“ (Canonul lui Teofan, Stih 2, din Aghiazmatar).

Sunt cuvintele frumoase ale rugăciunilor izvorâte din inimile noastre pline de durere, care s-au înălțat către Părintele Luminilor, ca El să primească și să ocrotească pe cea care nu mai este printre noi. Ele reprezintă grija noastră, dragostea în care o cuprindem pe cea adormită; și pentru că suntem fără putere a o ajuta în alt fel, dorim să o punem sub ocrotirea lui Dumnezeu, încredințați fiind că facem „un lucru foarte bun“ (3 Macabei 12, 43), căci „mult poate rugăciunea dreptului cea fierbinte“ (Iacob 5, 16), cum ne încredințează Sf. Scriptură.

Între noi, cei ce trăim, și între cei ce au murit, nu există o separație totală. Facem parte din aceeași Biserică a lui Hristos, „una sfântă“, cum mărturisim în simbolul de credință al Bisericii noastre Ortodoxe. Mântuitorul Hristos este Capul Bisericii, conducătorul ei, iar Biserica este trupul Lui (Efes. 1, 22-23; Colos. 1, 18-20). Pentru că noi suntem, încă, în luptă cu păcatele și în efort stăruitor pentru câștigarea

virtuților, a binelui, ne aflăm pe calea spre mântuire, de aceea ne numim Biserică Luptătoare.

Cei ce au trecut pragul acestei vieți, în împărăția de dincolo de moarte, aparțin Bisericii Biruitoare. Ca unii care au ajuns să termine luptele cele duhovnicești, s-au învrednicit de Patria Cerească, primind premiul ostanelilor, „cununile măririlor“ (II Tim. 4, 8; I Petru 5, 4). Ambele Biserici, alcătuind același Trup al lui Hristos, nu sunt separate, ci unite. Între cei vii și cei adormiți este o puternică solidaritate. Aceasta este înfăptuită de iubire. Ea ne leagă, ne unește, ne apropie. Între Biserica Luptătoare și cea Triumfătoare există o legătură și o influență reciprocă, o „comuniune a sfinților“.

Cea mai mare expresie de iubire este rugăciunea. Avem o legătură spirituală unii cu alții și putem pătrunde dintr-un plan de existență în altul, cu iubirea și cu rugăciunea. „Dragostea nu cade niciodată“, ne încredințează Sf. Ap. Pavel, iar când dorești binele cuiva, intervii pentru el. Dumnezeu, Care este iubitor, ne cere să ne iubim familia și pe semenii, ne încălzește și întărește iubirea noastră și orice rugăciune izvorâtă din iubire. El ne încălzește în rugăciunea pentru cei adormiți. Mântuitorul ne-a învățat: „Toate câte cereți, rugându-vă, să credeți că veți lua, și va fi vouă“ (Marcu 11, 24). Noi ne rugăm pentru cei adormiți, pentru ca Bunul Dumnezeu să le ierte greșelile, făcându-i părtași vieții celei fericite. Avem chiar datoria de a ne ruga pentru ei. Iubirea care alcătuiește legătura de unitate între membrii Bisericii nu trebuie să înceteze niciodată, ea trebuie să fie vie și lucrătoare și trebuie să se manifeste prin fapte bune, prin „faptele îndurării“, care se referă atât la trup, cât și la suflet. Una dintre aceste îndatoriri este aceea de a ne ruga pentru aproapele.

Dacă ne rugăm pentru sănătatea, ocrotirea, ajutorul semenilor, cu atât mai mult ne vom ruga pentru cel mai mare bine al lor: dobândirea iertării și moștenirea vieții veșnice. Știm că există păcate grele, care nu se pot ierta nici în veacul acesta, nici în cel viitor (Mt. 12, 32), dar nu toți săvârșesc astfel de păcate. Pentru cei care au săvârșit păcate și din cauza unor împrejurări independente de voința lor nu au reușit să facă pocăință pentru ele, care nu s-au spovedit și cuminecat, căindu-se, și care au murit neputându-se îndrepta, noi toți, Biserica, avem datoria, izvorâtă din iubire, de a ne ruga pentru ei. Rugăciuni pentru decedați se făceau și în legea Vechiului Testament. Vedem obiceiul de a frânge pâine pentru cei morți (Ier. 16, 7; Tobit 4, 17), de a posti pentru ei (I Samuel 31, 13; II Samuel 1, 11). Iuda Macabeul înălța rugăciuni și aducea jertfă pentru iertarea păcatelor celor morți pe câmpul de luptă (II Macabei 12, 41-46).

În Biserica creștină primară se făceau rugăciuni și slujbe pentru cei morți. Apoi, toate Liturghiile vechi conțin rugăciuni pentru cei decedați, precum și ecteniile și cântările de la slujba înmormântării creștinilor. Vechimea acestor rânduieli o dovedesc și inscripțiile de pe pereții catacombelor, și mărturiile Sfinților Părinți. Sf. Ioan Gură de Aur spune: „Nu în zadar s-a orânduit prin Apostoli ca să se facă, înaintea înfricoșatelor Taine, pomenirea celor morți; ci au știut că de aici rezultă mare folos, mare binefacere pentru cei morți” (*Manual de sectologie*, Prot. Dr. P. Deheleanul, Tip. Diecezană, Arad, 1948, p. 221).

Biserica, în dorul ei „ca toți oamenii să se mântuiască”, se roagă pentru toți. Noi nu putem ști niciodată precis în ce stare de curățenie sau de păcătoșenie pleacă dintre noi cel ce moare. Dacă cei pentru care ne rugăm, prin viața lor bună, s-au

învrednicit de fericirea raiului și nu ar avea nevoie de rugăciunile, actele de milostenie sau Jertfa Euharistică săvârșite de noi, Dumnezeu, care vede iubirea noastră față de ei, va aprecia și va răsplăti pe cei ce fac. Dacă cei decedați sunt împovărați cu păcate ce pot fi iertate, Dumnezeu va primi rugăciunile noastre și, în marea Sa iubire de oameni, îi va învrednici de ușurare și fericire. Dacă au murit în ură față de Dumnezeu, ură și crime față de semenii, uneltiri netrebnice și nu s-au însuflețit de nimic bun, deci dacă au făcut fapte care nu se pot ierta, Dumnezeu nu va primi rugăciunea noastră în folosul lor, dar o va trece în folosul celor ce o fac, după cum El întorcea asupra Apostolilor efectul salutului adresat de ei caselor nevrednice de primirea lui (Luca 10, 5-6; Matei 10, 12-13). Deci rugăciunile celor vii nu rămân fără de folos nici într-un caz. Cei ce le fac merită toată lauda, chiar și în cazul când ele nu-și ating scopul, după cum merită apreciere cel ce face încercarea să-și salveze semenul dintr-o nenorocire, chiar și în cazul când nu reușește (cf. *Teologia Dogmatică și Simbolică* V, 2, București, 1958, p. 977).

Noi ne rugăm pentru cei morți, dar și ei se roagă pentru noi. Dacă au făcut aceasta cât au fost în viață, cu atât mai mult o vor face Acolo, dacă s-au învrednicit de locul fericit în Casa Tatălui Ceresc. Fiind mai aproape de Dumnezeu, în iubirea Lui, cu atât mai mult se vor ruga pentru noi. Ei, sfinții, se întristează când văd că urmașii lor nu țin seama de binele făcut de ei în viață, când văd că cei dragi ai lor au apucat pe căi greșite, rătăcind pe cărările pierzaniei, și se roagă lui Dumnezeu să-i ajute să se întoarcă. Chiar și cei din iad se roagă să fim ajutați să nu facem și noi faptele lor (aceasta o știm din parabola bogatului nemilostiv, care s-a rugat pentru frații săi). Rugăciunea lor este însă zadarnică. Ei se întristează

și mai mult, văzând că cei rămași în viață le continuă căile greșite, se întristează văzând cât rău aduce exemplul lor, pe care l-au lăsat trăind, și câți, încurajați de viața lor petrecută în rele, își pierd viața de veci. De aceea, să luăm aminte pe cine urmăm în viață (Evrei 8, 20; Ioan 14, 6).

Sfinții se roagă pentru noi și rugăciunea lor e bine primită înaintea lui Dumnezeu. Sf. Scriptură spune: „Și când a luat cartea, cele patru ființe și douăzeci și patru de bătrâni (care reprezintă pe sfinți) au căzut înaintea Mielului, având fiecare alăută și cupe de mir, pline cu tămâie, care sunt rugăciunile sfinților“ (Apoc. 5, 8). Dragostea lor față de noi îi face să-și unească rugăciunile cu ale noastre, pentru a ne ajuta la biruința asupra ispitelor și la dobândirea mântuirii.

Deci rugăciunile noastre, rugăciunile Bisericii, unite cu rugăciunile sfinților, ale îngerilor, ale Maicii Domnului, se înalță permanent în fața Tronului Ceresc, ca o tămâie binemirositoare. Învățătura de credință spune: „Biserica e într-o nesfârșită rugăciune pentru mădulele sale; se roagă pentru noi Îngerii și Apostolii și Mucenicii și Patriarhii și cea mai presus de toți, Maica Domnului nostru, și această sfântă unire e viața Bisericii.“

Slujba înmormântării începuse, dar marea mulțime de credincioși încă mai trecea prin fața sicriului, cu inimile frământate de durere, căutând să o vadă pe cea cu multă jale așezată într-însul. Căci mortul de azi nu e un mort obișnuit. Nu e un om ce a ajuns la vârsta la care te poți aștepta să treacă la cele veșnice. Privind, vedem un sicriu ce poartă în brațele sale un trup tânăr, înconjurat de flori în culori vii, evidențiind și mai mult tinerețea lui. Vedem giulgiul alb ce o acoperă și freamătă din când în când în unduiri ușoare. Ne duce gândul la o sfioasă gătire de mireasă, la un chip curat, tandru, plin de bunăvoință.

Pe de altă parte, vedem chipul tânăr încremenit într-o nefirească nemișcare. Vedem paloarea feței sale, din care izvorăște o tristețe adâncă: durerea suferinței. Privim mâinile sale, mâini frumoase de mamă, mâini ce poartă în ele frumusețea și noblețea ce le-a conferit-o dragostea și munca, grija față de cei dragi ai săi, atenția, duioșia, delicatețea. Mâinile ei sunt lujeri întinși spre veșnicie, și de acolo, veșnică grijă, ocrotire, mângâiere și iubire revărsă asupra celor rămași aici, în viață. Mâinile ei – sacru poem al sculptorului Paciurea.

Suntem triști cu toții de durerea acestei despărțiri. E totuși cea mai mare durere. Ne doare pentru suferința celei plecate, pentru familia sa rămasă, pentru cele două fiice lipsite de căldura ei. Cum n-am întinde mână de ajutor, dar în neputincioase zbateri se zbuciumă sufletul nostru. Trebuie să fim însă tari în suferință și să nu deznădăjduim. „Ne bântuie furtuni ce rup goruni din rădăcină“, ori „vânturile, valurile“ și „sabia“ trec prin inima noastră, dar răbdarea și resemnarea să nu ne părăsească. „Fii răbdător ca pământul“, îndemna un gânditor. În răbdarea lui activă, pământul toate le biruie, toate le transformă. „Pentru că ai păzit cuvântul răbdării mele, și eu te voi păzi pe tine în ceasul ispitei ce va să vie peste toată lumea, ca să încerce pe toți cei ce locuiesc pe pământ“ (Apoc. 3, 10).

Noi știm că viața de pe pământ este scurtă, că toți vom pleca mai devreme sau mai târziu, că zilele noastre nu sunt în puterea noastră, ci în mâna lui Dumnezeu. De ce au unii viață scurtă? Asemenea taine nu le putem pătrunde. Dar dacă credem cu adevărat în Dumnezeu, dacă nădăjduim o viață veșnică, înțelegem că prin moarte poate ne sunt scurtate suferințele, poate suntem feriți de păcate care, trăind, ne-ar fi răzbit. Cel credincios așteaptă și sfârșitul cu liniște și siguranță, știind că dincolo îl

așteaptă o altă viață. Știe că Mântuitorul ne-a spus: „Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va fi viu“ (Ioan 11, 25). Acest lucru îl spune și Sf. Apostol Pavel (Fil. 1, 23). Fericitul Augustin se ruga zicând: „Neliniștită este inima mea, Doamne, până se va odihni în Tine!“ Iar dreptul și bătrânul Simeon se ruga: „Acum slobozește în pace pe robul Tău, Stăpâne, că văzură ochii mei mântuirea Ta...“

Când se dezlănțuiau cumplite prigoane asupra creștinilor, în perioada creștină primară, în viforul durerilor ei aveau atâta credință, încât se îmbărbătau spunând: „Fii cu curaj, capul tău căzut (de sabie etc.) nu se poate rostogoli mai departe, decât în poala lui Dumnezeu.“

Și adormita în Domnul a căzut pentru viața de aici, dar n-a mers decât tot la Dumnezeu.

Dacă inimile noastre au fost pătrunse azi de fiorul durerii, dacă am simțit sufletele noastre, mai mult decât altădată, capabile de milă, compasiune, solidaritate în suferință, acest râu de sentimente să-l lăsăm să se reverse mereu și neîntrerupt spre toată lumea. Spre omul de lângă noi, spre vecinul, trecătorul, rudenia, străinul, colegul de muncă, de odihnă, către toți oamenii, căci fiecare are viața lui, bucuriile lui, suferințele lui. Să nu uităm că toți sunt și suntem muritori. Dragostea, mila, intrajutorarea să nu ne cuprindă numai la moartea lor, ci să le arătăm stima, aprecierea, dragostea toată viața. Invidii, răutăți, certuri, gâlcevi, hule, dușmăanii, insulte, uneltiri, violenții, loviri sub diferite forme, falsități, subminări, infidelități, iată păcate ce bântuie sufletul omenesc, și cât de negre ni se par acum, când sufletul e altfel dispus! Să le evităm! Să rămânem mereu pe poziția iubirii, a milei, a bunei viețuiri. Iubiți-vă unii pe alții, semănați oriunde pacea, fericirea,

intrajutorarea și toată bunăstarea. Așa cum Dumnezeu revărsă peste toți darurile Sale, revărsați și voi semenilor. Oamenilor, semănați bucurii, și cu sufletele astfel transformate, veți trăi sub „un cer nou și un pământ nou“ (Apoc. 21, 1), sub privirile binevoitoare ale Tatălui Ceresc.

Mai înainte de a închide sicriul, împreună cu familia greu încercată, ne ridicăm cugetele spre cer, zicând: „O, mamă, tu în a cărei lumină și dragoste ne-am bucurat, tu care ai fost unica, draga, buna și neprețuita mamă, neruptă ești din sufletul nostru. Șirul zilelor tale s-a frânt, și ca o petală albă și fără de pată stai în fața lui Dumnezeu. Nedespărțiți suntem de tine, de amintirea ta blândă. Sufletele noastre vor fi unite în iubire. Ne vom ruga lui Dumnezeu pentru tine, și tu să privești spre noi cu bunăvoință. Mormântul tău ne rămâne mângâiere, până ne vom întâlni.“

Amin!

41. „Rugăciunea către Dumnezeu i-a fost balsamul cu care și-a alinat durerile“

(La un colonel vârstnic²³)

„Să priveghem și să ne rugăm, că nu avem aici cetate stătătoare, ci pe cea viitoare căutăm.“

„Cel ce vrea să vină după Mine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie.“

Îndurerată familie, întristată asistență!

Viața noastră pământească se desfășoară în cercul adâncilor și marilor taine așezate de Dumnezeu în lume. Din toate acestea, cea mai cutremurătoare este taina morții, sub ale cărei aripi ne ducem viața, bună sau rea, săracă sau bogată, zi de zi și clipă de clipă.

²³ Predică rostită la înmormântarea colonelului Vasile Grecu (73 ani), la 6 martie 1986

E legea aceea veșnică și nestrămutată, care planează peste noi și în a cărei umbră și tăcere, vrând-nevrând, va trebui să pășim, la ceasul sorocit, cu toții: tânăr sau bătrân, bun sau rău, bărbat sau femeie. De-am chema toți medicii din lume, de-am jertfi toată agoniseala vieții noastre, de ne-am ascunde în vârfurile munților sau ne-am coborî în adâncurile pământului, de moarte tot nu putem scăpa. Oriunde am fi, oriunde am sta și oriunde ne-am afla, aici, pe pământ, umbra morții ne urmărește la orice pas.

Nedorită de nimeni, moartea e un fenomen unic și cu totul deosebit. Ea nu uită și nu iartă pe nimeni; nu poate fi nici amânată și nici ocolită de oameni, deoarece ea planează asupra tuturor, punând semnul egalității între toți oamenii.

De aceea, trebuie să ne amintim mereu de marele adevăr rostit cândva de Mântuitorul: „Cel ce crede în Mine, chiar de va și muri, viu va fi în veci.“ de aici desprindem că nu moartea are ultimul cuvânt asupra destinului vieții, ci credința trăită în fapte ne arată sensul veșniciei și al nemuririi, căci „nu avem aici cetate stătătoare“... Amarnic greșesc cei care se leagă cu toate fibrele ființei numai de rosturile trecătoare ale acestei lumi și nu se pregătesc permanent pentru călătoria spre Patria Cerească, unde sufletul e chemat să-și continue viața cea fără de materie în raza binecuvântării și bunătății lui Dumnezeu.

Întristați ascultători, ne găsim din nou, astăzi, în această capelă rece și neospitalieră, în mijlocul sutelor și miilor de cruci sub care își dorm somnul de veci atâtea și atâtea ființe dragi care au plecat pe drumul veșniciei. Tabloul e cât se poate de trist și deprimant, și ori de câte ori venim aici, simțim cu toții fiorii reci ai durerii. Din înaltul sentiment al solidarității umane, participăm și noi la marea durere a celor atinși de aripa necruțătoare a morții. Ne

reculegem însă destul de repede, ne desprindem cu tărie din această atmosferă tristă și apăsătoare, înălțându-ne nădejdea la Dumnezeu Cel Înviat din morți, Cel Care înviază pe cei morți întru Hristos. Noi, creștinii, avem convingerea fermă că viața noastră este pusă sub scutul și sub purtarea de grijă a lui Dumnezeu, „căci ori de trăim, ori de murim, ai Domnului suntem“.

Chiar și în cazul când cei rămași sunt nemângâiați în urma celor dragi, noi știm că Dumnezeu, în marea Sa iubire de oameni, le va aduce alinarea. El e puternic și bun, Tatăl orfanilor și Limanul văduvelor. Mâna lui mângâietoare e mai aproape acolo unde durerea și necazul sunt mai mari.

O mare lege a firii ne învață că atunci când ne aflăm în necazuri trebuie să nădăjduim în mai bine, iar atunci când suntem bine trebuie să fim gata și la rău. Să le primim pe toate așa cum ni le dă Bunul Dumnezeu. Tot așa se petrec lucrurile și în natură: după vremea bună vine și cea rea, iar după vremea rea, negreșit vine și o vreme bună. Deci Dumnezeu, care a trimis durerea, va ști să trimită și mângâierea necesară, căci El pe cine rănește va și tămădui la timpul potrivit.

Se cade deci fiecăruia dintre noi să priveghem și să ne rugăm, că nu știm ziua, nici ceasul în care Fiul Omului ne va cere socoteală despre faptele noastre.

Nădăjduim că în această fericită stare l-a găsit sfârșitul și pe adormitul în Domnul, colonelul V. G.

A fost un slujbaș model și un ofițer de elită, om de caracter, cumsecade și plin de demnitate, calități prin care s-a făcut remarcat, stimat și prețuit de toți. Pe plan familial, a fost un soț afectiv, atent și foarte devotat căminului său drag, știind să-și reverse bunătatea și dragostea față de cei din jurul său, ca și față de cei din subordinea sa.

A fost un credincios bun al Bisericii noastre, pe care a cercetat-o cât timp a fost sănătos, iar pe patul de suferințe, rugăciunea către Dumnezeu i-a fost balsamul cu care și-a alinat durerile.

Pleacă acum dintre noi cu conștiința datoriei împlinite, mergând liniștit pe drumul eternității.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească!

Amin!

42. Fericire veșnică în Împărăția lui Dumnezeu

(La înmormântarea unui colonel²⁴)

*„Pentru cei ce au adormit, să nu vă întristați ca cei
ce nu au nădejde.”*

*„Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am
săvârșit, credința am păzit, de-acum mă așteaptă
cununa dreptății.”*

(II Tim. 4, 7-8)

Indurerată familie, Prea Cucernici Părinți,
întristată asistență!

Fenomenul morții s-a înscris în lume asemenea unei legi nebiruite a firii. Este, deci, recunoscut ca o realitate ce nu poate fi amăgită și nici înlăturată. Tocmai din această pricină, în încercarea de a dezlega taina morții, multe minți luminate s-au frământat de-a lungul veacurilor, fără să-i găsească o dezlegare cât de cât mulțumitoare. Știința, în vertiginoasa ei evoluție, cu toate uimitoarele descoperiri și cuceriri, a rămas încă neputincioasă în fața morții, care seceră,

²⁴ Predică rostită la înmormântarea colonelului Ioan Agrigoroaie, în Sibiu, 1988

zi de zi, ceas de ceas, cu o lăcomie nestăvilită, mii și mii de vieți omenești.

Ori vrem, ori nu vrem să recunoaștem, cu toții suntem cutremurați de această crudă realitate. Să încercăm însă să pătrundem mai adânc sensul vieții și al morții, în lumina învățăturii noastre sfinte.

Adeseori se spune despre om că este o ființă amfibie, care își începe și își trăiește viața aici, pe pământ, și o desăvârșește în lumea cerească, spre care tinde neconținut și care îi este specifică, întocmai cum viețuitoarele acvatic, aruncate de valuri pe uscat, tânjesc mereu după apa cea binefăcătoare în care s-au plămădit și au trăit.

Tot așa și omul, având în structura ființei sale o părticică din scânteia divină, viețuind în această lume se frământă, se zbate și aleargă neconținut, urmărind un ideal măreț, care îl antrenează și-l cheamă mereu spre un țel suprem, spre fericirea veșnică în Împărăția lui Dumnezeu.

E plină de adevăr afirmația că fiecare ființă omenească își are steaua sa călăuzitoare, răsărită pe cer o dată cu nașterea sa, steaua care-i poartă pașii în toate zilele vieții, până în clipa morții, când îi apune, lăsând în urmă o dâră de lumină mai mică sau mai mare, după cum i-a fost viața pe acest pământ. Aspirând spre acest ideal și atras neconținut de nostalgia fericirii veșnice, omul se instruește, se străduiește să învețe și să cunoască tainele naturii, ca astfel să-și ușureze viața și să urce mereu spre mai bine.

În felul acesta, omul a ajuns să stăpânească, în bună parte, natura ce i-a fost incredințată de Creator și, urcând pe scara istoriei, cu ajutorul minții, și-a prelungit puterea mâinilor în unelte, apoi în mașini, cu ajutorul cărora a pătruns în adâncurile pământului, a urcat pe cele mai înalte culmi ale munților, a scrutat adâncul mărilor și al oceanelor, și

acum, mai nou, s-a înălțat, cu o temerară îndrăzneală, în Cosmos.

Toată această frământare, această neconținută cursă după un ideal, trezește în om nemulțumirea de ceea ce a câștigat, dar îi alimentează strădania, antrenându-l neconținut spre cultură, civilizație și progres. Dar această agitație și luptă necurmată își are dezamăgirile, suferințele și durerile ei, întrucât, în focul ei nestins, omul este confruntat zilnic cu lipsuri, cu sacrificii și neajunsuri de tot felul, între care cel mai temut și cumplit vrăjmaș este moartea.

Cu toate se împacă omul în viață, numai cu gândul morții nu! Căci nici nu pare firesc să te naști, să muncești, să te străduiești, să treci prin greutăți și suferințe, în nădejdea de mai bine, și-apoi, deodată, să le lași pe toate, să le părăsești și să mori...

Aceasta este însă o judecată relativă și privește doar partea materială din noi – trupul – care, în absența pulsațiilor de viață, se întoarce în pământul din care a fost luat. Sufletul însă continuă să trăiască și în afară de trup, întorcându-se la Dumnezeu, Care l-a dat.

De aceea, pe noi, creștinii, nu trebuie să ne preocupe frica de moarte, ci felul în care trăim și ne pregătim nemurirea zi de zi, făcând voia lui Dumnezeu, prin iubire și fapte bune, fiind mereu gata pentru plecarea din această lume, cu conștiința datoriei împlinite, împăcați cu oamenii și, mai ales, cu Dumnezeu.

În această binecuvântată stare de spirit l-a găsit sfârșitul și pe distinsul nostru răposat, colonelul N. N., care a reușit să-și ordoneze viața prin muncă cinstită, prin omenie, prin respect față de oameni și frică de Dumnezeu.

Veșnică să-i fie pomenirea!
Amin!

43. „Pașii vieții sale i-a îndreptat după Cuvântul Domnului“

(La înmormântarea unui credincios)

„Întoarce ochii mei ca să nu vadă deșertăciunea; în calea Ta viază-mă.“
(Ps. 118, 37)

...În zorii zilei s-a stins din viață, după o lungă și grea suferință, împărtășit cu Sf. Taine. O inimă mult cuprinzătoare a încetat să mai bată. Se rupea cu greu din lumea în care se integrase ca soț, tată, bunic, prieten, vecin... Era cunoscut prin farmecul atitudinilor sale joviale, prin simțul deosebit și respectul de sine, dar și prin solitudinea față de cei din jur.

Firul vieții s-a rupt când nimeni nu se aștepta, cortina definitivă s-a lăsat brusc. Astăzi ne găsim adunați în jurul sicriului care închide în el trupul lui neînsuflețit, să-i aducem omagiul prețuirii noastre, însoțit de hotărârea veșnicei aduceri aminte. Este un prilej când, inevitabil, reflectăm mai stăruitor asupra finalului vieții pământești, care este moartea.

În astfel de împrejurări, mulți cad în mreaja zădărniciilor celor pământești, mai ales că aud și cântarea din rânduiala înmormântării: „Cu adevărat, deșertăciune sunt toate, viața aceasta este umbră și vis; că în deșert se tulbură tot pământeanul“. Aceștia decretează *deșertăciunea vieții* fără drept de apel, sprijinindu-se pe cuvintele Eclesiastului: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune“ (Ecl. 1, 2). Ei uită că pământul nu este numai loc de petrecere și suferință, ci și drum către o țintă. Când Solomon spune: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune“, prin cuvântul *toate* nu înțelege renunțarea la știință, la

înțelepciune, muncă ziditoare, bucurii curate etc., ci la cele nefaste, la pustirile păcatului. La acestea se referă și textul sedelei de la înmormântare, în care se accentuează că „deșertăciune sunt toate cele lumești, care rămân după moarte”. Spre a ilustra și mai pregnant că Solomon prețuiește tot ce este constructiv în viață – fiind doar adversarul celor ce degradează pe om – este destul să ne referim la un singur text din scrierile sale, unde spune: „Am cunoscut că nu este nimic mai bun decât bucuria vieții, am înțeles că nu este nimic mai bun pentru om decât a-și găsi fericirea în propria sa operă” (Ecl. 3, 22; 3, 12; 5, 18).

Mâncând de la această premisă, noi, creștinii, facem din viața noastră o chemare, o misiune. Viața este o lecție sau o temă pe care Dumnezeu ne-o dă la naștere s-o lucrăm, „fiecare după puterea lui” (Matei 25, 15), așa cum limpede se spune în parabola talanților. Este adevărat că nu există egalitate în privința darurilor primite de noi din partea lui Dumnezeu, dar un minimum de daruri a primit fiecare, atât cât îi este necesar pentru a-și îndeplini rostul de-a lungul anilor vieții. Cine a învățat temeinic această lecție, are parte de bogate roade: întâi satisfacția conștiinței, apoi fericirea semenilor, iar ceasul morții îl înfruntă cu seninătate.

În privința felului cum pământenii își împlinesc chemarea în lume, ei se împart în două categorii:

Unii o apucă prin pustietăți, deșerturi, unde nu găsesc nici o oază de verdeată, ci numai arșiță. Aceștia sunt robii patimilor de tot felul, gustă din fântânile otrăvite ale păcatului, pentru ca, la urmă, să simtă dezgust și miros de putregai. Ei sunt osândiți de oameni, dar cu osebire de Dumnezeu, prin slova inspirată a psalmistului: „Depart de păcătoși mântuirea, că n-au căutat îndreptările Tale” (Ps. 118,

115). Pentru aceștia, desigur, viața este deșertăciune, „vânare după vânt” (Ecl. 1, 14, 17; 2, 11, 26).

Alții – cei drepti – nu fac din chemarea pe care o au o aventură, ci imn glorios lui Dumnezeu și darurilor de care au fost învredniciți, îndeosebi muncii ziditoare, pentru ei și pentru comunitate. Ei știu prețui fiecare clipă a vieții, se străduiesc să realizeze ceva folositor, chiar dacă nu izbutesc întotdeauna: au mereu în față un ideal căruia îi aduc ofranda inimii lor cuprinzătoare. Aceștia se laudă „cu mărturia conștiinței că au umblat în sfințenie și curăție dumnezeiască, nu după înțelepciunea trupească, ci în harul lui Dumnezeu” (I Cor. 1, 12; Fapte 24, 26). Cugetul împăcat că și-au făcut datoria și și-au plinit rostul în lume este, pentru ei, izvorul păcii sufletești în fața morții, îi ajută să înfrunte cu tărie acest ceas greu. Ei trebuie să zidească casa sufletului lor, să-l îmbogățească înainte de a veni îngerul morții, știind că ultimul cuvânt nu este al morții, ci al vieții veșnice: este biruința sufletului în veșnicie, prin biruirea a tot ce este potrivnic desăvârșirii morale în viața aceasta. Trăirea vieții în slujba unui ideal – idealul de a sluji ce este bun, adevărat, frumos, propășirea vieții și a patriei – este cheazășia trăirii în veșnicie în ceata aleșilor lui Dumnezeu. Cine a adoptat și a urmat această linie a vieții este învrednicit de recunoștință din partea oamenilor și răsplată din partea lui Dumnezeu, asemenea slujitorilor ce au chivernisit bine talanții pe care i-a primit. „Întru pomenirea veșnică va fi preotul”, zice psalmistul (Ps. 111, 6).

În drumul vieții creștinului spre desăvârșire, putem distinge două trepte: pruncia duhovnicească și sfințenia propriu-zisă.

Pruncia duhovnicească este starea sufletească a omului devenit făptură prin Taina Sf. Botez, fără însă a avea încă statornicia în calea binelui.

Starea de sfințenie constă într-o liniște și armonie sufletească, rezultată din practicarea neîntreruptă a virtuților. Este starea „bărbatului desăvârșit“, ajuns la „măsura deplinătății în Hristos“ (Efes. 4, 13).

Creștinul care se situează pe poziția inutilității a tot ce este pământesc – deci consideră totul *deșertăciune* – dezertează de la drumul ce duce la starea „bărbatului desăvârșit“ și la „asemănarea cu Dumnezeu“, la izbăvire. Este deșertăciune păcatul, sub toate înfățișările lui (ca de exemplu minciuna, pe care Iov o califică ca atare). Deșertăciune este slava lumească, care i-a adus moarte rușinoasă lui Antioh (II Macabei, cap. 9), iar pe Irod Agripa l-au mâncat viermii de viu (Fapte, 2, 21-23). În păcat, sufletul devine slab; prin păcat, se stinge pofta de lucru. Păcatul este stavilă progresului material și moral în lume, de aceea ne împotrivim deșertăciunii și o urgisim, înfierând pe necredincioși, cu osebire pe blazații care o ridică la rangul de principiu diriguitor în viață.

Adormitul în Domnul a înțeles că viața e o chemare. El și-a îndeplinit rostul de-a lungul anilor ce i-au fost hărăziți. A fost optimist, cu o puternică robustețe morală, plin de râvnă pentru propășirea în cele ce înobilează pe om, adăugând la puterile proprii și raza cerească a harului. Pașii vieții sale „i-a îndreptat după Cuvântul Domnului“, știind că nici o energie din lume, pusă în slujba binelui, nu se irosește în zadar, ci rodește mai devreme sau mai târziu. Pentru el, chiar și suferința a fost prilej de aplicare a învățaturii pauline, care spune că „suferința noastră, ușoară și de o clipă, ne agonisește nouă, mai presus de orice măsură, o cumpănă veșnică de mărire“ (II Cor. 4, 7). El a știut că „prin multe suferințe trebuie să intrăm în Împărăția lui Dumnezeu“ (Fapte 14, 22), de aceea a considerat viața o vocație, folosind nădejdea

ca „ancoră tare și neclintită a sufletului“ (Evrei 6, 19), pe marea ei înviforată.

Aducându-i azi omagiul, în ceasul trecerii pe tărâmul vieții de dincolo de pragul mormântului, omagiem strădania pilduitoare a unui credincios care a excelat prin luptă veșnică împotriva păcatului și greutăților vieții, lăsând o moștenire bogată, aceea a virtuților alese, puse în slujba binelui obștesc. El s-a conformat poveței psalmistului: „Întoarce ochii mei ca să nu văd deșertăciunea; în calea Ta viază-mă“ (Ps. 118, 37).

Binecuvântată și răsplătită să-i fie râvna pilduitoare, dovedită de-a lungul călătoriei pământești. El „n-a cugetat deșertăciuni“ (Ps. 2, 1; 118, 37), de aceea i se cuvine „cununa vieții, pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El“ (Iacov 1, 21).

În veci fie pomenirea lui!

Amin!

44. „Ancorare la țărmul veșniciei“

(La înmormântarea unui credincios vârstnic²⁵)

„Zilele omului sunt 70 de ani, de este cu puțință 80 de ani, iar ce-i mai mult decât aceștia – osteneală și durere.“

Îndurerată familie, întristată asistență!

În fața morții suntem înclinați, mai mult ca oricând, să cugetăm asupra rostului existenței umane, să filozofăm asupra originii și finalității de neînlăturat, care este moartea. Ne copleșesc astfel întrebările: „De unde venim?“, „Ce rost avem de îndeplinit în această

²⁵ Predică rostită la înmormântarea notarului Ioan Balint, în Sibiu, la data de 18 ianuarie 1984

lume?“ și „Avem de dat vreo socoteală cuiva despre felul în care am viețuit și am înțeles chemarea noastră în lume?“ Întrebările sunt firești, considerând că nu există un alt moment mai cutremurător decât moartea. Toate nenorocirile, bolile, suferințele și neputințele din viață pălesc în fața morții. Nimeni nu dorește moartea, ceea ce înseamnă că nu am fost creați pentru moarte, ci pentru viață. În viața omului, moartea a intrat ca urmare a păcatului. Virulența morții a fost neutralizată prin Hristos Cel Înviat din morți, Care S-a făcut începătură celor adormiți. Ca atare, în credința și conștiința noastră, a creștinilor, relația viață – moarte ia o altă înfățișare. Pentru noi, clipa morții este o *mutație*, este taina morții. Sufletul nemuritor se desprinde de trup, părăsindu-și locuința vremelnică, adică vasul de lut (țărâna), întorcându-se în pământul din care a fost luat, iar sufletul se întoarce la Dumnezeu, Care l-a dat.

Este imposibil să facem o separație între viață și moarte. Moartea nu este un moment; ea coexistă și însoțește omul, fără întrerupere, pe tot parcursul existenței pământești. Pentru orice ființă umană, moartea este prezentă în toate lucrurile, la limita ei evidentă. Omul trăiește o experiență imediată a morții anticipate. Astfel, clipele care pier, schimbările de tot felul, urmele timpului întipărite pe chipuri, chiar o floare ofilită etc. sunt tot atâtea stări de melancolie, de descumpănire pentru noi, sau morți parțiale. Toate pier, dar nu-i mai puțin adevărat că toate mor spre a renaște. E confirmarea legii conservării energiei, potrivit căreia în natură nimic nu se distruge, ci totul se conservă.

În lumina învățăturii creștine, omul nu este o glumă a firii, ci Chipul și Slava lui Dumnezeu. El are în mod nativ presimțirea morții, dar și nădejdea nemuririi. În afara sferei credinței se vorbește de o

așa-zisă *nemurire etică*, prin care se înțelege supraviețuirea marilor creatori în memoria urmașilor. Pentru noi, creștinii, nemurirea sufletului este o problemă fundamentală, pe care se întemeiază dogma învierii din morți și perspectiva unei vieți viitoare. Legată de aceasta este și posibilitatea sancționării definitive a binelui sau a răului. Este evident că natura nu cunoaște decât supraviețuirea sau conservarea speciilor. Crezul creștin are în vedere nemurirea personală. Singure persoanele nu se dezagregă, ele rămân indestructibile, entități unice și originale.

O persoană nu poate fi uitată, fie că ne-a făcut bine, fie că ne-a făcut rău. În ambele cazuri vrem să dureze în veci, fie pentru a se căi de răul pe care l-a făcut, fie pentru a ne bucura mereu de dragostea ei. Orice creștin – persoană – e stăpânit de neliniște și de dor nepotolit după o viață plenară, pe care o presimte dincolo de prozaicul cotidian. Sprijinit cu osebire pe codul evanghelic, el vede moartea ca un moment în dialogul etern al omului cu Dumnezeu cel personal. În creștinism, moartea, deși e urmare a păcatului, a păstrat un sens pozitiv, întrucât, prin ea, Hristos ne trece în comuniune deplină cu Dumnezeu, la treapta plenitudinii vieții. Creștinismul acceptă liber să treacă prin moarte, cu scopul de a o învinge, de „a da înapoi neantul“. Drept aceea, noi, creștinii, avem tăria de a privi în față tragicul morții, considerând că dacă Însuși Iisus-Omul a urmat acest drum, și nouă ne este deschisă această cale. De la primele începuturi de viață, Dumnezeu a înzestrat sufletul omenesc cu harul Său divin, apoi, prin întruparea Fiului Său, S-a sălășluit în om, mintea și voința devenind încă în viața pământească tron și sălaș dumnezeiesc, la care Dumnezeu nu renunță. „Știu că de se va desface locuința noastră pământească, avem

în ceruri zidire de la Dumnezeu, casă veșnică, nefăcută de mâna..." ne asigură Sf. Scriptură.

În conștiința noastră creștinească sălășluiește convingerea nestrămutată că sufletul nostru a fost creat pentru nemurire, spre a avea părăsie veșnică cu Hristos. Chiar „cei goi de Hristos” – cum îi numește Apostolul Pavel – dăinuiesc cu sufletul în veci, spre a cunoaște marea vrednicie pentru care au fost zidiți și a trăi veșnic cu regretul de a nu fi înțeles augusta demnitate ce le-a fost hărăzită. Sf. Scriptură afirmă categoric existența și lucrarea sufletului după moarte. „Avem încredere și voim mai bine să plecăm din trup și să petrecem în Domnul” (II Cor. 5, 8; Gal. 1, 21; Ecl. 12, 7).

Parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr face în mod clar dovada credinței în nemurirea sufletului. Sufletul rămâne în continuare activ; cugetă, dorește, simte, dar nu-și poate traduce în fapt dorințele sale; el trebuie să aștepte sentința lui Dumnezeu.

Oricum le-am lua, viața și moartea sunt două realități incontestabile, care se întrepătrund și se intercondiționează, după voia lui Dumnezeu.

Un mare poet se întreba cândva: „Nu cumva moartea și viața sunt un singur cuvânt?” Căci, zicea el, „moartea e fața vieții, și multe trebuie să înveți, cu încetul, ca să simți o fărâma de veșnicie”. E necesar a privi și a trăi viața în veșnicia ei, în raporturile ei cu Dumnezeu și cu nemurirea, așa după cum ne-a învățat Mântuitorul s-o trăim.

Adormitul în Domnul a înțeles, desigur, că moartea este secerișul vieții pământești. De aceea, vieții sale pământești el i-a dat un înțeles superior, ancorând-o la țărâmul veșniciei, făcând din ea un imn închinat virtuților sublime, astfel că bilanțul faptelor cu care trece pe celălalt tărâm este bogat în roade

creștinești. El n-a uitat nici o clipă supremul adevăr: „Ori de trăim, ori de murim, ai Domnului suntem!”

Noi, cei prezenți pentru a-i da ultima cinstită, îl însoțim cu rugăciunile noastre, iar pentru păcatele și greșelile firești ale vieții sale pământești, îl rugăm pe Milostivul Părinte Ceresc să-i dea cuvenita iertare.

Amin!

45. „Sufletul lui e în cerurile care s-au deschis în noaptea Învierii”

(La înmormântarea unui bun credincios)

*„Hristos a înviat din morți,
cu moartea pe moarte călcând...”*
(Troparul Învierii)

Viața omenească este o ciudată și misterioasă amestecare de bine și de rău, de bucurie și de întristare. O dovadă în acest sens este chiar aceasta din fața ochilor noștri. Pe când în toată lumea Răsăritului nostru creștin ortodox se sărbătorește marea bucurie a Învierii Domnului – și bucuria Învierii este atât de mare și de copleșitoare încât Biserica ne obligă să cântăm canonul de bucurie al Învierii chiar și azi – iată că această familie a intrat în *săptămâna patimilor*. Căci moartea, cel mai înverșunat dușman al fericirii noastre pământești, s-a furișat încet și pe neobservate și alaltăieri dimineată a pus capăt pentru totdeauna unei vieți care era în plină desfășurare.

Răpus în floarea bărbăției, la nici 60 de ani, adormitul în Domnul lasă în urma sa o soție nemângâiată și patru copii, care ar mai avea nevoie de mult ajutor și îndrumare, și un tată octogenar, care poate ar fi preferat să fie în locul lui.

O boală crudă și neiertătoare, rămasă fără leac până acum, l-a răpit din mijlocul familiei, din mijlocul colegilor de muncă.

Sentința pronunțată de Dumnezeu asupra primilor oameni – „pământ ești și în pământ vei merge” – se împlinește și se va împlini în noi și în urmașii noștri până la sfârșitul veacurilor. Această sentință s-a pronunțat asupra noastră din momentul în care ne-am născut. Dar locul și ceasul sunt cunoscute numai de Bunul Dumnezeu. „Când dobândim lumea, în groapă ne așezăm”, zice cântarea bisericească.

Undeva, într-o pădure, crește copacul din care ni se va confecționa sicriul; într-un cimitir, de oraș sau de sat, există locul unde ni se va săpa groapa, și nimeni nu vrea să-l ocupe; nu va muri înaintea noastră preotul care va sluji prohodul. Și totuși, suntem oare cei mai nefericiți viețuitori de pe pământ? Nu există nici o rază de lumină? Plutim numai în deznădejde și în nesiguranță? Nu, triști ascultători! Din mormântul acoperit de piatră de pe Golgota, în noaptea Învierii, a răsărit Lumina. Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând! În lumina Învierii lui Hristos, toate evenimentele mari din viața noastră, deci și moartea, capătă adevărata lor dimensiune, adevărata înfățișare. Hristos a biruit moartea. Căci dacă moartea poate să ne ducă – și ne va duce – în mormânt, în schimb, ea nu are nici o putere asupra sufletului nostru. Sufletul nostru, acela care ne face vii, acela cu care am creat, am muncit, am iubit, am judecat, acela este înzestrat cu nemurire, acela este nemuritor, ca și Dumnezeu Care l-a creat. De aceea, pe drept zice Sf. Ap. Pavel: „Unde-ți este, moarte, biruința ta? Unde-ți este, iadule, boldul tău?” (I Cor. 13, 55). De aceea, moartea nu este o nimicire totală decât pentru trup, pe când pentru suflet este un salt în veșnicie. Cei doi parteneri, care nu mai pot

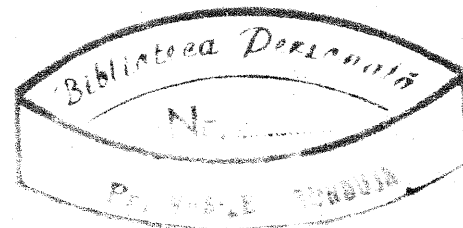
colabora, se despart, mergând fiecare la originea sa: trupul în mormânt, sufletul la Dumnezeu.

Iisus, Care e Însuși Adevărul, când L-a înviat pe Lazăr, le-a spus surorilor întristate: „Eu sunt Învierea și Viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi” (Ioan 11, 25); iar în altă parte, tot El spune: „Și oricine trăiește și crede în Mine, nu va muri în veac” (Ioan 11, 26).

De aceea, să nu ne temem de moartea cea dintâi, prin care trebuie să trecem toți, dar care nu poate face nimic sufletului nostru, ci, potrivit Sf. Scripturi, să ne ferim de moartea cea de-a doua, adică de aceea care poate să ducă sufletul în osânda veșnică. Și aceasta stă în puterea noastră. Dacă trăim în legătură strânsă cu Biserica, uniți cu Hristos prin Sf. Taine, moartea nu poate avea nici o putere asupra noastră, precum zice Sf. Scriptură: „Sufletele dreptilor sunt în mâna lui Dumnezeu și nimeni nu le va lua de la Dânsul.”

Iată unica, dar suprema mângâiere în ceasul morții celor dragi ai noștri. Rezemați pe această coloană a adevărilor veșnice, să ne ștergem lacrimile, să-l petrecem pe ultimul drum cu convingerea că sufletul lui e în cerurile care s-au deschis în noaptea Învierii de către Acela Care „cu moartea pe moarte a călcat”.

Amin.

46. Să fim cu sufletul curat

(La înmormântarea unui credincios adânc rugător)

*„Domnul este aproape de toți cei ce-L
caută cu inima curată.”*

(Psalm 144, 18)

La orice înmormântare, frați creștini, noi venim pentru două lucruri, ne adunăm cu două scopuri.

În primul rând, venim să-i dăm celui răposat cinstea cuvenită, să-l petrecem cu lacrimi, alături de cei care l-au pierdut dintre ei, conducându-l apoi spre cimitir și rugându-ne pentru odihna sufletului său.

În al doilea rând, venim cu scopul de a învăța ceva, de a ne întări în credință, pentru folosul și mântuirea sufletului nostru. Iar acesta este lucrul cel mai important: mântuirea sufletului. De aceea ne spune Sf. Scriptură: „Ce va folosi omului de va dobândi lumea întreagă, dacă sufletul și-l va pierde?” (Matei, 16, 26).

Unul dintre mijloacele prin care ne mântuim sufletul este rugăciunea.

La această înmormântare, unde văd că ați venit în număr destul de frumos, în câteva cuvinte vă voi spune ce înseamnă a ne ruga, la ce ne folosește rugăciunea și cum trebuie să ne rugăm.

Fraților creștini, a ne ruga înseamnă a ne aduna gândurile, a le îndrepta spre Dumnezeu și a vorbi cu El. Sf. Ioan Damaschin spune că rugăciunea este înălțarea minții către Dumnezeu. Oare de ce trebuie să ne îndreptăm în rugăciune sufletul către Dumnezeu? Pentru ca să-I aducem Lui cinstea cu care îi suntem datori.

Dumnezeu este Creatorul nostru – noi suntem creaturile Lui. El este Atotputernic – noi suntem slabi în puterile noastre. El este sfânt – noi suntem păcătoși.

Așa după cum copiii se simt îndatorați să-l cinstească pe tatăl lor, la fel credincioșii trebuie să-și cinstească Tatăl cel din ceruri. Și această cinstire o fac, în primul rând, prin rugăciune.

Noi nu ne rugăm numai pentru a aduce cinste și laudă lui Dumnezeu, ci ne rugăm și pentru a-I mulțumi pentru toate binefacerile ce ni le-a dat nouă. De la El am primit viață trupească și sufletească, de la El primim sănătatea, de la El primim pâinea cea de toate zilele. De la El primim iarba pentru dobitoace și semințele, fructele și verdeața pentru trebuințele omului. De la El, munții cei înalți, luna și soarele (Ps. 105). El face să răsară soarele și peste cei buni, și peste cei răi și trimite ploile și peste cei dreپți, și peste cei păcătoși.

Dumnezeu este Acela care ne dă în suflete credință și nădejde. El ne dă în inimi dragoste, dragoste față de El și față de oameni.

Și de aceea, pentru tot ce primim de la El, trebuie să ne plecăm genunchii și smeriți să-I mulțumim. Rugăciunea este aceea care întreține legătura noastră cu Dumnezeu. Fără rugăciune, credința piere, evlavia scade, iar viața religioasă se stinge.

Rugăciunea ne aduce liniște și mângâiere, rugăciunea ne scapă de necazuri. Cu rugăciunea trecem peste greutățile vieții. Mântuitorul ne-a arătat personal acest lucru. Când I s-a apropiat ceasul să fie răstignit, L-au cuprins, parcă, florii groazei. Nu-i ușor să știi dinainte că te așteaptă chinurile și moartea. El s-a retras în grădina Ghețimani și, îngenunchind, a început să se roage. Rugăciunea Sa a fost atât de puternică și cu atâta căldură făcută, încât sudori de sânge picurau de pe fața Lui. Și după această rugăciune s-a dus cu bărbăție și a înfruntat chinurile, batjocura, răstignirea și moartea. Rugăciunea aduce deci curajul, tăria și mângâierea.

Rugăciunea este ca un ban, este banul nostru de la Dumnezeu. Cu el, cu acest ban, putem cumpăra, putem primi de la Dumnezeu orice dar care ne este, bineînțeles, folositor. Rugăciunea este totodată și cheia cu care noi deschidem camera darurilor lui Dumnezeu. Oare ce copil, dacă se roagă frumos de părinți, nu primește ceea ce cere? Așa e și Dumnezeu-Tatăl. În urma rugăciunii bine făcute, cu credință și dragoste, Dumnezeu ne împărtășește pe fiecare cu darurile Sale bogate. Se întâmplă ca Dumnezeu să nu ne îplinească totdeauna rugăciunea, pentru că sau cerem rău, adică nu știm a ne ruga, sau cerem lucruri rele pentru noi.

Am spus că rugăciunea ne aduce și mângâiere în necazuri și în suferințe. Acest lucru îl putem constata și noi înșine și îl vedem în viața de toate zilele. Ce credeți voi, fraților, câți oameni n-ai vedea nebuni în urma necazurilor și supărărilor care trec peste ei, dacă nu ar fi rugăciunea, care ne aduce mângâiere de la Dumnezeu!

Și rugăciunea, ce credeți, unde se face? Rugăciunea bună este primită în tot locul. Însă locul cel mai ales pentru rugăciune este Sf. Biserică, așa cum ne-o spune Însuși Mântuitorul Hristos la Marcu, 11, 17: „Casa Mea, casă de rugăciune se va chema la toate neamurile“.

Dar când intrăm în Biserică și ne rugăm, să știm că e Casa Domnului, să știm că este loc sfânt. Moise, când stătea înaintea rugului care ardea, a auzit cuvintele: „Scoate-ți încălțăminte din picioarele tale, căci locul pe care stai este sfânt.“

Aceste cuvinte să le avem și noi în față, aceste cuvinte să răsune și în sufletele noastre; când intrăm în biserică, să ne rugăm, fiindcă intrăm într-un loc sfânt.

La rugăciune să fim cu sufletul curat, să nu purtăm ură sau dușmănie. Cum am putea cere noi ceva de la Dumnezeu, dacă purtăm dușmănie și nu iertăm pe alții? Ne-o spune aceasta chiar Iisus, la Matei, 6, 14-15: „Căci de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru cel Cerească. Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu va ierta greșelile voastre“. Iar la Marcu 11, 25 zice așa: „Când stați și vă rugați, iertați orice aveți împotriva cuiva“.

Rugăciunea trebuie să fie făcută cu căldură sufletească, „căci mult poate rugăciunea cea fierbinte a dreptului“ (Iacob 5, 16).

De la această înmormântare, cu această învățătură să vă alegeți, adică cu necesitatea rugăciunii pentru mântuirea sufletelor. Și totodată, să cunoașteți că rugăciunea, ca să fie ascultată și ca să se îplinească, trebuie pornită dintr-un suflet curat și dintr-o inimă curată. Să fie pornită, într-adevăr, așa cum zice psalmul 144, versetul 18: „Aproape este Domnul de toți cei ce-L cheamă pe El, de toți ce-L cheamă pe El cu adevărat“.

V-am vorbit despre rugăciune și anume am ales acest subiect, pentru că știm cu toții că răposatul în Domnul, care zace acum în acest sicriu, mult a iubit rugăciunea. Se ruga acasă, se ruga la Sf. Biserică, se ruga și mergând pe drum. Să ne rugăm Tatălui Cerească, să primească rugăciunile sale, făcute cât a trăit în viață, și aceste rugăciuni să-l ajute să moștenească Împărăția cea Cerească.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească!

47. Ca un zbor ușor peste un zid înalt

(La înmormântarea unui bătrân)

„Mie a vieții este Hristos și a muri dobândă.”

(Filip 1, 21)

Întru al 71-lea an al vieții, fratele nostru întru Hristos ne părăsește, trecând la cele veșnice. Un triumf sau o înfrângere? Pentru modul în care percepem noi, creștinii, moartea, ea trebuie să fie o victorie totală a celui ce trece la cele veșnice. Pentru că acolo unde merge el acum, nu mai este durere, întristare și suspinare, ci fericire veșnică și viață fără de sfârșit, cum spune cântarea noastră bisericească. Oare nu pentru aceasta trăim, ne zbatem, ne frământăm și luptăm permanent, zi de zi? Da, aceasta ne e și ținta fiecăruia: viață și fericire veșnică. Însă aceasta se dobândește prin multă strădanie, jertfă, renunțare, dăruire pentru binele obștesc.

Iisus Hristos-Dumnezeu ne-a învățat să ne rugăm: „Facă-se, Doamne, voia Ta!”, și să-I mulțumim. La fel zice și Apostolul: „Rugați-vă neîncetat. Dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu întru Hristos Iisus, pentru voi” (I Tes. 5, 17-18). Cum adică? Să mulțumim pentru necazuri, pentru lipsuri, pentru dureri, deci chiar și pentru cele rele? Da, pentru că nimic din ce primim de la Dumnezeu nu este rău. Pentru cel rău, și cele bune sunt rele; pentru cel bun însă, și cele ce par rele sunt bune. Dumnezeu nu poate să ne facă rău. Ne pedepsește, e adevărat, dar o face pentru că ne iubește. Așa după cum și părinții își pedepsesc copiii atunci când fac rele. În legătură cu cele zise, îmi permit să citez cuvântul unui mare învățat, care, între altele, cum însuși mărturisește, cunoștea Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos pe dinafară. „O viață –

spune el – numai cu mulțumire, fără supărare din când în când, fără suferințe trecătoare, ar tâmpi (și) pe omul cel mai inteligent”. Au oare nu trebuia să pătimească chinuri și moarte Hristos și să intre în slava Sa? zice Însuși Domnul. Numai cei cu judecată îngustă își doresc o viață de spectacol, bal și petrecere, zi și noapte. Putem realiza ceva bun și folositor fără încordare, fără muncă, fără sudoare? Nimic. Iar dacă pentru cele trecătoare se cere muncă și încordare, cum vor putea cele veșnice să fie lipsite de acestea?

Când am făcut din acumulările bogățiilor materiale scopul final al vieții, ne-am atras și moartea: „Nebunule! În noaptea aceasta voi cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit (ai adunat) ale cui vor fi?” Învățătura? Așa se întâmplă cu cel ce-și adună comori sieși și nu se îmbogățește în Dumnezeu (Luca 12, 20-21).

Mântuitorul Iisus Hristos ne spune despre fericire tocmai contrariul a ceea ce considerăm și ne străduim mulți dintre noi: „Mai fericite este a da decât a lua” (Fapte 20, 25). Scopul principal al vieții nu este deci să avem – aceasta este plăcere egoistă – ci să dăm sau, și mai precis, să avem ca să putem da. Iar aceasta înseamnă a ne îmbogăți în Dumnezeu. După însuși Cuvântul Său: „Întrucât ați făcut aceasta unuia dintre acești frați mai mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut” (Matei 5, 40). Și e de ajuns să vrem, fiindcă bogați suntem într-un anumit fel. Din naștere dispunem de un capital cu valoare mai mare decât întreg universul: sufletul, în care sălășluiește rațiunea, voința și hotărârea, și inima cu iubirea. Iată comoara noastră! Cel ce împlinește voia lui Dumnezeu și legea Lui, adică iubirea, se identifică cu Dumnezeu.

Iisus nu a avut nimic. El, făcătorul cerului și al pământului, nu avea unde să-și plece capul, când și vulpile își aveau vizuinile lor, și păsările cerului cuiburile lor (cf. Matei 8, 20). Și totuși, a saturat cinci

mii de bărbați în pustie. Cei doisprezece sfinți Apostoli nu au avut nimic, căci bruma de avuție au lăsat-o și L-au urmat pe Hristos. Oamenii, când fără voia lor ajung în astfel de situații, sunt cuprinși de disperare și unii nu ezită să-și pună capăt zilelor. Și ce demnă și măreață e atitudinea Apostolilor: „Noi întru nimic nu dăm nici o sminteală, ca să nu fie slujirea noastră defăimată. Întru toate ne facem cunoscuți ca slujitori ai lui Dumnezeu, în multă răbdare, în necazuri, în nevoi, în strâmtorări. Ca niște întristați, dar pururea bucurându-ne; ca niște săraci, dar pe mulți îmbogățind; ca neavând nimic, dar toate avându-le în stăpânirea noastră“ (II Cor. 6, 4-10).

Viața, când împlinim voia lui Dumnezeu, e lungă, e sfântă. Cum să fim fericiți și cum să avem viață nesfârșită, când noi înșine, egoiști fiind, ne-o limităm? Vrem să zburăm, dar singuri ne tăiem aripile. Vrem să trăim, dar ne otrăvim, ne sinucidem. Prin egoism, toți vrem să nu mai fie nimeni ca noi, să fim dumnezei. Desigur, dumnezei falși, prin neasemănare cu Cel adevărat, căci Dumnezeu e unul singur și e iubire, nu egoism. Și numai iubind, deci dăruind, ne dezvoltăm, ne dilatăm, dobândind dimensiuni cosmice. Mai mult, ne integrăm în Cel ce pretutindenea este și toate le plinește.

Concentrându-ne atenția asupra noastră, ne închidem, ne sufocăm și ne autochinuim în celula de foc premergătoare iadului. Asemănare cu Dumnezeu este slujirea semenilor, nu autoadularea idolatră a eului. Pentru că nici Dumnezeu nu-Și slujește Sieși, ci El revarsă iubirea Sa nemărginită peste toată făptura.

Îndurerată asistență!

La sfârșit de an bugetar se întocmește bilanț de profit și de pierderi. Analizându-se munca, se cercetează de unde și cum au provenit pierderile, se fac propuneri și se iau măsuri pentru remedierea lor.

Pe plan religios-moral însă, noi, fiecare în parte, trebuie să avem permanent autocontrol, făcându-ne examen de conștiință în fiecare seară, înainte de rugăciune și de culcare. Viața fiecărui om e o carte din care să scoată învățături folositoare cei ce rămân în urma sa: o lecție despre ce este viața, o concluzie și un îndemn pentru ce ar trebui să fie ea. Miliarde și miliarde de oameni au mers în mormânt, unde merge astăzi și adormitul întru Domnul. Și totuși, viața încă rămâne o enigmă. Trăiește omul și 70-80 de ani, fără să fi aflat ce și cum trebuie să fie adevărata viață. Trăire superficială, la periferia vieții, nu în miezul ei, fără privire în adânc și în viitor.

Nu așa a trăit adormitul întru Domnul, pe care îl petrecem astăzi pe ultimul drum al acestei vieți pământești.

Ca fiu al Bisericii noastre, și-a ancorat adânc viața în învățătura evanghelică a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, străduindu-se să și-o purifice cât mai mult, printr-o credință luminată și lucrătoare în fapte bune, ziditoare pentru viața sa și a semenilor.

De aceea, și sfârșitul i-a fost, precum știm, cât se poate de lin, ca un zbor ușor peste un zid înalt, zidul ce desparte această viață de cealaltă, în care adormitul în Domnul a crezut cu tărie și de care, prin strădania sa și ajutorul dragostei celei nemărginite a lui Dumnezeu, credem că se va învrednici în chip deplin.

Amin.

48. „Se stinge aici o lumânare pentru a se aprinde în veșnicie“

(La înmormântarea unei femei bătrâne)

„Mie mi se cade a lucra lucrurile Celui ce m-a trimis, până este ziuă, căci va veni noaptea, când nimeni nu mai poate lucra“
(Ioan 10, 4).

În această frumoasă zi de primăvară, ne-am strâns aici să conducem la locul de veșnică odihnă pe sora noastră, credincioasa M. B.. Deși ea a fost chemată la Domnul la o vârstă frumoasă, de 77 de ani, totuși, plecarea ei din mijlocul familiei, a celor dragi, a produs durere și întristare. I-a fost dat de sus să ajungă la jumătatea postului Sf. Paști, dar Ziua Învierii, în acest an, sufletul ei bun o va sărbători în cer, căci firul trecător al zilelor ei de pe pământ s-a încheiat.

Spunea un înțelept, pe bună dreptate, că viața noastră de aici nu este nici zi de sărbătoare, nici zi de temniță, ci zi de muncă.

Noi n-avem aici cetate stătătoare, ci mereu o căutăm pe cea veșnică. Zilnic pleacă dintre noi, pe drumul neîntoarcerii, rudenii și prietenii, cunoscuți și necunoscuți, de toate vârstele și profesiunile. La fereastra fiecăruia apare odată moartea. Înaintea ei toți suntem egali. Psalmistul David se întreba, pe bună dreptate: „Care este omul viu să nu vadă moartea?“ De la primul om, Adam, toți trebuie să ne supunem legii inevitabile a morții. Toți trebuie să împlinim porunca lui Dumnezeu: „Pământ ești și în pământ te vei întoarce!“ Am venit în lume fără știrea noastră și tot așa vom pleca, fără să fim întrebați.

În Sf. Scriptură se spune că viața noastră este de 70 de ani, pentru cei mai tari 80, iar ceea ce este peste aceasta este numai osteneală și durere. Dar în fața veșniciei ce sunt 70-80 de ani?!

Moartea se referă însă numai la trup, care e materie, e lucru compus, care se descompune în elementele din care a fost alcătuit. Dar cu moartea, cu nemișcarea aceasta spre descompunere a trupului, nu mor toate. Noi mai avem suflarea de viață, sufletul, ce vine de la Dumnezeu. Și după cum materia se reîntoarce de unde a plecat, tot așa și sufletul trebuie să se reîntoarcă la Izvorul lui, la Dumnezeu. O dată cu trupul nu mor nici faptele noastre, bune sau rele, ci va trebui să dăm socoteală pentru ele. De aceea, moartea nu este încetarea totală a vieții noastre, ci ea este numai un hotar, un prag între două vieți: viața muritoare și cea nemuritoare. Cu moartea încetează viața trupească, biologică, dar începe afirmarea vieții sufletului, care e adevărata viață, care e dincolo de ceea ce vedem, pipăim, auzim și simțim.

Întristată asistență!

Noi suntem creați de Dumnezeu pentru viața veșnică, iar pe aceasta o cucerim lucrând până este ziuă și îngrijindu-ne de suflet.

Mântuitorul Hristos ne învață că ceea ce dă valoare adevărată omului este sufletul nemuritor. În înțelepciunea Sa veșnică, Mântuitorul nu s-a putut înșela asupra valorificării lucrurilor, așa cum ne lăsăm noi, uneori, înșelați de aparențe. Fiind Creatorul lor, El cunoaște lucrurile în esența lor. Nimeni nu le poate aprecia mai bine.

Ce spune Mântuitorul cu referire la suflet? El spune și repetă că dintre toate lucrurile din lume, nici unul nu este în stare să echivaleze în valoare sufletul omenesc.

În măruntaiele pământului sunt milioane de tone de aur, argint, diamante, pietre prețioase, petrol, uraniu și alte materii producătoare de energie, unele cunoscute, altele necunoscute încă; pe pământ sunt clădiri impunătoare, construite după diferite gusturi, e măreție, e glorie, sunt valori produse de știință, artă, tehnică, industrie, și diversificarea acestora va spori – dar toate acestea nu valorează cât un suflet omenesc în fața eternității.

Pentru răscumpărarea sufletelor, Hristos a adus ca jertfă viața Sa. Sufletul omului valorează cât prețul suferințelor Lui.

Valoarea extraordinară a sufletului, în comparație cu celelalte bunuri și frumuseți ale lumii acesteia, a fost scoasă în evidență de suferințele dreptului Iov. Pentru încercarea credinței și a răbdării acestui om drept, Dumnezeu a îngăduit diavolului să se atingă de toate avuțiile sale, de copiii săi și chiar de sănătatea trupului, dar de un singur lucru nu i-a dat voie diavolului să se atingă: de sufletul acestui drept. Tot ce a avut Iov, din cele materiale, s-a pierdut sub atingerea diavolului: turmele de vite i-au fost furate, palatele dăruite, feciorii și fetele i-au murit, el însuși s-a îmbolnăvit. A ajuns sărac, fără de casă, bolnav, și zăcea plin de bube afară din cetate. A pierdut toate cele materiale pe care le avea, dar atâta timp cât nu și-a pierdut sufletul, n-a pierdut nimic. Trecând prin școala suferinței și a răbdării, prin virtute și credință vie, Iov a ajuns să aibă îndoită și întreită avere, să aibă mulțumire mai multă cu cei din familie și chiar sănătate mai multă.

Din exemplul lui Iov vedem cât de mult prețuiește Dumnezeu valoarea sufletului omenesc, încât chiar atunci când ne ispitește, ne ceartă sau ne pedepsește, nu permite diavolului să ne vatăme în lucrurile cele mai de valoare: îi poruncește ca de suflet să nu se atingă.

Sufletul nostru e deosebit de valoros, deoarece nu avem decât unul singur și nu avem cu ce-l înlocui, pe când majoritatea organelor noastre sunt duble, și dacă unul iese din funcțiune, ne putem ajuta cumva de cel rămas.

Caracteristica esențială și valoarea cea mai mare este că, din tot ce avem, numai sufletul este nemuritor.

Fiecăruia ne-a încredințat Dumnezeu o astfel de valoare, care nu se aseamănă cu nimic pământesc. De aceea, trebuie să ne îngrijim în mod deosebit de sufletul nostru. Cu el ne prezentăm la judecata lui Dumnezeu, când suntem chemați să dăm socoteală de faptele noastre. Prezentându-l curat, câștigăm totul, iar prezentându-l întinat, pierdem totul.

Din viața pe care a dus-o și din câte cunoaștem, sperăm că și răposata în Domnul și-a purtat crucea, în această viață, cu demnitate, creștinește, și s-a îngrijit de lucrul cel nemuritor: de sufletul ei.

De mică, în casa părintească, a învățat să cugete și să îplinească voia lui Dumnezeu, să trăiască și să urmeze pilda vieții Mântuitorului Hristos, pildă mereu vie înaintea ochilor ei. În familia ei, după căsătorie, a învățat și pe copiii ei să iubească pe Dumnezeu și pe aproapele, să se jertfească pentru binele și fericirea altora. În toate împrejurările a fost pildă de bunătate, de binefacere, de răbdare și pace, de armonie și îngăduință.

Acum, când pleacă dintre noi o viață închinată lui Dumnezeu și familiei, când se stinge aici o lumânare pentru a se aprinde în veșnicie, se înțelege că regretul, părerea de rău umple sufletele celor apropiați și pe ale noastre, ale tuturor celor prezenți. Între noi rămâne pilda vieții ei, faptele ei cele bune, care o însoțesc.

Tu, suflet bun, întoarce-te acolo de unde ai venit, la Bunul Dumnezeu, la Părintele Ceresc, și te

sălășluiește în loc luminat, în loc cu verdeață, unde nu este durere, nici întristare, nici suspinare, ci viață fără de sfârșit.

Dumnezeu s-o ierte și s-o odihnească!
Veșnica ei pomenire!
Amin!

49. De la Dumnezeu venim și tot la Dumnezeu trebuie să ne întoarcem (La înmormântarea unui bătrân de peste 80 de ani²⁶)

*„Zilele omului sunt 70 de ani, de este
cu puțință 80 de ani, iar ce-i mai mult
decât aceștia, osteneală și durere.”*
(Psalm 89)

Îndoliată familie, întristată asistență!

Ne-am adunat astăzi aici, în această casă creștinească, pentru ca prin prezența și rugăciunile noastre, să aducem un ultim omagiu celui care pleacă pe drumul veșniciei.

Calea vieții sale a fost foarte lungă, închizând ochii la venerabila vârstă de 87 de ani. A venit pe lume la început de secol și a fost învrednicit de Dumnezeu să parcurgă integral toate fazele vieții: copilăria, maturitatea și bătrânețea.

Deși povară peste povara vieții (după cum confirmă și cuvintele psalmistului), bătrânețea, cu toate scăderile și multiplele ei neajunsuri este totuși un dar de la Dumnezeu.

În această ultimă fază a vieții, puterile omului slăbesc, mintea nu mai lucrează ca înainte, ba unii ajung chiar în mintea copiilor, trăind astfel o a doua copilărie.

²⁶ Rostită la înmormântarea lui Petre Cizmaru, 9 februarie 2001, Sibiu

Răposatul a fost o binecuvântată excepție, numărându-se printre puținii oameni care, și la adânci bătrâneți, și-au păstrat luciditatea și vioiciunea sufletească, împlinind spusa Sf. Ap. Pavel: „Bătrânii să fie treji, cu cinste, întregi la minte, tari în credință și gata oricând pentru drumul veșniciei“.

Treaz a rămas până în ultima clipă de viață și adormitul în Domnul.

Iubiți credincioși!

Bătrânețea, de cele mai multe ori, se constituie într-o cruce grea de purtat, dar care, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, se ușurează treptat, căci acolo unde slăbesc puterile omului, începe să acționeze puterea lui Dumnezeu.

Și cum fiecare zi din viața noastră ne este dăruită din bunătatea lui Dumnezeu, tot așa și bătrânețea este un dar de la Dumnezeu, deoarece celui ajuns bătrân Bunul Dumnezeu i-a rânduit și vreme de pocăință.

Să nu uităm că, în general, etapa tinereții nu-i decât o inconștientă răzvrătire și o călcare nepăsătoare a poruncilor lui Dumnezeu. Dar cum Dumnezeu, în nemărginita-I bunătate și iubire de oameni nu vrea moartea păcătosului, prin bătrânețe îi oferă omului posibilitatea de îndreptare.

În acest sens, celor bătrâni, prin prelungirea vieții, le este hărăzită vreme de căință și de ispășire a unor păcate și de iertare a unor greșeli și nedreptăți săvârșite în trecut.

Trupurile lor gârbovite, apăsate de purtarea anilor și de tot felul de dureri și neputințe, nu mai pot fi angajate nici în munci grele, dar nici în păcate grele. Vremea bătrâneții este vremea împlinirii cuvintelor biblice: „Când sunt slab, atunci sunt tare“, cuvinte ce trebuiesc înțelese: *Atunci când slăbesc puterile trupești, cresc și se întăresc puterile sufletești.*

Dacă, de obicei, tinerii, prin marea lor vitalitate, sunt asemenea unor atleți, plini de energie și vigoare, ei au însă sufletul mic și slab; bătrânii, prin bogăția sufletului lor, fiind *aurul sfințeniei în gunoiul smereniei*.

Omul bătrân oricând este mai aproape cu un pas de groapă. Stăpânit de acest gând, se apropie mai mult de Dumnezeu, șoptind sfios în taina sufletului său: „La vremea bătrâneților mele, Dumnezeule, Dumnezeule meu, să nu mă părăsești!”

Și astfel, gândind mai des la moarte, îi piere și pofta de a mai păcătui, regretă și-și plânge păcatele tinereții, se căiește și se roagă neîncetat.

El poate face aceasta cu mai multă ușurință decât în tinerețe, întrucât grijile lumești îl cam părăsesc, rând pe rând, simțind sarcinile și răspunderile mari ale vieții ce le-a avut de împlinit pe acest pământ.

Abia la bătrânețe, omul înțelege că trebuie să fie al său și al lui Dumnezeu, de aceea acum el poate dispune mai bine de sine și de timpul ce i-a mai rămas.

Pe rând, copiii au zburat și și-au făcut cuibul lor, familiile și prietenii lor. Dacă mai zburdă cumva câte-un nepot prin jurul lui, bucuria este deopotrivă, mare pentru amândoi: „Bunicul îl învăluie cu căldura dragostei, iar nepotul se bucură și strânge comori alese în inima sa; și-așa își dau mâna și se îmbrățișează, ca o sfântă îngemănare: trecutul – care apune și viitorul – care răsare.”

Întristat auditoriu!

Dacă judecăm sănătos acest raport viu al existenței noastre, ceea ce face un bătrân înțelept, ajuns sub povara anilor și a neputințelor de tot felul, este mai de preț și mai de valoare decât cele ce face un tânăr voinic și perfect sănătos. Este chiar esențialul: face voia lui Dumnezeu, aducându-I slujire și supunere.

De aceea, se cade să luăm aminte la înțelesul acestor minunate cuvinte: „ceea ce fac bătrânii înțelepți, să ne fie tuturora pildă; să-i imităm și să facem și noi la fel, chiar înainte de a deveni bătrâni.”

Să nu uităm nici o clipă că nu suntem veșnici pe acest pământ, că nu avem aici cetate stătătoare, ci că pe cea veșnică o căutăm, potrivit cuvântului care zice: „De la Dumnezeu venim și tot la Dumnezeu trebuie să ne întoarcem, căci El este izvorul vieții noastre”.

Să viețuim în așa fel încât în fiecare moment să fim pregătiți de plecare: cu conștiința împăcată, cu sufletul liniștit și plin de iubire și fapte bune, împăcați cu oamenii și, mai ales, cu Dumnezeu.

Cu aceste câteva gânduri și reflecții sufletești am prohodit astăzi un om de aleasă omenie, un distins și bun credincios, enoriaș al catedralei noastre.

Dumnezeu să-l odihnească în odihna cea veșnică!
Amin.

50. „Te vom purta și noi mereu în inimile și în rugăciunile noastre”

(La înmormântarea unui veteran de 95 de ani²⁷)

Prea cucernici părinți, îndoliată familie, întristată asistență!

Ne-am adunat astăzi aici, în biserica noastră strămoșească, să aducem un ultim omagiu și să conducem la locul de veșnică odihnă pe unul dintre cei mai distinși fii ai satului nostru drag, pe cel care a fost un om între oameni, un om de mare omenie, N. Roșca. Calea vieții sale a fost foarte lungă, închinând ochii la venerabila vârstă de 95 de ani. A venit pe

²⁷ Predică rostită la înmormântarea lui Nicolae Roșca, supranumit *Împăratul*, Săliște, 15 iunie 1986

lume la sfârșitul secolului trecut (sec. XIX, n. n.), înzestrat de Dumnezeu cu frumoase calități. Încă din fragedă copilărie se dovedește un suflet ales, adăugând la zestrea „celor șapte ani de acasă” cele mai alese deprinderi de adâncă simțire românească și creștinească, caracteristice acestor plaiuri mioritice, încărcate de istorie.

A intrat apoi în maturitate, în zbuciumul vieții, răzbind prin multe valuri și greutăți datorită credinței în Dumnezeu și tăriei sale sufletești. A muncit cu timp și fără timp, din zori și până-n noapte, cu sânguință de albină, lucrând neîncetat pentru realizarea celor necesare vieții lui și familiei sale dragi, căci după grija de suflet, îngrijirea de familie a fost cea mai sfântă datorie a sa.

Dar un lucru demn de remarcat este faptul că, pe lângă grija permanentă manifestată față de ai săi, a rezervat un loc în inima sa și pentru cei mulți, pe care i-a ocrotit și care s-au hrănit din bunătatea sufletului său, câștigându-și prin aceasta vrednicii nepieritoare înaintea lui Dumnezeu.

N. Roșca s-a străduit și a muncit foarte mult, în toate luând pavăza credinței și nădejdi în Dumnezeu, din cea mai fragedă copilărie și până la adânci bătrâneți. Iar dacă Bunul Dumnezeu i-a binecuvântat osteneala vieții cu roade alese și îmbelșugate, aceasta o datorează faptului că a știut să-și îndeplinească munca cu rugăciunea în toate zilele vieții sale. Anii bătrâneții i-a trăit în aceeași notă de demnitate, în cinste, în omenie și frică de Dumnezeu.

Suntem convinși că adormitul în Domnul N. Roșca pleacă dintre noi cu cugetul împăcat, împăcat și cu oamenii, și cu Dumnezeu. El pleacă împăcat cu Dumnezeu și cu rosturile acestei vieți, știind că și-a zidit viața, lucrând cu înțelepciune pe aceste două temelii: pe dreapta credință și pe munca cinstită.

Cu credință în Dumnezeu s-a hrănit încă de la sânul maicii sale, care i-a arătat calea și sensul luminos al vieții. Să știi pentru ce trăiești, încotro mergi, este un lucru de cea mai mare însemnătate. „Arată-mi, Doamne, calea pe care voi merge”, se roagă psalmistul. Și răposatul a cunoscut această fericită cale, urmând Celui Care este „Calea, Adevărul și Viața”. El n-a fost un creștin de formă, ci un credincios cu o profundă convingere și trăire creștinească. Cerceta Biserica nu din obișnuință, ci din cea mai curată simțire și dragoste.

Am avut fericirea să-i fiu și eu duhovnic, la Săliște, mai bine de opt ani de zile. Ori de câte ori se împărtășea cu Sf. Taine, trăia momente de adâncă evlavie, rostind tainic în sufletul său: „Mulțumescu-Ți, Doamne, de toate. Sunt fericit că am aflat credința cea adevărată!” El a știut că viața noastră în această lume trebuie să se zidească și să se îndeplinească în scopul ei, în mod întreit: mai întâi în propria zidire, după Hristos, prin iubire și fapte bune, apoi prin formarea urmașilor.

El a slujit din tinerețe acestui nobil țel, pentru a crește, o dată cu vârsta, și cu înțelepciunea: „Învăță-ne să socotim bine zilele noastre, ca să ne îndreptăm inimile spre înțelepciune”, zice psalmistul. De mic a fost obișnuit să citească zilnic din Sf. Scriptură, din Viețile Sfinților și din frumoasele rugăciuni ale Bisericii noastre. A iubit Biserica și trăia în duhul și rânduielile ei tradiționale. Îți era mai mare dragul să-l ascuți cum vorbea, domol și așezat, căci nici un cuvânt nu era deșert sau fără rost, ci plin de miez cu tâlc adânc. Bătrânețea sa nu devenise vârstă a sclerozei, cum se întâmplă în general, ci vârsta unei tot mai mari înțelepciuni.

Cu o îndreptățită mândrie, el s-a simțit împlinit și prin urmașii săi, care-l străjuiesc nemângâiați, fii

și nepoți, cum zice psalmistul: „Vei vedea pe fiii fiilor tăi ca niște mlădițe tinere de măslin împrejurul mesei tale“. Pe toți i-a iubit deopotrivă, dar mai mult și-a iubit nepoții, care de multe ori i-au înseninat viața.

Acum, el pleacă dintre noi ca să pună la picioarele lui Iisus comoara pe care a agonisit-o aici pe pământ: un suflet bun, împodobit cu faptele unei vieți curate, de muncă cinstită și neobosită, jertfire de sine pentru toți cei dragi pe care i-a iubit.

Mergi în pace, suflet bun și dreptcredincios! Ai pășit acum pragul eternității, rostind în taină cuvintele dreptului Simeon: „Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după Cuvântul Tău în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta...“ Fii fericit că în trupul tău bătrân, istovit de osteneli și suferințe, a strălucit un suflet bun, ce lasă în urmă o rază de lumină. De pe celălalt tărâm te va întâmpina Domnul Vieții, Domnul nostru Iisus Hristos, pentru a-ți da răsplata cuvenită.

Deși te duci pe drumul fără de întoarcere, noi îți vom păstra o amintire curată. Vei rămâne printre noi un exemplu strălucit de credință, de muncă și de hărnicie, de bunătate și de omenie.

Alături de cei dragi, te vom purta și noi mereu în inimile și în rugăciunile noastre către Bunul și Milostivul Dumnezeu.

Să rostim cu toții, din toată inima, creștinescul cuvânt: „Dumnezeu să-l ierte! Dumnezeu să-l odihnească!“
Amin.

51. Pe culmile luminoase ale speranței

(La înmormântarea unui credincios
în Săptămâna Luminată²⁸)

*„Hristos a înviat din morți,
cu moartea pe moarte călcând...”*

Îndurerată familie, Prea Cucernici Părinți,
înrădăcită asistență!

După ce ne-am desfătat sufletele cu marea bucurie a Învierii Domnului, astăzi, în a doua zi de Praznic, ne-am adunat aici, să dăm ultimul nostru omagiu fratelui nostru I. C., care pleacă acum dintre noi pe drumul veșniciei. El a fost învrednicit de Dumnezeu să părăsească această lume și să fie prohodit în parfumul divin al luminatului praznic al Învierii.

Pentru noi, creștinii, Ziua Învierii constituie Sărbătoarea vieții și a nemuririi. Trăim convingerea că această zi are darul de a ne umple din nou inimile de o sfântă bucurie, încredințându-ne că toate lucrurile din această lume își au așezate rosturile lor: *viața* cu bucuriile și necazurile ei, iar *moartea* cu plecarea ei fără întoarcere în sânul rece și trist al pământului. Toate își au rostul lor, fie că noi le înțelegem ori nu le înțelegem, deoarece toate ne vin de la Dumnezeu și pe toate ni le rânduieste Dumnezeu după marea Sa înțelepciune și iubire de oameni.

Dintre toate momentele grele ale vieții, cel care ne tulbură și ne înspăimântă mai mult este momentul cutremurător al întâlnirii cu moartea. Trăim clipe de adâncă întristare când asistăm la moartea altora, căci ne gândim, vrând-nevrând, la moartea noastră. Atunci ne copleșesc întrebările: de unde venim? ce rost avem

²⁸ Predică rostită la înmormântarea credinciosului Ioan Crișan Septimiu (67 ani), în Sibiu

în lume? de ce ne mai naștem, dacă odată și-odată trebuie să murim? Aceste întrebări ar fi rămas fără răspuns, dacă Hristos Domnul n-ar fi venit în lume, să răspundă la ele prin însăși Învierea Sa din morți.

El ne încredințează că moartea nu e decât o trecere din această viață la o altă viață, că mor doar trupurile, sufletele rămânând vii pentru totdeauna, în lumea cea de dincolo. Acolo ne vom întâlni unii cu alții și vom avea parte de comuniunea cu Dumnezeu și cu toți cei dragi ai noștri, în măsura în care ne-am pregătit aici, pe pământ.

Dacă Hristos a înviat, atunci există incontestabil înviere, de care și noi ne vom bucura atunci când vom învia. Atunci nu va mai fi nici moartea, care ne înspăimântă acum prin efectul unui sfârșit dureros, definitiv și veșnic. După Învierea lui Hristos, moartea a fost definitiv învinsă, pentru că a fost învinsă teama de ea.

Privind lucrurile din această perspectivă, cu pragul morții începe de fapt o viață fără de sfârșit, așa cum ne confirmă și cântările de la înmormântare.

Chiar în momentele în care conducem pe cineva pe ultimul drum – din care nu se va mai întoarce niciodată printre noi – și chiar în momentele în care îl avem în față, lipsit de viață, noi intonăm și afirmăm cu tărie că el pleacă spre o viață fără de sfârșit. S-ar putea naște întrebarea: oare cuvintele ce se spun la înmormântare nu sunt doar o simplă consolare adusă celor rămași nemângâiați? Poate așa ar fi, dacă n-ar fi înviat Hristos și dacă n-am avea în Învierea Sa dovada că moartea nu înseamnă desființare, ci doar o trecere peste un prag – de la viața de aici la viața de dincolo. O mutație, deci, în dimensiunile timpului: de la vremelnic – la nemuritor.

Întristat auditoriu, credința în Înviere ne dă tăria și mângâierea unui sens sublim al vieții și al morții. Acest crez ne conferă cumpătul simțirii și echilibrul cugetului nostru, încredințându-ne că peste toate

stăpânește o rânduială divină, care ne transpune de pe culmile durerii și ale disperării, pe culmile luminoase ale speranței.

Noi, oamenii, n-am apărut întâmplător în lume, nu trăim întâmplător, dar nici nu murim întâmplător. Deci, ultimul cuvânt nu-i aparține morții, ci lui Dumnezeu, care este Creatorul și Izvorul Vieții. În concluzie, nu moartea are dreptul să ne ceară socoteala vieții, ci Singur Dumnezeu, Care ne așteaptă în Împărăția Sa cea cerească.

O dată cu învierea lui Hristos s-a înlăturat și vălul misterios de pe taina morții, descoperindu-ni-se că sufletul nu moare, ba chiar și trupul va învia transfigurat, și vor continua să trăiască în alte dimensiuni ale timpului și ale spațiului. Hristos a înviat pentru toți, pregătindu-ne fiecăruia calea ce duce sigur la viața cea adevărată, viața fără de sfârșit.

Fie ca aceste câteva reflecții privind taina vieții și a morții să aducă în sufletele cernite de durere măcar o fărâamă de întărire și mângâiere, atât de necesară și binevenită în momentele de față.

52. Deasupra tuturor acestora stă mama

(La înmormântarea unei femei vrednice²⁹)

*„Precum soarele se ridică în răsărituri
și dă lumii căldură și lumină, așa și femeia
vrednică, podoabă este casei sale.”*

(Înțelepciunea lui Sirah 24, 8)

Îndurerată familie, Prea Cucernice Părinte Consilier, întristată asistență!

Cuvintele de mai sus le-am desprins din Cartea noastră de aur, din Sf. Scriptură, și dacă le transpunem pe planul vieții noastre, ne prezintă o strălucită

²⁹ Predică rostită la înmormântarea d-nei Doina Drăgan

asemănare, pe cât de frumoasă, pe atât de adevărată. Fenomenul este simplu și pe înțelesul tuturor. Dimineața, când apare soarele cu razele sale de lumină și căldură, întreaga natură, cu toate făpturile ei, se umple de o negrăită bucurie: pomii, câmpiile, florile, păsările și oamenii. Un har asemănător revărsă și radiază și femeia bună în universul familiei sale. Zidită de Dumnezeu mai gingașă din fire, înzestrată cu multă sensibilitate, femeia a avut dintotdeauna și are un rost deosebit de însemnat, în toate compartimentele vieții sociale.

Locul preponderent în care femeia este chemată să-și aducă contribuția ei specifică și să-și dezvolte întreaga ei personalitate rămâne căminul familial.

Mai întâi, femeia e chemată să fie soție. În această calitate, ea întruchipează menirea ei specifică, dată de Dumnezeu. Cu blândețe și înțelepciune, ea așează în sânul familiei duhul păcii, al dragostei și al bucuriei de viață. Bărbatul e chemat spre cele din afară. El muncește pentru a asigura traiul și existența familiei. Iar atunci când se întoarce de la muncă, ostent, așteaptă și dorește să-l întâmpine în prag un zâmbet, o inimă caldă, o mână care să-l mângâie și un cuvânt bun care să-i descrețească fruntea. Cine poate să-i ofere aceste mângâieri atât de necesare? Nimeni altcineva decât soția, pe care Dumnezeu a zidit-o să-i fie permanent ajutor.

Încă din timpul creației, Ziditorul a spus: „Nu este bine să fie omul singur pe pământ, să-i facem ajutor potrivit pentru el!” Aceste cuvinte exprimă clar o ordine stabilită de Creator, o lege a naturii, care nu poate fi nesocotită fără a pricinui vieții omenești cele mai mari prejudicii.

Tot în Sf. Scriptură găsim scris cu litere de aur: „Fericit este bărbatul femeii celei bune și numărul anilor lui îndoit este.” Acest adevăr ni-l poate confirma

și soțul adormitei în Domnu, care s-a bucurat de o asemenea excepțională tovarășă de viață.

A doua chemare a femeii este aceea de a fi mamă. Mama! Ce nume sublim și sfânt, ce înaltă demnitate! A izvorî viață din viața ta, a aduce pe lume ființe deosebite, după chipul și asemănarea lui Dumnezeu! A crește copii care să reflecte frumusețea cerului în sufletul lor, a educa și forma caractere tari, pe care mai târziu să se rezeme, ca pe niște stâlpi de nădejde, catapeteasma Bisericii și puterea națiunii! Se poate oare imagina o mai nobilă chemare decât aceasta?

Dacă au fost și sunt mari conducători popoarelor, marii generali în expedițiile lor, renumiții oameni de știință prin expedițiile lor, apoi putem afirma cu tărie că deasupra tuturor acestora stă *mama*. Căci toți și toate pot fi înlocuite, de toate ne putem lipsi, numai de mamă nu.

Națiunile pot trăi bine și fără regi, fără comandanți de oști, chiar și fără savanți. Dar lumea ar înceta să mai existe dacă n-ar avea mame, dacă femeile ar refuza să devină mame. Femeia prin aceasta dovedește că este absolut necesară omenirii, dacă naște copii, și numai dacă-i naște, ci și dacă se ocupă de creșterea și educarea lor. În această nobilă misiune și înaltă slujire, de a restaura viața și de a umple golurile pe care moartea le pricinuieste în lume, ea – femeia-mamă – este o împreună-lucrătoare și directă colaboratoare cu Dumnezeu.

Pe bună dreptate spunea odinioară un mare gânditor creștin: „Dați-mi o generație de mame bune și voi schimba fața lumii.” Pentru acest gen de nobile răspunderi, mereu cheamă Biserica noastră pe fiicele sale. Femeia – stâlp și inimă a familiei, femeia – tovarășă credincioasă soțului, femeia – mamă, a cărei laudă să fie coroana vie de copii sănătoși și bine educați.

O femeie virtuoasă este de neprețuit. În ea se încrede inima soțului ei. Ea este harnică, asemenea unei albine. Sfeșnicul ei nu se stinge nici noaptea, gura ei e plină de înțelepciune și sfaturi pline de dragoste sunt pe limba ei. Copiii o fericesc, iar soțul o laudă, zicând: „Multe femei s-au dovedit harnice, dar tu pe toate le-ai întrecut“ (Pilde 31, 10-29).

Asemenea a fost și distinsa noastră credincioasă D. D., care și-a înțeles și și-a îndeplinit așa cum se cuvine rolul de soție devotată și pe cel de mamă bună și iubitoare. Cei rămași în viață pot mărturisi și confirma acest adevăr. Răposata în Domnul a iubit Biserica și minunatele ei învățături, dar și altarul căminului familial, pentru care și-a dăruit toți talanții și toate puterile sale, cu care a înzestrat-o Creatorul.

În urma plecării ei dintre noi, ne lasă un exemplu luminos de soție bună și devotată, de mamă iubitoare, și de foarte bună credincioasă a sfintei noastre Biserici.

Pleacă acum pe drumul veșniciei, împăcată cu oamenii și cu Dumnezeu, împărtășită fiind cu Sfintele Taine, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate.

Dumnezeu s-o odihnească în pace!

53. A plecat discret pe drumul veșniciei

(La înmormântarea unei distinse doamne³⁰)

Mult îndurerată familie, iubite frate întru Hristos, întristată audiență!

Din înaltul simțământ al solidarității umane, înfrățiți în durere și compasiune, ne-am adunat astăzi aici, pentru a aduce un ultim omagiu al prețuirii noastre și pentru a conduce la locul de veșnică odihnă o venerabilă mamă și soție și o distinsă fiică a acestor meleaguri minunate.

³⁰ Rostită la Biserica din satul Vale – Săliște, la înmormântarea soției Dr.Dragomir, Nuțica (77) ani, în 24 octombrie 1989

Plecarea ei s-a produs în mod neașteptat și destul de grăbită.

Stăm cu toții neputincioși și cutremurați în fața deznodământului fulgerător, care a adus moartea unei ființe deosebit de prețuite și de iubite. Prin dispariția ei fizică din această viață, familia înregistrează o mare pierdere. Cine și-ar fi închipuit – cu puțină vreme în urmă – că deasupra casei acesteia va flutura aripa morții?

Firesc, jalea este mare. Plâng toți cei care au cunoscut-o, au apreciat-o și au iubit-o. Dar peste plânsul tuturor se ridică, volbură puternică, geamătul de durere al soțului și al copiilor, loviți în inima lor, fiindcă se văd nevoiți să dea negrului pământ o parte atât de dragă a ființei lor.

Omenește vorbind, este legitimă această durere.

Încercând să ne transpunem și noi în cei rămași nemângâiați prin pierderea suferită, le înțelegem prea bine durerea. Însă nu trebuie să deznădăjduim, deoarece deznădejdea este un păcat împotriva lui Dumnezeu.

Orice creștin adevărat trebuie să considere viața ca un dar primit de la Dumnezeu, iar moartea ca un final firesc al vieții. Împlinindu-și rostul pământesc ce i-a fost hărăzit, el înfruntă ceasul înfricoșător al morții cu tărie și demnitate, așa cum a făcut și adormita în Domnul, care s-a realizat deplin, atât în societate, cât și în familie, întărind spusa poetului:

„Vină orișice mărire peste lume să te poarte,
Din întâia clip-a vieții ești un condamnat la moarte,
Dar ceea ce faci pe lume va grăi, după ce pleci,
De-ai murit pe veșnicie ori ai să trăiești în veci!“

Întristată asistență!

Chemarea femeii, în general, este aceea pe care o exprimă psalmistul: „femeia ta, ca o vie roditoare în laturile casei tale“. Altfel spus, misiunea femeii este de a roura binecuvântare și iubire curată peste casa

și familia pe care a întemeiat-o. Nu fără rost a fost numită „vestală a iubirii“, fiindcă din potirul inimii sale se revarsă prisos de dăruire asupra soțului și copiilor săi.

Femeia este chemată să aducă întregire soțului, colaborând cu el la desăvârșirea și fericirea căminului lor drag. În afară de orice alte chemări, misiunea principală a femeii este de a fi fântână a vieții, de a izvorî viață din viața ei. Funcția de mamă are sensul sublim de restaurare în demnitatea ce i-a fost hărăzită, fiind o împreună-lucrătoare cu Dumnezeu la actul de creațiune continuă. Cât de sublim și sfânt este apostolatul de mamă! Sunt numeroase și înalte slujirile în lume, dar nici una nu se ridică valoric la aceea de mamă. Care e explicația? Este singura ființă care poate să îmbine armonios suferința cu bucuria. „Când e să nască, femeia se întristează fiindcă a sosit ceasul; dar după ce a născut copilul, nu-și mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut un om în lume“ (Ioan 16, 21).

Acceptând această slujire, sublimă prin natura ei, femeia își subordonează acestei vocații întreaga ei ființă, neluând în seamă greutățile și suferințele legate indisolubil de ea. O face fiindcă așează în centrul bucuriei sale o altă persoană, pe care o iubește și de care vrea să fie iubită și îndrăgită. Arătând prin aceasta imaculatul dor de a se desăvârși prin copii.

Dar nu se oprește aici. Ea continuă să se dăruiască și să se jertfească pe sine pentru binele și fericirea celor dragi, așa cum a făcut și adormita în Domnul N. D., care și-a înțeles chemarea de soție și mamă. Ea n-a trăit în zadar, ci a păzit hotarele Legii, s-a jertfit pe altarul familiei, crescându-și copiii în cinste și omenie, ajutându-i să devină elemente de nădejde în viața noastră obștească.

N. D. a fost o adevărată doamnă, o femeie distinsă, frumoasă la înfățișare, comunicativă și foarte agreabilă în societate.

Înzestrată cu multă sensibilitate, a fost o ființă manierată, cu mult bun simț, fire veselă și optimistă, aproape tot timpul îmbrăcată într-o ținută vestimentară aleasă, impecabilă, fapt ce i-a conferit o notă de distincție și de demnitate, asemenea unei matroane romane.

Pe plan familial a fost o femeie energică, o gospodină neîntrecută, o soție harnică și înțeleaptă, iar ca mamă și bunică a fost la înălțimea chemării sale – mamă bună și iubitoare și bunică excepțională.

Pe plan moral, a fost o bună credincioasă a Sfintei noastre Biserici strămoșești, cu o trăire religioasă intensă, frecventând cu drag Biserica la duminici și sărbători, atât în Săliște, cât și în Sibiu, la Catedrală, unde am văzut-o în nenumărate rânduri, alături de iubitul ei soț.

Acum, ea pleacă dintre noi cu conștiința datoriei împlinite, mulțumind lui Dumnezeu pentru toată purtarea Sa de grijă și, mai ales, pentru că a învrednicit-o să moară creștinește, în brațele iubitului său fiu.

Peste timp, în liniștea adâncă a cimitirului din Vale, ea va cânta lui Dumnezeu imnul vieții fără de sfârșit, arătând că viața trăită în Hristos este modelul sublim de trăire pe acest pământ.

Iar voi, dragi copii, ce sunteți apăsăți de durerea pierderii bunei voastre mame, mângâiați-vă cu gândul că ați avut parte de o asemenea minunată mamă, care a plecat discret pe drumul veșniciei. Aplecați-vă cu toată recunoștința și sărutați-i mâinile care v-au ocrotit și v-au crescut, rostindu-i cu sfială:

Iubita noastră, bună mamă,
Acum, în ceasul despărțirii,
Ne iartă tot ce ți-am greșit,
Icoană sfântă-a muncii și-a iubirii!

54. Din om, când moare, piere numai chipul

(La înmormântarea unei credincioase nonagenare³¹)

Îndurerată familie, întristată asistență!

În mijlocul marilor frământări ale omenirii, Domnul nostru Iisus Hristos stă asemenea unui far luminos, așezat la marginea celor două călătorii: una în viața de acum, alta în viața de dincolo de hotarele acestui pământ.

De-a lungul veacurilor, oamenii s-au întrebat ce este viața și ce este moartea, reușind doar să dezvăluie numai câte un vâl de pe aceste două mistere. Ele continuă să rămână și azi, și mâine, marile întrebări care frământă și vor frământa mereu pe om. Nașterea, viața și moartea sunt fenomene care, în esența lor, au încă multe necunoscute. Singură concepția creștină a reușit să dezlege „taina vieții și a morții”. Ea ne ajută să medităm mai adânc asupra sensului și rostului vieții în lume, asupra îndatoririlor ce le avem față de Dumnezeu, față de noi înșine și față de semenii noștri.

Din acest minunat tezaur desprindem două mari învățăminte religioase.

Mai întâi, acela că viața noastră e un dar de la Dumnezeu, înaintea Căruia este atât de prețioasă, încât El a trimis în lume pe Însuși Fiul Său, ca să ne ajute să o legăm cu veșnicia. În al doilea rând, conștientizăm cât de mult suntem datori a-I mulțumi lui Dumnezeu pentru acest neprețuit dar și cât de mult trebuie să facem din viața noastră o slujbă de dăruire pentru binele celor cu care împreună viețuim. Deci viața este un dar de la Dumnezeu, iar noi, prin sufletul nostru nemuritor, venim de la Dumnezeu,

³¹ Rostită la înmormântarea Lucreției Rusu (90 ani), în Sibiu, la 22 februarie 1982

viețuim cu ajutorul Lui și ne întoarcem acasă, la El, la Părintele nostru cel Ceresc. Avem o îndoită chemare, o îndoită cetățenie: suntem fii ai cerului și fii ai acestui pământ strămoșesc, depănându-ne viața pe aceste două coordonate.

Moartea este un fenomen cu puteri limitate, nu are ultimul cuvânt asupra vieții, nu este punctul definitiv cu care se încheie viața, ci este doar o virgulă care desparte cele două părți ale aceleiași faze: viața de aici și viața de dincolo. Sau, cum spune un poet contemporan: „Din om, când moare, piere numai chipul, / Dar neatins trăiește arhetipul” (Al. Philippide).

Dacă stăm bine și analizăm ce suntem, de unde venim și unde mergem, ne dăm seama că suntem darul lui Dumnezeu, iar viața noastră e o arenă, în care noi călătorim spre întâlnirea cu El. *A te naște* înseamnă a intra în lume. *A trăi* înseamnă a crește, a progresa, a înainta spre perfecțiune, spre desăvârșire. Iar *a muri* înseamnă a te întoarce acasă. Iisus Hristos, venind în lume, ne-a arătat această dimensiune a vieții, ne-a arătat calea ce duce spre Înviere. „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”, zice Domnul.

55. Pacea s-a așternut pe chipul său

(La înmormântarea unui credincios
care a suferit mult³²)

„Fii credincios până la moarte
și îți voi da cununa vieții celei adevărate.”

Îndurerată familie, Preacucernici Părinți,
întristată asistență!

Conducem astăzi la locul de veșnică odihnă pe
cel care a fost un om de aleasă omenie, un credincios

³² Predică rostită la înmormântarea credinciosului Ion Calancea din Sibiu, în 1988

distins, cu o adâncă trăire și evlavie creștină, pe un vrednic fiu al parohiei noastre.

Adormitul în Domnul, cu multă resemnare și tărie a pățimit îndelung și a purtat o cruce grea, fără a cărti vreodată împotriva lui Dumnezeu. A pățimit el, dar au pățimit și cei din jurul său, alături de el și pentru el. A pățimit mult în durerea lui cea mare, dar mai mult a suferit simțindu-și o grea povară și pricinuind o apăsătoare suferință celor dragi din jurul său.

Aproape zilnic se adăpa din paharul durerii psalmistului, care zice: „Rănită este inima mea și s-a uscat ca iarba; am uitat să-mi mănânc pâinea mea. De glasul suspinului meu, osul meu s-a lipit de carnea mea“.

În ultimele două decenii, viața i-a devenit de-a dreptul chinuitoare; din zi în zi tot mai grea, tot mai insuportabilă. Cu toate acestea, a pățimit cu resemnare, dar și cu bărbăție sfântă; n-a căzut în deznădejde, ci s-a întărit în nădejde, creștinește, cu răbdare eroică.

În adâncul sufletului său – chiar dacă n-a mărturisit-o – simțea că și Dumnezeu parcă suferă cu el. Probabil, și-a adus aminte cu toată evlavia cuvenită, că și Iisus, profund îndurerat, se rugase cândva în Grădina Ghețimani, cu duioasele cuvinte: „Ava Părinte, toate-Ți sunt Ție cu putință, depărtează de la Mine paharul acesta, și așa să fie, nu precum voiesc eu, ci precum voiești Tu, Părinte“.

În același timp, simțind prin credință că suferă sub ocrotirea lui Hristos, se liniștea și se mângâia în durerea sa ca într-o baie purificatoare.

Era o pătimire curățitoare, pătimire a crucii, care ușurează și eliberează: „Cel ce suferă în trup, s-a depărtat de păcat“, cum zice Apostolul Petru în prima sa epistolă.

În mod tainic, se putea observa și la dânsul spusa marelui Apostol al neamurilor, Pavel: „Omul nostru cel dinafară se trece, cel dinlăuntru însă se înnoiește

din zi în zi“. El se ruga fierbinte și durerea i se mistuia în rugăciune, ținând mereu în inimă nădejdea neclintită în purtarea de grijă a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Dacă privim lucrurile în adâncul lor tainic, înțelegem că nu suferința este rea, ci păcatul. Suferința este doar semnalul care ne dă de veste că răul a pătruns în ființa noastră, ne erodează și ne amenință cu prăbușirea. În momentul când apare suferința, ea devine cale de eliberare din păcat. Deși suferința e urmare a păcatului, Dumnezeu, în bunătatea Lui, o transformă în leac de vindecare. Și cum toate în lumea aceasta au un sfârșit, atât răul, cât și păcatul, trebuie să aibă un sfârșit. Ce tragic ar fi pentru noi ca răul, care macină zi de zi un trup istovit, să nu aibă sfârșit, să ducă la o permanentizare a bolii și a suferințelor de tot felul. Or, moartea vine tocmai ca un sfârșit al răului, ca o dorită ușurare și o binecuvântată dezlegare din legăturile durerii.

Și adormitul, cu o deosebită tărie sufletească, a înțeles că nu acela rezolvă problemele vieții care se lasă îngenucheat în fața greutăților, ci acela care se bizuie pe ajutorul lui Dumnezeu și-și călește forțele proprii în focul credinței, ajunge să înțeleagă adevărata semnificație a suferinței care, în final, înalță și înobilează sufletul.

El, de bună seamă, a înțeles deplin cuvintele Mântuitorului: „Cel ce voiește să vie după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-mi urmeze Mie“. Prin experiența proprie a simțit că suferința purifică, nu e o lovitură a sorții și nici mâna răzbunătoare a fatalității, ci lacrimi sfinte care vor izvorî izbăvirea în lumina vieții celei adevărate.

Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, făcându-se om de bună voie, a suferit și a pățimit mult pentru noi, oamenii, suferință ce a culminat pe Crucea

Golgotei. De atunci, crucea suferințelor de tot felul nu mai este un blestem și o povară grea de purtat, ci merge mână în mână cu marea Sa iubire de oameni.

Iisus ne-a oferit cel mai sublim exemplu. El nu a păstrat în veșnicie o clipă, un fapt sau măcar o stare sufletească, menită să-I amintească surâsul pământului și al vieții trecătoare. Dacă a coborât pe pământ să ia asupra-Și durerea și rana noastră, pe aceleași dureri și rane le duce cu Sine în Veșnicia fericită. Nu duce parfumul penitenței din Magdala – acel mir de mare preț –, nici ecoul candid al osanalelor izvorâte de pe buzele copiilor în Duminica Floriilor, nici mărturisirea lui Petru din Cezareea lui Filip, ci-Și ia suferințele cu Sine, a căror mărturie sunt ranele de pe trupul Său, și le duce înaintea Tatălui Ceresc.

Apostolii Domnului încă au suferit mult și au murit moarte de martiri. Biserica creștină a suferit, vreme de 300 de ani, cele mai grozave persecuții, dar, în urma acestor suferințe, a biruit. De altfel, întreaga istorie a creștinismului nu este altceva decât o istorie a biruințelor triumfătoare.

Să coborâm, așadar, fiecare în adâncul sufletelor noastre și, cercetându-ne, să mărturisim sincer că, cele mai adânci, cele mai vii momente din viața noastră au fost acelea când paharul suferințelor de orice fel a fost amar. Că dacă n-ar fi venit suferința peste inimile noastre trufașe, nu ne-am fi smerit niciodată în fața lui Dumnezeu și ne-am fi pierdut pentru veșnicie.

Așadar, în lumina creștină, suferința e cea mai înaltă cale de întoarcere la Dumnezeu. Deci s-o primim și s-o purtăm cu tărie și cu resemnare, așa cum au primit-o înaintașii noștri, creștinii din primele veacuri și de totdeauna, așa cum a primit-o și a purtat-o și adormitul în Domnul, al cărui trup, ușurat de povara suferințelor, stă acum odihnit în fața noastră. Suferințele lui n-au fost numai ale bolii îndelungate, ci au fost și altele, de care a avut parte încă din fragedă copilărie.

Viața lui a fost ca un altar de jertfă, închinat familiei și lui Dumnezeu. A muncit mult, dar a și suferit mult. Tot timpul l-a avut pe Dumnezeu în suflet, dar și Bunul Dumnezeu i-a purtat de grijă, l-a binecuvântat cu o ideală tovarășă de viață, care l-a îngrijit ca o mamă, ușurându-i atât de mult povara suferințelor amare. A avut o cruce grea, dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, a dus-o cu multă demnitate și exemplară resemnare, timp de aproape 20 de ani.

Adormitul în Domnul a fost un om de mare omenie, săritor, cumsecade, iubitor de oameni, harnic, cinstit și drept, un bun tovarăș de muncă, un soț bun și înțeleghător și un foarte bun credincios al Sfintei noastre Biserici.

Acum, liniștea și pacea s-au așternut pe chipul său blând și bun, iar suferința a luat sfârșit.

Doamne, primește îndelunga pătimire a robului Tău, ca pe o jertfă încununată cu o răbdare exemplară, și-i odihnește sufletul său bun în corturile Tale, unde nu este nici chin, nici durere, ci viață pururea fericită...

Amin.

56. Cinste și curăție a vieții

(La înmormântarea unei văduve credincioase³³)

„Și era văduvă, în vârstă de 82 ani și nu se depărta de Biserică, slujind ziua și noaptea în post și rugăciune.”

Prea Cucernici frați, îndurerată familie, onorată asistență!

În rugăciunea arhierească pe care Iisus Domnul a rostit-o pentru Sine, pentru Apostoli, pentru toți credincioșii, înainte de Patima Sa, spunea, între altele:

³³ Predică rostită în Biserica din Brata – Săliște, la înmormântarea vecinei Lița Nia Popa

„Pentru ei, Eu Mă sfințesc pe Mine Însumi, ca și ei să fie sfințiți într-o adevăr.” Aceste cuvinte au deschis un drum nou în viața oamenilor, drumul unei vieți în ascensiune, al unei vieți de împliniri, de supreme îndatoriri, al unei imense răspunderi personale pentru viața proprie și a celor din jurul nostru. O angajare la severitatea cu noi înșine, la descătușarea gândurilor, la sublimul vieții și la supremația binelui asupra răului.

Deși nu cunoaștem toate tainele unui om, acolo unde întâlnim dragoste față de Dumnezeu și față de oameni, milă și bunătate, cinste și curăție, muncă și dăruire până la sacrificiu și renunțare de sine, suntem convinși că o asemenea ființă a fost pătrunsă în toate fibrele vieții sale de adevărul Evangheliei și de lumina credinței propovăduite de Biserica noastră străbună.

Noi, slujitorii Sf. Altar, încercăm o deosebită satisfacție atunci când, între semenii și credincioșii noștri, întâlnim astfel de exemple luminoase, care, prin felul cum și-au conturat profilul vieții lor, au știut să ridice demnitatea umană la scara unor valori nepieritoare. Căci, peste tot și peste toate, ce poate fi mai înălțător și mai de preț pentru numele unui om decât o virtute, decât tăria sufletească pe care să n-o poată încovoia nici un fel de ofertă ieftină a vieții! Încă în pildele din Vechiul Testament se spunea că un nume bun este mai de preț decât bogăția, iar stima e mai prețioasă decât aurul și argintul; iar în Noul Testament e scris că Dumnezeu va da viață veșnică celor ce, prin stăruință în faptă bună, caută mărire, cinste și nestrăicături.

Or, în tradiția bimilenară a poporului nostru, care și-a dăruit peste veacuri statura umanitară la lumina Evangheliei lui Hristos, nu s-a căutat altceva între oameni decât numele bun, care nu e decât o expresie, o încununare a virtuților pe care o persoană le-a promovat în anii vieții sale și, în mod special, cinstea

și curăția vieții – adevăratele comori, care au rezistat și celor mai năprasnice și vitrege încercări.

Fie că a fost vorba de viața tinerească, de viața de familie sau chiar de văduvie, aceste virtuți n-au fost puse la târguială de către adormita în Domnul, căci pentru ele, adevăratul credincios știe să renunțe chiar la haina de pe sine. Nu se putea accepta în sânul familiei, în rândul oamenilor, un nume de ocară și de batjocură. Iar dacă uneori necazul împinge pe om la strâmtoare, lipsuri și modestie materială, credinciosul își compensează aceste neajunsuri printr-o măreție morală, care-l face să strălucească atât în fața oamenilor, cât și a lui Dumnezeu. Așa a fost răposata L. P. Atât cei dragi, cât și noi, toți cei ce am cunoscut-o, am iubit-o și am prețuit-o pentru credința ei, pentru bunătatea ei, pentru necazurile ei cele multe pe care le-a biruit cu bărbăție, dar mai ales pentru cinstea vieții și a bătrâneților ei, care înfățișau o femeie energică, dar plină de bună cuviință.

Cea mai grea încercare a vieții sale a fost atunci când iubitul său soț, cu care și-a împărțit bucuriile și necazurile și cu care împreună a trudit pentru creșterea copiilor lor, a părăsit viața aceasta mult prea devreme. Au urmat anii de văduvie, ani în care a trebuit să ducă pe umerii săi nu numai datoria de mamă, ci și de tată, pentru îngrijirea și viitorul copiilor ei. Toți acești ani au fost de grea cumpănă. Un mare examen al vieții, pe care adormita în Domnul a trebuit să-l promoveze cu bine, atât înaintea oamenilor, cât mai ales înaintea lui Dumnezeu. Întărită și călăuzită de credința și nădejdea în Dumnezeu, ea a trăit în cinste și omenie, în respect față de oameni și în frică de Dumnezeu, și așa a biruit. A murit cu conștiința datoriei împlinite. A fost o femeie înțeleaptă, o credincioasă bună, dar mai ales o mamă exemplară, o mamă adevărată.

Dumnezeu s-o odihnească!

57. „Ea n-a murit, ci doarme!“

(La înmormântarea unei tinere mame³⁴)

*„Privegheați... fiți gata,
în ceasul în care nici nu gândiți
Fiul omului va veni“
(Matei 24, 42).*

Mult îndurerată familie, Prea Cucernici Părinți,
întristată asistență!

Cu două săptămâni în urmă am fost cu toții martorii unei zguduitoare întâmplări, în care moartea nemiloasă a smuls din sânul unei familii unica floare, ce împlinise abia 16 primăveri, și iată-ne astăzi din nou adunați pentru a conduce la locul de veșnică odihnă o altă tânără floare, răpită atât de tragic din mijlocul celor dragi ai săi.

Durerosul eveniment s-a petrecut în noaptea de 30 martie și s-a răspândit ca un fulger în tot orașul nostru, dând naștere la multă compasiune, deoarece, în marea nenorocire, în loc de una, s-ar fi putut produce trei victime deodată. Moartea însă a ales-o pe tânăra soție și mamă, S. D., la împlinirea exactă a 30 de ani și nouă luni de viață.

Pe marginea acestui trist prilej, ne amintim de un similar și tragic episod biblic, în care mai-marele sinagogii din Capernaum L-a chemat pe Iisus să-i vindece fiica grav bolnavă. Iisus a pornit de îndată spre casa acestuia, pentru a-i împlini cererea. Pe drum însă i-a întâmpinat un om al casei, înștiințându-i că fata a murit. Văzându-i disperarea, Mântuitorul l-a mângâiat și i-a zis: „Nu te teme, crede numai și se va

mântui!“ Și mergând în casă, văzând durerea fără margini, a zis acelor: „Nu plângeți, căci n-a murit, ci doarme.“ Și apropiindu-se de patul moartei, apucându-o de mână, a zis: „Fetițo, scoală-te!“ Iar fata s-a sculat, spre marea bucurie a părinților și spre uimirea tuturor.

Suntem adunați și noi în jurul unui sicriu ce adăpostește trupul neînsuflețit al unei tinere mame și soții. Suntem străbătuți și noi de aceeași durere ca și cei adunați odinioară în casa lui Iair. Trăim cu toată convingerea adevărul rostit cândva de proorocul David: „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului, că vânt trece peste dânsa și nu va mai fi.“ Într-adevăr, s-a veștejit o floare înainte de vreme. Vântul a trecut peste ea și nu mai este.

E dureros de trist și aproape nefiresc să se stingă omul în primăvara vieții lui, căci doar viața ne este dată de Dumnezeu ca s-o trăim. Nu primăvara este rânduită pentru veștejirea florilor, ci toamna.

Și S. D. ar fi voit să mai trăiască și să-și îplinească rosturile ei pe acest pământ, dar alta a fost voia lui Dumnezeu. Moartea ei nu este o pierdere numai pentru familia sa, ci și pentru noi toți. Datorită multiplelor valențe cu care e înzestrată, societatea leagă mari nădejdi de fiecare femeie în parte. De aceea, moartea timpurie a unei femei bune este pierdere adânc simțită.

Să ne închipuim ce rol frumos și important ar fi jucat în viața obștii noastre această tânără femeie, soție și mamă, cu sufletul ei bun, plin de vigoarea tinereții. Câtă binecuvântare s-ar fi revărsat în urma strădaniilor ei...

Am vrea să-i putem zice și noi, ca și Iisus: „Femeie, scoală-te!“ Am vrea din toată inima să aducem familiei, prietenilor și tuturor cunoscuților ei această nemărginită bucurie. Dar nu ne este dat să putem face aceasta. Nu putem nici măcar părinților să le

³⁴ Predică rostită la înmormântarea Simonei Devan (moartă prin asfixiere cu gaz), la 1 aprilie 1986

zicem: „Nu mai plângeți!“, căci lacrimile lor sunt cu mult mai amare decât putința de a le șterge prin cuvinte convenționale de mângâiere.

Dar putem să le spunem cu toată hotărârea: „Simona voastră dragă n-a murit, ci doarme. Sufletul ei nobil și bun și-a luat acum zborul spre Patria veșnicei fericiri. Nădărdum că Dumnezeu o va învrednici cu cununa cea neveștejită a măririi, pe care și-a agonisit-o prin trăire frumoasă și creștinească pe acest pământ.

Îndurerată familie, de două zile încoace voi cu adevărat ați intrat în Săptămâna Patimilor, mult mai devreme decât se cuvenea. Voi pătimiți acum așa cum n-ați pățimit niciodată în viața voastră. Și tu, nemângâiat soț, îți pierzi azi tovarășa de viață, pe iubita ta soție, după numai 5 ani și jumătate de armonioasă și fericită conviețuire. Tu, fetișo dragă, îngeraș mic și scump, încă nu-ți dai seama că pierzi azi cea mai prețioasă comoară, inima de mamă. Iar voi, părinți adânc îndurerați, pierdeți pe scumpa voastră fiică, Simona, care v-a iubit atât de mult. Sunteți în drept să vă întrebați: „Oare poate fi durere mai mare ca durerea noastră?“ Și voi ați iubit-o mult, dar Dumnezeu a iubit-o și mai mult, de aceea a chemat-o la El, scutind-o poate de multe necazuri și dureri viitoare.

Facă Bunul Dumnezeu ca peste inimile voastre, atât de greu încercate și zdrobite de durere, să picure balsamul mângâierii, de care aveți atâta nevoie în ceasul de față și în cele care vor urma.

Scumpa voastră Simona, acum, la despărțire, vă cere tuturor iertare pentru marea durere pe care v-a pricinuit-o prin plecarea ei atât de neașteptată din mijlocul vostru.

Amin!

58. Înfrățiți și în moarte

(La înmormântarea soților

Ioan și Marina Mețiu din Săliște³⁵)

Prea Cucernici Părinți și frați, mult întristat fiu, întristată asistență!

Vestea dureroasă a trecerii din viață a soților Ioan și Marina Mețiu a cutremurat nu numai inimile credincioșilor sălișteni, ci ne-a cutremurat pe toți cei ce i-am cunoscut și i-am prețuit.

Au trecut abia trei săptămâni de când, din această casă, în jalnice cântări de prohodire și lacrimi nesfârșite, au fost conduși la locul de veșnică odihnă soții Puiuța și Vasile Horhoi, smulși fulgerător din viața curmată în puterea bărbăției.

Iată că mama, ce se zbătea în suferințe trupesti, și tatăl, răvășit de această cumplită durere, n-au putut supraviețui prea mult acestor sfâșietoare încercări și, într-un răstimp de doar câteva ore, cei înfrățiți de 46 de ani în fața Sf. Altar și care au dus carul vieții împreună și au împărtășit aceleași bucurii și încercări ale vieții, iată-i azi înfrățiți și în moarte. Astăzi, stăpâniți de aceeași durere, ne-am întâlnit în număr atât de impresionant să-i conducem și să-i așezăm lângă acei ce le-au fost atât de dragi în viață și cărora le-au sângerat inimile prin plecarea atât de grăbită și de neașteptată dintre ei.

În aceste clipe de negrăită durere, sufletul și simțămintele mele se opresc lângă acela căruia îi e hărăzit, cel mai mult, să treacă prin focul acestei dureri, iubitul lor fiu și scumpul meu prieten.

Ce cuvinte de mângâiere voi putea găsi în aceste clipe grele pentru alinarea acestui suflet atât de greu încercat?

³⁵ Predică rostită la înmormântarea părinților prietenului meu din copilărie, Nelu Mețiu, în Săliște, la data de 16 ian. 1975

Nu voi putea uita niciodată dragostea cu care alerga obosit la iubita și duioasa lui mamă, îndeosebi atunci când suferințele fizice au început să o chinuiască, încercând ca, prin prezența și simțămintele sale rar întâlnite, să-i aducă un cald balsam mângâietor și de întărire sufletească.

Pentru mângâierea de care ai atâta nevoie acum, drag fiu, nu sunt în stare să rup din sufletul meu cuvântul de întărire. Mă îndrept spre Sf. Scriptură, izvărul cel nesecat al înțelepciunii și al întăririi sufletești, din care-ți pun la inimă alesele cuvinte pe care le găsesc cele mai potrivite în aceste momente dureroase prin care treci: „Veniți să ne întoarcem la Dumnezeu, căci El pe cel ce-l iubește îl încearcă; El rănește, dar tot El tămăduiește rana“.

Este grea și sângeroasă rana ce te apasă astăzi, pentru că, pe lângă golul sufletesc cauzat de plecarea celor patru dragi de lângă tine, vei simți încă multă vreme golul imens din cuibul cald al casei părintești, spre care alergai cu atâta drag și cu atâta fior, și care de azi înainte rămâne pustie, lăsându-ți impresia că toată lumina și căldura din ea s-a stins pentru totdeauna.

Dar, dragul meu, nu-ți pierde nădejdea! Nu te lăsa biruit de această cumplită durere ce te stăpânește astăzi! Adu-ți aminte mereu de îndemnurile calde și duioase ale bunei și iubitei tale mame, care a semănat cu atâta gingășie florile alese ale virtuților creștine și a așezat credința, ca o piatră de temelie, în sufletul tău și în casa voastră.

Spre acest liman să alerge astăzi sufletul tău chinuit și răvășit pentru a-și găsi alinarea. Nu lăsa să se clatine temeliiile credinței. Îți înțelegem durerea nesfârșită în care te zbați și de aceea îndrăznesc să apelez la versurile pline de sens ale unui strălucit poet al nostru, care, printre altele, spune: „Doamne, iartă-i pe aceia care-ncep să se-ndoiască!“

Sunt dureri adesea prea grele pentru o inimă omenească. Parafrazând mai departe versurile aceluiasi poet, parcă ești îndemnat să rostești și tu: „Dormiți, dormiți în pace, eu nu vă tulbur somnul; / Și smerit îmi plec genunchii și-a mea inimă spre Domnul...“

În singurătatea grea și apăsătoare în care rămâi cu ziua de astăzi, cheamă mereu în amintirea ta imaginea bunilor tăi părinți, a surorii tale dragi și a cumnatului, pentru ca, în felul acesta, să trăiești mereu cu ei și alături de ei.

Eu doresc ca Bunul și Milostivul Părinte Ceresc să-ți fie mângâietor și întăritor, iar celor dragi, plecați pe ultimul drum al vieții pământești, să le facă parte de pacea și liniștea de veci.

Veșnică să le fie pomenirea!

Amin.

59. Sufletul său la întâlnirea cu înaintașii

(La înmormântarea unui prieten drag
din copilărie³⁶)

Prea Cucernici Părinți, mult îndurerată familie,
întristată asistență!

Cu inimile cernite de durere am aflat trista veste a trecerii din viață a unuia dintre cei mai cunoscuți și distinși fii ai satului nostru drag. Zguduitoarea veste mi-a fost transmisă telefonic, prin următoarele cuvinte: „A murit prietenul nostru drag, N. H., a cărui înmormântare va avea loc în această duminică.“

Cu acest trist prilej, dragi credincioși și iubiți consăteni, iată-ne astăzi adunați aici, în această

³⁶ Predică rostită în Biserica Mare din Săliște, la înmormântarea prietenului meu din copilărie, Ioan Hașegan, în 15.ianuarie 1995

măreață biserică, pentru a-l prohodii creștinește și pentru a-i aduce omagiul prețuirii noastre, urmând a-l conduce cu toții spre locul de veșnică odihnă.

Vă mărturisesc sincer că, în momentul de față, trăiesc clipe foarte dificile și îmi vine foarte greu să vorbesc și să prezint în câteva cuvinte portretul stimatului și mult regretatului nostru prieten și consătean, N. H.

Personal, am avut plăcerea de a-l cunoaște foarte bine, încă din cei mai frumoși și mai duiși ani ai vieții, din anii copilăriei.

Deși casa lui părintească, în care s-a născut și a murit, e situată *între garduri*, ulița copilăriei sale (ca și a copilăriei mele) a fost strada pe care mereu ne întâlneam, pe care eram mereu împreună, strădă comună a amintirilor și a celor mai frumoase trăiri ale noastre. Tot atunci i-am cunoscut sufletul său bun, mult mai bogat în taină, decât în ceea ce descoperea prin faptă și cuvânt.

Răsărit dintr-o vrednică familie de buni români și creștini, a avut parte de o educație aleasă, fiind crescut în spiritul celor mai frumoase datini și tradiții românești și creștinești ale acestor minunate meleaguri.

Crescut în miros de tămâie și cu busuioc la grindă, aici, în cuibul cald al omeniei și al dragostei părintești, și-a înnobilat sufletul cu fiorul celor mai duișoare simțăminte, în urzeala cărora cinstea, omenia, buna cuviință și frica de Dumnezeu au construit elementele de bază ale formării sale de mai târziu.

În tot timpul vieții sale, a fost un statornic admirator și îndrăgostit de meleagurile natale – leagăn sfânt al copilăriei noastre – și vajnic apărător al credinței noastre strămoșești.

Cu zestrea sufletească dobândită în casa părintească, a pornit cu nădejde pe drumul vieții, neuitând niciodată „școala celor șapte ani de acasă”,

având mult bun simț, nemăsurată dragoste și largă înțelegere față de toți oamenii.

Cum nici chiar Bunul Dumnezeu nu poate mulțumi pe toată lumea, poate nici el nu a reușit să-i mulțumească pe toți fie atunci când a lucrat în administrație, fie în învățământ. Dar cu toate acestea, el a rămas același, omenos, înțelegător, receptiv, îngăduitor, harnic și priceput la toate.

Putem afirma că, de-a lungul anilor de administrație, atât în calitate de secretar, cât și de primar al comunei, s-a străduit, din zori și până-n noapte, pentru binele și prosperitatea obștei ce i-a fost încredințată, deși vremurile erau destul de vitrege.

În ultima parte a vieții, mai bine zis în ultimi ani, din cauza unor răutăți omenești, a părăsit administrația și s-a dedicat în exclusivitate activității didactice de învățător.

Păcat că firul vieții sale a fost curmat prea timpuriu, în urma unei grele suferințe. Astfel, cartea vieții sale s-a închis definitiv la fila 45.

Acum el pleacă dintre noi, pleacă pe drumul veșniciei, însoțit de noi, dar fără noi, lăsând în urma sa o dără de lumină, regrete sincere și o amintire vie, plăcută.

Dragă prietene, azi pleci dintre noi să-ți unești sufletul cu cel al înaintașilor tăi dragi. Te retragi discret, dar definitiv, ca să-ți amesteci făptura cu osemintele moșilor și strămoșilor care se odihnesc în locul de veșnică odihnă.

În aceste momente de tristă și solemnă despărțire, în numele prieteniei ce ne-a legat, îți promit că nu te voi uita niciodată. Tu vei continua să fii mereu printre noi cu sufletul tău minunat, pentru odihna căruia ne vom ruga lui Dumnezeu. Vom încerca să fim alături de nemângâiata ta soție și de îndureratele tale fiice, pe care le-ai iubit și care te-au iubit atât de mult.

Bunul Dumnezeu să te ierte și să-ți așeze sufletul tău bun în ceata dreptilor, unde nu este nici chin, nici durere, ci viață pururea fericită.

Adio, prieten drag!...

60. Făcându-se tuturor toate

(La înmormântarea unui coleg și frate întru Hristos³⁷)

Mult îndurerată familie, Prea Cucernice Părinte Protopop, Prea Cucernici Părinți, întristată audiență!

Ne-a surprins pe toți vestea dureroasă a încetării din viață a celui ce a fost un vrednic și distins slujitor al Sf. Altar, colegul și fratele nostru întru Hristos – părintele Octavian Flucuș.

Acest fapt deosebit de trist ne-a adunat astăzi aici, în Biserica din Săliște, să-i aducem fiecare ultimul omagiu, omagiul ales al prețuirii noastre.

Unora dintre noi ne-a fost un bun coleg și împreună slujitor al Sf. Altar, altora un bun sfătuitor și prieten devotat, iar celor mai mulți le-a fost un adevărat părinte și îndrumător.

Părintele Octavian a descins tot dintr-o familie de preot, originară din țara Făgărașului. După ce-și împletește destinul vieții cu o vrednică fiică a Săliștei noastre, se stabilește definitiv aici, unde își va desfășura întreaga activitate pastorală, slujind lui Dumnezeu și oamenilor până în cea din urmă clipă a vieții.

În calitate de preot, a fost o întruchipare autentică a preotului ortodox tradițional, un preot cu vocație, la înălțimea chemării, un bun orator și un devotat

slujitor al Tainelor lui Dumnezeu. El și-a înțeles în mod deplin misiunea, dăruindu-se cu trup și suflet spre binele păstoriților săi, făcându-se tuturor toate, după Cuvântul Sf. Ap. Pavel, ca pe toți să-i aducă la limanul fericirii adevărate.

S-a silit și a reușit să fie o pildă vie credincioșilor, cu cuvântul și cu fapta; în contextul tuturor împrejurărilor vieții, și-a făcut preoția lucrătoare, fiind pururea prezent, cu o participare activă, spre mai binele celor mulți ce i-au fost încredințați și în mijlocul cărora a trăit în armonie și demnitate.

Chiar dacă viața i-a mai rezervat și unele încercări, n-a deznădăjduit și nu s-a lăsat descumpănit, ci și-a păstrat echilibrul sufletească, cu zel apostolic, până la capătul vieții – trăsătură demnă de apreciat.

Nu l-a părăsit nici o clipă credința și nădejdea în Dumnezeu, virtuți ce i-au conferit cel mai puternic imbold și sprijin în viață.

Bilanțul activității sale pastorale îl putem aprecia ca fiind bogat în roade binecuvântate de Dumnezeu.

Nici pe tărâm social-obștesc nu a fost cu nimic mai prejos. A fost mereu prezent și deplin integrat în toate momentele și evenimentele mai importante din viața satului nostru. A răspuns cu drag și dăruire la toate chemările ce i-au fost adresate, ca orice fiu bun și devotat al comunității noastre. Amintesc aici doar faptul că a fost un însuflețit animator și susținător activ al corului din Săliște, timp de aproape patru decenii. De asemenea, a luat parte, cu mult interes, la multe alte acțiuni obștești care au avut loc în viața satului nostru drag.

Acum, când pleacă dintre noi cel ce a fost mereu cu noi și alături de noi, împreună slujitor la Sf. Altar, iubitul nostru Părinte Octavian Flucuș, cu toții ne vom ruga din inimă lui Dumnezeu să-i ierte inerentele

³⁷ Rostită la înmormântarea colegului de slujire, Pr. Octavian Flucuș, în Biserica Mare din Săliște

greșeli ale vieții și să-i rânduiască sufletul în ceata celor drepti.

Suntem alături de cei atât de greu încercați, membrii îndureratei familii, cărora le adresăm cele mai sincere condoleanțe, asigurându-i că la marea lor durere participăm și noi, cu tot sufletul, și că atât timp cât ne va mai învrednici Dumnezeu cu zile, îl vom pomeni mereu în rugăciunile noastre.

Adio, Părinte Octaviane! Dumnezeu să te odihnească în pace, iar pe cei rămași să-i întărească și să-i mângâie în marea lor durere.

Amin.

61. Se vor bucura cu toții împreună

(La înmormântarea unui credincios)

*„Fiți gata, că nu știți ziua și ceasul
când Fiul Omului va veni...”*

Întreaga istorie a omenirii ne confirmă marele adevăr că, precum orice vietate din această lume are un început și un sfârșit, tot așa și noi, oamenii, avem același destin: un început și un sfârșit.

Deci, la cei doi poli ai existenței noastre stau cele două mari momente: nașterea și moartea.

Prin moarte, ca fenomen general, înțelegem încetarea definitivă a tuturor actelor și manifestărilor, a căror totalitate caracterizează viața corpurilor organizate. E vorba, desigur, de moartea fizică. Însă poate fi vorba și de o moarte spirituală. Oricare ar fi forma ei și modul în care se produce, moartea este gustată de toți, ea este un fenomen universal ce nu admite nici o excepție.

Întărind această concepție, Sf. Scriptură afirmă deslușit universalitatea morții astfel: moartea fizică

rezultă din moartea trupului, care, constând din același material ca și restul naturii fizice, tinde spre moarte și nu se poate eschiva de la stricăciune. Fiind un fenomen inevitabil și de neprevăzut, Mântuitorul ne atenționează să fim oricând pregătiți, asemenea fecioarelor înțelepte, oricare ar fi clipa sfârșitului nostru. Fiecare clipă ce o trăim este prețioasă și trebuie folosită pentru binele și mântuirea sufletului nostru.

Vremea trecută nu se mai întoarce, iar cea de mâine nu este sub stăpânirea noastră, fiindcă nimeni nu știe dacă mâine vom mai fi în viață. Prezentul singur este cel care ne aparține în mod direct. De aceea, el trebuie folosit din plin, pentru activitate demnă, stăruitoare și neîntreruptă, fiind cadrul în care se desfășoară viața și progresul. El a fost asemănat cu o luntre ce plutește între două eternități, purtând în el viața și destinul întregii noastre existențe.

Referindu-se la curgerea neobosită a vremii și la neconținută mișcare a materiei, înțeleptul Solomon spune că toate fluviile curg în mare, dar marea nu se umple, și toate lucrurile se zbugiumă mai mult decât poate omul să spună. Cu alte cuvinte, clipele vieții noastre trec în veșnicia timpului, sosind în schimb alte clipe, alte zile, alți ani. Numai la Dumnezeu nu este schimbare sau umbră de mutare. În aparență, fiecare an, zi și clipă se aseamănă cu altele, dar numai formal, fiindcă cuprinsul lor este cu totul deosebit. Psalmistul, insuflat de Dumnezeu, a intuit această diferențiere și a grăit astfel: „Ziua zilei spune cuvânt și noaptea nopții vestește știință”, adică fiecare an, fiecare zi și chiar fiecare clipă din viața noastră și a lumii înconjurătoare are câte o povată pentru anii, zilele și clipele ce urmează în lume.

Deci, moartea trebuie să fie în atenția noastră permanentă, deoarece ea curmă firul vieții și al existenței noastre trupești, o dată cu ea încetând și

forțele vitale de gândire, de simțire și de acțiune. Dar noi avem și un suflet, scânteie divină care însuflețește trupul și ne dă identitatea personală ce ne deosebește pe unul de celălalt. Sufletul este nemuritor prin esență și creație, dar poate intra în moartea sufletească, care este hotărâtoare și poate pecetlui destinul etern al omului. De aici desprindem adevărul că nu moartea fizică are ultimul cuvânt, ci moartea sufletească, ce are caracter veșnic.

Cu toate acestea, moartea trupească ne cutremură, constituind cel mai groaznic și înfricoșat eveniment din viața noastră pământească, prin efectele sale, ce marchează în durere despărțirea irevocabilă a sufletului de trup. Ori de câte ori vine, nedorită și neașteptată, ea aduce un mare doliu în inimile noastre, le umple de întristare și amărăciune, pentru că rupe în chip nemilos legătura noastră vie cu cei morți ai noștri, răpind pe copii din brațele părinților și pe părinți din mijlocul copiilor, zădărniciind cele mai frumoase idealuri și planuri de viață și lăsând în urma ei lacrimi amare, regrete adânci și durere multă...

În asemenea momente, starea noastră sufletească trăiește un declin ce se manifestă mai ales prin plâns și întristare profundă. Plângem pentru a ne ușura și a ne găsi un refugiu din calea durerii, și asta o facem nu de formă sau din obișnuință, ci în mod sincer și din toată inima.

Din înaltul simțământ de solidaritate umană, cu toată compasiunea, suntem alături și noi de durerea și jalea membrilor familiei îndoliate, de cei care se despart cu multă strângere de inimă de iubitul lor și plâng nemângâiați pierderea lui.

Ne întristăm în mod firesc și noi, pentru că Însuși Mântuitorul S-a întristat profund în preajma morții Sale, a suspinat și a lăcrimat la moartea prietenului

Său Lazăr, a plâns soarta Ierusalimului; apoi, atât femeile mironosițe, cât și ucenicii Domnului, au plâns și s-au tânguit la moartea Învățătorului lor și al nostru.

Plângem apoi pentru că, în asemenea clipe crunte, ne aducem aminte cu evlavie de morții propriei noastre familii: de părinții care ne-au dat viață, ne-au iubit, ne-au învățat primele rugăciuni și reguli de viață, ne-au crescut și educat cu drag pentru viața socială; de bunici noștri, care ne-au alintat copilăria, ne-au încântat cu povești, ne-au unit cu frumusețea sufletului lor; de frații și surorile cu care am împletit cei mai frumoși ani ai copilăriei noastre.

Ne plângem propriii noștri morți, pe care nu putem, nu vrem și nici nu trebuie să-i uităm.

Ne întristăm și plângem în mod conștient, dându-ne seama de fragilitatea și scurtimea vieții noastre pământești, de direcția și înaintarea spre bătrânețe și spre finalul vieții, regretând greșelile și păcatele noastre, și ne cutremurăm de frica morții, a mormântului rece și întunecos, a misterului de dincolo de mormânt, de teama neființei, a muștrărilor de conștiință sau a momentelor lipsite de lumina și căldura dragostei divine.

Îndurerată familie!

Plângeți și voi astăzi pentru faptul că vă despărțiți pentru totdeauna de iubitul vostru răposat. Plângeți că a fost un om harnic, cinstit și de omenie, credincios și bun. Mângâiați-vă însă cu gândul că ați făcut totul pentru salvarea și prelungirea vieții lui și că în lumea nemuririi, în care merge sufletul lui, nu va fi singur, ci se va întâlni cu sufletele părinților, moșilor și strămoșilor lui și ai voștri, și se vor bucura cu toții împreună de o viață fericită, în comuniune cu Dumnezeu.

Amin!

62. Împărțind lumină din lumina sa

(La înmormântarea unui fiu al Bisericii
dăruit binelui obștesc)

*„Ai grijă de nume, căci acesta îți va rămâne
mai mult decât o mie de comori de aur.”*
(Înțelepciunea lui Sirah, 41, 15)

După cum știm și vedem cu toții, viața nu este un joc al întâmplării, ci ea își are înțelesurile ei profunde, la care – în împrejurări ca acestea mai ales – este bine să luăm seama, cu multă atenție.

Așa, de pildă, prin modul nostru de viață, prin gândurile, vorbele și faptele noastre, țesem în jurul nostru o pânză mai mult sau mai puțin văzută, mai mult sau mai puțin fină; creăm în jurul nostru, în jurul ființei noastre, un cerc mai mult sau mai puțin luminos. Ceea ce ajută ca pânza de lumină care se țese în jurul nostru să se facă vădită este calitatea faptelor noastre. Cu alte cuvinte, cu cât gândurile, vorbele și faptele noastre sunt mai ziditoare, mai frumoase, mai nobile, cu atât făclia ce luminează ființa noastră este mai puternică (făclie pe care Sf. Scriptură o numește „nume bun”).

Numele bun, deci, constă nu în titluri nobiliare, nici în haine luxoase sau în alte bogății materiale, nici în diplome, ci în dragostea sinceră, în stima pe care cineva și-o câștigă în mijlocul semenilor săi, prin viața și însușirile sale deosebite, precum și în buna amintire pe care posteritatea o poartă cuiva.

Biserica noastră și Sf. Scriptură pun mare preț pe acest nume bun.

„Mai de preț este un nume bun decât untdelemnul”, citim în Eclesiast 7, 1. Se știe că, în vechime mai ales, pentru țările mediterane, untdelemnul constituia – și constituie, de altfel, într-o oarecare

măsură și astăzi – o marfă de mare valoare. Cartea Sfântă vrea să ne spună, deci, că numele bun, aprecierea și dragostea obștii din care facem parte reprezintă un lucru mult mai de preț decât orice bogăție.

De aceea ne îndeamnă Sf. Scriptură cu atâta tărie, când zice: „Ai grijă de nume, că acesta îți va rămâne mai mult decât o mie de comori de aur” (Înț. lui Is. Sirah, 41, 15). Așadar, cinstea și omenia sunt mai de preț decât orice comori de aur; acest lucru îl întărește și Sf. Vasile cel Mare, când zice: „De vei avea bani cu miile, îi vei lăsa fără voia ta pe pământ, dar bunătatea, cinstea și facerea de bine te fericesc cu adevărat pe pământ și te vor însoți, fericindu-te, și înaintea lui Dumnezeu, la dreapta Sa judecată.”

Într-adevăr, fericirea adevărată nu o are, nu o poate avea decât acela care o dă.

De nume bun s-au bucurat și se bucură sfinții toți. Sf. Ap. Pavel mărturisea idealul său moral prin cuvintele: „Eu întru aceasta mă nevoiesc pururea, ca să am față de Dumnezeu și față de oameni un cuget fără de prihană.”

De nume bun se bucură, totodată, toți răspânditorii de lumină, dascăli mai mari sau mai mici, toți binefăcătorii omenirii, oameni de știință, de artă, marii compozitori, inventatori, luptători pentru dreptatea și libertatea popoarelor, care au trudit și au luptat pentru mai binele semenilor, mulți dintre ei jertfindu-și sănătatea sau chiar viața. „Singurul indiciu de superioritate, pentru mine, este bunătatea”, spunea adesea marele Beethoven, îndemnând pe cei din jurul său: „Propovăduiți copiilor voștri virtutea, căci numai ea poate să-ți dea fericirea, și nicidecum banii.”

De nume bun se bucură, de asemenea, toți oamenii de bine, de pretutindeni și de totdeauna, toți oamenii care se străduiesc să fie cinstiți și corecți cu ei înșiși și cu semenii lor – la locul lor de muncă, pe

stradă, în familie etc. – , toți cei ce-și pun întreaga lor putere de muncă în slujba semenilor, toți cei ce se remarcă prin cinstea lor, prin hărnicia lor, prin bunătatea lor, prin seriozitatea și curăția vieții lor de toate zilele. Într-un cuvânt, toți cei ce lucrează cât mai mult bine în lume.

O asemenea pânză luminoasă a țesut în jurul său, un asemenea nume bun a lăsat în urma sa și adormitul în Domnul N. N., pe care îl petrecem acum pe ultimul său drum pământesc.

Și-a țesut acest nume bun prin hărnicia, prin cinstea, modestia, corectitudinea sa exemplară și prin alte virtuți, care i-au fost luceferi călăuzitori pe tot parcursul vieții sale.

„Silind spre învățătură inima sa și urechea sa la cuvinte iscusite“ (Pilde 23, 12, adormitul în Domnul a început a-și țese numele său bun imediat după terminarea școlii, cam pe la vârsta de 17 ani, când a pășit în viață printr-o muncă de luminare a obștii care îl aștepta, departe de satul său natal. Împărțind apoi lumină din lumina sa, prin muncă perseverentă și plină de dăruire, a urcat pe diverse trepte ale ierarhiei sociale. În activitățile pline de răspundere ce i s-au încredințat în cei aproape 40 de ani de sârguincioasă lucrare, pe unde a trecut, a lăsat în urma sa amintirea numelui său bun, dovedind iarăși că și Dumnezeu *vrea* cu omul vrednic și plin de gânduri cinstite.

Și-a țesut numele bun prin dragostea sa fierbinte și jertfelnică față de plaiurile natale și față de poporul din care a făcut parte.

Și-a țesut numele bun încă din anii primei tinereți, pe când a rămas orfan și răspunderile familiei au început să apese puternic pe umerii săi, încă destul de cruzi.

Și-a țesut adormitul întru Domnul nume bun în familia sa, în mijlocul cunoscuților săi, pentru care, cu adevărat, a fost și va rămâne ca o făclie luminoasă.

„Lumina celor drepte luminează, pe când sfeșnicul celor fără de lege se stinge“, ne învață tot cartea noastră de căpătâi, Sf. Scriptură. Ceea ce, spus altfel, înseamnă că amintirea celor buni este ca o făclie aprinsă ce se transmite prin ani, pe când cei răi și aducători de rele în lume vor rămâne mereu întru întunericul răutății și relelor provocate de ei, după cum întunecată va fi, de-a pururea, și amintirea numelui lor.

Stimat și înconjurat cu dragoste de familia sa și de noi toți, N. N. ne încredințează că făclia aprinsă în lume prin viața sa aleasă va străluci atât aici, cât și pe celălalt tărâm, în viața cea fără de sfârșit, unde ne vom muta cu toții. Căci, după cum ne asigură tot Sf. Scriptură, „numele cel bun în veci rămâne“!

Amin!

63. „Spre zborul sufletului tău privește Dumnezeu“

(La înmormântarea unei credincioase tinere)

Indemnați de sentimentul solidarității umane, vrând a fi alături de cei dragi la bine și la încercările suferinței, suntem azi cu toții adunați aici, însoțind membrii acestei familii în marea lor durere, cu compasiunea noastră, cu părtașia noastră, cu respect pentru cea adormită, triști pentru frânta ei tinerețe. Toți ne-am unit gândurile și inimile, înfiorați de cutremurul durerii în fața implacabilului sfârșit, și în fața bolților veșniciei ne-am plecat o clipă frunțile, și-n ingenuncheate inimi am înălțat cucernic un murmur de rugăciune.

Ce altceva am putea face într-o atare situație? Decât, ridicând privirile, să-L vedem prin apele limpezi ale credinței pe Cel ce, în strălucirea-I cerească și-n

veșnicul Său prezent, primește la Sine cu bunăvoință plăpânda noastră viață. Acela ce a zguduit amortirea sufletelor lumii, străluminând flacăra veșnicei lumini: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6); „Eu sunt Învierea și Viața, cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va fi viu” (Ioan 11, 25).

Ce mângâiere este aceasta pentru sufletul nostru! Să știi că și dincolo de această viață, dincolo, unde numai gândul pătrunde, pe cărările tainice și necunoscute, spre zborul sufletului tău privește Dumnezeu: te cunoaște, te mângâie, te întărește, te cheamă. Și cuvintele Lui ne vin în minte: „Cel ce Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor, și Eu îl voi mărturisi pe El înaintea Tatălui Meu, Care este în Ceruri” (Matei 10, 32). Și ne întristează reversul: „Iar cel ce se va lepăda de Mine și de cuvintele Mele în neamul acesta păcătos, și Fiul Omului se va rușina de el, când va veni întru mărirea Tatălui Său cu sfinții îngeri” (Marcu 8, 38).

Ne considerăm a fi ai lui Iisus Hristos dacă facem voia Lui, dacă viața noastră o trăim așa cum a spus El să o trăim: „Cel ce are poruncile Mele și le păzește pe ele, acela este cel ce Mă iubește pe Mine; acela va fi iubit de către Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui... Dacă Mă iubește, va păzi Cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și vom face locaș la el” (Ioan 14, 21 și 23). Mare și mângâietor cuvânt: să vină Dumnezeu la noi, să-Și facă locaș la noi, să fim iubiți de Dumnezeu, să fim ai Lui!

Ce ni se cere în schimb? Să ne lepădăm de răutate, vicii și denaturări. Să iubim dreptatea, pacea, adevărul, omenia, binele, curăția și sfințenia. Nu i se cere creștinului renunțarea la bucuriile firești date lui în această viață, ci renunțarea la păcat și dezordine (cf. Col. 3, 5; 8, 9). Multe ni se oferă aici, pe pământ, ca să fim fericiți. Și prin efortul susținut spre bine,

împreună cu semenii noștri, să ne făurim o viață nouă tot mai bună, mai fericită. Și sprijinindu-ne unii pe alții, să putem fi și moștenitori „cereștii Sale Împărății”. Toate zbaterile de înălțare ale omului sunt bune și vrednice de laudă. Fiecare om prin efortul său, societatea întreagă în nestăvilitul ei urcuș spre bine și spre desăvârșire nu fac altceva decât să înmulțească talanții cu care au fost dăruți de Dumnezeu. Și răsplata osteneților mare este: „Bine, slugă bună și credincioasă, peste puțin ai fost pusă, peste multe te voi pune; intră în bucuria Domnului tău!” (Matei 25, 23), spun cuvintele Mântuitorului. În viața noastră trebuie să știm să *întocmim* raportul dintre noi și Dumnezeu. Să nu lăsăm să se întunece în ființa noastră flacăra înălțătoare ce se ridică spre Împărăția Cerurilor. Să nu ne afundăm în țărână (în ale țărâni), confundând zidirea cu Ziditorul. Sau, robiți fiind de frumusețea, adâncimea și imensitatea făpturii în care suntem așezați, să uităm de Cel ce a zidit-o sau de ceea ce este esențial pentru viața noastră: mântuirea sufletului. Căci ne atrage atenția Mântuitorul Iisus Hristos: „Ce-i va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (Matei 16, 26).

Să ne aducem aminte că, în freamătul vieții noastre, cu cât aceasta este mai rodnică, cu atât mai mult suntem datori să avem un ochi ațintit spre cele de aici și pe celălalt spre veșnicie. Întâmplarea cu Domnul nostru Iisus Hristos, aflat la vârsta de 12 ani, pe Care Maica Sa, căutându-L, L-a găsit în Templu, este grăitoare. La nedumerirea Mamei și a celor ca ea, El răspunde: „De ce M-ați căutat? Nu știați oare că în cele ale Tatălui Meu trebuie să fiu?” (Luca 2, 49).

Să ne găsească și pe noi întotdeauna căutările cerești în „cele ale Tatălui nostru”, în plinirea voii Sale.

„Și bine de sluga aceea pe care Domnul o va găsi făcând așa“, spune Mântuitorul.

Gândind la suflet și la veșnicie, să ne întrebăm mereu: cât am închinat din viața noastră lui Dumnezeu și cât diferitelor lucruri? Dacă ne desprindem de trup, ce podoabă am avea pentru sufletul nostru? Pentru o clipă, ridicând ochii noștri, să vedem pe Cel ce stă la poarta timpului și ne așteaptă în strălucirea Sa cerească, plin de bunăvoință și binecuvântare. Poate dintr-o înfiorare de sfântă reculegere, într-un moment de regăsire a sinelui, drumul vieții noastre va coti spre dumnezeieștile chemări.

Amin.

64. Texte biblice pentru cuvântări la înmormântări

Vechiul Testament

„... Pământ ești și în pământ te vei întoarce.“
(Facere 3, 19)

„Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioșilor și în calea păcătoșilor nu a stat și pe scaunul hulitorilor n-a șezut. Ci în legea Domnul e voia lui și la legea Lui va cugeta ziua și noaptea.“
(Ps. 1, 1-2)

„Și va fi ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor, care rodul său va da la vremea sa și frunza lui nu va cădea și toate câte va face vor spori.“ (Ps. 1, 3)

„În mâinile Tale îmi voi da duhul meu; izbăvitum-ai, Doamne, Dumnezeul adevărului.“ (Ps. 30, 5)

„Grăit-am cu limba mea: «Fă-mi cunoscut, Doamne, sfârșitul meu, și numărul zilelor mele care este, ca să știu ce-mi lipsește.»“ (Ps. 38, 5-6)

„Că la moarte el (omul, n. n.) nu va lua nimic, nici nu se va coborî cu el slava lui.“ (Ps. 48, 18)

„Fericit este cel pe care l-ai ales și l-ai primit; locui-va în curțile Tale.“ (Ps. 64, 4)

„Cine este omul ca să trăiască și să nu vadă moartea?...“ (Ps. 88, 47)

„Anii noștri s-au socotit ca pânza unui păianjen; zilele anilor noștri sunt 70 de ani; iar de vor fi în putere 80 de ani, și ce este mai mult decât aceștia – osteneală și durere. Că trece viața noastră și ne vom duce.“
(Ps. 89, 10-12)

„Acelea vor pieri, iar Tu vei rămâne, și toți ca o haină se vor învechi și ca un veșmânt îi vei schimba și se vor schimba. Dar Tu același ești și anii Tăi nu se vor împuțina.“ (Ps. 101, 27-28)

„Lua-vei duhul lor și se vor sfârși și în țărână se vor întoarce.“ (Ps. 103, 30)

„Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, că Domnul ți-a făcut ție bine; că a scos sufletul meu din moarte, ochii mei din lacrimi și picioarele mele de la cădere.“ (Ps. 114, 7-8)

„Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera.“ (Ps. 125, 5)

„Doamne, ce este omul, că Te-ai făcut cunoscut lui, sau fiul omului, că-l socotești pe el?“ (Ps. 143, 3)

„Omul nu este stăpân pe duhul său de viață, ca să-l poată opri; la fel, nu este stăpân pe ziua morții, și în această luptă nu încap amânare.“ (Eccles. 8, 8)

„Toată vremea, veșmintele tale să fie albe și untdelemnul să nu lipsească de pe capul tău!“
(Eccles. 9, 8)

„Vai de cei viteji la băut vin și meșteri la făcut băuturi îmbătătoare!“ (Isaia 5, 22)

„Așa grăiește Domnul: «Pune rânduială în casa ta, că nu vei mai trăi, ci vei muri!»“ (Isaia 38, 1)

„În tot ce faci, adu-ți aminte de sfârșitul tău, și nu vei păcătui niciodată.“ (Isus Sirah 7, 38)

„Nu te bucura de moartea vrăjmașului tău, adu-ți aminte că toți trebuie să murim.“ (Isus Sirah 8, 7)

„Fericit este cel pe care nu-l învinovățește sufletul lui și care n-a căzut de la nădejdea sa.“ (Isus Sirah 14, 2)

„Adu-ți aminte că moartea nu zăbovește, și hotărârea morții nu ți s-a arătat.“ (Isus Sirah 14, 12)

„Înainte a oamenilor este viața și moartea și oricare le va plăcea, li se va da.“ (Isus Sirah 15, 17)

„Adu-ți aminte de cele mai de pe urmă, de stricăciune și de moarte, și te păzește de vrajbă și rămâi întru porunci.“ (Isus Sirah 28, 7)

„Duhul celor care se tem de Domnul va fi viu, pentru că nădejdea lor este spre a se mântui.“ (Isus Sirah 34, 13)

„Câtă vreme duhul meu va fi întreg în mine și suflarea lui Dumnezeu în pieptul meu, buzele mele nu vor rosti nici un neadevăr și limba mea nu va grăi nici o minciună!“ (Iov 27, 3-4)

„Și mulți dintre cei care dorm în țărâna pământului se vor scula.“ (Daniel 12, 2)

„Eu te-am sădit ca pe o viță de soi, ca pe cea mai curată sămânță.“ (Ieremia 2, 21)

„Calea dreptilor e ca zarea dimineții, ce se mărește mereu, până se face ziua mare; iar calea celor fără de lege e ca întunericul, și ei nici nu bănuiesc de ce se pot împiedica.“ (Pilde 4, 18-19)

„Dorința celor drepti este binele.“ (Pilde 11, 23)

„Cununa bătrânilor sunt nepoții, iar mărirea fiilor sunt părinții lor.“ (Pilde 17, 6)

„Și chemându-l, i-a zis: «Fiule, când voi muri, să mă îngropi și să nu părăsești pe mama ta; cinstește-o în toate zilele vieții tale, fă ce-i place ei și să nu-i pricinuiști amărăciuni.»“ (Tobit 4, 3)

„Adu-ți aminte în toate zilele, fiule, de Domnul Dumnezeu nostru, și să nu dorești a greși și a călca poruncile Lui. Să faci fapte bune în toate zilele vieții tale și să nu umbli pe căile nedreptății.“ (Tobit 4, 5)

„Dumnezeu a zidit pe om spre nestricăciune și l-a făcut după chipul ființei Sale.“ (Înț. Sol. 2, 23)

„Sufletul lui era plăcut lui Dumnezeu...“ (Înț. Sol. 4, 14)

„...Cei drepti vor fi vii în veacul veacului și răsplata lor este la Domnul și Cel Atotputernic are grijă de ei.“ (Înț. Sol. 5, 15)

Noul Testament

„Adunați-vă comori în Cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură.“ (Matei 6, 20)

„Cine ține la sufletul lui îl va pierde, iar cine-și pierde sufletul lui pentru Mine îl va găsi.“ (Matei 10, 39)

„Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi.“ (Matei 11, 28)

„Și oricine a lăsat casă sau frați sau surori, sau tată sau mamă, sau femeie sau copii, sau țarine pentru numele Meu, înmulțit va lua înapoi și va moșteni viața veșnică.“ (Matei 19, 29)

„De aceea și voi fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți, Fiul Omului va veni.“ (Matei 24, 44)

„Drept aceea, privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul când vine Fiul Omului.“ (Matei 25, 13)

„Zis-a lui Stăpânul: «Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost pusă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău.»“ (Matei 25, 21)

„Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după Cuvântul Tău în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta...“ (Luca 2, 29-30)

„Dar nu vă bucurați de aceasta, că duhurile vi se pleacă, ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în Ceruri.“ (Luca 10, 20)

„Iar El a zis: «Așa este, dar fericiți sunt și cei ce ascultă Cuvântul lui Dumnezeu și-l păzesc.»“ (Luca 11, 28)

„Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre.“ (Luca 21, 19)

„Cel ce crede în Fiul are viață veșnică, iar cel ce nu ascultă de Fiul nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el.“ (Ioan 3, 36)

„Adevărat, adevărat zic vouă: cel ce ascultă Cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis are viață veșnică, și la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață.“ (Ioan 5, 24)

„Adevărat, adevărat zic vouă, că vine ceasul, și acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și cei ce vor auzi vor învia.“ (Ioan 5, 25)

„... vine ceasul în care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui, și vor ieși cei ce-au făcut cele bune spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii.“ (Ioan 5, 28-29)

„Adevărat, adevărat zic vouă: dacă cineva va păzi Cuvântul Meu, nu va vedea moartea în veac.“ (Ioan 8, 51)

„Eu sunt Învierea și Viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi.“ (Ioan 11, 25)

„Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine.“ (Ioan 14, 6)

„Și aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis.“ (Ioan 17, 3)

„Și întru nimeni altul nu este mântuirea, căci nu este sub cer nici un alt nume dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi.“ (Fapte 4, 12)

„Dacă trăim, pentru Domnul trăim, și dacă murim, pentru Domnul murim. Deci, și dacă trăim, și dacă murim, ai Domnului suntem.“ (Romani 14, 8)

„...Vremea despărțirii mele s-a apropiat. Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător, și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui.“ (II Tim. 4, 6-8)

„... rânduiește este oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata.“ (Evrei 9, 27)

„Nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie.“ (Evrei 13, 14)

„... Ce este viața voastră? Abur sunteți, care se arată o clipă, apoi piere.“ (Iacov 4, 14)

„Nu știți voi că acei care aleargă în stadion, toți aleargă, dar numai unul ia premiul? Alergați așa ca să-l luați.“ (I Cor. 9, 24)

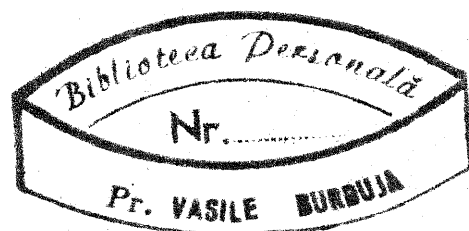
„Iar noi toți, privind ca în oglindă, cu fața descoperită, slava Domnului, ne prefacem în același chip, din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului.“ (II Cor. 3, 18)

„Cel ce seamănă în trupul său însuși, din trup va secera stricăciune; iar cel ce seamănă în Duhul, din Duh va secera viață veșnică.“ (Galateni 6, 8)

„Iar voi, fraților, nu pregetați să faceți ce e bine.“ (II Tes. 3, 13)

„Și am auzit un glas din cer zicând: «Scrie: Fericiți cei morți, cei ce de acum mor întru Domnul! Da, grăiește Duhul, odihnească-se de ostenelile lor, căci faptele lor vin cu ei.»“ (Apoc. 4, 13)

„Iată, vin ca un fur. Fericit este cel ce priveghează și păstrează veșmintele sale, ca să nu umble gol și să se vadă rușinea lui!“ (Apoc. 16, 15)

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	5
1. Despre durere	11
2. Despre viață și moarte	15
3. Despre moarte	18
4. Zbor frânt	24
5. „Amuțit-a un glas plin de farmec”	27
6. Prea departe de pământ și mult mai aproape de ceruri	29
7. „Știu că Mântuitorul meu trăiește...”	34
8. La masa tăcerii	38
9. „Să fim gata oricând, căci nu știm ziua și ceasul sfârșitului”	41
10. „Ca o floare atinsă de fulgerul nemilosului destin”	44
11. „Când Iisus este cu noi, lângă un sicriu, totul se umple de lumină”	47
12. „Să fim înțelepți și să împlinim întotdeauna voia lui Dumnezeu”	51
13. „Odihnă și pace în lăcașurile cele veșnice”	53
14. În împărăția cea neasemănată a cântecelor necântate	57
15. „Ardea în noi inima noastră când ne vorbea”	62
16. „Numai dragostea zidește”	65
17. În cinste va rămâne numele lui	69
18. Imn al vieții fără de sfârșit	73
19. „Plecata dintre noi cu conștiința datoriei împlinite”	76
20. „Bunul Dumnezeu să-l așeze într-o odihnă cea fericită a aleșilor Săi	82
21. Vis spulberat	85
22. „Ochii noștri astăzi lăcrimează”	90
23. „Intră într-o bucurie Domnului tău”	93
24. Veșnică să-i fie amintirea	96
25. „A biruit răul cu binele”	99
26. „S-a făcut tuturor toate”	102
27. „Făclier al luminii și promotor al vieții duhovnicești”	107
28. Colaboratoare neîntrecută în misiunea sacerdotală	112
29. Tablă vie în care Dumnezeu să scrie	116
30. „Loc de înseninare sufletească și de sfat bun”	120
31. „Fii fericit că ai plecat pe drumul mântuirii”	124

32. „Părintele Luminilor să-i facă parte de bucuria aleșilor Săi!”	127
33. „Pomenirea sa va rămâne în veci	131
34. Viață pe care cerul o laudă și Dumnezeu o răsplătește cu iubire	136
35. „Pildă bună de urmat pentru toate mamele”	140
36. „M-am muta din stricăciune și m-am dus la viață“	144
37. „Va cânta lui Dumnezeu imnul vieții fără de sfârșit” ...	149
38. „Omul cel tainic al inimii”	153
39. „Prin urmași se cunoaște vrednicia omului”	156
40. „Ca o petală albă și fără de pată stai în fața lui Dumnezeu”	160
41. „Rugăciunea către Dumnezeu i-a fost balsamul cu care și-a alinat durerile”	167
42. Fericirea veșnică în Împărăția lui Dumnezeu	170
43. „Pașii vieții sale i-a îndreptat după Cuvântul Domnului”	173
44. „Ancorare la țărnul veșniciei”	177
45. „Sufletul lui e în cerurile care s-au deschis în noapte Învierii”	181
46. Să fim cu sufletul curat	184
47. Ca zbor ușor peste un zid înalt	188
48. „Se stinge aici o lumânare pentru a se aprinde în veșnicie”	192
49. De la Dumnezeu venim și tot la Dumnezeu trebuie să ne întoarcem	196
50. „Te vom purta și noi mereu în inimile și rugăciunile noastre”	199
51. Pe culmile luminoase ale speranței	203
52. Deasupra tuturor acestora stă <i>mama</i>	205
53. A plecat discret pe drumul veșniciei	208
54. Din om, când moare, pierde numai chipul	212
55. Pacea s-a așternut pe chipul său	213
56. Cinste și curăție a vieții	217
57. „Ea n-a murit, ci doarme!”	220
58. Înfrățiți și în moarte	223
59. Sufletul său la întâlnirea cu înaintașii	225
60. Făcându-se tuturor toate	228
61. Se vor bucura cu toții împreună	230
62. Împărțind lumină din lumina sa	234
63. „Spre zborul sufletului tău privește Dumnezeu”	237
64. Texte biblice pentru cuvântări la înmormântări	240

